

**KARADENİZ'İN
MAVİLEŞTİRİLMESİ
KÜRESEL ÇEVRE FONU (GEF)
BÖLGESEL PROJESİ
(P173890)**

**ÇEVRESEL VE SOSYAL YÖNETİM
ÇERÇEVESİ**

NIHAİ TASLAK

Eylül 2021

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
İÇİNDEKİLER	i
TABLolar LİSTESİ	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
KISALTMALAR	v
YÖNETİCİ ÖZETİ	vii
1. GİRİŞ	1
1.1. Arka Plan ve Bağlam	1
1.2. ÇSYÇ'nin Amacı ve Kapsamı	3
2. PROJE AÇIKLAMASI	4
2.1. Proje Geliştirme Amacı	4
2.2. Proje Bileşeni 1 - Kirliliğin Önlemesi ve Kirliliği Azaltmaya Yönelik Yatırımların Ekonomik Gerekçesi	5
2.2.1. Alt Bileşen 1.1 Ulusal Politika ve Kurumsal Çerçeve	5
2.2.2. Alt Bileşen 1.2 Ulusal Yatırım Tavsiyeleri, Bilgi Paylaşımı ve Bölgesel Diyalog	6
2.2.3. Alt Bileşen 1.3 Sürdürülebilir İş ve Yatırım Standartları ile Rehberler	6
2.3. Proje Bileşeni 2 - Yeşil ve Yenilikçi Finansman	7
2.3.1. Alt-bileşen 2.1 Eko-İnovasyon Yarışması	7
2.3.2. Alt-bileşen 2.2 Yatırımların hazırlanması	9
2.4. Bileşen 3 - Proje Yönetimi	9
2.5. Proje Faydalanıcıları	10
3. ÇEVRESEL-SOSYAL DEĞERLENDİRME VE YÖNETİME İLİŞKİN HUKUKİ, DÜZENLEME VE POLİTİKA ÇERÇEVESİ	11
3.1. Ulusal Düzeyde Faaliyet Yürüten Ülkelerin Hukuki, Düzenleme ve Politika Çerçevesi	11
3.1.1. Gürcistan: Hukuki ve Düzenleme Çerçevesi	11
3.1.2. Moldova Cumhuriyeti: Hukuki ve Düzenleme Çerçevesi	14
3.1.3. Türkiye: Hukuki ve Düzenleme Çerçevesi	16
3.1.4. Ukrayna: Hukuki ve Düzenleme Çerçevesi	21

3.2. 3.2. Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Çerçevesi	23
3.2.1. ESS1 - Çevresel ve Sosyal Riskler ve Etkilerin Değerlendirilmesi	25
3.2.2. ESS2 - İşgücü ve Çalışma Koşulları	26
3.2.3. ESS3 - Kaynakların Verimli Kullanılması, Kirliliğin Önlenmesi ve Yönetimi	27
3.2.4. ESS4 - Halk Sağlığı ve Güvenliği	28
3.2.5. ESS6 - Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Yaşayan Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi	28
3.2.6. ESS10 - Paydaş Katılımı ve Bilgi Paylaşımı	29
3.2.7. OP 7.50 - Uluslararası Su Yolları Projeleri	30
3.2.8. OP 7.60 - İhtilafı Bölgelerdeki Projeler	31
3.3. Ülkelerin Düzenleyici Çerçevesi ile Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Standartları (ESS) Arasında Boşluk Analizi	31
4. GENEL KOŞULLAR	39
4.1. Fiziksel Çevre	39
4.1.1. Karadeniz Sahilinin Durumu	39
4.1.2. Su Kalitesi ve Atıksular	41
4.1.3. Katı Atık Yönetimi	45
4.1.4. Korunan Alanlar	47
4.1.5. Kıyı Erozyonu	48
4.2. Ekoloji ve Biyoçeşitlilik Faaliyet Alanları	50
4.3. Sosyo-Ekonomik Çevre	61
4.3.1. Karadeniz Bölgesinin ve Projenin Faydalanıcısı Ülkelerin Sosyal Özellikleri	61
4.3.2. Karadeniz Bölgesi ve Projenin Faydalanıcısı Ülkelerde Ekonomik Sektörler ve Faaliyetler	70
5. POTANSİYEL ÇEVRESEL VE SOSYAL ETKİLER VE GENEL AZALTICI ÖNLEMLER	79
5.1. Çevresel Risk ve Etkiler ve Azaltıcı Önlemler	80
5.2. Çalışma Koşulları ve İş Sağlığı ve Güvenliği	82
5.3. Sosyal Riskler ve Etkiler ve Azaltıcı Önlemler	84
6. ÇSYÇ UYGULAMA SÜRECİ	86
6.1. Tarama	86
6.2. Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi	87
6.2.1. Orta Riskli Alt Projeler	88
6.2.2. Düşük Riskli Alt Projeler	88
6.3. Kamuoyu Görüşünü Alma ve Bilgi Paylaşımı	89
6.4. Dünya Bankası Onayı	89

6.5. Ç&S Gerekliliklerinin Hibeler ve Yapım İşleri Sözleşmelerine Dahil Edilmesi	90
6.6. Orta Dereceli Risk Kategorisindeki Alt Projeler için ÇSYP'lerin Uygulanması	90
6.7. İzleme ve Denetleme	90
6.8. İşgücü Yönetim Prosedürü (İYP)	91
6.9. COVID-19 Pandemi Müdahalesi	91
7. KURUMSAL DÜZENLEMELER VE SORUMLULUKLAR	93
7.1. Kilit Organların Roller ve Sorumlulukları	93
7.2. Sonuç İzleme ve Değerlendirmeye (İ&D) Yönelik Düzenlemeler	96
7.3. Proje Düzeyinde ÇSYÇ Süreç Akışı	96
7.4.Çevresel ve Sosyal Yönetim Önlemlerinin Uygulanmasına Yönelik Kurumsal Düzenlemeler ve Kapasite	97
7.4.1. BBSEA PUB	100
7.4.2. Ulusal GEF Odak Noktaları	100
7.4.3. Hibe Faydalanıcıları ve İnovasyon Sunucusu	101
7.5. İzleme ve Raporlama	102
7.5.1. İzleme	102
7.5.2. Raporlama	104
7.6. ÇSYÇ Bütçesi	105
8. PAYDAŞ KATILIMI, KAMUOYU GÖRÜŞÜNÜ ALMA VE BİLGİ PAYLAŞIMI	106
8.1. Paydaş Katılımı	106
8.2. Kamuoyu Görüşünü Alma ve Bilgi Paylaşımı	106
8.3. Şikayet Bildirim Mekanizması	107
EKLER	109
EK 1. DÜNYA BANKASI GRUBU (DBG) YASAKLAR LİSTESİ	110
EK 2. ÇEVRESEL VE SOSYAL TARAMA KONTROL LİSTESİ/FORMU	112
EK 3. DÜNYA BANKASI PROJE KATEGORİZASYONU	118
EK 4. ALT PROJE ÇSYP İÇİN GÖSTERGE YAPISI VE ÇSYP DANIŞMANLARININ NİTELİKLERİ	121
EK 5. ALT PROJE ÇSYP KONTROL LİSTESİ	126
EK 6. DB ESS3 VE WBG ÇSG KILAVUZLARI PESTİSİT YÖNETİMİ İÇİN İYİ UYGULAMALARIN GEREKLİLİKLERİ	134

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Gürcistan'ın Kilit Çevresel ve Sosyal Mevzuatı	12
Tablo 2. Moldova Cumhuriyeti'nin Kilit Çevresel ve Sosyal Mevzuatı	14
Tablo 3. Türkiye'nin Kilit Çevresel ve Sosyal Mevzuatı	17
Tablo 4. Ukrayna'nın Kilit Çevresel ve Sosyal Mevzuatı	21
Tablo 5. Dünya Bankası ESS'leri ile Ukrayna Mevzuatı Arasındaki Önemli Boşluklar	32
Tablo 6. Dünya Bankası ESS'leri ile Moldova Cumhuriyeti Mevzuatı Arasındaki Önemli Boşluklar	33
Tablo 7. Dünya Bankası ESS'leri ile Türkiye Mevzuatı Arasındaki Önemli Boşluklar	35
Tablo 8. Dünya Bankası ESS'leri ile Ukrayna Mevzuatı Arasındaki Önemli Boşluklar	37
Tablo 9. IUCN'ye Göre Karadeniz'de Tehdit Altındaki Türlerin Listesi	50
Tablo 10. Karadeniz İçin Önemli Türlerin Geçici Listesi	51
Tablo 11. Karadeniz ile Doğrudan Etkileşim İçinde Olan Biyoçeşitlilik Faaliyet Alanları	54
Tablo 12. Proje Faydalanıcısı Ülkelerde Balıkçı Tekneleri ve Ortalama Karaya Çıkarma Sayısı Dağılımı	73
Tablo 13. Faydalanıcı Ülkelerde Filo Segmentinde Balıkçı Gemileri Dağılımı	73
Tablo 14. Seyahat ve Turizmin GSYİH ve İstihdama Katkısı	74
Tablo 15. Tarım Sektörünün GSYİH ve İstihdama Katkısı	77
Tablo 16. Dört Faydalanıcı Ülkede Gübre Tüketimi	78
Tablo 17. Her Risk Kategorisi için İzlenecek Prosedürler	87
Tablo 18. Proje İle İlgili Kuruluşların Temel Rol ve Sorumlulukları	98
Tablo 19. ÇSYÇ Uygulaması için Öngörülen Bütçe	105

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Karadeniz ve ODG Ülkeleri Haritası	2
Şekil 2. Karadeniz ve Çevresindeki Ülkeler	39
Şekil 3. Karadeniz Bölgesinde Korunan Alanlar	48
Şekil 4. Karadeniz ile Doğrudan Etkileşim İçinde Gürcistan, Türkiye ve Ukrayna'daki Biyoçeşitlilik Faaliyet Alanlarının Haritası	60
Şekil 5. Dört Faydalanıcı Ülke İçin Bazı Demografik ve Ekonomik Göstergeler	69
Şekil 6. Türkiye'nin Deniz Limanları	71
Şekil 7. Ukrayna'nın Limanları	72

KISALTMALAR

AZE	Sıfır Yok Oluş İçin Birlik
BBSEA	Karadeniz'in Mavileştirilmesi
KK	Karadeniz Komisyonu
KEİ	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
KEİ PERMIS	Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Daimi Uluslararası Sekreterliği
BSTDB	Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası
ODG	Ortak Denizcilik Gündemi
CMU	Ukrayna Bakanlar Kurulu
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
CZ	Kıyı Bölgesi
EA	Çevresel Değerlendirme
EBRD	Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası
EC	Avrupa Komisyonu
EEZ	Münhasır Ekonomik Bölgeler
ÇSG	Çevresel Sağlık ve Güvenlik
ÇSGK	DB Grubu ÇSG Kılavuzu
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
EIB	Avrupa Yatırım Bankası
ESCP	Çevresel ve Sosyal Taahhüt Planı
ESDD	Çevresel ve Sosyal Durum Tespiti
ÇSÇ	Çevresel ve Sosyal Çerçeve Belgesi
ÇSYÇ	Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi
ÇSYP	Çevresel ve Sosyal Yönetim Planı
ÇSS	Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Standartları
AB	Avrupa Birliği
FAO	Birleşmiş Milletler Tarım ve Gıda Örgütü
GBV	Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GEF	Küresel Çevre Fonu
AGBK	Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu
GHG	Sera Gazı
GIIP	İyi Uluslararası Sektör Uygulamaları
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemleri
GM	Şikayet Mekanizması
GN	IFC Kılavuz Notları
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GVA	Brüt Katma Değer
IBA	Önemli Kuş Alanları
IFC	Uluslararası Finans Kurumu
IPM	Entegre Haşere Yönetimi
IUCN	Uluslararası Doğayı Koruma Birliği
IVM	Entegre Vektör Yönetimi
KBA	Kilit Biyoçeşitlilik Alanları
KPG	Kilit Performans Göstergeleri

İK	İş/Çalışma Koşulları
İYP	İşgücü Yönetim Planı/Prosedürleri
MEA	Denizcilik Ekonomik Faaliyetleri
İ&D	İzleme ve Değerlendirme
MEEP	Ukrayna Enerji ve Çevre Koruma Bakanlığı
MEPA	Gürcistan Çevre Koruma ve Tarım Bakanlığı
MTR	Ara Dönem İncelemesi
NBS	Doğaya Dayalı Çözümler
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
İSG	İş Sağlığı ve Güvenliği
OIP	Diğer İlgili Taraflar
OP	Dünya Bankası İşletme Politikası
PAD	Proje Değerlendirme Belgesi
(PEK)	Projeden Etkilenen Nüfus/Kişi
PDF	Proje Açıklama Dosyası
PDO	Proje Geliştirme Amacı
PUB	Proje Uygulama Birimi
KKE	Kişisel Koruyucu Ekipman
PS	IFC Performans Standartları
RAP	Yeniden Yerleştirme Eylem Planı
RCA	Kök Neden Analizi
RPF	Yeniden Yerleştirme Politika Çerçevesi
CSİ	Stratejik Çevresel Değerlendirme
SEE	Devlet Ekolojik Uzmanı
PKÇ	Paydaş Katılım Çerçevesi
PKP	Paydaş Katılım Planı
SÇSD	Stratejik Çevresel ve Sosyal Değerlendirme
KOBİ'ler	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
SRIA	Karadeniz Stratejik Araştırma ve İnovasyon Gündemi
ToR	İş Tanımı
EE	Eğiticilerin Eğitimi
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
USD	ABD Doları
DB	Dünya Bankası
WBG	Dünya Bankası Grubu
WTTO	Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi
WWTP	Atıksu Arıtma Tesisleri

YÖNETİCİ ÖZETİ

Karadeniz, Akdeniz üzerinden İstanbul, Çanakkale ve Cebelitarık boğazları ve kuzeydoğuda Azak Denizi ile Kerç Boğazı yoluyla okyanuslara bağlıdır ve denize kıyısı olan ve olmayan devletlerin toprak bazlı antropojenik aktivitelerinin havzasındaki baskısına yüksek derecede duyarlıdır.

Ötrofikasyon, kirlilik ve sorumsuz balıkçılık nedeniyle Karadeniz'in biyolojik ekonomik kaynakları ve tür, peyzaj, estetik ve dinlence değerlerinin çeşitliliği genel çerçevede azalmaktadır. Buna ilaveten, iklim değişikliğinin Karadeniz'de erozyon ve sel olaylarını artırarak su ve çevre kalitesinde düşüşe yol açacağı değerlendirilmektedir. Karadeniz'in bozulmasına neden olan en önemli süreç, büyük ölçüde tarımsal, evsel ve endüstriyel kaynaklardan gelen nitrojen ve fosfor bileşiklerinin neden olduğu yoğun ötrofikasyondur. Kanalizasyon atığı tahliyesi ve petrol kirliliği insan sağlığına tehdit oluşturur ve bazı durumlarda tüm Karadeniz ve kıyı bölgelerinde sürdürülebilir turizm ve su ürünleri yetiştiriciliğinin gelişimini de engelleyici niteliktedir.

COVID sonrası dönemde Karadeniz'in mevcut ve gelecekteki çevresel durumunun belirlenmesi hem mavi ekonominin hem de bölgenin sürdürülebilir kalkınması için büyük bir çaba gerektirecektir. Bu bağlamda Dünya Bankası ve ortakları, bu soruna yanıt vermek için bölgesel bir yaklaşım planlamaya girişmiş ve GEF (Küresel Çevre Fonu) finansmanı aracılığıyla Karadeniz'i Mavileştirme (BBSEA) Bölgesel Projesini oluşturmuşlardır.

Proje, Ortak Denizcilik Gündemi (CMA) ile Gündem'e taraf olan yedi ülkeyi (Bulgaristan, Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Romanya, Rusya Federasyonu, Türkiye ve Ukrayna) desteklemeye yönelik girişimlerden de bir tanesidir. Bu Proje Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna'da ulusal düzeyde pilot faaliyetleri kapsamında bulundurmıştır. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Daimi Uluslararası Sekreterliği (KEİ PERMIS) tarafından koordine edilmektedir.

Bu Proje, ulusal politikaların ve yasal çerçevelerin değerlendirilmesi, kirliliğin azaltılması ve yönetimi için ulusal yatırım tavsiyelerinin geliştirilmesi, mavi ekonomi ve bölgesel diyalogu geliştirmek için güçlendirilmiş çerçeve sağlanması yoluyla Karadeniz'in çevresel durumunun iyileştirilmesi için güçlendirilmiş yönetim ile olumlu çevresel ve sosyal etkiler elde etmeyi amaçlamaktadır.

Proje Geliştirme Amaç(lar)ı

Proje Geliştirme Amacı (PDO), Karadeniz'de kirliliğin önlenmesi için bölgesel işbirliğini ve özel sektör katılımının desteklenmesine yönelik ekonomik, teknik ve iletişim araçlarının güçlendirilmesidir.

Proje Bileşenleri

Proje üç bileşen içermektedir:

(i) Bileşen 1: Kirliliğin Önlenmesi ve Kirliliği Azaltmaya Yönelik Yatırımların Ekonomik Gerekçesi

Bu bileşende ekonomik analiz yoluyla kirliliğin önlenmesi ve azaltılması alanındaki ekonomik bilgi eksiklikleri ele alınacaktır. Ardından, Kirliliğin Gelgitini Döndürmek başlığı altında hazırlanan analitik çalışma temelinde, BBSEA GEF Proje Odak Ülkelerinin hükümetleri için yatırım önerileri geliştirilecektir. Bu bağlamda, bu bileşen su yönetimi, tarım, su ürünleri yetiştiriciliği, turizm ve denizcilik kaynaklı kirlilikle ilgili bölgesel düzenlemelere/sözleşmelere uygunluğu inceleyerek mevcut ulusal politika ve yasal çerçevenin bir değerlendirmesini sağlayacaktır. Bunun yanı sıra kuruluşlar arasında gelişmiş koordinasyon ve kirlilik kontrolü için bölgesel taahhütlerle uyumlu olarak, ulusal ve belediye düzeylerinde yasal ve idari reformlar için tavsiyeler sağlayacaktır.

Kirlilik politikası çerçevesindeki bölgesel uyum çabaları, bölgesel kirlilik politikası çerçevesiyle uyumlu taslak ulusal kirlilik azaltma ve yönetim planlarının hazırlanması yoluyla gerçekleştirilecektir. Bölgesel odak noktalarıyla yapılacak bir dizi istişare toplantısı yoluyla, her üye ülkenin kirlilik ve inisiyatiflerine ilişkin ortak bir gündem yaklaşımı paylaşılacak ve tartışılacaktır. Ayrıca bu bileşen, sektörler arasında yatırım için uluslararası ve bölgesel olarak kabul görmüş sürdürülebilir standartların benimsenmesini destekleyecek ve Karadeniz ülkelerindeki işletmeciler ve hükümet yetkilileri için çalıştaylar ve web seminerleri aracılığıyla yatırım proje hazırlığına elverişliliği artırma konusunda bilgi edinmeleri için kapasite geliştirme fırsatları sağlayacaktır.

Bileşen 1 kapsamında önerilen üç alt-bileşen mevcuttur:

- Alt-bileşen 1.1: Ulusal Politika ve Kurumsal Çerçeve
- Alt-bileşen 1.2: Ulusal Yatırım Tavsiyeleri, Bilgi Paylaşımı ve Bölgesel Diyalog
- Alt-bileşen 1.3: Sürdürülebilir İş ve Yatırım Standartları ile Rehberler

(ii) Bileşen 2: Yeşil & Yenilikçi Finansman

Bu bileşen, dört BBSEA GEF Proje Odak Ülkesinde hem kamu hem de özel sektörün hazırlık seviyesini artıracak ve onların kirliliğin azaltılması ve yönetimi için finansal yatırıma, yeniliğe ve teknolojilere erişimini sağlayacaktır.

Bu bileşen, Karadeniz'deki ötrofikasyon sorununu ele almak için inovasyonu finanse ve teşvik edecek, ve bu da kamu sektörü kurumlarının, kalkınma ortaklarının ve potansiyel yatırımcıların yenilikçi çözümleri belirlemesine, doğrulamasına ve bunlara yatırım yapmasına olanak tanıyacaktır. Eko-Inovasyon yarışması, ilk konsept ve fikirleri hedefleyen 1 bölgesel, kanıtlanmış konseptlerin ve deneme aşamasında olan fikirlerin pilot uygulamasını desteklemek için GEF Karadeniz ülkelerinde 1 destekli ulusal yarışma da dahil olmak üzere 2 farklı yarışma şeklinde düzenlenecektir. Yarışmaların genel teması eko-inovasyonun Karadeniz'de ötrofikasyonun etkisini hafifletme potansiyelini ortaya çıkarmak olacaktır.

Ulusal eko-inovasyon yarışmasında, yerel bağlama göre Eko-İnovasyonun türü çeşitlilik gösterebilir. Su kirliliğinin azaltılması ve ortadan kaldırılmasında doğrudan etki yaratmak için proje, bu yarışma boyunca inovasyon ve inovasyon merkezlerini eşleştirecektir. Başvuru çağrısından önce, GEF ülkelerindeki BBSEA irtibat kişileri, ötrofikasyon sorunuyla yüzleşmekte olan potansiyel bir İnovasyon Merkezi aday gösterecekler. İnovasyon Merkezi, eko-inovasyonu test etmeye istekli belediyeler, sanayi kuruluşları, topluluk/kooperatif (yani tarım/çiftçi kooperatifleri vb.) olabilir. KEİ, süreci anlamaları ve kendi problem tanımlarını hazırlamaları için potansiyel inovasyon merkezine kapasite geliştirme eğitimi sağlayacaktır. Yarışmalar, çabalarını Mavi Ekonomide özellikle su kirliliği sorunlarını çözmeyi amaçlayan sağlıklı ve sürdürülebilir inovasyonu teşvik etmeye yoğunlaştıracak yenilikçileri seçecektir. Seçilmiş eko-işletmeler, Eko-İnovasyon Yarışmasının türüne bağlı olarak ödüller veya hibeler alabilir.

Ayrıca, daha somut bir proje teklifinin hazırlanmasını desteklemek için dört GEF Karadeniz ülkesinden birinde Karadeniz'in mavileştirilmesi amacıyla en acil durumları önceleyecek bir potansiyel yatırım projesi seçilecektir. Hazırlık, ön fizibilite çalışmaları, ekonomik ve finansal analiz, çevresel ve sosyal etki değerlendirmesi de dahil olmak üzere çeşitli proje hazırlama adımlarının geliştirilmesini öngörmektedir.

Bileşen 2 kapsamında önerilen üç alt-bileşen mevcuttur:

- Alt-bileşen 2.1 Eko-İnovasyon Yarışması
- Alt-bileşen 2.2: Yatırımların hazırlanması

(iii) Bileşen 3 Proje Yönetimi

Bu bileşende uygun düzeyde izleme ve değerlendirme (İ&D) yönetim sistemlerine ilave olarak proje katılım ve istişare mekanizmaları oluşturulmak suretiyle projeden azami etki ve fayda elde edilmesi hedeflenmektedir. Bu nedenle, KEİ, sosyal ve çevresel önlemler, izleme, raporlama ve değerlendirme, şikayetleri ele alma mekanizmaları, mali denetimler ve satın alma ile ilgili hususlara ilişkin olarak, Proje kapsamındaki faaliyetlerin başarılı bir şekilde uygulanmasını sağlamak için Projenin uygulanması ve genel yönetiminde KEİ'yi destekleyecektir. Proje.

Uygulayıcı Kuruluş:

KEİ, uygulayıcı kuruluş olarak, BBSEA Proje Uygulama Birimi (BBSEA PUB / PUB) aracılığıyla Projenin genel koordinasyonundan sorumludur. BBSEA PUB, BSEC PERMIS tarafından yönetilecek ve BBSEA Proje Müdürü, Proje Koordinatörü, Muhafaza Uzmanı, Satın Alma Uzmanı, Çevre Uzmanı ve Sosyal Uzman, İzleme ve Değerlendirme Görevlisi ve KEİ PERMIS'in destek personelinden oluşacaktır.

Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesinin Amacı ve Kapsamı

Proje, birçoğu uygulaması başlayana dek tanıtımı yapılmayacak olan geniş yelpazede faaliyetler içereceğinden çerçeve yaklaşımı seçilmiştir. Bu Çevresel ve Sosyal Yönetim

Çerçevesinin (ÇSYÇ) amacı, belirlenen hibelerin/alt projelerin, Bileşen 2 kapsamındaki faaliyetlerin uygulanmasından kaynaklanabilecek kalıntı ve/veya kaçınılmaz etkilerin yeterli düzeyde azaltılması için tüm katılımcı ülkelerin ulusal mevzuatının yanı sıra Dünya Bankası'nın Çevresel ve Sosyal Çerçevesini (ÇSÇ) ve uygulanabilir Standartlarını karşılaması için çevresel ve sosyal açıdan doğru bir şekilde değerlendirilmesini sağlamaktır. ÇSYÇ, Proje Bileşenleri ve Alt Bileşenleri, ulusal ve Dünya Bankası standartları, Karadeniz'in çevresel ve sosyal temel durumuna/durumuna kısa bir genel bakış, risk ve etkilerin taranması, değerlendirilmesi ve yönetimi için yaklaşım, uygulama düzenlemeleri, kamu istişare ve bilgilendirme ve kapasite geliştirme ile ilgili teknik yardım ihtiyaçlarına ilişkin genel açıklamalarını sağlamaktadır.

Ulusal Düzeyde Faaliyet Yürüten Ülkelerin Hukuki, Düzenleme ve Politika Çerçevesi

Bu Proje, ODG ile Gündem'e taraf olan yedi ülkeyi desteklemeye yönelik girişimlerden bir tanesidir. Proje, bilgi alışverişi ve standartlar oluşturma yoluyla tüm Karadeniz ülkelerine fayda sağlayacak olsa da, Gürcistan, Moldova, Türkiye ve Ukrayna'da ulusal düzeyde faaliyetler gerçekleştirilecektir.

Gürcistan: Hukuki ve Düzenleme Çerçevesi

Gürcistan'daki çevre koruma mevzuatı, çevrenin korunması ve halkın ilgili çevresel bilgilere erişimi için yasal bir çerçeveyi garanti eden Anayasa ile uyumlu olarak geliştirilmiştir. Geçtiğimiz on yıllar boyunca, Gürcistan, uluslararası en iyi uygulamaları takip etmeye çalışan ve çevresel etki değerlendirmesi (ÇED), ekonomik araçlar, teftiş/denetim ve izinler de dahil olmak üzere geniş çapta yasal mekanizmaların uygulamasına ortam hazırlayan güvenilir bir yasal ve siyasi çerçeve oluşturmuştur.

Moldova Cumhuriyeti: Hukuki ve Düzenleme Çerçevesi

27 Haziran 2014 tarihinde, Avrupa Birliği ile Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu ve Üye Devletleri ile Moldova Cumhuriyeti arasında Ortaklık Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmanın imzalanmasının ardından ülke, AB ile siyasi ortaklık ve ekonomik bütünleşmeyi amaçlayan ulusal mevzuat, düzenleme ve prosedürleri kabul ederek veya değiştirerek Avrupa Birliği'nin ilgili çevre mevzuatını kendi ulusal hukuk sistemine uygulamayı taahhüt etmiştir. Moldova Cumhuriyeti mevzuatı AB *müktesebatına* uyum sürecindedir ve ilgili mevzuatın çoğu kabul edilmiştir.

Türkiye: Hukuki ve Düzenleme Çerçevesi

Ağustos 1983'te onaylanan Çevre Kanunu, çevre ve çevrenin korunmasına ilişkin başlıca mevzuatlardan biridir. Çevre Kanunu çerçevesinde çeşitli tüzük ve kararnameler uygulanmaktadır. Türkiye AB'ye katılım sürecindedir ve bu bağlamda Türkiye'nin çevre ile ilgili mevzuatı çoğunlukla AB *Müktesebatını* benimsemiştir.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği, ÇED süreci boyunca denetlenecek idari ve teknik usul ve esasları düzenlemektir. Bir faaliyet (bir Proje) planlandığında, Proje geliştiricisi, Projeyi gerçekleştirmek için gereken diğer birçok izinle birlikte bir Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Raporu hazırlamakla yükümlüdür. Ancak tesisler, tesisin türüne,

kapasitesine veya faaliyetin yerine göre ÇED Raporu düzenlenmesine tabidir. Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği hükümlerine tabi olan faaliyetler Yönetmeliğin Ek I ve Ek II'sinde listelenmiştir. Ek I faaliyetleri için tam bir ÇED raporu gereklidir ve bu Projeler ÇED işleminden geçer. Ek II faaliyetleri için Yönetmelikte verilen ana hatlara uygun olarak bir Proje Tanım Dosyası (PDF) hazırlanır ve ilgili süreç yürütülür.

Ukrayna: Hukuki ve Düzenleme Çerçevesi

Ukrayna'nın çevresel, sosyal, iş sağlığı ve güvenliği (İSG) konularına ilişkin yasal ve düzenleyici çerçevesi, uluslararası sözleşmeleri, Ukrayna Kanunlarını, Ukrayna Bakanlar Kurulu Karar ve Talimatlarını (CMU), bakanlık emirlerini, çeşitli normları, prosedürleri, standartları ve kılavuzları içerir. Devlet organlarının (Bakanlıklar, devlet kurumları, devlet teftişleri, kamu hizmetleri ve diğer merkezi hükümet organları) ilgili devlet organının yetkilerini ve çevre koruma, sosyal koruma, bilgiye erişim vb. prosedürlerini belirleyen çok sayıda tüzüğü vardır.

Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Kanunu Aralık 2017'de yürürlüğe girdi. Ayrıca, ÇED kanununun uygulanması için gerekli olan ikincil mevzuat da Aralık 2017'de çıkarılmıştır; Planlanan Faaliyetlerin Belirlenmesi, ÇED Kapsamına Girmeyen Genişletilmesi ve Değiştirilmesine İlişkin Yönetmelik, ÇED Hazırlanırken Kamuoyunun Görüşülmesine İlişkin Usul Hakkında Yönetmelik, ÇED Sonuçlarını Vermek İçin Belgelerin Aktarılmasına İlişkin Usul ve ÇED Finansmanı Hakkında Yönetmelik ve ÇED'de Birleşik Kayıt Tutma Prosedürü hakkında.

Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Çerçevesi

Ulusal mevzuatlara ek olarak, bu ÇSYF, Dünya Bankası'nın ESF gerekliliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Banka, tüm projeleri Yüksek Risk, Önemli Risk, Orta Risk veya Düşük Risk olarak dört kategoriden birine ayırmaktadır. Bir Projenin risk sınıflandırması, projenin türü, konumu, duyarlılığı ve ölçeği gibi ilgili konular dikkate alınarak belirlenir; potansiyel çevresel ve sosyal risklerin ve etkilerin doğası ve büyüklüğü; ve Borçlunun çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri ESF tarafından tanımlanan 10 (on) Çevresel ve Sosyal Standartla (ESS) uyumlu bir şekilde yönetme kapasitesi ve taahhüdü. On ESS'den altısının Proje kapsamı ile ilgili olduğu tespit edilmiştir ve bunlar aşağıdaki gibidir:

- ESS1 Çevresel ve Sosyal Riskler ve Etkilerin Değerlendirilmesi;
- ESS2 İşgücü ve Çalışma Koşulları;
- ESS3 Kaynakların Verimli Kullanılması, Kirliliğin Önlenmesi ve Yönetimi;
- ESS4 Halk Sağlığı ve Güvenliği;
- ESS6 Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Yaşayan Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi;
- ESS10 Paydaş Katılımı ve Bilgi Paylaşımı.

ESS5 Arazi Alımları, Arazi Kullanımında Kısıtlamalar ve Zorunlu Yeniden Yerleştirme bu projeye uygun değildir. Bunun nedeni, bu projenin arazi alımı, arazi kullanımında kısıtlamalar ve zorunlu yeniden yerleştirme gerektirecek faaliyetleri finanse etmeyecek olmasıdır.

ESS7 Yerli Halklar/Sahra Altı Afrika Tarihsel Olarak Yetersiz Hizmet Görmüş Geleneksel Yerel Topluluklar öngörülen Proje alanlarında ESS7'de verilen tanımı karşılayan hiçbir yerli grubun olmaması beklendiğinden projeye uygun değildir.

ESS8 Kültürel Miras projeye uygun değildir. Proje kapsamındaki faaliyetlerin hiçbirinin kültürel miras üzerinde bir etkisi olması beklenmemekte olup, yatırım kapsamındaki bu tür faaliyetler finansmana uygun sayılmayacaklardır. Kültürel miras üzerinde olumsuz etkileri olan projeler ÇSYÇ aracılığıyla taranacaktır. Bununla birlikte, alt projeye ait çevresel ve sosyal değerlendirme belgeleri, kazı çalışmaları sırasında tesadüfi bulgu riskini göz önünde bulundurarak tesadüfi bulgu prosedürlerini içerecektir.

ESS9 "Finansal Aracılar", bir Finansal Aracı içermediğinden bu projeye uygun değildir.

Dünya Bankası ESS'lerine ek olarak, OP 7.50 (Uluslararası Su Yolları Üzerine Projeler) ve OP 7.60 (Tartışmalı Bölgelerdeki Projeler) gibi Dünya Bankası'nın uygulanabilir operasyonel politikaları (OP'ler) de proje kapsamına uygunluklarına göre değerlendirilmiştir. Projenin OP 7.50 uygulanmasını gerektirecek herhangi bir faaliyet içermeyeceği ve OP 7.60 uygulanmasını gerektirecek ihtilafli bir alanda faaliyet gerçekleştirmeyecek.

Ayrıca, ÇSS'lere uygun olarak, projeye DB Grubu'nun Çevre, Sağlık ve Güvenlik (ÇSG) Kılavuzları uygulanacaktır. ÇSG Kılavuzları, İyi Uluslararası Endüstri Uygulamaları'nın (GIIP) genel ve sektöre özel örneklerini içeren teknik referans belgeleridir. Genel ÇSG Kılavuzları, aşağıdaki bölümler de dahil olmak üzere, tüm endüstri sektörleri için potansiyel olarak geçerli olan, kesişen çevre, sağlık ve güvenlik (mesleki ve toplum sağlığı) konuları hakkında bilgiler içerir: Bu Genel ÇSG Yönergeleri, belirli endüstri sektörlerinde ÇSG konularında kullanıcılara rehberlik sağlayan ilgili Sanayi Sektörü ÇSG Yönergeleri ile birlikte kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Bu proje için geçerli Sanayi Sektörü Kılavuzları, belirli hibe/alt proje türlerine bağlı olacaktır, buna karşın aşağıdakileri içerebilir:

- Su ve Sanitasyon için ÇSG Kılavuzları,
- Turizm ve Konaklama Geliştirme için ÇSG Kılavuzları
- Atık Yönetim Tesisleri için ÇSG Kılavuzları
- Nakliye için ÇSG Kılavuzları
- Orman Hasat İşlemleri için ÇSG Kılavuzları
- Yıllık Mahsul Üretimi için ÇSG Kılavuzları
- Su Ürünleri Yetiştiriciliği için ÇSG Kılavuzları
- Çok Yıllık Bitki Üretimi için ÇSG Kılavuzları
- Balık işleme için ÇSG Kılavuzları

Genel Koşullar

Karadeniz, Avrupa ile Asya arasında yer alır, havzası asimetriktir ve içine akan nehirler iki kıtanın doğal koşullarını farklı biçimlerde şekillendirir. Denizin kendisi toplam 423.000 km²'lik bir alanı, havzası ise 2.5 milyon km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Karadeniz'e kıyısı olan çevre ülkelerin kıyı alanları temel olarak kıyı vadileri ve dağ sıralarının birleşimidir.

Su Kalitesi ve Atıksular

Karadeniz, sülfürlü derin sularla karakterizedir. Bu anoksik derin bölge, güvenilir ölçüm limitlerinin altında oksijen ve serbest sülfür konsantrasyonları barındıran bir suboksik bölge ile oksik üst sulardan ayrılır. Bu doğal eksikliğe rağmen, Karadeniz, gıda kaynakları sağlayarak, rekreasyon ve ulaşım için doğal bir ortam sunarak ve nükleer atıklar da dahil olmak üzere atıklar için bir bertaraf alanı olarak geçmişte insanlığa iyi hizmet etmiştir. Büyük nehirler tarafından Karadeniz'e aktarılan, Deniz bitkileri ve algler için temel besinler olan fosfor ve azot, Karadeniz'i her zaman çok verimli kılmıştır. En ciddi problemler arasında, kara kaynaklı kaynaklardan gelen besinlerin yüksek düzeyde azot ve fosfat bulundurması yer almaktadır. Ağır metaller, yağ ve diğer zararlı maddelerin oluşturduğu kirlilik, biota üzerinde doğrudan toksik etkiye neden olmaktadır. Havada asılı kalan katı partiküller, güneş ışınlarının su tabakasına nüfuzunu azaltır ve böylece sualtı biyosenozlarının, pelajik alglerin ve diğer organizmaların gelişimini engeller. Tarım alanlarından elde edilen mineral ve organik gübreler mikroflora çiçeklenmesini (ötrofikasyon) uyarır.

Nehirlerin akıntıları, petrol ve gaz çıkarma faaliyetleri, atmosferik birikim, gemilerden kasıtlı ve kazara boşaltılan su kirliliğinin ana kaynaklarıdır. Nehir akışları, havzada yer alan tarım, sanayi, ortak atık sular, ulaşım ve diğer sektörler tarafından kirlenmektedir. Karadeniz, Karadeniz'e dökülen 300'den fazla nehir ile Avrupa'nın su kaynaklarının neredeyse yarısını ve Avrasya'nın su kaynaklarının önemli kısımlarını bünyesinde toplamaktadır. Ana nehirler, ikinci, üçüncü ve dördüncü büyük Avrupa nehirleri olan Tuna, Dinyeper ve Don'dur.

-

Katı atık yönetimi, Karadeniz'i çevreleyen bölgelerde önemli bir çevre sorunudur. Bu ülkeler ağırlıklı olarak ekonomilerini büyütme çabaları ve aynı zamanda çevre sorunlarını yöneten gelişmekte olan ülkelerdir. Katı atık yönetimi için ana yöntem ve altyapı, düzenli depolamadır (düzenli ve düzensiz çöplük depolama sahalarına).

Bu bağlamda, Gürcistan'ın kıyı bölgelerinde ciddi bir katı atık yönetim altyapısı eksikliği yaşanmaktadır. Bu bölgelerde halihazırda standart bir düzenli depolama sahası bulunmamaktadır. Batum'un Güneyinde (Çoruh nehir ağzına yakın bölgelerde) yer alan çöplük depolama alanı, kıyı ekolojisi ve ekonomisi için en zararlı olanıdır. On yıllardır standartların altında koşullarda faaliyet göstermekte olan bu düzenli depolama sahası, şu anda inşa halinde olan yeni sahanın tamamlanmasının beklendiği 2021'de kapatılacak. Moldova Cumhuriyeti'nde çevre kirliliğinin önemli bir kısmı atık bertaraf alanlarından kaynaklanmaktadır. Katı atığın %2'sinden daha azı geri dönüştürülür ve üretilen tüm katı atığın geri kalan %98'i, 1.500 yetkili düzenli depolama sahasının (%30'u çevre standartlarını karşılayamayan) ve yaklaşık 3.000 yasadışı çöp sahasının bulunduğu atık sahalarında olurlar.

Türkiye'de evsel katı atıkların çoğu kırsal alanlardaki başıboş çöplüklere gidiyor. Düzenli depolama sahalarının kurulması ve işletilmesi son yıllarda artmış ve sıfır atık politikası gibi katı mevzuat ve girişimler yürürlüğe girmiştir. Ancak, 2000'in üzerinde sahaya açık boşaltma ve Karadeniz bölgesi de dahil olmak üzere çeşitli yerlerde yüzey sularına deşarjlar halen devam etmektedir. Ukrayna'da atık yönetimi, atıkların 6.700 çöplük ve çöplükte son bulunduğu aşırı bir sorundur. Ukrayna belediye katı atık depolama alanları, çoğunlukla kırsal alanlara

yakın olup, doğal suların, tarım ürünlerinin ve toprağın eko toksikolojik durumunda bozulmaya neden olmaktadır.

Ekoloji ve Biyoçeşitlilik Faaliyet Alanları

Karadeniz, bölgesel olarak uzunlamasına boyutu yaklaşık 1.200 km olan neredeyse kapalı bir havzadır. Akdeniz'in yüzölçümünün yaklaşık beşte biri kadardır ve Türk Boğazlar Sistemi üzerinden Ege Denizi ile sınırlı bir etkileşimi vardır. Ana batimetrik özelliği, maksimum 2.200 m derinliğe sahip derin iç havzanın etrafında dar bir şelf (genellikle 20 km'den az) ve dik topografik eğim (genellikle 30 km'den az) barındırmasıdır.

Karadeniz, havzanın her tarafında tatlı su girişleri alır ve Tuna, Dinyeper ve Dinyestr, kuzeybatı kıyı sularına deşarj olur. Avrupa'nın en büyük nehirlerinden biri olan Tuna Nehri, Karadeniz ekosistemi üzerinde önemli etkiler yarattı. Karadeniz Havzası'nda uluslararası kabul görmüş, biyolojik çeşitlilik değeri yüksek (sıcak noktalar) birçok alan bulunmaktadır. Bu faaliyet alanlarının arasında: Kilit Biyoçeşitlilik, Anahtarı (KBAs), Önemli Kuş Bölgeleri (IBA) ve Sıfır Yok Oluş için Birlik (AZE) sahaları gibi. Karadeniz ile doğrudan ilişkisi olan ÖDA ve ÖDA sayısı; Gürcistan'da 6, Türkiye'de 15 ve Ukrayna'da 22. Ukrayna'da 1 saha, Gürcistan'da 4 saha ve Türkiye'de 1 saha haricinde bu sahaların tamamı hem KBA hem de IBA sahalarıdır. Karadeniz ile doğrudan bağlantılı AZE sahası bulunmamaktadır.

IUCN'ye Göre Karadeniz'de tehdit altında 12 balık türü mevcuttur. Ayrıca, Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin Karadeniz Biyolojik Çeşitlilik ve Peyzaj Koruma Protokolü'nün (BSBLC) Ek 2'sinde (Karadeniz için Önem Taşıyan Türlerin Geçici Listesi) 127 tür listelenmektedir.

Potansiyel Çevresel ve Sosyal Etkiler ve Azaltıcı Önlemler

ÇSYÇ, finanse edilecek alt projenin/hibelerin faaliyetleriyle ilişkili çevresel riskleri ve etkileri tanımlamaktadır. Ana çevresel ve sosyal riskler ve etkiler, Projenin Alt Bileşeni 2.1 (Eko-İnovasyon Mücadelesi) kapsamında finanse edilecek faaliyetlerle ilgilidir. Bu alt bileşen, besin kirliliği arıtımı, kentsel atık su arıtımı, su kirliliği, su geri dönüşümü ve yeniden kullanım dahil olmak üzere etki azaltma ve/veya işletme yoluyla deniz kirliliğiyle mücadelede inovasyon hibelerini içerecektir. Olumsuz çevresel ve sosyal riskler ve etkiler, esasen Alt projeler kapsamında gerçekleştirilecek fiziki faaliyetler sırasında ve bunlarla ilgili olarak gündeme gelecektir. Bu faaliyetler, düşük riskleri/etkileri olan, (inşaat/kurulum tipi) küçük ölçekli inşaat işleri ve tarımsal uygulamalarda (sulama, gübre ve haşere ilacı kullanımı vb.) küçük ölçekli iyileştirmeler olarak sınıflandırılabilir.

Çevresel Riskler, Etkiler ve Azaltıcı Önlemler

Bir alt proje için yapılacak inşaat faaliyetleri (tarımsal iyileştirme faaliyetleri dahil) sırasında, alt proje sahalarında makine/ekipman hareketi olacaktır. Ağır makinelerin, kazı ve tesviye çalışmalarının dahil edilmesi toz, egzoz gazları ve gürültü emisyonlarına neden olacaktır. İşlerin yerel ve inşaat aşaması için geçici olacakları göz önüne alındığında, bu tür faaliyetlerle ilişkili etkilerin önemi düşük olarak değerlendirilecektir. Etkileri azaltmak için; iş sahasında toz bastırma yöntemleri (örneğin su püskürtme) uygulanacak, malzeme taşıma sırasında kullanılacak araçların üstü kapatılacak, araç ve ekipmanların bakımları düzenli

olarak yapılacak, egzoz gazı kontrolleri yapılacak, yerleşim yerlerinde veya yakınında inşaat faaliyetleri sadece gündüzleri gerçekleştirilecektir.

Alt proje sahasının bir yüzey suyu ve yeraltı suyu kaynağına yakın olması durumunda, faaliyetler yüzeysel akışlar (su kaynağına ulaşan tortular ve tarım alanlarından gelen kimyasallar -gübre, pestisit- bulaşma) nedeniyle su kaynaklarının kirlenmesi riski oluşturabilir ve sahada atıksu oluşumuna neden olabilir Bu etkinin, büyüklük ve mekansal kapsam açısından önemi düşük olacaktır. Alt proje faaliyetlerinin su kaynakları üzerindeki etkilerini azaltmak için uygun erozyon ve tortu kontrol önlemleri alınacaktır. Oluşacak herhangi bir evsel atık su, mevcut bir kanalizasyon sistemine deşarj edilecek veya geçirimsiz septik tanklarda toplanacak veya yerinde arıtılacaklardır.

Herhangi bir kazı yapılması durumunda veya bir alt proje sahasının fiziksel özelliklerinden dolayı, hafriyat toprağı ve saha, su ve rüzgar erozyonuna maruz kalabilir. Büyüklük açısından bu etkinin önemi düşük olacak ve bu etki sınırlı bir süre gerçekleşecektir. Alt proje sahalarında uygun erozyon kontrol önlemleri alınacaktır.

Bir alt-proje sahasının özelliklerine bağılı olarak, ya ulaşım yolları ya da asıl proje alanı için yol açmak adına her bir alt-projede ağaç ve diğer türde bitki örtüsü kayıpları olabilir. Bu faaliyetler, yaban hayatı için yaşam alanı kaybına da neden olabilir. Faaliyetin yakın çevresindeki kabul edilmiş doğal yaşam alanları, sulak alanlar ve korunan alanlar zarar görmeyecek veya istismar edilmeyecektir. Kesilecek ağaçlar için bir keşif ve envanter yapılacak ve onların yerine başka yerlere ağaçlar dikilecektir.

Katı atık, alt proje sahasında çöp/atık malzemelerin (evsel, inşaat, tarım ve tehlikeli atıklar) bırakılması sonucu ortaya çıkan potansiyel bir çevresel risk olacaktır. Oluşacak atıklar, atık yönetimi hiyerarşisi (önleme, azaltma, yeniden kullanma, geri dönüştürme, enerjiyi geri kazanma, bertaraf etme) uyarınca yönetilecektir. Tüm faaliyetlerde oluşması beklenen tüm büyük atık türleri için atık toplama ve bertaraf etme yolları ve sahaları belirlenecektir.

Çalışma Koşulları ve İş Sağlığı ve Güvenliğı

Hibeler küçük ölçekli inşaat/kurulum işlerini kapsayacağından, gerekli işgücü de az olacak ve büyük ihtimalle yerel düzeyde karşılanacaktır. Proje, hibe projesi faaliyetleri açısından yerel istihdamı ve satın almayı teşvik edecektir. Bu nedenle işgücü akışı beklenmemektedir. Proje çalışanlarının sayısı ve işgücü akışı olmayacağı düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve cinsel sömürü ve istismar risklerinin düşük olacağı öngörülmektedir. Bu Proje kapsamında finanse edilecek her türlü alt-projede; toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda bilinçlendirme oturumu düzenlenecek; hem topluluklar hem de alt-proje çalışanları için şikayet mekanizmaları oluşturulacaktır.

Alt proje faaliyetleri ile ilgili İSG risklerinin yönetimi için malzeme ve atık depolama alanları belirlenecek; ilgili sertifika ve deneyime sahip kişi(ler) yerinde İSG'den sorumlu olacak; işçilere uygun kişisel koruyucu donanım ve ilgili genel ve işe özel İSG eğitimleri verilecek; olaylar kaydedilecek, araştırılacak ve olayın kök neden analizinden sonra düzeltici/önleyici tedbirler belirlenecektir; Alt proje sahalarında ulusal sağlık otoriteleri ve DSÖ'nün hükümleri takip edilerek COVID-19 önlemleri uygulanacak, yapılacak tüm çalışmalar için COVID-19'u

kapsayan bir risk değerlendirme çalışması ve sahaya zel Acil Müdahale Planları/Prosedürleri uygulanacaktır. hazırlanacak ve uygulanacaktır.

Sosyal Riskler ve Etkiler ve Azaltıcı nlemler

Proje, Karadeniz'in çevresel durumunun iyileştirilmesi için güçlendirilmiş yönetişim yoluyla olumlu sosyal etkilerle sonuçlanacaktır. Projenin başarılı bir şekilde uygulanması için toplulukların ve paydaşların müdahalesi yapılandırılmış bir şekilde sağlanacaktır. Yerel ve ulusal paydaşları ve katılım yöntemlerini ve kadansı tanımlayan hibe projeleri için ülkeye özel paydaş katılım planları (PKP'ler) ve alt projeye özgü PKP'ler geliştirilecek ve uygulanacaktır.

Hibe projelerine ilişkin iki potansiyel risk belirlenmiştir:

- Toplulukların; hibelerin/alt projelerin, geçimleri üzerinde olumsuz etkisi olabileceğine ilişkin algıları.
- Toplulukların tarım, balıkçılık, turizm vb. alanlarda yeni/yenilikçi tekniklerin uygulanmasını gerektiren hibe projelerine katılmaya direnç göstermeleri.

Bu risklerin etkisi hibe projeleri için basitleştirilmiş PKP'lerin geliştirilmesi ve uygulanmasıyla; yerel paydaşların, özellikle potansiyel etkilenen toplulukların şikayetlerini ele almak için erken, doğru zamanda ve aktif katılımını sürdürmesiyle; şikayet mekanizmasının tanıtılması ve toplulukların ve yerel paydaşların izleme faaliyetlerine dahil edilmesiyle azaltılacaktır.

Finanse edilecek alt projeler, trafik kaynaklı kazalar ve yaralanmalar gibi toplum sağlığı, güvenliği ve güvenliği etkileri; COVID-19 gibi bulaşıcı hastalıkların yayılma riski; mevcut altyapıya olası hasar ve hizmetlerin aksaması; çalışanların ve iş fırsatılarının mevcudiyeti ve günlük yaşam kalıplarının bozulması ile ilişkili topluluk kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehdit. Bu tür toplum sağlığı, emniyeti ve güvenlik etkilerini azaltmak için, alt proje sahaları uygun şekilde çitle çevrilecektir; alt proje ile ilgili trafik düzenlenecek; COVID-19 ve bu tür bulaşıcı hastalıklarla ilgili tüm koruyucu önlemler alınacak ve ilgili izin/lisans/rızalar alındıktan sonra tüm faaliyetlere başlanacaktır.

ÇSYÇ Uygulama Süreci

Bu ÇSYÇ'nin uygulama süreci, KEİ PUB tarafından üstlenilecek olan aşağıdaki adımları içerecektir:

- **Tarama:** SYF süreci, hibe başvurularının (yani alt projelerin) evresel ve sosyal olarak taranmasıyla başlar. Tarama süreci, hibe başvurusunun (nerilen alt projenin) Dışlama Listesine (WBG Dışlama Listesi Ek 1'de verilmiştir) göre finansman için uygun olup olmadığını ve uygunsa, projeye özel bir çevresel ve Sosyal Yönetim Planı (ÇSYP) gerekli olup olmadığını belirleyecektir. PUB, alt projelerin olası olumsuz etkilerini ve çevresel ve sosyal risk seviyelerini belirlemek için, Ek 2'de verilen tarama kontrol listesini kullanarak hibe başvurularını/önerilen alt projeleri (Dünya Bankası ile iştişare içinde) tarayacaktır. Dünya Bankası en az ilk üç alt proje taramasını ve ÇSYP'leri gözden geçirecek ve itirazda bulunmayacaktır. Aşağıdaki tarama süreçleri ve ÇSYP incelemeleri PUB tarafından yapılacaktır. Tarama sürecinin sonucu, alt projenin DB evresel ve sosyal riskler sınıflandırmasına uygun olarak çevresel ve

sosyal riskleri açısından kategorize edilmesidir (Dünya Bankası'nın proje sınıflandırması Ek 3'te verilmiştir). Orta riskli ve düşük riskli faaliyetler, Eko-İnovasyon Mücadelesinde değerlendirme ve finansman için uygun olacaktır.

- **Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi:** Orta Risk Kategorisi alt projeleri için, Dünya Bankası ESS'leri ve Ek 4'te sağlanan gösterge yapısı ile uyumlu olarak sahaya özel bir ÇSYP geliştirilecektir. Düşük Risk Kategorisi alt projeleri için (taramayı takiben) daha fazla çevresel ve sosyal değerlendirme gerekli olmayacak ve bu alt projeler için ÇSYF'nin Ek 5'inde verilen ÇSYP Kontrol Listesi kullanılacaktır. Ulusal ÇED sürecinden geçmesi gereken alt projeler, ulusal ÇED süreci tamamlanmadan finansman için uygun olmayacaktır.
- **Kamuoyu Görüşünü Alma ve Bilgi Paylaşımı:** Bu PKP belgeleri ve alt projeye özel ÇSYP'ler kamuya açıklanacaktır. Halkla istişare ve bilgi ifşa faaliyetleri de ülkeye özgü PKP'lerde tanımlanacak ve buna göre yürütülecektir. Açıklama ve istişare süreçleri, COVID19 pandemisine ilişkin herhangi bir hükümet kısıtlaması göz önünde bulundurularak, Dünya Bankası tarafından kabul edilebilir zamanında ve şeffaf bir şekilde ve SEF ile uyumlu olarak yürütülecektir. Taslak ÇSYP belgeleri istişarelerden önce açıklanacak ve paydaşların geri bildirimleri alındıktan sonra bunlar nihai hale getirilecek ve ülkede açıklanacaktır. Alt proje onayından önce (Dünya Bankası tarafından), PUB nihai ÇSYP belgelerinin İngilizce versiyonlarını Dünya Bankası'na sunacaktır. Projenin yaşam döngüsü boyunca paydaşların katılımının zamanlaması ve yöntemleri SEF'te açıklanmaktadır ve ülkeye özel halkla istişare faaliyetleri hazırlanacak ülkeye özel PKP'lere göre yürütülecektir. Paydaşlarla yapılan toplantıların ve istişarelerin kayıtları tutulacaktır.
- **İzleme ve Denetleme:** Sahadaki yükleniciler, Proje tarafından finanse edilen alt projenin sahibi olarak hibe yararlanıcısı tarafından sürekli olarak izlenecektir (Alt Bileşen 2.1 Eko-İnovasyon Yarışması). Bu bağlamda, hibe yararlanıcısı ÇSYP veya ÇSYP kontrol listesinin sahada uygulanmasını sağlayacaktır. PUB, ÇSYP'lerin, PKP'lerin ve LMP'nin uygulanmasını ve şikayet mekanizmalarının (GM) erişilebilir ve işlevsel olmasını sağlamak için hibelerin/alt projelerin düzenli denetimini gerçekleştirecektir.
- **İşgücü Yönetim Prosedürü (İYP):** İşgücü Yönetim Prosedürü hazırlanmış olup, hibe faydalanıcıları/hibe alanlar dahil tüm proje çalışanları için uygulanacaktır. LMP, işçi haklarını kapsar ve (i) istihdam şart ve koşullarını; (ii) temel potansiyel işgücü risklerine genel bakış (varsa); (iii) Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna'nın çalışma mevzuatına genel bakış; ve iv) tüm çalışanlar için mevcut olan şikayet mekanizması.

Çevresel ve Sosyal Yönetim Önlemlerinin Uygulanmasına Yönelik Kurumsal Düzenlemeler

KEİ PERMIS/BBSEA PUB, genel koordinasyondan sorumlu olacak ve diğerlerinin yanı sıra, GEF ve Dünya Bankası'nın gerektirdiği şekilde, yıllık işletme planlarının hazırlanmasını denetleyecek ve denetim raporlarını ve diğer raporları hazırlayacaktır. PUB, Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna'da ulusal düzeydeki faaliyetlerin yürütülmesi için her bir ulusal GEF Odak Noktası ile koordinasyon içinde olacaktır. Ulusal ajanslar şunları içerir:

- **Gürcistan Çevre Koruma ve Tarım Bakanlığı**
- Moldova Cumhuriyeti Tarım, Bölgesel Kalkınma ve Çevre Bakanlığı
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı
- Ukrayna Enerji ve Çevre Koruma Bakanlığı

Ulusal ajanslar, PUB'u desteklemek üzere dikkate alınarak projenin genel uygulaması için teknik rehberlik sağlayacaktır.

BBSEA PUB

BBSEA PUB, ÇSYF'nin uygulanmasını koordine etmek için Proje kapsamında ilgili nitelik ve becerilere sahip en az bir çevre (ve İSG) ve bir sosyal uzmanı içerecektir.

Ulusal GEF Odak Noktaları

PUB, Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna'da ulusal düzeydeki faaliyetlerin yürütülmesi için her bir ulusal GEF Odak Noktası ile koordinasyon içinde olacaktır. Bu ulusal kurumlar arasında Gürcistan Çevre Koruma ve Tarım Bakanlığı, Moldova Cumhuriyeti Tarım, Bölgesel Kalkınma ve Çevre Bakanlığı, Türkiye Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ukrayna Enerji ve Çevre Koruma Bakanlığı yer almaktadır. Ulusal ajanslar, PUB'u desteklemek üzere dikkate alınarak projenin genel uygulaması için teknik rehberlik sağlayacaktır. Ayrıca, ötrofikasyon sorunuyla karşı karşıya olan potansiyel bir İnovasyon Merkezi aday göstereceklerdir. İnovasyon Merkezi, eko-inovasyonu test etmeye istekli belediyeler, sanayi kuruluşları, topluluk/kooperatif (yani tarım/çiftçi kooperatifleri vb.) olabilir. Hibelerin ev sahibi ve hibe sahipleri (hibe faydalanıcıları), aşağıdakileri içeren kapasite geliştirme eğitimi alacaktır: fikirleri sağlamlaştırmak, büyümelerini ölçeklendirmek ve sürdürülebilir bir iş ekosisteminin, DB ESS'lerin ve ÇSYÇ'nin başarısını sağlamak için iş uzmanlarından mentorluk ve haşere yönetiminde iyi uygulamalar (ÇSYÇ Ek 6'da verilmiştir).

Hibe Faydalanıcıları

Hibeleri alanlar (hibe faydalanıcıları), alt projelerinin uygulanması için herhangi bir ulusal onay ve izni almaktan sorumlu olacaklardır. Faydalanıcılar, ÇSYP'yi (orta risk kategorisi alt projeleri için) ve ülkeye özel veya basitleştirilmiş PKP'yi hazırlayacak ve uygulayacak veya ilgili ESS'leri ve ulusal düzenleyici gerekliliği hazırlamak ve uygulamak için eldeki ÇSYÇ'de sunulan ÇSYP Kontrol Listesini kullanacaktır. ÇSYP veya ÇSYP Kontrol Listesi tanımlı etki azaltma önlemleri ve izleme faaliyetleri taahhütler olacaktır ve bu taahhütlerin yükleniciler ve alt kuruluşla bağlantılı diğer üçüncü taraflarca yerine getirilmesinden doğrudan sorumlu olan hibe yararlanıcıları tarafından yerinde başarıyla uygulanması gerekir. -proje.

İzleme ve Raporlama

Çevresel ve sosyal izleme, alt projelerin inşaat aşamasından başlar ve ilgili etki hafifletme önlemlerinin uygulandığını doğrulayarak ve bunların etkinliğini değerlendirerek işletme aşaması boyunca devam eder, böylece BBSEA PUB ve DB'nin gerektiğinde harekete geçmesini sağlar.

Bu bağlamda, Eko-İnovasyon Yarışması yoluyla finanse edilen alt projenin sahibi olarak hibe faydalanıcısı, inşaat ve işletme aşamalarında herhangi bir azaltma/yönetim faaliyetinin (ve bunların etkinliğinin) sahada izlenmesinden sorumlu birincil taraftır. Hibe faydalanıcıları, yetkilendirilen çevresel ve sosyal uzmanlar/danışmanlar aracılığıyla sahada sürekli olarak alt proje faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkilerini ve ilgili azaltma/yönetim önlemlerini izleyecek ve çevresel ve sosyal yönetim önlemlerinin uygulanması hakkında PUB'ye aylık olarak rapor sunacaklardır.

PUB'nin çevresel ve sosyal uzmanları ayrıca çevresel ve sosyal yönetim önlemlerinin uygulanmasıyla ilgili alt projeleri izleyecek ve denetleyecektir. PUB, ilerlemeyi çevresel ve sosyal uygunluk açısından iki yılda bir ve genel alt proje ilerlemesi için altı ayda bir Dünya Bankası'na rapor edecektir.

Paydaş Katılımı, Kamuoyu Görüşünü Alma, Bilgi Paylaşımı ve Şikayet Mekanizması

İlk değerlendirme, doğrudan paydaşların Gürcistan Çevre Koruma ve Tarım Bakanlığı, Moldova Cumhuriyeti Tarım, Bölgesel Kalkınma ve Çevre Bakanlığı, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı, Ukrayna Enerji ve Çevre Koruma Bakanlığı'ndan oluştuğunu göstermiştir. Karadeniz havzasında, yararlanıcı ülkelerde yerel belediyeler, tarım ve su ürünleri yetiştiriciliği, turizm ve denizcilik sektörlerindeki yerel iş birlikleri, yerel STK'lar hibe finansmanlı faaliyetlerde yer alacaktır. Balıkçılık alanında çalışan bölgesel kuruluşlar, deniz kirliliği konusunda akademik ve araştırma kuruluşları, finans/yatırım kuruluşları proje paydaşları arasında yer alacaktır. SEP, ulusal ve yerel düzeyde paydaş analizi ve haritalama için bir yaklaşımın ana hatlarını çizerek ve ülkeye özel paydaş katılım planları için açıklama ve istişare stratejisi için hazırlanmıştır.

Önerilen projenin konsepti, sanal olarak gerçekleştirilen ulusal istişare toplantılarında sunulmuştur. 2021 yılı Şubat ve Mayıs ayları arasında Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye, Ukrayna, Romanya ve Bulgaristan'da ulusal istişare toplantıları gerçekleştirilmiştir. Toplantılar, Dünya Bankası ülke web sitelerinin etkinlikler sayfasında duyurulmakta, Facebook ve Zoom üzerinden düzenlenmekte ve ülkelerin resmi dillerinde tercüme hizmeti verilmektedir. Toplantılara bakanlıklar, yerel yönetimler, akademisyenler, özel sektör, STK'lar ve uluslararası kuruluşlardan 130'dan fazla paydaş katıldı.

Hibe alanlar/hibe yararlanıcıları, yükleniciler ve hibe alt projelerinin diğer paydaşları dahil olmak üzere tüm paydaşlara sorunları ve endişeleri mümkün olan en kısa sürede belirlemeyi, zamanında ve proaktif olarak ele almayı, Proje performansını ve sürekli iyileştirmeyi amaçlayan şikayet mekanizması tanıtılacaktır. Projenin anlamlı paydaş katılımına bağlılığını ve paydaşların görüş ve endişelerine saygı duyduğunu göstermek.

1. GİRİŞ

1.1. Arka Plan ve Bağlam

Karadeniz, Türk Boğazları üzerinden Ege Denizi ile sınırlı bir etkileşim içerisinde, neredeyse tamamen kapalı ve bölgesel olarak uzunlamasına bir havzadır. Karadeniz'e kıyısı olan devletler Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Türkiye ve Ukrayna'dır. Bir dizi büyük nehir Karadeniz'e akmaktadır; Tuna, Dinyeper, Don, Rioni, Kodori ve Inguri Chorokhi, Kızılırmak, Yeşilirmak, Sakarya, Güney Bug ve Dinyester gibi bazı sınır dışı ülkelerin su havzalarını Karadeniz'e boşaltıyor.

Karadeniz'in çevre kalitesi önemli ölçüde düşmektedir. İklim değişikliğinin de Karadeniz'de erozyon, sel ve çevre kalitesi üzerinde olumsuz etkisi olduğu değerlendirilmektedir. Karadeniz'in bozulmasına neden olan en önemli süreç, büyük ölçüde tarımsal, evsel ve endüstriyel kaynaklardan gelen nitrojen ve fosfor bileşiklerinin neden olduğu yoğun ötrofikasyondur. Kanalizasyon deşarjı ve petrol kirliliği insan sağlığına tehdit oluşturur ve bazı durumlarda sürdürülebilir turizm ve su ürünleri yetiştiriciliğini de engelleyicidir.

Kirlilik sorunlarının ele alınması, COVID sonrası dönemde Karadeniz'in sürdürülebilir kalkınması için büyük bir zorluk olmaya devam edecektir. Su kirliliğinin önlenmesi ve azaltılması, insan sağlığı ve daha sağlıklı doğal yaşam alanları için önemlidir. Bu bağlamda, Dünya Bankası ve ortakları, kirlilik sorununa yanıt vermek için bölgesel bir yaklaşım planlamaya giriştiler ve GEF (Küresel Çevre) aracılığıyla Karadeniz'i Mavileştirme (BBSEA) Bölgesel Projesini (bundan böyle BBSEA Projesi veya Proje) formüle ettiler. Tesis finansmanı.

BBSEA Projesi, Ortak Denizcilik Gündemi (ODG) ile Gündem'e taraf olan yedi ülkeyi (Bulgaristan, Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Bulgaristan, Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Romanya, Rus Federasyonu, Türkiye ve Ukrayna. Karadeniz ve CMA ülkelerinin haritası Şekil 1'de görülebilir. BBSEA Projesi kapsamında Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna'da ulusal düzeyde pilot faaliyetler düzenlenmiştir. Hem bölgesel düzeyde hem de ülke düzeyinde faaliyetler öngören tutarlı bir bölgesel program teşkil eden Proje, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü Uluslararası Daimi Sekreterliği (KEİ PERMIS) tarafından koordine edilmektedir.

Proje, ulusal politikaların ve yasal çerçevelerin değerlendirilmesi, kirliliğin azaltılması ve yönetimi için ulusal yatırım tavsiyelerinin geliştirilmesi, mavi ekonomi ve bölgesel diyalogu geliştirmek için güçlendirilmiş çerçeve sağlanması yoluyla Karadeniz'in çevresel durumunun iyileştirilmesi için güçlendirilmiş yönetim ile olumlu çevresel ve sosyal etkiler elde etmeyi amaçlamaktadır. Politika ve kapasite geliştirme faaliyetleri, suda yaşayan türlerin korunması, iyileştirilmiş su kullanımı ve artırılmış atık su kalitesi, azaltılmış toprak kirliliği gibi dolaylı olumlu etkilerle sonuçlanacaktır.

Şekil 1. Karadeniz ve ODG Ülkeleri Haritası

Projenin yatırım bileşeni, azaltma ve/veya önleme yoluyla deniz kirliliğiyle mücadelede eko-iş inovasyon hibelerini ve ön fizibilite çalışmaları yoluyla yatırım hazırlığını içerecektir. Projenin bu bileşeni, atık üretimi ve potansiyel yönetim riskleri, enerji kullanımı, gürültü, toz emisyonları ve potansiyel iş sağlığı ve güvenliği (İSG) riskleri gibi geçici ve geri döndürülebilir, boyutu düşük ve sahaya özgü olabilecek potansiyel etkilere neden olabilir. İyi yönetim uygulamalarıyla etkileri kolayca azaltılabilir.

- Proje kapsamında Çevresel ve Sosyal Çerçeve (ÇSÇ) ve GEF gerekliliklerine uyulacaktır. Bu bağlamda, Proje (Bileşen 1) kapsamında geliştirilecek ulusal yatırım planları için ayrı bir doküman olarak hazırlanan stratejik çevresel ve sosyal değerlendirme (SESA) İş Tanımı (ToR) doğrultusunda SESA çalışmaları yapılacaktır. Yatırım bileşeni kapsamındaki eko-inovasyon hibeleri, ilişkili, iyi bilinen ve kolayca yönetilebilir risk ve etkilerin yönetimi için bu Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi (ÇSYF) kapsamında değerlendirilmiştir. Risklerin ve etkilerin değerlendirilmesinde ve yönetiminde Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Standartlarına uyulacak ve Dünya Bankası Grubu (WBG) Genel Çevre Sağlığı ve Güvenliği (ÇSG) Kılavuzları ile gerekli olduğu takdirde sektöre özel DBG ÇSG Kılavuzları dikkate alınacaktır.

1.2. ÇSYÇ'nin Amacı ve Kapsamı

ÇSYÇ'nin genel amacı, BBSEA Projesinin uygulanmasından kaynaklanan potansiyel olumsuz çevresel ve ilgili sosyal etkilerden kaçınmak, en aza indirmek veya etkisini

azaltmaktır. Proje, birçoğu uygulaması başlayana dek tanıtımı yapılmayacak olan geniş yelpazede faaliyetler içereceğinden çerçeve yaklaşımı seçilmiştir. Bu Çerçeve, belirlenen hibelerin/alt projelerin, kalıntı ve/veya kaçınılmaz etkilerin yeterli düzeyde azaltılması için tüm katılımcı ülkelerin ulusal mevzuatının yanı sıra Dünya Bankası'nın Çevresel ve Sosyal Çerçevesini (ÇSÇ) ve uygulanabilir Standartlarını karşılaması için çevresel ve sosyal açıdan doğru bir şekilde değerlendirilmesini sağlar.

ÇSYÇ çevresel ve sosyal riskler ve etkiler ile ilgili alt projeleri/faaliyetleri taramak ve ilgili değerlendirme araçlarını seçmek; alt projelerin potansiyel çevresel ve sosyal risklerinin ve etkilerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi; Belirlenen riskleri en aza indirmek veya önlemek için gerekli etki azaltma önlemlerini özetleyecek ve çevresel ve sosyal izleme ve raporlama konusunda rehberlik sağlayacak sahaya özel çevresel ve sosyal yönetim planlarının (ÇSYP'ler) geliştirilmesinde bir araç olarak hizmet eder.

ÇSYÇ, Projenin potansiyel çevresel ve sosyal etkilerinin belirlenmesi ve ele alınması için benimsenecek kapsamlı çevresel ve sosyal yönetim yaklaşımının kapsamını oluşturmaktadır. ÇSYÇ temel olarak aşağıdakileri kapsar:

- Olumsuz riskleri ve etkileri azaltmak, hafifletmek ve/veya yönetme amaçlı önlemler ve planların yanı sıra Proje faaliyetlerini potansiyel çevresel ve sosyal riskler açısından taramak ve bunların alt proje aşamasında sistematik olarak ele alınmasını sağlamak.
- Faaliyetlerin taranması, gözden geçirilmesi, onaylanması ve uygulanması için prosedürler.
- ÇSYÇ hükümlerini başarılı bir şekilde uygulamak için gereken kurumsal düzenlemeler, sorumluluklar ve kapasite geliştirme.
- Proje faaliyetleriyle ilişkili olarak bağımsız Paydaş Katılım Planı (PKP) ve işgücü riskleri için bağımsız İşgücü Yönetim Prosedürlerinde (İYP) ayrıntılı olarak açıklanan paydaş katılımı ve şikayet mekanizmasının yanı sıra halka danışma ve proje belgelerinin açıklanması mekanizmaları.

ÇSYÇ, BBSEA Projesinin 2. Bileşeni "Yeşil ve Yenilikçi Finansman" kapsamındaki faaliyetlerin uygulanmasından kaynaklanabilecek potansiyel çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri belirlemek, azaltmak ve yönetmek için Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) için bir araç olarak hizmet edecektir. ÇSYÇ aracı, Çevresel ve Sosyal Standartları (ESS'ler) içeren Dünya Bankası (DB) Çevresel ve Sosyal Çerçevesinin (ESF) gerekliliklerinin yanı sıra DB Grubu Çevre, Sağlık ve Güvenlik (ÇSG) Kılavuzları ve diğer ilgili standartlarla uyumludur.

Bu ÇSYÇ, BBSEA Proje Bileşenlerinin genel bir tanımını, Proje Standartlarını (ortak ülkeler olarak Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna'nın ilgili mevzuatına genel bir bakış ve Dünya Bankası standartları dahil), Karadeniz'in çevresel ve sosyal açılardan mevcut durumu/durumu, risklerin ve etkilerin taranması, değerlendirilmesi ve yönetimine yönelik yaklaşım, uygulama düzenlemeleri, halka danışma ve açıklama ve kapasite geliştirmeye ilişkin teknik yardım ihtiyaçları.

2. PROJE AÇIKLAMASI

Karadeniz Bölgesinin çok boyutlu ağlardan oluştuğu söylenebilir. Daha geniş Karadeniz bölgesi 332 milyonluk bir nüfusa sahiptir. Bölgenin kıyı devletleri; Bulgaristan, Gürcistan, Romanya, Rusya, Türkiye ve Ukrayna; komşu ülkeleri ise Ermenistan, Azerbaycan, Yunanistan, Moldova Cumhuriyeti'dir. Karadeniz Ege ve Akdeniz ile bağlantıya sahiptir. Avrupa'nın en büyük ve önemli nehri olan Tuna Nehri ile kıtanın üçüncü ve dördüncü en büyük nehirleri olan Dinyeper ve Don nehirleri Karadeniz'e dökülmektedir.

Ülkeler, Karadeniz'in sürdürülebilirliğine yönelik ilerleme sağlamak için güçlerini birleştirdi. Bulgaristan, Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Romanya, Rusya Federasyonu, Türkiye ve Ukrayna'dan Bakan ve Bakan Yardımcıları 21 Mayıs 2019 tarihinde Bükreş'te bir araya gelerek Karadeniz Ortak Denizcilik Gündemi'ni (ODG) desteklemiştir. Dünya Bankası, CMA'yı desteklemek amacıyla, Karadeniz'e yönelik mavi ekonomi yatırımlarını hızlandırmak için Karadeniz'i Mavileştirme Programını başlatıyor. BBSEA Programı bir yatırım bileşeni ve bir analitik bileşen içermekte olup ilk adımda Karadeniz'de kirliliğin azaltılması konusuna odaklanmaktadır. Programın gelişimine yönelik ilk adımların atılmasında aşağıdaki iki aracın kullanılması öngörülmektedir: (i) Çok başlı bir emanet fonu olan PROBLUE tarafından finanse edilip Dünya Bankası tarafından uygulamaya konulan bir bölgesel analiz çalışması olan Turning the Tide of Pollution (Kirliliğin Akışını Tersine Çevirmek), ve (ii) BBSEA Projesinin finansmanının bir Küresel Çevre Fonu (GEF) hibesi yoluyla sağlanması. Teklif edilen Proje bilgi alışverişi ve standart oluşturma yoluyla tüm Karadeniz ülkelerine fayda sağlayacak olsa da, ulusal düzeydeki faaliyetler mevcut Karadeniz bağlamı doğrultusunda, GEF kararı uyarınca yalnızca Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna.

Kirlilik sorunlarının ele alınması, COVID sonrası dönemde Karadeniz'in sürdürülebilir kalkınması bakımından önemli ve zor bir husustur. Su kirliliğinin önlenmesi ve azaltılması, toplum sağlığı ve daha sağlıklı doğal yaşam alanları için önemlidir. Proje kapsamında kıyı ve deniz kaynaklarının bozulmasını azaltarak deniz yönetimi alanında etkili mavi ekonomi yaklaşımları bakımından güçlü kanıtlar sunan ve ekonomiyi deniz ekosisteminin eski haline getirilmesi ve korunması yönünde sürdürülebilir biçimde destekleyen yenilikçi finans ve iş modelleri ve uygulamaları tespit edilecektir.

2.1. Proje Geliştirme Amacı

Proje Geliştirme Hedefi (PDO), katılımcı ülkelerdeki hükümetlerin ve özel sektörün Karadeniz'deki kirliliği azaltmak için önlemler alma kapasitesini ve hazırlığını güçlendirmektir. Bu bağlamda PDO Göstergeleri aşağıdaki gibidir:

- Proje sonucunda Karadeniz'deki kirliliği azaltmak veya önlemek için harekete geçen kuruluşlar (kuruluşlar bölgesel veya ulusal düzeyde olabilir)
- Kirlilik kontrolü ve kirliliğin önlenmesi için benimsenen sürdürülebilir iş standartları ve yönergeleri (bölgesel veya ulusal kurum/kuruluşlar tarafından kilit sektörlerde)
- Bölgesel ve ulusal düzeyde Eko-İnovasyon Hedefi aracılığıyla tanıtılan yenilikler

Bu bağlamda, beklenen sonuçlar aşağıdaki gibidir:

- Seviye 1
 - İlgili kurumların, eylemsizliğin maliyetleri ve sonuçları ve eylem fırsatları konusunda artan farkındalığı.
 - Karadeniz'de besin kirliliğini azaltmak amacıyla uyumlu eylem için yasal ve kurumsal ortamın sağlanması
 - Katılımcı ülkelerin besin kirliliğini azaltmak için yüksek etkili yatırımlar üstlenmek üzere artan hazırlığı
 - Özel sektörün kirliliği azaltmak amacıyla faaliyetlerini düzenlemek/değiştirmek için geliştirilmiş ve güçlendirilmiş kapasitesi
 - Kirliliğin azaltılması konusunda harekete geçmek için yenilikler geliştirmek ve ivme kazandırmak
- Seviye 2
 - Kabul edilen ve uygulanan politikalar
 - Onaylanan ve bütçelenen yatırım önerileri
 - Çiftçiler, endüstriler, belediyeler ve KOBİ'ler kirliliği azaltmak için faaliyetleri ve uygulamaları değiştiriyor
 - Kirliliği azaltmak için yapılan ek yatırımlar
 - Vatandaşların kirliliği azaltmak için yapabilecekleri eylemlerin gösteri etkisi

Projenin uzun dönemli hedefleri Karadeniz'in çevresel sağlığı ile halkın Karadeniz'den elde edeceği ekonomik ve sosyal faydaları arttırmaktır.

2.2. Proje Bileşeni 1 – Kirliliğin Önlenmesi ve Kirliliği Azaltmaya Yönelik Yatırımların Ekonomik Gerekçesi

Bölgede mavi ekonomi uygulamalarının daha a iyileştirilebilmesi açısından ulusal ve bölgesel düzeyde uygun politik ve kurumsal yapılanmalar temel teşkil etmektedir. Mevcut politikalar ve yönetimden ayrı olarak Karadeniz civarında giderek artan ekonomik faaliyet ve enerji talebi de Karadeniz su kalitesinin bozulmasına etki edecektir. Bu bileşende ekonomik analiz yoluyla kirliliğin önlenmesi ve azaltılması alanındaki ekonomik bilgi eksiklikleri ele alınacaktır. Ardından, Kirliliğin Akışını Geri Çevirmek başlığı altında hazırlanan analitik çalışmaya dayanarak bu bileşen kapsamında BBSEA GEF Projesi Odak Ülkelerinin hükümetlerine yönelik yatırım önerileri geliştirilecektir. Bu bağlamda, kirlilik politikası çerçevesindeki bölgesel uyum çabaları, bölgesel kirlilik politikası çerçevesiyle uyumlu taslak ulusal kirlilik azaltma ve yönetim planlarının hazırlanması yoluyla gerçekleştirilecektir.

2.2.1. Alt Bileşen 1.1 Ulusal Politika ve Kurumsal Çerçeve

Proje, kırsal kalkınma, atık su arıtma ve nehir havzası ve kıyı bölgeleri yönetimi için devam eden ve planlanan ulusal yatırımların yanı sıra daha iyi koordinasyon için daha fazla fırsat sunabilecek mevcut kurumsal reformlar üzerine inşa edilecektir. Bu alt bileşen, su yönetimi, tarım, su ürünleri yetiştiriciliği, turizm ve denizcilikle ilgili kirlilikle ilgili bölgesel düzenlemelere/sözleşmelere uyumu inceleyerek mevcut ulusal politika ve yasal çerçevenin

bir değerlendirmesini sağlayacaktır. Bunun yanı sıra kuruluşlar arasında gelişmiş koordinasyon ve kirlilik kontrolü için bölgesel taahhütlerle uyumlu olarak, ulusal ve belediye düzeylerinde yasal ve idari reformlar için tavsiyeler sağlayacaktır. BBSEA GEF Proje Odak lkelerinde ulusal düzeyde analiz yapılacak ve yedi CMA ülkesinin tamamıyla bölgesel bir sentez paylaşılacaktır.

2.2.2. Alt Bileşen 1.2 Ulusal Yatırım Tavsiyeleri, Bilgi Paylaşımı ve Bölgesel Diyalog

Bileşen, dört BBSEA GEF Proje Odak ülkesinde, ilgili bölgesel erevesel ve uluslararası araçlara uygun olarak ülkeler ve kilit bölgesel paydaşlarla kurulan diyalog yoluyla kirliliğin azaltılması ve yönetimi için ulusal yatırım önerilerinin geliştirilmesini içerecektir. Plan ve temel durum verileri, hedefler ve izleme mekanizması kirlilik sıcak noktalarına yönelik yatırım konsepti belirlenip yatırım yol haritası çizilerek olası altyapı yatırım planlarının tespitine destek sağlanacaktır. Bu bileşen aynı zamanda Karadeniz Komisyonu (BSC), KEİ ve GFCM arasında güçlendirilmiş bölgesel işbirliği ile bölgesel diyalogu kolaylaştıracak ve KEİ performansını (faaliyetlerin ve katılımın finansmanı) geliştirecektir. Ulusal Yatırım tavsiyeleri dört BBSEA GEF Proje Odak ülkesinde gerçekleştirilecek ve bilgi alışverişi ve bölgesel diyalog yedi CMA ülkesinin tümüne fayda sağlayacak.

2.2.3. Alt Bileşen 1.3 Sürdürülebilir iş ve Yatırım Standartları ile Rehberler

Tarım, su ürünleri yetiştiriciliği, turizm, denizcilik ve su yönetimi gibi kilit sektörlerdeki sürdürülebilir iş ve yatırım standartları, uluslararası ve bölgesel en iyi uygulamalara dayalı olarak referans alınacak ve benimsenecektir. Sürdürülebilir yatırım için AB sürdürülebilir finans taksonomisi yönetmeliği 2020 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu taksonomi, su ve deniz kaynaklarının korunması ve kirliliğin azaltılması dahil olmak üzere çevresel hedefler için sürdürülebilir finansman kriterleri sağlar. Taksonomi, Karadeniz'deki su kirliliğine yönelik yatırım finansmanı için etkili bir lt görevi görecektir.

Mavi Bayraklı Plaj Kriterleri, temiz turizm cazibe alanlarını korumak için plaj bakımını teşvik etmek için Türkiye'deki bazı plajlar için halihazırda kabul edilmiş ve sertifikalandırılmış bir aday standarttır. Su arıtma konusunda, bölgedeki su kirliliği denetimini uyumlu hale getirmek amacıyla, AB, Avustralya, ABD, Japonya gibi bölge ve ülkelerden atık su arıtma performans standartları tanıtılabilir ve Karadeniz'de kirlilik özelliklerine ve mevcut teknolojilere göre özelleştirilebilir. Doğa-temelli üzümlere (NBS) yapılmış yatırımlardan da proje kapsamında faydalanılacaktır. Karadeniz Ticaret ve Kalkınma Bankası (BSTDB) / ve KEİ iş Konseyi, KEİ'ye bağlı kuruluşlardır ve Karadeniz Bölgesi'ndeki yatırımların geliştirilmesi için kilit araçlardır ve bu faaliyet için bir araç olarak kullanılacaktır (yani eğiticilerin eğitimi).

Standartların yaygınlaştırılması için, kapasite geliştirme eğitimlerinin yanı sıra paydaşlara yönelik bilinçlendirme kampanyaları da önemli olacaktır. Yürürlüğe konacak bir dizi eğitim mekanizması içerisinde eğiticilerin eğitimi ve çiftçiler, sanayiler, belediyeler ve turizm sektöründe faaliyet gösteren Küçük ve Orta lekli işletmeleri (KOBİ'ler) hedefleyen çalıştaylar yer almaktadır. Buna koşut olarak hem belediyeler hem de ticari bankalar gibi potansiyel yatırım taraflarlarının kapasitesi ve anlayışını geliştirmek üzere sürdürülebilir iş standartları uyarlanacak ve uygulanacaktır. Bu eğitimler ile olası tarafların ve banka yetkililerinin kirlilik nleme ve azaltım yatırım projelerinin sürdürülebilirliğini, uygulanabilirliğini, başarı ve karlılığını ve etki değerlendirmesini temin etme potansiyeli

geliştirilirken aynı zamanda su kirliliği konulu projelerin uluslararası uygulamaları ve kritik başarı faktörleri hakkında bilgi edinmeleri de sağlanacaktır.

2.3. Proje Bileşeni 2 - Yeşil ve Yenilikçi Finansman

Bu bileşen, dört pilot ülkede hem kamu hem de özel sektörün hazırlık seviyesini artıracak ve onların kirliliğin azaltılması ve yönetimi için finansal yatırıma, yeniliğe ve teknolojilere erişimini sağlayacaktır. Bu bileşen, sektörler arasında yatırım için uluslararası ve bölgesel olarak kabul görmüş sürdürülebilir standartların benimsenmesini destekleyecek ve Karadeniz ülkelerindeki işletmeciler ve hükümet yetkilileri için çalıştaylar ve web seminerleri aracılığıyla yatırım proje hazırlığına elverişliliği artırma konusunda bilgi edinmeleri için kapasite geliştirme fırsatları sağlayacaktır.

2.3.1. Alt-bileşen 2.1 Eko-İnovasyon Yarışması

Bu alt bileşen, Karadeniz'deki ötrofikasyon sorununu ele almak için inovasyonu finanse ve teşvik edecek, ve bu da kamu sektörü kurumlarının, kalkınma ortaklarının ve potansiyel yatırımcıların yenilikçi çözümleri belirlemesine, doğrulamasına ve bunlara yatırım yapmasına olanak tanıyacaktır. Eko-İnovasyon yarışması, ilk konsept ve fikirleri hedefleyen 1 bölgesel, kanıtlanmış konseptlerin ve deneme aşamasında olan fikirlerin pilot uygulamasını desteklemek için GEF Karadeniz ülkelerinde 1 destekli ulusal yarışma da dahil olmak üzere 2 farklı yarışma şeklinde düzenlenecektir. Yarışmaların genel teması eko-inovasyonun Karadeniz'de ötrofikasyonun etkisini hafifletme potansiyelini ortaya çıkarmak olacaktır.

Ulusal eko-inovasyon yarışmasında, yerel bağlama göre Eko-İnovasyonun türü çeşitlilik gösterebilir. Su kirliliğinin azaltılması ve ortadan kaldırılmasında doğrudan etki yaratmak için proje, bu yarışma boyunca inovasyon ve inovasyon merkezlerini eşleştirecektir. Başvuru çağrısından önce, GEF ülkelerindeki BBSEA irtibat kişileri, ötrofikasyon sorunuyla yüzleşmekte olan potansiyel bir İnovasyon Merkezi aday gösterecekler. İnovasyon Merkezi, eko-inovasyonu test etmeye istekli belediyeler, sanayi kuruluşları, topluluk/kooperatif (yani tarım/çiftçi kooperatifleri vb.) olabilir. KEİ, süreci anlamaları ve kendi problem tanımlarını hazırlamaları için potansiyel inovasyon merkezine kapasite geliştirme eğitimi sağlayacaktır. Yarışmalar, çabalarını Mavi Ekonomide özellikle su kirliliği sorunlarını çözmeyi amaçlayan sağlıklı ve sürdürülebilir inovasyonu teşvik etmeye yoğunlaştıracak yenilikçileri seçecektir. Seçilmiş eko-işletmeler, Eko-İnovasyon Yarışmasının türüne bağlı olarak ödüller veya hibeler alabilir.

Bölgesel yarışmada finalistlere nihai para ödülleri ve kapasite geliştirme fırsatı sunulacaktır. Ulusal zorlukta, fizibilite, uygulanabilirlik ve etkinliği kanıtlamak için yenilikçi teknolojilerin ve iş modellerinin daha fazla uyarılmasını ve/veya test edilmesini desteklemek için hibeler sağlanacaktır. Uluslararası, bölgesel ve/veya ulusal iş düzeylerinde stratejik ortaklıklar yoluyla, bu zorluk aynı zamanda girişimciler, eko-iş ve bir dizi yenilik arasında kapasite oluşturmak için teknik işbirliğini ve yatırım eşleştirmesini de teşvik edecektir.

Bu alt bileşen, dört GEF Karadeniz ülkesinin her birinden seçilen en az bir ila üç eko-işletmeyi finanse edecektir. Tüm Eko-İnovasyon Yarışmalarının temel gereksinimleri ve yapısı şunları içerir:

- Bölgesel yarışma için Eko-İnovasyon uygunluğu: Eko-inovasyonlar, ötrofikasyonu çözmek için yeni ve yenilikçi fikirlerin kuluçkalanmasını hedefleyen Karadeniz ülkelerinden girişimciler, akademisyenler, sivil toplum kuruluşları, gençlik grupları, kadın grupları ve/veya bireyler tarafından geliştirilen herhangi bir fikir, erken aşama kavram ve teknolojiler olabilir.
- Bölgesel yarışma için Eko-İnovasyon uygunluğu: Eko-inovasyonlar, Karadeniz GEF ülkelerinde uyarlanabilirliği test etmek için başka yerlerde kanıtlanmış çözümlerin hızlandırılmasını hedefleyen teknoloji ve iş modelleri dahil olmak üzere ölçeklenebilir prototip, kanıtlanmış çözümler olabilir. Yenilikçiler bu zorluk için dünyanın diğer bölgelerinden başvurabilirler, ancak birlikte çalışacakları ilgili Karadeniz GEF ülkelerindeki yerel ortakları belirlemeleri gerekir. Yenilikçiler, Arka Deniz bölgesinde eko-inovasyonu ölçeklendirmekle ilgilenen kayıtlı işletmeler, akademik, sivil toplum kuruluşları olmalıdır.
- Seçim süreci: Eko-İnovasyonların seçimi, seçilecek birden fazla uzmandan oluşan bir seçim komitesi tarafından yapılacak ve yeniliği önceden belirlenmiş bir dizi kritere göre değerlendirecektir. Seçim süreci, kilit uzmanlar, geliştirme ortakları, yatırımcılar ve iş inkübatörleri/hızlandırıcıları ile koordine edilecektir. Bölgesel yarışma, konsept notu ve son adıma göre ödül alan kişileri seçecektir. Ulusal meydan okuma, hibe alanlarını, konsept notunun ilk taramasına ve tam teklif, maliyet tahmini, ES değerlendirmesi ve son adım ile nihai taramaya dayalı olarak seçecektir. Hibeler ve ödüller bu alt bileşen tarafından finanse edilebilir ve teklifleri KEİ organizasyonu tarafından önceden belirlenmiş kriterlere göre seçilen Eko-İnovasyonlara sağlanacaktır. Bölgesel eko-inovasyon mücadelesi için, seçilen Eko-işletmeler para ödülü, kazananın gezisi ve inovasyon işi uzmanlarından mentorluk dahil kapasite geliştirme şeklinde ödüller alabilirler. Ulusal eko-inovasyon mücadelesi için, hibe alanlar Karadeniz GEF ülkelerindeki seçilmiş inovasyon Ana Bilgisayarında inovasyonlarının pilot ölçeğini geliştirebilir ve uygulayabilir. Bölgesel meydan okuma için maksimum ödül, ödül alan kişi başına 10.000 ABD Doları olacaktır. Ulusal zorluk için maksimum hibe, Karadeniz GEF ülkeleri başına 500.000 ABD Doları olacaktır ve her ülkedeki hibe alan sayısına göre tahsis edilecektir. Bu yarışmalarda potansiyel sponsorların ilgisi üzerine özel ödüller verilebilir. Hızlandırma programı, hem bölgesel hem de ulusal yarışma kazananlarını iş geliştirme ve liderlik konusunda daha fazla bilgi edinmenin yanı sıra kalkınma ortakları, risk sermayeleri ve bölgesel/yerel bankalar dahil olmak üzere potansiyel yatırımcılara erişim fırsatı kazanmaları için donatır.
- Bu eko-inovasyon mücadele mekanizmasının çoğaltılma ve sürdürülebilirliğini sağlamak için, dünyadan ve bölgeden çok sayıda paydaşın ve ortağın katılımı önemlidir ve potansiyel ortakları bu zorluğun ortak düzenleyicileri olarak davet ederek ve Proje Operasyonel Kılavuzunu güncelleyerek ve güçlendirerek elde edilebilir. (POM). Hem ev sahibi hem de yenilikçiler için seçim ve uygunluk kriterleri, yenilikler için uygunluk kriterleri, satın alma, finansal yönetim ve eko-inovasyon sorununun kurumsal düzenlemesi hakkında daha fazla ayrıntı POM'da detaylandırılacaktır.

- Bu alt bileşen, danışmanlık hizmetlerini, danışmanlık dışı hizmetleri, malları, sınırlı çalışmaları ve istişareleri içerir ve dört BBSEA GEF Proje Odak Ülkesine odaklanacaktır.

2.3.2. Alt-bileşen 2.2 Yatırımların hazırlanması

Proje, BBSEA GEF Proje Odak Ülkelerinden (faydalanıcı ülkeler) en az birinde uygulanabilir çözümlerin ve yerlerin belirlenmesi ve seçilmesi yoluyla yatırımların hazırlanmasını destekleyecektir. Tarım sektöründen kaynaklanan besin kirliliği, yararlanıcı ülkelerin çoğunda tehlikede olan en acil sorundur ve yeşil-gri altyapılardaki kirliliği tedavi etmek için finansman boşlukları da doğrulanmış ve acilen ihtiyaç duyulan yatırımlar olarak kabul edilmiştir. Destek, besin kirliliği ve kentsel atık suların arıtılması, su kirliliği, suyun geri dönüşümü ve yeniden kullanımı için yatırımları hedefleyecektir. Ayrıca, daha somut bir proje teklifinin hazırlanmasını desteklemek için dört GEF Karadeniz ülkesinden birinde Karadeniz'in mavileştirilmesi amacıyla en acil durumları önceleyecek bir potansiyel yatırım projesi seçilecektir. Proje teklifinin seçim kriterleri; yatırımın kirliliğin azaltılması üzerindeki bölgesel ve ulusal etkisi, hükümetin altyapı yatırımına hazır olması, Karadeniz'de su kirliliğini azaltmadaki etkinliği, yatırımın işletilmesi ve bakımının sürdürülebilirliği, yatırımın tekrarlanabilirliği ve ölçeklenebilirliği ve toplumsal kalkınma üzerindeki sosyal etki, istihdam yaratma ve cinsiyet eşitliğine dayalı olmalıdır. Yatırım projesi seçimine ilişkin karar, kilit paydaşlarla ulusal ve bölgesel istişareler yoluyla yapılmalıdır. Hazırlık, ön fizibilite çalışmaları, ekonomik ve finansal analiz de dahil olmak üzere çeşitli proje hazırlama adımlarının geliştirilmesini öngörmektedir.

2.4. Bileşen 3 - Proje Yönetimi

Bu bileşende uygun düzeyde izleme ve değerlendirme (İ&D) yönetim sistemlerine ilave olarak proje katılım ve istişare mekanizmaları oluşturulmak suretiyle projeden azami etki ve fayda elde edilmesi hedeflenmektedir. Bu bileşen, kültürel olarak uygun bir şikayet giderme mekanizmasının kurulması dahil olmak üzere proje faaliyetlerinin teknik uygulamasından, mali yönetimden ve tedarikten, proje sonuçlarının genel denetiminden, ilerleme raporlarının üretilmesinden ve ESF uyumundan sorumlu proje yürütücü birimi destekleyecektir.

Bu bileşen sosyal ve çevresel önlemler, izleme, raporlama ve değerlendirme, şikayetleri ele alma mekanizmaları, mali denetimler ve satın alma ile ilgili hususlara ilişkin olarak, Proje kapsamındaki faaliyetlerin başarılı bir şekilde uygulanmasını sağlamak için Projenin uygulanması ve genel yönetiminde KEİ'yi destekleyecektir. Proje, proje faaliyetlerini denetlemek ve uygulamak için KEİ'de Proje Uygulama Biriminin (PUB) kurulmasını ve işletilmesini finanse edecektir. PUB, KEİ'nin yetkin bir yönetici proje yöneticisi tarafından yönetilecektir. Ayrıca bu bileşen, belirli faaliyetlerin hazırlanması ve denetlenmesi, projenin tüm güvене dayalı yönleri için kapasitenin artırılması (finansal yönetim, Dünya Bankası gerekliliklerine göre satın alma), çevresel ve sosyal güvenceler, izleme ve değerlendirme, eğitimler,eko-hibe proje uygulaması için ödeme, tanıtım ziyaretleri, bilgi üretimi için çalışmalar ve artan işletme maliyetleri için gerekli danışmanlıkları da finanse edecektir. Bu bağlamda PUB, tüm proje faaliyetlerini ve günlük proje yönetimini denetlemek ve denetlemek için tam zamanlı olarak çalışacak bir proje yöneticisini istihdam edecektir. Ayrıca, bölgesel düzeyde genel proje yönetimini yürütmek için güven yönetimi, satın alma, çevresel ve sosyal

güvenceler, eko-hibe rekabet sekreterliği ve iletişim konularında uzmanlar/uzmanlar istihdam edilecektir.

2.5. Proje Faydalanıcıları

Tüm Karadeniz kıyı ve komşu ülkeleri Projeden faydalanacaktır. GEF desteği kapsamında Gürcistan, Ukrayna, Türkiye ve Moldova Cumhuriyeti, hem Bileşen 1 ve 2 kapsamındaki proje faaliyetlerinin uygulanması için doğrudan desteklenecektir. Her Karadeniz kıyısı ve komşu ülke, Bileşen 1 kapsamındaki bölgesel diyaloglardan ve kapasite geliştirmeden faydalanacaktır. Ayrıca, her ülkede kilit paydaşlar olarak belirlenen ilgili Bakanlıklar, bu Proje kapsamında oluşturulan gelişmiş diyalog platformlarından (hem bölgesel hem de ulusal düzeyde) faydalanacaktır.

Karadeniz bölgesindeki birden fazla kuruluş (sosyal girişimciler, STK'lar/STK'lar, MKOB'ler, gençlik grupları, iş geliştirme merkezleri ve hızlandırıcılar, bankalar, sanayi dernekleri, üniversiteler vb.) Projeden faydalanacaktır. Bileşen 1 için Proje, tüm kilit paydaşları istişare toplantılarına, diyaloglara ve kapasite geliştirme eğitimlerine davet edecektir. Bileşen 2 kapsamında, Eko-İnovasyon Yarışması rekabetçi ödülleri/hibeler vermek için sosyal girişimcileri, akademi, STK'ları/STK'ları, KOBİ'leri ve gençlik gruplarını hedeflemektedir. Bir dizi istişare yoluyla Proje, akademi, özel sektör, sivil toplum ve kamu kurumlarından 600'den fazla kişiye ulaşmıştır.

3. ÇEVRESEL-SOSYAL DEĞERLENDİRME VE YÖNETİME İLİŞKİN HUKUKİ, DÜZENLEME VE POLİTİKA ÇERÇEVESİ

3.1. Ulusal Düzeyde Faaliyet Yürüten Ülkelerin Hukuki, Düzenleme ve Politika Çerçevesi

Karadeniz'in Mavileştirilmesi Projesi, Ortak Denizcilik Gündemi (ODG) ile Gündem'e taraf olan yedi ülkeyi destekleyen girişimlerden de bir tanesidir: Bulgaristan, Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Romanya, Rus Federasyonu, Ukrayna ve Türkiye'yi desteklemeye yönelik girişimlerden de bir tanesidir. Proje, bilgi alışverişi ve standart oluşturma yoluyla tüm Karadeniz ülkelerine fayda sağlayacak olsa da, ulusal düzeyde faaliyetler yalnızca Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna'da, mevcut GEF kararı uyarınca gerçekleştirilecektir. Bu bağlamda, bu dört ülkenin ilgili (çevre, sağlık ve güvenlik, sosyal - çalışma ve çalışma koşulları ve paydaş katılımı-) mevzuatı aşağıdaki bölümlerde özetlenmiştir.

3.1.1. Gürcistan: Hukuki ve Düzenleme Çerçevesi

Gürcistan'daki çevre koruma mevzuatı, çevrenin korunması ve halkın ilgili çevresel bilgilere erişimi için yasal bir çerçeveyi garanti eden Anayasa ile uyumlu olarak geliştirilmiştir. Geçtiğimiz on yıllar boyunca, Gürcistan, uluslararası en iyi uygulamaları takip etmeye çalışan ve çevresel etki değerlendirmesi (ÇED), ekonomik araçlar, teftiş/denetim ve izinler de dahil olmak üzere geniş çapta yasal mekanizmaların uygulamasına ortam hazırlayan güvenilir bir yasal ve siyasi çerçeve oluşturmuştur.

Gürcistan'ın Ocak 2018'den beri yürürlükte olan Çevresel Değerlendirme (EA) Kanunu, ülke mevzuatının geliştirilmesi ve çevresel değerlendirmeye ilişkin uluslararası iyi uygulamalarla daha yakından uyumlu hale getirilmesi açısından ileriye doğru atılmış önemli bir adımı temsil etmiştir. Kanun, çevre izni almak için üç aşamayı belirler; tarama, kapsam belirleme ve çevresel değerlendirme. Kanunun bütün bir bölümü stratejik çevresel değerlendirmeye (SEA) ayrılmıştır. Çevre Koruma ve Tarım Bakanlığı (MEPA), çevresel değerlendirme alanında birincil politika yapıcıdır ve ÇD ve Çevre Denetleme Departmanları aracılığıyla ÇD Kurallarını uygulamaktadır.

Gürcistan mevzuatı, Anayasa, çevre yasaları, uluslararası anlaşmalar, alt mevzuat, normatif eylemler, cumhurbaşkanlığı emirleri ve hükümet kararları, bakanlık emirleri, talimat ve yönetmeliklerden oluşmaktadır. Ulusal düzenlemelerin yanı sıra Gürcistan, çevre korumayla ilgili olanlar da dahil olmak üzere bir dizi uluslararası sözleşmeye imza atmıştır. Bu bağlamda, ilgili temel çevresel ve sosyal yasa ve yönetmelikler aşağıda Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1. Gürcistan'ın Kilit Çevresel ve Sosyal Mevzuatı

Mevzuat	Açıklama	Projeye Uygunluk
Çevresel Etki İzni Kanunu	Kanun, ekolojik incelemeye tabi faaliyetlerin ve projelerin listesini belirlemede ve çevresel etki izninin verilmesi sürecine halkın katılımı için yasal dayanak sağlamaktadır.	Bu kanun, alt projelerin sağlıkla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Çevresel Değerlendirme Kanunu	Kanun, çevre ve insan sağlığı üzerinde önemli etkileri olabilecek projeler ve stratejik planlar/belgeler ile ilgili konuların ve etki değerlendirmesinin düzenlenmesi için yasal temel oluşturmaktadır.	Bu kanun, kapsamına dahil edilebilecek alt projelerin potansiyel etkilerinin değerlendirilmesine ilişkindir.
Ruhsat ve İzinler Kanunu	İnsan hayatı/sağlığı için belirli tehditler oluşturan yasal olarak organize edilmiş faaliyetleri düzenler ve kaynakların kullanımı da dahil olmak üzere belirli devlet/kamu çıkarlarını ele alır, lisans/izin gerektiren faaliyetleri düzenler, gerekli lisans/izin türlerini ve verilmesi, revize edilmesi ve ruhsat ve izinlerin iptali için prosedürleri belirler.	Bu kanun, alt projeler için alınması gereken izin ve ruhsatları kapsar.
Ekolojik Uzmanlık Hakkında Kanun	Uzmanlık, çevresel etki izinleri gerektiren faaliyetler için Çevre ve Doğal Kaynakları Koruma Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Ekolojik uzmanlığın sonuçlandırılması, çevresel etkinin veya inşaat izninin ayrılmaz bir parçasıdır.	Bu kanun, alt projelerin potansiyel ekolojik etkilerine ilişkindir.
Çevre Koruma Kanunu	Devlet yetki organları ile çevre koruma alanında ve karasuları, hava sahası, kıta sahanlığı ve özel ekonomik bölge dahil olmak üzere tüm Gürcistan topraklarında doğanın kullanımı alanındaki gerçek kişiler veya tüzel kişiler arasındaki yasal ilişkiyi düzenler.	Bu kanun, alt projelerin potansiyel çevresel etkilerine ilişkindir.
Gürcistan'ın Toprak Altı Kaynakları Kanunu	Doğal kaynakların durumunu, maden kaynaklarının araştırılmasını ve kullanımını düzenler.	Bu kanun, alt projelerin sağlıkla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Katı Atık Yönetimi Kanunu	Atık oluşumunun önlenmesini ve yeniden kullanımın artırılmasını, atıkların çevreye duyarlı bir şekilde işlenmesini amaçlayan önlemlerin uygulanması için yasal koşulları sağlar.	Bu kanun, alt projelerin tüm aşamalarında oluşabilecek atıkların (tehlikeli ve tehlikesiz) yönetimi ile ilgilidir.
Atmosferik Havanın Korunması Hakkında Kanun	Kanun, atmosferik havanın insan kaynaklı etkilerden korunmasını düzenler.	Bu kanun, salınım üreten faaliyetler ve alt projelerin yol açtığı salınımlar ile ilgilidir.
Su Hakkında Kanun	Su kullanımını düzenler, su kullanıcılarının hak ve yükümlülüklerini tanımlar, su kullanımına ilişkin izin türlerini, bunların verilmesine ilişkin kural ve koşulları belirler, ruhsatın askıya alınması, geri alınması ve ruhsattan mahrum bırakılma koşullarını dikkate alır ve su akışlarını düzenler.	Bu kanun, alt projelerin yüzey sularını ve yeraltı sularını etkileyebilecek tüm faaliyetlerine ilişkindir.
Yaban Hayatı Hakkında Kanun	Kanun, vahşi yaşamın korunmasını ve avcılık ve balıkçılık da dahil olmak üzere kullanımını düzenler.	Bu kanun, alt projelerin olası yaban hayatı ile ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Kırmızı Liste ve Kırmızı Kitap Hakkında Kanun	Bu Kanun, Ukrayna'daki Kırmızı Liste türlerinin tanımlanması ve sınıflandırılması için ilgili metodolojik konular ve tavsiyeler ile bu türler için koruma gereklilikleri ve ilgili kurumların sorumluluklarını içeren yasal tanımları ve sınıflandırmaları sağlar.	Bu kanun, nesli tükenmekte olan türler ve habitatları ile ilgili alt projelerin potansiyel etkilerine ilişkindir.

Mevzuat	Açıklama	Projeye Uygunluk
Ormancılık Kanunu	Orman yönetimi, kullanımı ve korunması alanındaki ilişkileri ve devlet politikasını düzenler.	Bu kanun, alt projelerin ormanlık alanlarla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Toprak Koruma Hakkında Kanun	Kanun, toprak kaynaklarının olumsuz etkilere karşı korunması ve muhafazası için gerekli şartları ve ilkeleri belirler.	Bu kanun, alt projelerin toprakla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Toprağın Korunması ve Restorasyonu -Toprak Verimliliğinin İyileştirilmesi Hakkında Kanun	Gürcistan topraklarında toprağın korunmasını ve iyileştirilmesini sağlar, bu amaçla yasal ilkeleri, önlemleri, sınırlamaları ve yasakları; toprak koruma ve verimlilik restorasyonu iyileştirme önlemlerini belirler.	Bu kanun, alt projelerin toprağın verimliliğini etkileyen potansiyel etkilerine ilişkindir.
Korunan Alanlar Sistemi Hakkında Kanun	Korunan alanlar için kategorilerin planlanması, kurulması ve sürdürülmesi ve atanması için yasal bir temel oluşturur ve her bir kategori için finansman konularını tanımlar.	Bu kanun, alt projelerin korunan alanlarla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Gürcistan Sahilleri ve Nehir Kıyılarının Düzenlenmesi ve Mühendislik Koruması Hakkında Kanun	Kıyı alanları ve nehir kıyılarının olumsuz çevresel etkilerden korunması için genel esas ve gereklilikleri sağlar.	Bu kanun, alt projelerin deniz kıyıları ve nehir kıyıları dahil olmak üzere su kütleleri üzerindeki potansiyel etkilerine ilişkindir.
Tehlikeli Maddelerin Yol Açtığı Zararların Tazmini Hakkında Kanun	Tehlikeli maddelerin çevreye atılmasından kaynaklanan olumsuz etkilerin giderilmesine ilişkin usul ve esasları içerir.	Bu kanun, tehlikeli maddelerin kullanımı ve etkileri ile ilgilidir.
İş Güvenliği Kanunu	Devlet kurumlarının, işverenlerin, çalışanların, çalışan temsilcilerinin ve bir çalışma alanında bulunan diğer kişilerin güvenli ve sağlıklı bir çalışma ortamının yaratılması ile ilgili hak, yükümlülük ve sorumlulukları düzenler.	Bu kanun, alt projeler kapsamındaki işçilikle ilgili tüm faaliyetlere ilişkindir.
İş Kanunu	Gürcistan'da uygulanan uluslararası anlaşmalar tarafından aksi düzenlenmedikçe, istihdam ilişkilerini düzenler.	Bu kanun, alt projeler kapsamındaki işçilikle ilgili tüm faaliyetlere ilişkindir.
Halk Sağlığı Hakkında Kanun	İnsan sağlığı için güvenli bir ortamın sağlanmasına yönelik faaliyetleri düzenler.	Bu kanun, alt projelerin sağlıkla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Tarım Arazilerinin Tarım Dışı Amaçlara Tahsis Edilmesinde İkame Arazi Geliştirme Değerinin ve Sürdürülen Hasarın Tazminine İlişkin Gürcistan Kanunu	Tarım arazilerinin tarım dışı amaçlar için tahsisi, kullanımı veya dönüştürülmesi sırasında gerekli olan tazminat miktarlarını tanımlar.	Toprak almayı ve dönüştürmeyi gerektiren alt projeler finansman için uygun olmayacağından, bu kanun alt projelere ilişkin değildir.
Kültürel Miras Kanunu	Kültürel mirasın korunmasına yönelik prosedürleri ve arkeolojik araştırmalar için izin düzenlemeleri belirler.	Kültürel miras üzerinde olumsuz etkileri olan alt projeler finansman için uygun olmayacağından, bu kanun alt projelere ilişkin değildir.

3.1.2. Moldova Cumhuriyeti: Hukuki ve Düzenleme Çerçevesi

27 Haziran 2014 tarihinde, Avrupa Birliği ile Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu ve Üye Devletleri ile Moldova Cumhuriyeti arasında Ortaklık Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmanın imzalanmasının ardından ülke, AB ile siyasi ortaklık ve ekonomik bütünleşmeyi amaçlayan ulusal mevzuat, düzenleme ve prosedürleri kabul ederek veya değiştirerek Avrupa Birliği'nin ilgili çevre mevzuatını kendi ulusal hukuk sistemine uygulamayı taahhüt etmiştir.

Moldova Cumhuriyeti'nde Çevre izni ve Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED), Ekolojik değerlendirme ve Ekolojik Uzmanlık prosedürü için prosedürler aşağıdaki kanunlarla şart koşulmuştur:

- Çevresel Etki Değerlendirmesi Kanunu (gerekli Çevresel Değerlendirme prosedürlerini belirtir ve AB ÇED Direktifi ile uyumludur)
- Ekolojik Uzmanlık Hakkında Kanun
- Diğer ilgili uygulama yönetmeliği

Kanuna göre, tüm projeler üç ana kategoriye ayrılır:

- Birinci kategori – tam ÇED gerektiren ve yalnızca Devlet Ekolojik Uzmanı (SEE) tarafından ÇED bulgularının olumlu bir şekilde onaylanmasından sonra geliştirilebilen (ayrıntılı tasarım) projeler;
- İkinci kategori – projeler, proje faaliyetlerinin ekolojik olarak doğrulanmasını ve proje tasarım belgelerine dahil edilecek özel bir çevre bölümünün ve buna bağlı olarak inşaatın başlamasından önce SEE'den olumlu onay alınmasını gerektirir;
- Üçüncü kategori – ÇED ve SEE'nin resmi prosedürlerinden geçirilmesi gerekmeyen diğer tüm projeler.

Moldova Cumhuriyeti mevzuatı AB *müktesebatına* uyum sürecindedir ve ilgili mevzuatın çoğu kabul edilmiştir. Bu bağlamda, ilgili temel çevresel ve sosyal yasa ve yönetmelikler aşağıda Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Moldova Cumhuriyeti'nin Kilit Çevresel ve Sosyal Mevzuatı

Mevzuat	Açıklama	Projeye Uygunluk
Çevre Koruma Kanunu	Bu Kanun, çevrenin korunmasını, vatandaşların refahı, ekonomik ve kamu çıkarlarının gerçekleştirilmesi ve ayrıca sürdürülebilir kalkınma için ulusal bir öncelik olarak uygular.	Bu kanun, alt projelerin potansiyel çevresel etkilerine ilişkindir.
Stratejik Ekolojik Değerlendirme Hakkında Kanun	Bu kanunun amacı, çevrenin korunması, bazı plan ve programların potansiyel olumsuz etkilerinin önlenmesi veya en aza indirilmesi için stratejik ekolojik değerlendirme yürütülmesinin yasal dayanağını oluşturmaktır.	Bu yasa, plan ve programın potansiyel ekolojik etkilerine ilişkindir ve bu ÇSYÇ kapsamındaki alt projeye uygun değildir.
Çevresel Etki Değerlendirmesi Hakkında Kanun	Bu kanunun amacı, kanunda belirtilen proje türleri için uygulanacak çevresel etki değerlendirme sürecinin yasal dayanağını sağlamaktır.	Bu yasa, alt projelerin potansiyel etkileri ve onay için ilgili ulusal gereklilikler ile ilgilidir.

Mevzuat	Açıklama	Projeye Uygunluk
Su Kanunu	Bu kanun, aşağıdakiler için düzenleyici temel oluşturur; yüzey ve yeraltı sularının izlenmesi, değerlendirilmesi, yönetimi, korunması ve etkin kullanımı, su kullanım haklarının oluşturulması ve su kaynaklarına yönelik yatırımların desteklenmesi ve su koruma mekanizmaları.	Bu kanun, alt projelerin yüzey sularını ve yeraltı sularını etkileyebilecek tüm faaliyetlerine ilişkindir.
İçme Suyu Kalitesi Hakkında Kanun	Bu kanun, içme suyu kaynaklarının kalitesinin korunması ve yönetimi için yasal temel oluşturur.	Bu kanun, alt projeler kapsamında kullanılacak içme suyuna ilişkin standartları belirler.
Halk Sağlığının Denetlenmesi Hakkında Kanun	Bu kanun, halk sağlığının denetimini, halk sağlığı için genel gereksinimleri, kişilerin ve tüzel kişilerin hak ve yükümlülüklerini ve devlet halk sağlığını denetleme sisteminin örgütlenme prosedürünü düzenler.	Bu kanun, alt projelerin sağlıkla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Devlet Tarafından Doğal Alan Bölgeleri Fonu Hakkında Kanun	Bu kanun, devlet tarafından korunan doğal topraklar için fonların uygulanması, korumaya ilişkin ilke, mekanizma ve usullerin yasal dayanağını oluşturur ve merkezi ve yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve vatandaşların sorumluluklarını belirler.	Bu kanun, alt projelerin ormanlık alanlarla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
İnşaat Kalite Hakkında Kanunu	Bu kanun, inşaat faaliyetlerinde kalite güvencesi için yasal, teknik ve ekonomik gereksinimleri belirler.	Bu kanun, inşaat faaliyetleri ile ilgili standartları oluşturmaktadır.
Arkeolojik Mirasın Korunması Hakkında Kanun	Bu kanun, arkeolojik araştırmaları ve arkeolojik mirasın korunmasını düzenler.	Kültürel miras üzerinde olumsuz etkileri olan alt projeler finansman için uygun olmayacağından, bu kanun alt projelere ilişkin değildir.
Kırmızı Liste Hakkında Kanun	Bu Kanun, Ukrayna'daki Kırmızı Liste türlerinin tanımlanması ve sınıflandırılması için ilgili metodolojik konular ve tavsiyeler ile bu türler için koruma gereklilikleri ve ilgili kurumların sorumluluklarını içeren yasal tanımları ve sınıflandırmaları sağlar.	Bu kanun, alt projelerin Kırmızı Liste türleri ve yaşam alanları üzerindeki potansiyel etkilerine ilişkindir.
Bitki Sağlığı Ölçme ve Toprağın Verimliliğini Artırma Yöntemleri Hakkında Kanun	Bu kanun, pestisit kullanımına ilişkin yasal dayanağın oluşturulmasına ilişkin 2009/128/EC sayılı Direktifin 1. ve 3. Maddeleri ile uyumlu hale getirilmiştir.	Bu kanun, inşaat faaliyetleri ile ilgili standartları belirlemektedir.
Atık Hakkında Kanun	Bu kanun, katı atıkların yönetimi ve atıkların doğal kaynaklar üzerindeki etkilerinin yasal dayanağını oluşturmaktadır.	Bu kanun, alt projelerle bağlantılı atık yönetimine ilişkindir.
Atmosferik Havanın Korunması Hakkında Kanun	Bu kanun, hava kalitesinin yönetimini ve salınımların atmosferik hava kalitesi üzerindeki başlıca etkilerinin önlenmesini kapsar.	Bu kanun, alt projelerin uygulanması sırasında havaya salınımına ilişkindir.
Sağlığın Korunması ve İş Güvenliği Kanunu	Bu kanun, işyerinde çalışanların sağlık ve güvenliğine yönelik tedbirlerin alınmasına ilişkin hukuki ilişkileri düzenler.	Bu kanun, alt projelerin uygulanması sırasında iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerine ilişkindir.
İş Kanunu	Bu kanun, bireysel ve toplu istihdam ilişkilerini, çalışma yetkisini ve ayrıca doğrudan işgücü ile bağlantılı diğer ilişkileri düzenler.	Bu kanun, alt projelerin uygulanması sırasında işçilik faaliyetlerine ilişkindir.
Kadın ve Erkek Arasında Fırsat Eşitliğinin	Bu kanunun amacı, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve çalışma ortamlarında kadın ve erkeğin eşit haklara	Bu kanun, alt projeler kapsamında toplumsal

Mevzuat	Açıklama	Projeye Uygunluk
Sağlanması Hakkında Kanun	sahip olmasını sağlamak ve her türlü ayrımcılığın önlenmesi ve ortadan kaldırılmasını sağlamaktır.	cinsiyete ilişkin konuları düzenlemektedir.
Yeraltı Kaynakları Kanunu	Bu kanun, devletin ve vatandaşların çıkarlarının korunması amacıyla toprak altı kaynaklarının akılcı kullanımına ve korunmasına ilişkindir.	Bu kanun, alt projelerin sağlıklı ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Orman Kaynakları Kanunu	Orman mevzuatı, sürdürülebilir orman yönetimi ilkelerinin oluşturulması, ormanların geri kazanılması ve korunması, biyolojik çeşitliliğin bakımı, muhafazası ve iyileştirilmesi için tasarlanmıştır.	Bu kanun, alt projelerin orman bölgelerine potansiyel etkilerine ilişkindir.
Su Temini ve Kanalizasyon Kamu Hizmeti Hakkında Kanun	Bu kanunun amacı, kamu su temini ve kanalizasyon hizmetleri için standartları oluşturmaktır. Kanun, yönetim ve izleme önlemleri/gereksinimlerinin yanı sıra kalite standartlarını ve hem kamu hem de özel kurumların rol ve sorumluluklarını kapsar.	Bu kanun, su temini ve kanalizasyon ile ilgili potansiyel alt projeleri ve bunların ilgili etkilerine ilişkindir.

3.1.3. Türkiye: Hukuki ve Düzenleme Çerçevesi

Ağustos 1983'te onaylanan Çevre Kanunu, çevre ve çevrenin korunmasına ilişkin başlıca mevzuatlardan biridir. Çevre Kanunu çerçevesinde çeşitli tüzük ve kararnameler uygulanmaktadır.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği, ÇED süreci boyunca denetlenecek idari ve teknik usul ve esasları düzenlemektir. Bir faaliyet (bir Proje) planlandığında, Proje geliştiricisi, Projeyi gerçekleştirmek için gereken diğer birçok izinle birlikte bir Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Raporu hazırlamakla yükümlüdür. Ancak tesisler, tesisin türüne, kapasitesine veya faaliyetin yerine göre ÇED Raporu düzenlenmesine tabidir. Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği hükümlerine tabi olan faaliyetler Yönetmeliğin Ek I ve Ek II'sinde listelenmiştir. Ek I faaliyetleri için tam bir ÇED raporu gereklidir ve bu Projeler ÇED işleminden geçer. Ek II faaliyetleri için Yönetmelikte verilen ana hatlara uygun olarak bir Proje Tanım Dosyası (PDF) hazırlanır ve ilgili süreç yürütülür.

Türkiye AB'ye katılım sürecindedir ve bu bağlamda Türkiye'nin çevre ile ilgili mevzuatı çoğunlukla AB *Müktesebatını* benimsemiştir. Bu bağlamda, ilgili temel çevresel ve sosyal kanun ve yönetmelikler aşağıda Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Türkiye'nin Kilit Çevresel ve Sosyal Mevzuatı

Mevzuat	Açıklama	Projeye Uygunluk
Çevre Kanunu	Bu kanunun amacı, tüm canlıların ortak varlığı olan çevreyi, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korumaktır.	Bu kanun, alt projeler için herhangi bir izin gerekliliğine ilişkindir.
Ormancılık Kanunu	Bu Kanunun amacı, ormanların ve ağaçlık alanların korunmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.	Bu kanun, alt projelerin ormanlık alanlarla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Yeraltı Suyu Kanunu	Yeraltı suyu, Devlet tarafından düzenlenen kamu su kaynakları arasındadır. Bu suların her türlü araştırılması, kullanılması, korunması ve tescili bu Kanun hükümlerine tabidir.	Bu kanun, yeraltı sularını etkileyebilecek faaliyetlere ilişkindir.
İşgücü Kanunu	Bu Kanunun amacı, işverenlerle iş sözleşmesine dayalı olarak çalıştırılan işçilerin çalışma koşulları ve çalışma ortamına ilişkin hak ve sorumluluklarını düzenlemektir.	Bu kanun, alt projeler kapsamındaki işçilikle ilgili tüm faaliyetlere ilişkindir.
Milli Parklar Kanunu	Bu Kanunun amacı, ülkedeki ulusal ve uluslararası değerlere sahip milli parkların, tabiat parklarının, tabiat anıtlarının ve tabiatı koruma alanlarının seçimi, tespiti, özellikleri ve karakteri bozulmadan korunması, geliştirilmesi ve yönetimine ilişkin esasları düzenlemektir.	Bu kanun, alt projelerin milli park alanlarıyla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	Bu Kanunun amacı, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik koşullarının iyileştirilmesi için işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemektir.	Bu kanun, alt projelerin tüm faaliyetlerine ilişkindir.
Halk Sağlığı Hakkında Kanun	Bu kanunun amaçları, ülkenin sağlık koşullarını iyileştirmek ve vatandaşların sağlığına zarar veren tüm hastalıklar veya diğer etkenlerle mücadele etmek; gelecek nesiller için sağlıklı yaşam koşullarının sağlanması; ve vatandaşlar için mevcut tıbbi ve sosyal yardım sağlanmasıdır.	Bu kanun, alt projelerin sağlıkla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu	Bu Kanunun amacı, toprağın korunması ve geliştirilmesi, tarım arazilerinin sınıflandırılması, tarım arazilerinin planlı kullanımı ve yeterli gelirli tarım arazilerinin çevresel öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak korunmasını ve geliştirilmesini sağlayacak usul ve esasları belirlemektir.	Bu kanun, alt projelerin sağlıkla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Kıyı Kanunu	Bu Kanunun amacı, deniz, doğal ve suni göller ile akarsu kıyıları ile kıyı tampon bölgelerinin doğal ve kültürel özelliklerine dikkat edilerek korunması, kamu yararına kullanılması ve kamu yararına kullanımına ilişkin esasları düzenlemektir.	Bu kanun, kıyılar üzerindeki tüm etkilere ilişkindir.
Su Ürünleri Kanunu	Bu Kanun, su ürünlerinin korunması, üretimi ve kontrolüne ilişkin hususları içerir.	Bu kanun, kıyılar üzerindeki tüm etkilere ilişkindir.

Mevzuat	Açıklama	Projeye Uygunluk
Katı Atık Yönetimi Yönetmeliği	Bu yönetmeliğin amaçları; atıkların üretimden bertarafı çevreye ve insan sağlığına zarar vermeden yönetimi, atık oluşumunun azaltılması, atıkların yeniden kullanılması, geri dönüştürülmesi, geri kazanılması, üretim ve piyasa gözetimi ve bu kapsamdaki ürünlerin denetimine ilişkin genel usul ve esasların belirlenmesi Çevre ve insan sağlığı açısından belirli kriterleri, temel şartları ve özellikleri olan yönetmelik.	Bu yönetmelik, tehlikeli ve tehlikesiz katı atıkların yönetimine ilişkindir.
Atık Sahası Yönetmeliği	Yönetmelik, düzenli depolama alanlarının planlanması ve tasarımı, inşası ve işletilmesi ile atıkların depolanmasının olası etkilerinin en aza indirilmesi ile ilgili gereklilikler de dahil olmak üzere atıkların düzenli depolanmasına ilişkin esasları öngörmektedir.	Bu yönetmelik, atıkların düzenli depolama sahalarında bertarafına ilişkindir.
Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği	Bu yönetmeliğin amacı, Türkiye'nin yeraltı ve yerüstü su kaynaklarının korunması ve en iyi şekilde kullanılmasını sağlamak için sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda su kirliliğini önlemeye yönelik yasal ve teknik esasları belirlemektir.	Bu yönetmelik, yüzey sularını ve yeraltı sularını etkileyen tüm faaliyetlere ilişkindir.
İnsan Tüketimine Yönelik Sular Hakkında Yönetmelik	Bu yönetmeliğin amacı, insan tüketimine yönelik suların teknik ve hijyenik şartlara uygunluğu ile kalite standartlarının sağlanması, kaynak ve içme sularının üretim, ambalajlama, etiketleme, satış ve denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.	Bu kanun, alt projeler kapsamında kullanılacak içme suyuna ilişkin standartları belirler.
Su Ortamında ve Çevresinde Tehlikeli Maddelerin Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği	Bu yönetmeliğin amacı, su içinde ve çevresinde tehlikeli maddelerin yol açtığı kirliliği tespit etmek, önlemek ve kademeli olarak azaltmaktır.	Bu yönetmelik, alt projelerin tüm aşamalarında tehlikeli maddelerin kullanımı ve su kütleleri üzerindeki etkilerine ilişkindir.
Yeraltı Sularının Kirlenme ve Bozulmaya Karşı Korunmasına Dair Yönetmelik	Bu yönetmeliğin amacı, elverişli yeraltı sularının mevcut durumunun korunması, kirlenmenin ve yeraltı sularının bozulmasının önlenmesi için gerekli esasların belirlenmesidir.	Bu yönetmelik, yeraltı suyunu etkileyen tüm faaliyetlere ilişkindir.
Yüzey Suyu Kalitesi Yönetmeliği	Bu yönetmeliğin amacı; yüzey suları ile kıyı ve geçiş sularının biyolojik, fiziko-kimyasal ve hidro-morfolojik niteliklerinin belirlenmesi ve sınıflandırılması, su kalite ve miktarının izlenmesi, korunması, korunması ve gerçekleştirilmesine yönelik alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasların belirlenmesi koruma ve kullanım dengesi dikkate alınarak iyi durumda su elde etmek, koruma ve kullanma yasalarını göz önünde bulundurarak.	Bu yönetmelik, yüzey sularını etkileyen tüm faaliyetlere ilişkindir.
Yüzey Suları ve Yeraltı Sularının İzlenmesi Hakkında Yönetmelik	Bu yönetmeliğin amacı; tüm yüzey ve yeraltı sularının miktar, kalite ve hidro-morfolojik unsurlar bakımından mevcut durumunun belirlenmesi, suları ekosistem bütünlüğünü esas alan bir yaklaşımla izlenmesi, izlemede standardizasyona ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ve gerektiğinde aralarında koordinasyon sağlanmasıdır.	Bu yönetmelik, yüzey sularını ve yeraltı sularını etkileyen tüm faaliyetlere ilişkindir.
Kentsel Atık Su Arıtma Yönetmeliği	Bu yönetmeliğin amacı, çevreyi belirli endüstriyel sektörler de dahil olmak üzere kentsel atık suların toplanması, arıtılması ve tahliyesinin olumsuz etkilerine karşı korumaktır.	Bu yönetmelik, atık su arıtma ile ilgili tüm alt projelere ve bunların olası etkilerine ilişkindir.

Mevzuat	Açıklama	Projeye Uygunluk
Hava Kalitesinin Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği	Bu Yönetmeliğin amacı, hava kirliliğinin çevre ve insan sağlığı üzerindeki zararlı etkilerini önlemek veya azaltmak için hava kalitesi hedefleri belirlemek ve oluşturmak, belirlenen yöntem ve kriterlere göre hava kalitesini değerlendirmek, hava kalitesinin iyi olduğu durumlarda mevcut durumu korumak ve diğer durumlarda iyileştirilmesi, yeterli bilgi toplanması ve uyarı eşiklerine uygun olarak kamuoyunun bilgilendirilmesidir.	Bu yönetmelik emisyon üreten faaliyetlerin tümüne ilişkindir.
Kokuya Neden Olan Salınımların Kontrolü Yönetmeliği	Bu Yönetmeliğin amacı, kokuya neden olan salınımların kontrolü ve azaltılmasına yönelik idari ve teknik usul ve esasları düzenlemektir.	Bu yönetmelik kokuya neden olan salınım üreten faaliyetlerin tümüne ilişkindir.
Sera Gazı Salınımlarının Denetimi Hakkında Yönetmelik	Bu Yönetmeliğin amacı, yönetmelik ekinde sayılan faaliyetlerden kaynaklanan sera gazı salınımlarının denetimi, raporlanması ve doğrulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.	Bu yönetmelik salınım üreten faaliyetlerin tümüne ilişkindir.
Hava Kalitesinin Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği	Bu Yönetmeliğin amacı, insanların çevresel gürültüye maruz kalmaları sonucunda huzur ve sükunetlerinin, beden ve ruh sağlıklarının bozulmaması için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak; hazırlanacak gürültü haritaları, akustik rapor ve çevresel gürültü düzeyi değerlendirme raporu ile değerlendirme yöntemleri kullanılarak çevresel gürültüye maruz kalma düzeylerinin belirlenmesi, özellikle çevresel gürültüye maruz kalma düzeylerinin insan sağlığına zararlı etkilere neden olabileceği durumlarda, kamuoyunu çevresel gürültü ve etkileri hakkında bilgilendirmek, gürültünün önlenmesi ve azaltılmasına yönelik eylem planlarının hazırlanması ve bu planların uygulanmasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.	Bu yönetmelik gürültüye neden olan faaliyetlerin tümüne ilişkindir.
Toprak Kirliliğinin ve Noktasal Kaynaklarla Kirlenen Toprakların Kontrolü Yönetmeliği	Bu yönetmeliğin amacı; alıcı ortam olarak toprak kirliliğinin önlenmesi, kirliliğin olduğu veya olması muhtemel alan ve sektörlerin belirlenmesi, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda kirlenmiş toprak ve alanların temizlenmesi ve denetimine ilişkin esasların belirlenmesidir.	Bu kanun, alt projelerin toprak kaynaklı potansiyel etkilerinin tümüne ilişkindir.
Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği	Bu Yönetmeliğin amacı, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) sürecinde izlenecek idari ve teknik usul ve esasları düzenlemektir.	Bu yönetmelik, ulusal ÇED sürecinden geçmesi gereken alt projelerin potansiyel etkilerine ilişkindir.
Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği	Bu Yönetmeliğin amacı, çevreyi korumak için sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda, önemli etkileri olması beklenen plan/programların hazırlanması ve onaylanması sürecine çevresel unsurların entegre edilmesi için uygulanan Stratejik Çevresel Değerlendirme sürecinde izlenecek idari ve teknik usul ve esasları düzenlemektir.	Bu yönetmelik, geliştirilecek olan ve bu ÇSYF kapsamındaki alt projelerle ilgili olmayan ulusal plan ve programlara ilişkindir.
Çevre Denetimi Yönetmeliği	Bu Yönetmeliğin amacı, tesisin veya faaliyetin işleme geçmesinden sona ermesine kadar geçen süreçte çevre denetimine ilişkin usul ve esasları belirlemek; ve denetimi gerçekleştirecek personelin nitelik ve yükümlülüklerini düzenlemektir.	Bu yönetmelik, çevre izni alması gerekebilecek potansiyel alt projelere ilişkindir.

Mevzuat	Açıklama	Projeye Uygunluk
Çevre İzinleri ve Lisans Yönetmeliği	Bu Yönetmeliğin amacı, çevre izin ve lisans işlemlerinde uyulması gereken usul ve esasları düzenlemektir.	Bu yönetmelik, gerekli izin ve lisansları ve bu izinleri alması gerekebilecek potansiyel alt projeler için izin sürecini kapsar.
Atıksu Toplama ve Bertaraf Sistemleri Yönetmeliği	Bu yönetmeliğin amacı, atıksu toplama ve bertaraf sistemlerinin planlanması, tasarımı, yapımı ve işletilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.	Bu yönetmelik, atıksu arıtımı ile ilgili tüm alt projelere ve bunların olası etkilerine ilişkindir.
Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanımı ve Planlanması Hakkında Yönetmelik	Bu Yönetmeliğin amacı, tarım arazilerinin sınıflandırılması ve geliştirilmesi, gerektiğinde amaç dışı kullanıma izin verilmesi, tarımsal üretim kapasitesi yüksek toprak ve geniş ovaların belirlenmesi ve korunması, toprak koruma plan ve projelerinin hazırlanması ve uygulanması, ve erozyona hassas alanların belirlenmesidir.	Bu kanun, alt projelerin toprak kaynaklı potansiyel etkilerinin tümüne ilişkindir.
Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu	Bu Kanunun amacı, korunması gereken taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tanımlarını belirlemek, yapılacak iş ve faaliyetleri düzenlemek, ve bu konuda gerekli esasları ve uygulama kararlarını belirleyecek teşkilatın yapısını ve görevlerini belirlemektir.	Kültürel miras üzerinde olumsuz etkileri olan alt projeler finansman için uygun olmayacağından, bu kanun hiçbir alt projeye ilişkin değildir. Ancak, alt projelerin herhangi bir inşaat işi içermesi durumunda herhangi bir tesadüfi buluntu için geçerli olacaktır.
Kamulaştırma Kanunu	Bu Kanun, gerçek ve özel kişilere ait taşınmazların Devlet ve kamu tüzel kişileri tarafından kamulaştırılması, kamulaştırma bedelinin hesaplanması, taşınmazın tescili ve irtifak hakkı işlemlerinde yapılacak yükümlülükler ile usul ve yöntemleri düzenler.	Toprak almayı gerektiren alt projeler finansman için uygun olmayacağından, bu kanun hiçbir alt projeye ilişkin değildir.
İskan Kanunu	Bu Kanunun amacı, muhacirlerin, göçebelerin, yerleri kamulaştırılanların iskan faaliyetlerini, köylerde fiziki iskan düzenine ilişkin koşul ve önlemleri, yerleşiklerin hak ve yükümlülüklerini düzenlemektir.	Toprak almayı gerektiren alt projeler finansman için uygun olmayacağından, bu kanun hiçbir alt projeye ilişkin değildir.

3.1.4. Ukrayna: Hukuki ve Düzenleme erevesi

Ukrayna'nın çevresel, sosyal, iş sağlığı ve güvenliği (İSG) konularına ilişkin yasal ve düzenleyici erevesi, uluslararası sözleşmeleri, Ukrayna Kanunlarını, Ukrayna Bakanlar Kurulu Karar ve Talimatlarını (CMU), bakanlık emirlerini, çeşitli normları, prosedürleri, standartları ve kılavuzları içerir. Devlet organlarının (Bakanlıklar, devlet kurumları, devlet teftişleri, kamu hizmetleri ve diğer merkezi hükümet organları) ilgili devlet organının yetkilerini ve evre koruma, sosyal koruma, bilgiye erişim vb. prosedürlerini belirleyen çok sayıda tüzüğü vardır.

Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Kanunu Aralık 2017'de yürürlüğe girdi. Ayrıca, ÇED kanununun uygulanması için gerekli olan ikincil mevzuat da Aralık 2017'de çıkarılmıştır; Planlanan Faaliyetlerin Belirlenmesi, ÇED Kapsamına Girmeyen Genişletilmesi ve Değiştirilmesine İlişkin Yönetmelik, ÇED Hazırlanırken Kamuoyunun Görüşülmesine İlişkin Usul Hakkında Yönetmelik, ÇED Sonuçlarını Vermek İçin Belgelerin Aktarılmasına İlişkin Usul ve ÇED Finansmanı Hakkında Yönetmelik ve ÇED'de Birleşik Kayıt Tutma Prosedürü hakkında.

ÇED Kanunu, evresel zararı önlemek ve önlemek, evre güvenliğini sağlamak, çevreyi korumak, doğal kaynakların rasyonel kullanımını ve doğal kaynakların restorasyonunu sağlamak amacıyla ÇED için devlet, kamu ve özel çıkarları dikkate alarak evre üzerinde önemli bir etkiye yol açabilecek faaliyetlerin karar sürecinde yasal ve örgütsel politikaları belirler. ÇED sürecinin bir parçası olarak, evre yetkililerine (Enerji ve evre Koruma Bakanlığı'na (MEEP) veya MEEP'in bölge ofislerine) evresel etkinin bir değerlendirmesi sağlanmalıdır ve bu rapor kamuoyunda tartışmaya açık olacaktır. Buna dayanarak, evre yetkilileri değerlendirmeye ilişkin görüşlerini bildirir ve buna göre planlanan faaliyet için bir izin verilir.

İlgili kilit çevresel ve sosyal yasa ve yönetmelikler aşağıda Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Ukrayna'nın Kilit evresel ve Sosyal Mevzuatı

Mevzuat	Açıklama	Projeye Uygunluk
İş Güvenliği Yasası	Bu Kanun, işçilerin çalışma faaliyeti sırasında yaşam ve sağlıklarının korunmasına, uygun, güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarına ilişkin anayasal haklarının gerçekleştirilmesiyle temel hükümleri belirler, işveren ile işçi arasındaki iş sağlığı ve güvenliği konularındaki ve üretim çemberindeki ilişkileri düzenler.	Bu kanun, alt projeler kapsamındaki işçilikle ilgili tüm faaliyetlere ilişkindir.
Nüfusun Sıhhi ve Epidemiyolojik Refahının Sağlanması Hakkında Kanun	Bu Kanun, halk sağlığı konularını düzenler ve devlet kurumlarının, şirketlerin, kuruluşların ve vatandaşların hak ve yükümlülüklerini belirler, kamu sıhhi ve epidemiyolojik hizmetlerinin organizasyonu ve devlet sıhhi ve epidemiyolojik gözetiminin uygulanması için prosedürler oluşturur.	Bu kanun, alt projelerin sağlıkla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.

Mevzuat	Açıklama	Projeye Uygunluk
Atık Hakkında Kanun	Bu Kanun, atık oluşumunun önlenmesi veya azaltılması, toplanması, taşınması, depolanması, sınıflandırılması, işlenmesi, kullanılması ve bertarafı ile atıkların çevre ve insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin önlenmesi ile ilgili faaliyetlerin yasal, örgütsel ve ekonomik temellerini belirler.	Bu yönetmelik atıkların yönetimine ilişkindir.
Çevresel Etki Değerlendirmesi Hakkında Kanun	Bu Kanun, çevreye herhangi bir zarar gelmemesi, ekolojik güvenliğin sağlanması, çevrenin korunması, doğal kaynakların rasyonel kullanımı ve yeniden üretilmesine yönelik çevresel etki değerlendirmesinin yasal ve örgütsel temelini oluşturur.	Bu kanun, bu ulusal düzenlemenin kapsadığı alt projelerin potansiyel etkilerine ilişkindir.
Çevrenin Korunması Kanunu	Bu Kanun, çevrenin şimdiki ve gelecek nesillerin yararına korunması için yasal, ekonomik ve toplumsal dayanağı belirler.	Bu kanun, alt projelerin potansiyel çevresel etkilerine ilişkindir.
Kırmızı Liste Hakkında Kanun	Bu Kanun, Ukrayna'daki Kırmızı Liste türlerinin tanımlanması ve sınıflandırılması için ilgili metodolojik konular ve tavsiyeler ile bu türler için koruma gereklilikleri ve ilgili kurumların sorumluluklarını içeren yasal tanımları ve sınıflandırmaları sağlar.	Bu kanun, alt projelerin Kırmızı Liste türleri ve yaşam alanları üzerindeki potansiyel etkilerine ilişkindir.
Direy Hakkında Kanun	Direyin korunması, kullanılması ve çoğaltılması alanındaki ilişkileri düzenler, vahşi hayvanların yaşam alanlarını korur ve iyileştirir ve tüm özel ve popülasyon çeşitliliğini koruma koşullarını sağlar.	Bu kanun, alt projelerin Kırmızı Liste türleri ve yaşam alanları üzerindeki potansiyel etkilerine ilişkindir.
Bitki Örtüsü Hakkında Kanun	Vasküler bitkilerin, Bryophyta'nın, deniz yosunlarının, likenlerin ve ayrıca mantarların, gruplarının ve büyüme yerlerinin korunması, kullanımı ve çoğaltılması, yabani büyüme ve diğer tarım dışı amaçlar alanındaki halkla ilişkileri düzenler.	Bu kanun, alt projelerin Kırmızı Liste türleri ve yaşam alanları üzerindeki potansiyel etkilerine ilişkindir.
Stratejik Ekolojik Değerlendirme Hakkında Kanun	Bu kanunun amacı, çevrenin korunması, bazı plan ve programların potansiyel olumsuz etkilerinin önlenmesi veya en aza indirilmesi için stratejik ekolojik değerlendirme yürütülmesinin yasal dayanağını oluşturmaktır.	Bu yasa, plan ve programın potansiyel ekolojik etkilerine ilişkindir ve bu ÇSYÇ kapsamındaki alt projeye uygun değildir.
Hava Kalitesinin Korunması Kanunu	Bu kanun, hava kalitesinin yönetimini ve salınımların atmosferik hava kalitesi üzerindeki başlıca etkilerinin önlenmesini kapsar.	Bu kanun, alt projelerin uygulanması sırasında havaya salınımına ilişkindir.
Limanlar Kanunu	Bu Kanun, limanlardaki faaliyetlerin hukuki, ekonomik ve örgütsel esaslarını belirler.	Bu kanun, limanların potansiyel etkilerine ilişkindir.
Su Ekonomisi ve Dinyeper Nehri Havzasının Ekolojik İyileştirilmesine Yönelik Ulusal Çaplı Hedef Geliştirme Programının 2021'e Kadar Onaylanması Hakkında Kanun	Programın amacı, insan ihtiyaçları ve endüstriler için su ekonomisinde devlet politikasının ana yönlerinin belirlenmesi, su kaynaklarının korunması ve yeniden inşası, entegre su kaynakları yönetiminin uygulanması, geri kazanılan toprakların gıda ve kaynak teminindeki rolünün yenilenmesi, su tüketimi optimizasyonu, sular üzerindeki etkilerin önlenmesi ve azaltılmasıdır.	Bu kanun, içme suyu ve atıksu ile ilgili faaliyetlere ilişkindir.
Su Kanunu	Su kanunu, su ve ekolojik kanun ve düzenin oluşturulmasını ve nüfusun ekolojik güvenliğinin sağlanmasını ve ayrıca suların daha etkin, kanıta dayalı kullanımını ve bunların kirlilik, kirlenme ve tükenmeden korunmasını teşvik eder.	Bu kanun, içme suyu ve atıksu ile ilgili faaliyetlere ilişkindir.

Mevzuat	Açıklama	Projeye Uygunluk
Arazi Kanunu	Temel zemini kullanımından kaynaklanan arazi ile ilgili sonuçlar, ormanlar, sular ve ayrıca bitki ve hayvan yaşamı bu Kanunla düzenlenir.	Bu kanun, alt projelerin sağlıkla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Orman Kaynakları Kanunu	Bu kanun, toplumun ekolojik, ekonomik, sosyal ve diğer çıkarlarını dikkate alarak orman kaynaklarının korunmasını, çoğaltılmasını ve istikrarlı kullanımını sağlamayı amaçlamaktadır.	Bu kanun, alt projelerin orman bölgelerine potansiyel etkilerine ilişkindir.
İş Kanunu	Bu kanun, bireysel ve toplu istihdam ilişkilerini, çalışma yetkisini ve ayrıca doğrudan işgücü ile bağlantılı diğer ilişkileri düzenler.	Bu kanun, alt projelerin uygulanması sırasında işçilik faaliyetlerine ilişkindir.
Yeraltı Kaynakları Kanunu	Bu kanun, devletin ve vatandaşların çıkarlarının korunması amacıyla toprak altı kaynaklarının akılcı kullanımına ve korunmasına ilişkindir.	Bu kanun, alt projelerin sağlıkla ilgili potansiyel etkilerine ilişkindir.
Kültürel Miras Kanunu	Bu Kanun, kültürel mirasın korunması alanındaki hukuki, örgütsel, sosyal ve ekonomik ilişkileri düzenler.	Kültürel miras üzerinde olumsuz etkileri olan alt projeler finansman için uygun olmayacağından, bu kanun hiçbir alt projeye ilişkin değildir.

3.2. Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Çerçevesi

DB'nin Çevresel ve Sosyal Çerçevesi Ekim 2018'de yürürlüğe girmiştir. Çerçeve, aşırı yoksulluğu sona erdirmek ve ortak refahı teşvik etmek amacıyla Borçluların projelerini desteklemek üzere tasarlanmış bir Banka Politikası ve bir dizi Çevresel ve Sosyal Standart (ESS) aracılığıyla Banka'nın sürdürülebilir kalkınmaya sağladığı uyumu ortaya koymaktadır.

DB ESS'ler, Yatırım Projesi Finansmanı yoluyla Banka tarafından desteklenen alt projelerle ilişkili sosyal ve çevresel risklerin ve etkilerin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve azaltılması ile ilgili olarak Borçlular tarafından karşılanacak gereklilikleri belirler. On ESS'den altısının proje kapsamı ile ilgili olduğu tespit edilmiştir ve bunlar aşağıdaki gibidir:

- ESS1: Çevresel ve Sosyal Risk ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi;
- ESS2: İş ve Çalışma Koşulları;
- ESS3: Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi;
- ESS4: Halk Sağlığı ve Güvenliği;
- ESS6: Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi; ve
- ESS10: Paydaş Katılımı ve Bilgilerin Açıklanması.

ESS5 "Arazi Alımları, Arazi Kullanımında Kısıtlamalar ve Zorunlu Yeniden Yerleştirme" bu projeye uygun değildir. Bunun nedeni, bu projenin arazi alımı, arazi kullanımında kısıtlamalar ve zorunlu yeniden yerleştirme gerektirecek faaliyetleri finanse etmeyecek olmasıdır.

ESS7 "Yerli Halklar/Sahra Altı Afrika Tarihsel Olarak Yetersiz Hizmet Görmüş Geleneksel Yerel Topluluklar", öngörülen Proje Alanında ESS7'de verilen tanımı karşılayan hiçbir yerli grubun olmaması beklendiğinden projeye ilgili değildir.

ESS8 “Kültürel Miras” projeye uygun değildir. Proje kapsamındaki faaliyetlerin hiçbirinin kültürel miras üzerinde bir etkisi olması beklenmemekte olup, yatırım kapsamındaki bu tür faaliyetler finansmana uygun sayılmayacaklardır. Kültürel miras üzerinde olumsuz etkileri olan projeler ÇSYÇ aracılığıyla taranacaktır. Bununla birlikte, alt projeye ait çevresel ve sosyal değerlendirme belgeleri, kazı çalışmaları sırasında tesadüfi bulgu riskini göz önünde bulundurarak tesadüfi bulgu prosedürlerini içerecektir.

ESS9 “Finansal Aracılar”, bir Finansal Aracı içermediğinden bu projeye uygun değildir.

Dünya Bankası ESS'lerine ek olarak, OP 7.50 (Uluslararası Su Yolları Üzerine Projeler) ve OP 7.60 (Tartışmalı Bölgelerdeki Projeler) gibi Dünya Bankası'nın uygulanabilir operasyonel politikaları (OP'ler) de proje kapsamına uygunluklarına göre değerlendirilmiştir. Projenin OP 7.50 uygulanmasını gerektirecek herhangi bir faaliyet içermeyeceği ve OP 7.60 uygulanmasını gerektirecek ihtilafli bir alanda faaliyet gerçekleştirilmeyecektir.

Ayrıca, ÇSS'lere uygun olarak, projeye DB Grubu'nun Çevre, Sağlık ve Güvenlik (ÇSG) Kılavuzları uygulanacaktır. ÇSG Kılavuzları, İyi Uluslararası Endüstri Uygulamaları'nın (GIIP) genel ve sektöre özel örneklerini içeren teknik referans belgeleridir. Genel ÇSG Yönergeleri, aşağıdaki bölümler de dahil olmak üzere, tüm endüstri sektörleri için potansiyel olarak geçerli olan, kesişen çevre, sağlık ve güvenlik konuları hakkında bilgiler içerir:

- Çevre
- İş Sağlığı ve Güvenliği
- Halk Sağlığı ve Güvenliği
- İnşaat ve Hizmetten Çıkarma

Bu Genel ÇSG Yönergeleri, belirli endüstri sektörlerinde ÇSG konularında kullanıcılara rehberlik sağlayan ilgili Sanayi Sektörü ÇSG Yönergeleri ile birlikte kullanılmak üzere tasarlanmıştır. ÇSG Kılavuzları, genellikle yeni tesislerde mevcut teknolojiyle makul maliyetlerle elde edilebileceği kabul edilen performans düzeylerini ve ölçümlerini içerir. Ülkelerin ulusal gereksinimlerinin ÇSG Kılavuzlarında sunulan düzeylerden ve önlemlerden farklı olduğu hallerde, proje şartnamelerinde daha katı önlemler uygulanacaktır.

Genel ÇSG Kılavuzlarına ek olarak, bu proje için geçerli Sanayi Sektörü Kılavuzları, belirli hibe/alt proje türlerine bağlı olacaktır, buna karşın aşağıdakileri içerebilir:

- Su ve Sanitasyon için ÇSG Kılavuzları,
- Turizm ve Konaklama Geliştirme için ÇSG Kılavuzları
- Atık Yönetim Tesisleri için ÇSG Kılavuzları
- Nakliye için ÇSG Kılavuzları
- Orman Hasat İşlemleri için ÇSG Kılavuzları
- Yıllık Mahsul Üretimi için ÇSG Kılavuzları
- Su Ürünleri Yetiştiriciliği için ÇSG Kılavuzları
- Çok Yıllık Bitki Üretimi için ÇSG Kılavuzları
- Balık İşleme için ÇSG Kılavuzları

3.2.1. ESS1 - Çevresel ve Sosyal Riskler ve Etkilerin Değerlendirilmesi

Dünya Bankası, taraflarından desteklenen projelerin çevresel ve sosyal açıdan sağlam ve sürdürülebilir olmasını sağlamak için çevresel ve sosyal risklerinin ve etkilerinin değerlendirilmesini, yönetilmesini ve denetlenmesini şart koşmaktadır. ESS1'in amaçları;

- Projenin çevresel ve sosyal risklerini ve etkilerini ESS'lerle tutarlı bir şekilde belirlemek, değerlendirmek ve yönetmek
- Risklerin ve etkilerin önlenmesinin mümkün olmadığı durumlarda riskleri ve etkileri öngörmek ve önlemek için azaltma hiyerarşisi yaklaşımını benimsemek, riskleri ve etkileri en aza veya kabul edilebilir seviyelere indirmek, riskler ve etkiler en aza indirmek veya azaltmak ve önemli kalıntı etkilerin kaldığı durumlarda veya teknik ve finansal olarak mümkün olduğunda bunları telafi etmek veya dengelemek
- Olumsuz etkilerin orantısız bir şekilde dezavantajlı veya hassas kişilere düşmemesi ve projeden kaynaklanan kalkınma faydalarının ve fırsatların paylaşılmasında dezavantajlı olmaması için farklılaştırılmış tedbirlerin benimsenmesi.
- Projelerin değerlendirilmesinde, geliştirilmesinde ve uygulanmasında ulusal çevresel ve sosyal kurumları, sistemleri, yasaları, düzenlemeleri ve prosedürleri, maddi olarak ESS gereklilikleriyle tutarlı olduklarında kullanmak
- Borçlunun kapasitesini tanıyan ve geliştiren yollarla iyileştirilmiş çevresel ve sosyal performansı teşvik etmek.

ESS1, ESS'lerle uyumlu çevresel ve sosyal sonuçlara ulaşmak için, DB tarafından desteklenen bir projenin her aşamasıyla ilişkili çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri değerlendirme, yönetme ve izleme konusunda Uygulayıcı Kuruluşların sorumluluklarını ortaya koymaktadır.

ESS1'in gereklilikleri uyarınca Borçlu: (i) önerilen alt projelerin risklerini ve etkilerini değerlendirmek için çevresel ve sosyal bir değerlendirme yapacak; (ii) alt projeye özel ÇSED veya ÇSYP hazırlamak; (iii) paydaş katılımını üstlenmek ve ESS10 uyarınca uygun bilgileri açıklamak; (iv) bir Çevresel ve Sosyal Taahhüt Planı (ESCP) geliştirmek ve ESCP de dahil olmak üzere yasal düzenlemede belirtilen tüm önlemleri ve eylemleri uygulamak; ve (v) ESS'lere karşı projenin çevresel ve sosyal performansını izlemek ve raporlamak.

Proje kapsamındaki neredeyse tüm faaliyetler, Karadeniz'in çevresel durumunun iyileştirilmesi için güçlendirilmiş yönetim yoluyla olumlu sosyal ve çevresel etkilerle sonuçlanacaktır. Politika ve kapasite geliştirme faaliyetleri, sucul türlerin korunması, su kullanımı ve arıtılmış atık su kalitesinin iyileştirilmesi, toprak kirliliğinin azaltılması gibi dolaylı olumlu etkilerle sonuçlanacak, projenin yatırım bileşeni ise atık üretimi ve yönetimi, enerji gibi olumsuz etkilere neden olabilecektir. geçici ve geri döndürülebilir, büyüklüğü düşük ve sahaya özgü, iyi yönetim uygulamalarıyla kolayca azaltılabilen kullanım, gürültü, toz emisyonları ve iş sağlığı ve güvenliği (İSG).

3.2.2. ESS2 - İşgücü ve Çalışma Koşulları

ESS2'nin amaçları: (i) işyerinde güvenlik ve sağlığı teşvik etmek; (ii) proje çalışanlarının adil muamele görmesini, ayrımcılık yapmamasını ve fırsat eşitliğini teşvik etmek; (iii) kadınlar, engelliler, çocuklar (ESS2 uyarınca çalışma çağındaki) ve göçmen işçiler, sözleşmeli işçiler,

toplum çalışanları ve birincil tedarik çalışanları gibi savunmasız işçiler dahil çalışanları uygun şekilde korumak; (iv) her türlü zorla çalıştırma ve çocuk işçi çalıştırmayı önlemek (v) proje çalışanlarının örgütlenme özgürlüğü ve toplu pazarlık ilkelerini ulusal yasalara uygun bir şekilde desteklemek; ve (vi) proje çalışanlarına işyerindeki endişeleri dile getirmeleri için erişilebilir araçlar sağlamaktır. ESS2'nin uygulanabilirliği, ESS1'de açıklanan çevresel ve sosyal değerlendirmeye bağlıdır.

ESS2, tüm işlerin inşaat güvenlik önlemlerinin gözlemlenmesiyle yapılmasını gerektirir: kişisel koruyucu donanımların zorunlu olarak giyilmesi ve tehlikeli maddelerin (örneğin, boyalar, çözücüler, yapıştırıcılar, petrol ürünleri, dezenfektanlar, kurşun içeren) güvenli kullanımı, taşınması, depolanması ve taşınması. malzemeler vb.). Aynısı, kurulan tüm yeni ekipmanın işletim süresi için de geçerlidir. Standart, iş sağlığı ve güvenliği gerekliliklerini yansıtırken, projede çalışan çalışanlar için bir şikayet mekanizması da sağlamaktadır.

Proje kapsamında desteklenecek kapsamlı herhangi bir inşaat/yapım işi yer almadığından Projeden kaynaklanacak etkileri de geçici, telafi edilebilir olacak, bu tür etkiler, ÇSYÇ'de yer alan giderim yöntemleri ile alt-projelere ilişkin ÇS belgelerinde yer alan usullere uyarınca kolaylıkla yönetilebilecektir. İşgücü akışının hibe finansmanlı faaliyetlerle ilişkili olması beklenmemektedir ve SEA/SH risklerinin düşük olması beklenmektedir. Projenin doğrudan ve sözleşmeli işçilerle çalışması beklenmektedir. Proje kapsamında toplum çalışanlarının yer alması beklenmemektedir. Doğrudan çalışanlar şunları içerecektir: a) proje üzerinde çalışmak üzere atanan KEİ personeli ve b) KEİ tarafından görevlendirilen teknik danışmanlar. Çok taraflı bir örgüt olan KEİ'nin personele ilişkin hüküm ve şartları, KEİ internet sayfasında ilan edilen Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Uluslararası Daimi Sekreteryası Personel Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. ÇSS2 gereklilikleriyle uyumlu olan bu düzenlemeler, KEİ personeli için de uygulanmaya devam edecektir. Proje kapsamında finanse edilen teknik danışmanların işe alım süreçleri Dünya Bankası satın alma prosedürlerine uygun olarak gerçekleştirilecektir.

Sözleşmeli işçiler, teknik ve politika çalışmaları, eğitim ve kapasite geliştirme faaliyetleri yürütmek için işe alınan firmaların çalışanlarını ve eko-inovasyon rekabetini desteklemek için tutulan diğer firma çalışanlarını içerebilir. Ülkeye özgü işgücü riskleri ve alt projeleri yönetmek için prosedürler dahil olmak üzere projedeki genel işgücü risklerini değerlendirmek ve yönlendirmek için işgücü yönetimi prosedürleri hazırlanacaktır. Her ülkedeki faaliyetlerin niteliğine bağlı olarak, ÇSYP'nin bir parçası olarak İşgücü Yönetim Prosedürü (LMP) hazırlanacaktır.

İşgücü risklerinin esas olarak küçük hibelerle ilgili İSG sorunlarıyla ilişkilendirileceği tahmin edilmektedir. Bu riskler ve etkiler, ilgili olarak ÇSYF'de ve sahaya özel ÇSYP'de ele alınmaktadır. DB ÇSG Yönergeleri ÇSYÇ'ye dahil edilmiştir ve proje uygulaması sırasında izlenecektir.

Çocuk işçi ve zorla çalıştırma riskleri öngörülmemektedir ve bu faaliyetler Yasak Listesine dahil edilecektir. İYP, SH/SEA risklerini ele almak için önerilen Etik ve Davranış Kurallarını içerecektir. Projenin 1. Bileşeni kapsamında geliştirilecek olan iş standartları ve yönergeleri, ESS2 ilkelerini içerecektir.

3.2.3. ESS3 - Kaynakların Verimli Kullanılması, Kirliliğin Önlenmesi ve Yönetimi

ESS3'ün amaçları: (i) enerji, su ve ham maddeler dahil kaynakların sürdürülebilir kullanımını teşvik etmek; (ii) proje faaliyetlerinden kaynaklanan kirliliği en aza indirerek insan sağlığı ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri önlemek veya en aza indirmek; (iii) kısa ve uzun ömürlü iklim kirlenici unsurların emisyonlarını önlemek veya en aza indirmek; (iv) tehlikeli ve tehlikesiz atık oluşumunu önlemek veya en aza indirmek; ve (v) pestisit kullanımıyla ilişkili riskleri ve etkileri en aza indirmek ve yönetmek. ESS3'ün uygulanabilirliği, ESS1'de açıklanan çevresel ve sosyal değerlendirmeye bağlıdır.

ESS3, İyi Uluslararası Sektör Uygulamalarına (GIIP) uygun olarak projenin yaşam döngüsü boyunca kaynak verimliliği ve kirliliğin önlenmesi ve yönetimine yönelik gereksinimleri belirlemektedir. Bu ESS'nin uygulanabilirliği, ESS1'de açıklanan çevresel ve sosyal değerlendirme ile belirlenmiştir.

Kirliliğin azaltılmasına yönelik yeniliklerin hibeleri, ESS3'ün gereklilikleri ile entegre edilecektir. Orta düzeyde riskli faaliyetlere sahip hibelerde riskleri ve etkileri değerlendirmek amacıyla sahaya özel ÇSYP'ler hazır bulunacak, enerji ve su gibi kaynakların verimli kullanımını da ele alacak azaltma tedbirleri derlenecektir.

Proje hazırlığı, atık su arıtma, su arıtma veya su geri dönüşüm tesislerini göz önüne alacağından, proje tarafından finanse edilen faaliyetlerle ilişkili potansiyel çevresel ve sosyal etkiler genellikle olumlu olacaktır. Alt bileşen 2.2, ön fizibilite çalışmaları, ekonomik ve finansal analiz, çevresel ve sosyal etki değerlendirmesi gibi çeşitli proje hazırlık adımlarının hazırlanmasını içerebilir. Bu bileşen kapsamında çevresel ve sosyal etki değerlendirme çalışmaları finanse edilecekse, inşaat ve işletme aşamalarına ilişkin gürültü, toz ve atık oluşumu gibi potansiyel çevresel riskler değerlendirilecek ve ESF gereksinimlerini kapsayacak şekilde bağımsız bir ÇSED ÇSYP'nin yürütülmesi için hazırlanan İş Tanımına eklenecektir. Değerlendirmeler, gerektiğinde projeye uygun olarak DBG Genel Yönetimini ve sektöre özel ÇSG Yönergelerini dikkate alacaktır.

3.2.4. ESS4 - Halk Sağlığı ve Güvenliği

ESS4, projelerin toplulukların sağlığı ve güvenliği üzerindeki risklerine ve etkilerine odaklanmaktadır. ESS4, proje etkinliklerinin, ekipmanının ve altyapısının toplumun risklere ve etkilere maruz bırakabileceğini kabul eder ve özellikle hassas kişilere dikkat ederek Borçluların bu risk ve etkilerden kaçınma veya en aza indirme sorumluluklarını ele alır. ESS4'ün amaçları: (i) proje yaşam döngüsü boyunca hem rutin hem de rutin olmayan koşullardan etkilenen toplulukların sağlık ve güvenliği üzerindeki olumsuz etkilerini öngörmek ve önlemek; (ii) altyapısının tasarımında ve inşasında kalite ve güvenliği teşvik etmek, iklim değişikliğine yönelik değişiklikleri göz önünde bulundurmak, (iii) proje ile ilgili trafik ve yol güvenliği risklerine, hastalıklara ve tehlikeli maddelere toplumun maruz kalmasını engellemek veya en aza indirmek; (iv) acil durum olaylarında devreye sokulmak üzere etkin önlemler almak; ve (v) personel ve mülkün korunmasını projeye yönelik riskleri önleyecek veya en aza indirecek şekilde sağlamak

Küçük hibeler bileşeni kapsamında finanse edilen faaliyetlerin uygulanması, yerel topluluklarda geçici rahatsızlıklara neden olabilir. Standartların gereklilikleri bu ÇSYÇ kapsamında ele alınmaktadır. Saha alanında risk ve geçici trafik kesintileri gibi etkiler, DB Grubu ÇSG Yönergeleri çerçevesinde hazırlanmış, sahaya özel ÇSYP'lerin uygun etki azaltma tedbirleri ile detaylandırılacaktır.

Küçük inşaat işleri veya kurulum faaliyetleri, kurulum çalışmaları sırasında toplum sağlığı ve güvenliği oturumları gerçekleştirecek, duruma özel ÇSYP'lerin gerekliliklerine uygun oranda bağlı kalacaktır. İşgücü artışı beklenmemektedir. Hibe faaliyetleri için Etik ve Davranış Kuralları uygulanacaktır.

3.2.5. ESS6- Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Yaşayan Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi

ESS6, biyolojik çeşitliliği korumanın ve muhafaza etmenin, canlı doğal kaynakları sürdürülebilir bir şekilde yönetmenin sürdürülebilir kalkınma için temel olduğunu kabul eder. Biyoçeşitlilik karasal, deniz ve diğer su ekosistemleri ve bunların parçası oldukları ekolojik kompleksler dahil olmak üzere bütün kaynaklarda yaşayan canlı organizmalar arasındaki çeşitlilik olarak tanımlanır; bu, türlerde, türler arasındaki ve ekosistemlerdeki çeşitliliği içerir. Biyoçeşitlilik genellikle insanlar tarafından değer verilen ekosistem hizmetlerinin temelini oluşturur. Biyoçeşitlilik üzerindeki etkiler bu nedenle ekosistem hizmetlerinin sunumunu sık sık olumsuz etkileyebilmektedir.

ESS6 gereklilikleri şunları kapsar: (i) risklerin ve etkilerin değerlendirilmesi, biyolojik çeşitliliğin ve habitatların (değiştirilmiş, doğal ve kritik habitatlar) korunması, yasal olarak korunan ve uluslararası tanınırlılığı olan yüksek biyolojik çeşitlilik değerine sahip alanlar, yabancı, istilacı türler ve yaşayan doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimi ve (ii) bunların birincil tedarikçileri.

ESS6, ormanlar da dahil olmak üzere habitatların temel ekolojik işlevlerini ve destekledikleri biyolojik çeşitliliği korumanın önemini tanıır. Habitat, canlı organizma topluluklarını ve bunların cansız çevre ile etkileşimlerini destekleyen karasal, tatlı su veya deniz coğrafi birimi veya

hava yolu olarak tanımlanır. Tüm habitatlar, canlı organizmaların çeşitliliğini destekler ve tür çeşitliliği, bolluğu ve önemi açısından farklılık gösterir.

Proje, önerilen faaliyetlerin doğası gereği önemli çevresel faydalara sahip olacaktır. Karadeniz Bölgesi biyoçeşitlilik açısından zengindir ve tüm kıyıdaş ülkelerde birçok önemli korunan alanı içerir. ÇSYÇ, Karadeniz Havzası bölgesindeki mevcut biyoçeşitlilik durumunun bir değerlendirmesini sağlar ve proje uygulama bölgesinin kapsamına girecek genel bağlamda hassas kabul edilen, korunan alanları ve habitatları tanımlar.

ÇSYÇ, ESS6 ile ilgili hükümler içerir ve kritik habitatları olumsuz etkilemesi olası faaliyetlerin uygunluğu denetlenecektir. Hibeler için hazırlanacak sahaya özgü ÇSYP'ler ayrıca biyolojik çeşitlilik üzerindeki olası etkileri ve bu etkilerden kaçınmak/azaltmak için ilgili önlemleri ele alacaktır. Sürdürülebilir iş standartlarının oluşturulmasına yönelik kapasite geliştirme faaliyetleri ve potansiyel yatırımlar için ön fizibilite çalışması için hazırlanacak olan İş Tanımları, doğal kaynakların sürdürülebilir yönetiminin yanı sıra koruma altındaki alanların korunmasına ilişkin yönleri de barındıracaktır.

3.2.6. ESS10- Paydaş Katılımı ve Bilgi Paylaşımı

ESS10 aracılığıyla DB, uygulayıcı kuruluş ve proje paydaşları arasındaki açık ve şeffaf katılımın, iyi uluslararası uygulamanın temel bir unsuru olarak önemini kabul eder. Etkili paydaş katılımı, projelerin çevresel ve sosyal sürdürülebilirliğini ilerletebilir, proje halk düzeyinde kabulünü artırabilir ve başarılı proje tasarımı ve uygulamasına önemli katkılarda bulunabilir.

ESS10'un amaçları: (i) Borçluların paydaşları belirlemesine ve özellikle projeden etkilenen taraflar ile yapıcı bir ilişki kurmasına ve sürdürmesine yardımcı olacak, paydaş katılımına yönelik sistematik bir yaklaşım oluşturmak; (ii) proje için paydaş ilgi ve desteğini sağlamak ve proje tasarımında, çevresel ve sosyal performansta paydaşların görüşlerinin dikkate alınmasına aracı olmak; (iii) projeden etkilenen tarafları etkileme potansiyeli olan konularda proje yaşam döngüsü boyunca etkin ve kapsayıcı katılımı teşvik etmek ve sağlamak; (iv) çevresel ve sosyal riskler ve etkiler hakkında uygun proje bilgilerinin paydaşlara zamanında, anlaşılır, erişilebilir ve uygun bir şekilde ve formatta sunulmasını sağlamak; ve (v) projeden etkilenen taraflara sorunları ve şikayetleri dile getirmek için erişilebilir ve kapsayıcı araçlar sağlamak, Borçluların bu tür şikayetlere yanıt vermesine ve yönetmesine izin vermek.

Proje faaliyetleri Türkiye, Gürcistan, Ukrayna ve Moldova Cumhuriyeti'nde gerçekleştirilecektir. KEİ, ulusal ajanslarla koordinasyon halinde her ülkedeki uygulama faaliyetleri de dahil olmak üzere projenin uygulanmasında genel sorumluluğa sahip olacaktır. Bu, proje tasarımında ve bölgesel seviye Paydaş Katılım Planında (PKP) ve diğer PKP'lerde ele alınacak olan karmaşık paydaş koordinasyonu riskine yol açabilir. Her bir yararlanıcı ülke tarafından uygulanacak olan yenilik hibelerinin kesin kaynakları bu aşamada bilinmemektedir. PKÇ projeden etkilenen popülasyonun (PEP) ve diğer ilgili tarafların (DİT) yaklaşım koşullarını belirler. Bu süreç paydaşları belirlemek ve ESS10'a uygun bir katılım süreci planlamak için genel ilkeleri ve işbirliğine dayalı bir stratejiyi ana hatlarıyla belirleyecektir.

KEİ ve ülke ajansları, alt projeler seti (hibe destekli faaliyetler) için ülkeye özel PKP'lerin hazırlanması da dahil olmak üzere, ülke düzeyinde paydaş katılımı için uygulama düzenlemeleri üzerinde anlaşacaktır. Ülkeye özel PKP'ler yararlanıcı ülkelerdeki proje faaliyetleri başlamadan önce hazırlanacak, paylaşılacak ve istişare edilecektir.

İlk değerlendirme, doğrudan paydaşların Gürcistan Çevre Koruma ve Tarım Bakanlığı, Moldova Cumhuriyeti Tarım, Bölgesel Kalkınma ve Çevre Bakanlığı, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve T. C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Ukrayna Enerji ve Çevre Koruma Bakanlığı'ndan oluştuğunu göstermiştir. Karadeniz havzasında, yararlanıcı ülkelerde yerel belediyeler, tarım ve su ürünleri yetiştiriciliği, turizm ve denizcilik sektörlerindeki yerel işbirlikleri ve yerel STK'lar hibe finansmanlı faaliyetlerde yer alacaktır. Proje hazırlığı sırasında ek paydaş grupları belirlenecek ve paydaşlar arasındaki hassas grupların belirlenmesine özel önem verilecektir. PKP hazırlık süreci, özellikle yerel düzeyde ek doğrudan ve dolaylı paydaşları belirleyecektir.

PKP, her bir paydaş grubunun ihtiyaçlarına ve özelliklerine göre uyarlanmış katılım yöntemleri sunacaktır. Uygulayıcı kurumlar, tüm kamuoyundan görüş alma faaliyetlerinin kapsayıcı ve (hem format hem de konum açısından) erişilebilir olmasını ve yerel bağlama uygun kanallar aracılığıyla yürütülmesini sağlayacaktır. Bölge düzeyinde PKP ve belirli ülke düzeyi PKP'leri kamuya açıklanacak ancak uygulama aşaması boyunca güncellenmeye devam edecektir.

Ülke Düzeyi PKP'ler, projeye ilgili hem çevresel hem de sosyal her türlü huzursuzluğu dikkate almak amacıyla Şikayet Bildirim Mekanizmasının (ŞBM) ilkelerini ve yol gösterici prosedürlerini içerecek, ülkeye özel PKP'ler ise ayrıntılı ülke ve kültürel açıdan hassas ŞM'ler önerecektir.

3.2.7. OP 7.50 - Uluslararası Su Yolları Projeleri

Bu politika aşağıdaki uluslararası su yolları türleri için geçerlidir:

- Kıyıya bağlı olup olmaması dikkate alınmaksızın iki veya daha fazla devlet arasında sınır oluşturan herhangi bir nehir, kanal, göl veya benzeri su kütlesi veya içinden akan herhangi bir nehir veya yüzey suyu kütlesi.
- Yukarıda açıklanan herhangi bir su yolunun bir bileşeni olan herhangi bir yan veya diğer yüzey suyu veya kütlesi.
- İki veya daha fazla devlete sınırı bulunan ya da yalnızca bir devlete sınırı bulunmasına karşın açık deniz ile diğer devletlerin bağlantısını sağlayan herhangi bir körfez, boğaz, nehir veya kanal.

Bu politika aşağıdaki uluslararası su yolları türleri için geçerlidir:

- Hidroelektrik, sulama, taşkın kontrolü, navigasyon, drenaj, su ve kanalizasyon, endüstriyel ve yukarıda örneklenen uluslararası su yollarının kullanımını veya kirlenme potansiyelini içeren benzer projeler.
- Banka'nın yürütücü kuruluş olarak veya başka bir resmi yetkiyle yürüteceği projeler de dahil olmak üzere, yukarıdaki beyanlar kapsamındaki projelerin detaylı tasarım ve mühendislik çalışmaları.

Önerilen projenin (DB'nin değerlendirmesine dayanarak) bu OP'nin uygulanmasını gerektirmesi durumunda DB, yararlanıcı devletin, henüz yapmadıysa, önerilen proje ve detayları hakkında diğer kıyıdaş ülkeleri resmi olarak bilgilendirmesini talep eder. Borçlunun DB'ye bildirimde bulunmak istemediğini belirtmesi durumunda, bilgilendirme DB tarafından yapılır. Bildirim gerekliliğine ilişkin bazı istisnalar olabilir, ancak yine de kıyıdaş ülkeler üzerindeki potansiyel etkilerin değerlendirilmesi beklenmektedir.

Proje kapsamında finanse edilecek hibeler/alt projeler, OP 7.50'nin uygulanmasını gerektirmeyecektir.

3.2.8. OP 7.60 - İhtilafı Bölgelerdeki Projeler

İhtilafı alanlardaki projeler, sadece DB ile üye ülkeler arasında değil, aynı zamanda projenin yürütüldüğü ülke ile bir veya daha fazla komşu ülke arasındaki ilişkileri etkileyen bir dizi hassas sorunu gündeme getirebilir. Eğer ilgili hükümetler, anlaşmazlığın çözülmesine kadar, A ülkesi için önerilen projenin B ülkesinin iddialarına halel getirmeksizin devam etmesi gerektiğine karar verirse, DB tartışmalı bir alandaki bir projeyi destekleyebilir.

DB, ihtilafı alandaki her proje için anlaşmazlığın niteliğini dikkate alır ve aşağıdaki durumlarda projeyi destekleyebilir:

- İhtilafı alanın diğer hak sahiplerinin projeye itirazı yoktur.
- Proje, diğer hak sahiplerinin çıkarlarına zarar vermez
- Çelişen beyanlar uluslararası düzeyde tanınmamış veya aktif olarak takip edilmemiştir.

Finanse edilecek hibeler/alt projeler, hibelerin finanse edileceği dört ülke (kamuya açık DB Veri Kataloğu Dünya İhtilafı Alanlar verilerine dayanarak - <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/world-bank-official-boundaries>) DB tarafından kabul edilen ihtilafı bölgelerde bulunmadığından OP uygulanmayacaktır.

3.3. Ülkelerin Düzenleyici Çerçevesi ile Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Standartları (ESS) Arasında Boşluk Analizi

ÇSYÇ kapsamındaki her ülke için Proje ve hibelerin/alt projelerin uygulanmasıyla ilgili ulusal mevzuat ve Dünya Bankası ESS gereklilikleri arasındaki büyük farklılıkları belirlemek için bir boşluk analizi yapılmıştır. Bu boşluk analizi esas olarak kamuya açık önceki çalışmalara dayanmaktadır ve ulusal mevzuatın kapsamlı bir değerlendirmesini yansıtmamaktadır. Bu bağlamda, ulusal mevzuat ile DB ESS'leri arasında tespit edilen boşluklar, bu boşlukları doldurmak için önerilen araçlar dahil olmak üzere aşağıdaki tablolarda sunulmaktadır.

DB ESS'leri ile Gürcistan'ın ilgili mevzuatı arasındaki büyük boşluklar Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5. Dünya Bankası ESS'leri ile Gürcistan Mevzuatı Arasındaki Önemli Boşluklar

Çevresel ve Sosyal Standartlar (ESS)	Boşluklar	Boşlukları Doldurmak İçin Araçlar
ESS1: Çevresel ve Sosyal Risk, Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi	Ulusal ÇED mevzuatı ile ESS1 arasındaki ana boşluklar aşağıdaki gibidir: Ulusal ÇD kanunları, DB ESF'nin aksine tam bir ÇED gerektirmeyen herhangi bir çevresel ve sosyal değerlendirme ve faaliyetlerin yönetimini gerektirmez. Tam ölçekli ÇED'e tabi olmayan faaliyetlerin çevresel ve sosyal yönleri hakkında halkın katılımı için uygun mekanizma eksikliği bulunmaktadır. Sosyal etki değerlendirmesi ulusal mevzuata tam olarak entegre edilmemiştir ve bu, projelerde uygun sosyal temelin olmamasına ve ÇED'lerde dezavantajlı veya savunmasız bireyler ve toplumsal cinsiyetle ilgili konular üzerindeki etkiler de dahil olmak üzere proje kaynaklı sosyal etkilerin değerlendirilememesine yol açmaktadır. Kümülatif etkiler tam ölçekli ÇED'lerde dikkate alınır, ancak diğer konularda dikkate alınmaz. Devam eden projelerin uyarlanabilir yönetimi için izleme sonuçlarının nasıl kullanılacağı belirsizdir.	Orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ÇSYP'ler ESS1 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.
ESS2: İş ve Çalışma Koşulları	Gürcistan İş Kanunu, ÇESS kapsamındaki ana alanları büyük ölçüde kapsamaktadır. İş Kanunu bir ihtilaf çözüm mekanizması bulundursa da, işverenlerin bir işçi şikayet bildirim mekanizması kurması için özel bir gereklilik yoktur.	İşgücü Yönetim Prosedürü, ÇESS tarafından şart koşulan ve alt projeler için kullanılması gereken ilgili yönetim önlemleri (işçi şikayet bildirim mekanizması, etik davranış kuralları vb. gibi) hakkında rehberlik sağlar.
ESS3: Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi	İlgili yasa ve yönetmeliklerin çoğu AB direktifleri ile uyumludur. ESS3 ile ulusal yasalar arasında büyük bir boşluk yoktur.	
ESS4: Halk Sağlığı ve Güvenliği	Çevre Koruma Kanunu, halk sağlığı ve güvenliğinin genel ilkelerini belirler. Bir dizi teknik yönetmelik, ESS4'ün diğer yönlerini ele almaktadır. Yine de, yerleşim alanları ve belirli doğrusal altyapılar arasındaki güvenli mesafe gibi bazı boşluklar mevcuttur. İş gücü akışının etkileri ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgili risklerden kaynaklanan etkiler de ulusal hukukta açıkça yer almamaktadır.	ÇSYP'ler orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ESS1 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.

Çevresel ve Sosyal Standartlar (ESS)	Boşluklar	Boşlukları Doldurmak İçin Araçlar
ESS6: Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi	Gürcistan, biyolojik çeşitliliği korumaya, muhafaza ve restore etmeye yönelik güçlü bir düzenleyici çerçeveye sahiptir. Büyük bir politika boşluğu yoktur. Ancak, habitatların korunmasına gereken önem verilmektedir. Dönüştürülmüş, doğal ve kritik habitatlar için özelleştirilmiş bir yaklaşım yoktur. Biyolojik çeşitliliği yasal boşluklar, teknik ve metodolojik rehberlik eksikliği nedeniyle resmen korunan alanlar dışında yönetmek zordur. Ekosistem hizmetleri ve biyolojik çeşitlilik denkleştirmeleri, ulusal mevzuatın bir parçası değildir.	ÇSYP'ler orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ESS6 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.
ESS10: Paydaş Katılımı ve Bilgilerin Açıklanması	Genel İdari Kurallar ve ÇD Kuralları kalkınma projeleri ile ilgili olarak paydaş katılımı ve bilgi paylaşımı için temel ilkeleri oluşturur. ESS10 ile ilgili boşluklar uygulamada; paydaşların geri bildirim almaları için projelerin detayları hakkında bilgilendirilmesi, hassas grupların katılımının sağlanması ve işlevsel huzursuzluk giderme sistemlerine sahip olunması hususlarında bulunmaktadır.	Paydaş katılım planı (PKP) bu konu hakkında ilgili araçları sağlar ve alt projelerin uygulanmasında benimsenmeli/kullanılmalıdır.

DB ESS'leri ile Gürcistan'ın ilgili mevzuatı arasındaki büyük boşluklar Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6. Dünya Bankası ESS'leri ile Moldova Cumhuriyeti Mevzuatı Arasındaki Önemli Boşluklar

Çevresel ve Sosyal Standartlar (ESS)	Boşluklar	Boşlukları Doldurmak İçin Araçlar
ESS1: Çevresel - Sosyal Risklerin, Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi	Ulusal ÇED mevzuatı ile ESS1 arasındaki ana boşluklar aşağıdaki gibidir: Tam ölçekli ÇED'e tabi olmayan faaliyetlerin çevresel ve sosyal yönleri hakkında halkın katılımı için uygun mekanizma eksikliği bulunmaktadır. Sosyal etki değerlendirmesi ulusal mevzuata tam olarak entegre edilmemiştir ve bu, projelerde uygun sosyal temelin olmamasına ve ÇED'lerde dezavantajlı veya savunmasız bireyler ve toplumsal cinsiyetle ilgili konular üzerindeki etkiler de dahil olmak üzere proje kaynaklı sosyal etkilerin değerlendirilememesine yol açmaktadır. Kümülatif etkiler tam ölçekli ÇED'lerde dikkate alınır, ancak diğer konularda dikkate alınmaz. Potansiyel etkileri olan projelerin, ilgili etki azaltma tedbirlerine sahip olması gerekir, ancak ÇSYP için bu yönde bir gereklilik	Orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ÇSYP'ler ESS1 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.

Çevresel ve Sosyal Standartlar (ESS)	Boşluklar	Boşlukları Doldurmak İçin Araçlar
	bulunmamaktadır. İzleme gerekli değildir.	
ESS2: İş ve Çalışma Koşulları	Ulusal mevzuat, ESS2 kapsamındaki ana alanları kapsar, ancak bir şikayet bildirim mekanizması oluşturmaya yönelik hükümlere sahip değildir.	İşgücü Yönetim Prosedürü, ÇESS tarafından şart koşulan ve alt projeler için kullanılması gereken ilgili yönetim önlemleri (işçi şikayet bildirim mekanizması, etik davranış kuralları vb. gibi) hakkında rehberlik sağlar.
ESS3: Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi	İlgili kanun ve yönetmelikler genel olarak AB direktifleri ile uyumludur ve ilgili mevzuatın kabulü devam etmektedir. ESS3 ile ulusal yasalar arasında büyük bir boşluk yoktur.	
ESS4: Halk Sağlığı ve Güvenliği	Toplum sağlığı ve güvenliğinin genel ilkeleri farklı mevzuatlarda ele alınmaktadır. Politika açısından büyük bir boşluk yoktur. İş gücü akışının etkileri ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgili risklerden kaynaklanan etkiler de ulusal hukukta açıkça yer almamaktadır.	ÇSYP'ler orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ESS1 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.
ESS6: Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi	Büyük bir politika boşluğu yoktur. Biyolojik çeşitliliği yasal boşluklar, teknik ve metodolojik rehberlik eksikliği nedeniyle resmen korunan alanlar dışında yönetmek zordur. Ekosistem hizmetleri ve biyolojik çeşitlilik denkleştirmeleri, ulusal mevzuatın bir parçası değildir.	ÇSYP'ler orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ESS6 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.
ESS10: Paydaş Katılımı ve Bilgilerin Açıklanması	ESS10 ile ilgili boşluklar uygulamada; Paydaşların geri bildirimlerini almak için projelerin detayları hakkında bilgilendirilmesi konusunda bulunmaktadır. Ulusal mevzuatta kamuoyu görüşünü almak için projeye özel bir paydaş katılım planının geliştirilmesine yönelik herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ulusal mevzuatta vatandaşların huzursuzluklarını belirtmelerine ve şikayette bulunmalarına izin veren hükümler bulunmaktadır ancak bu hükümler anonimliğe izin vermemektedir. İsimli veya dilekçe sahibinin posta veya e-posta adresi belirtilmeden gönderilen dilekçeler incelemeye alınmaz. Ulusal mevzuat, kamuoyu görüşünü alma sürecinde hassas grupların endişelerini	Paydaş katılım planı (PKP) bu konu hakkında ilgili araçları sağlar ve alt projelerin uygulanmasında benimsenmeli/kullanılmalıdır.

Çevresel ve Sosyal Standartlar (ESS)	Boşluklar	Boşlukları Doldurmak İçin Araçlar
	saptamaya yönelik özel hükümlere sahip değildir.	

DB ESS'leri ile Türkiye'nin ilgili mevzuatı arasındaki büyük boşluklar Tablo 7'de verilmektedir.

Tablo 7. Dünya Bankası ESS'leri ile Türkiye Mevzuatı Arasındaki Önemli Boşluklar

Çevresel ve Sosyal Standartlar (ESS)	Boşluklar	Boşlukları Doldurmak İçin Araçlar
ESS1: Çevresel - Sosyal Risklerin, Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi	Ulusal ÇED yönetmeliği ile ESS1 arasındaki ana boşluklar aşağıdaki gibidir: Sosyal etki değerlendirmesi ulusal mevzuata tam olarak entegre edilmemiştir ve bu, projelerde uygun sosyal temelin olmamasına ve ÇED'lerde dezavantajlı veya savunmasız bireyler ve toplumsal cinsiyetle ilgili konular üzerindeki etkiler de dahil olmak üzere proje kaynaklı sosyal etkilerin değerlendirilememesine yol açmaktadır. Türk ÇED'inde yasal ve kurumsal çerçeve hakkında bir idari özetin ve bilginin bulunmaması (ÇED Raporlarında gerekli olan, teknik olmayan özetteki teknik bilgi düzeyi, Dünya Bankası gerekliliklerini karşılamayabilir); Diğer projelerle olan kümülatif etkileri karşılamak için asgari gereksinim, İlgili tesislere asgari önemiyet, Olumsuz etkiler için hafifletme ve izleme tedbirleri gerekli olmakla birlikte ÇSYP için özel bir gereksinim bulunmamaktadır.	Orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ÇSYP'ler ESS1 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.
ESS2: İş ve Çalışma Koşulları	Genel olarak, çalışma ve çalışma koşullarına ilişkin ulusal yasa ve yönetmelikler ESS2 gerekliliklerini karşılamaktadır. İşçi şikayet bildirim mekanizması, ulusal yasal gereklilik ile ÇESS arasındaki ana boşluktur. Çalışma ve çalışma koşullarına ilişkin ulusal mevzuatta, işçilerin şikayetlerini işverene iletmeye olanak tanıyan şikayet bildirim mekanizmasına ilişkin özel bir gereklilik yer almamaktadır.	İşgücü Yönetim Planı, ÇESS tarafından şart koşulan ve alt projeler için kullanılması gereken ilgili yönetim önlemleri (işçi şikayet bildirim mekanizması, etik davranış kuralları vb. gibi) hakkında rehberlik sağlar.
ESS3: Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi	İlgili yasa ve yönetmeliklerin çoğu AB direktifleri ile uyumludur. ESS3 ile ulusal yasal gereklilikler arasında büyük bir boşluk yoktur. Ek olarak, Sera Gazı (SG) tahminleri gibi kaynak kullanımı ve kirliliğin önlenmesi ile ilgili spesifik çalışmalar yerel ÇED Sürecine özel olarak dahil edilmemiştir.	Orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ÇSYP'ler ESS1 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.
ESS4: Halk Sağlığı ve Güvenliği	Toplum sağlığı ve güvenliğinin genel ilkeleri farklı mevzuatlarda ele alınmaktadır. Politika açısından büyük bir boşluk yoktur. İş gücü akışının etkileri ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgili risklerden kaynaklanan etkiler de ulusal hukukta açıkça yer almamaktadır.	ÇSYP'ler orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ESS1 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.

Çevresel ve Sosyal Standartlar (ESS)	Boşluklar	Boşlukları Doldurmak İçin Araçlar
ESS6: Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi	Politika açısından bir boşluk bulunmamaktadır. Yerel ÇED Sürecindeki Kilit Biyolojik Çeşitlilik Alanları gibi yasal olarak korunmayan hassas ekolojik alanları korumaya yönelik faaliyet düzeyi bazı durumlarda ESS6 tarafından şart koşulan gereksinimleri karşılamamaktadır. Ayrıca, potansiyel etkilerin yönetimi ve izlenmesi, azaltma tedbirleri ve diğer etkiler genel olarak detaylandırılmamıştır.	ÇSYP'ler orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ESS6 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.
ESS10: Paydaş Katılımı ve Bilgilerin Açıklanması	Etkili ve şeffaf paydaş katılımı ESS10'un temel boşluğudur. Ulusal mevzuatta kamuoyu görüşünü almak için projeye özel bir paydaş katılım planının geliştirilmesine yönelik herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Paydaş katılımına sadece ÇED sürecinde gereksinim duyulmaktadır ve projelerin inşaat veya işletme aşamaları için paydaş katılımına yönelik bir gereklilik bulunmamaktadır. Ulusal mevzuat, kamuoyu görüşünü alma sürecinde hassas grupların endişelerini saptamaya yönelik özel hükümlere sahip değildir. Ulusal mevzuatta vatandaşların huzursuzluklarını belirtmelerine ve şikayette bulunmalarına izin veren hükümler vardır, projeye özel şikayet bildirim mekanizmasına yönelik bir gereksinim bulunmamaktadır.	Paydaş katılım planı (PKP) bu konu hakkında ilgili araçları sağlar ve alt projelerin uygulanmasında benimsenmeli/kullanılmalıdır.

DB ESS'leri ile Ukrayna'nın ilgili mevzuatı arasındaki büyük boşluklar Tablo 8'te verilmektedir.

Tablo 8. Dünya Bankası ESS'leri ile Ukrayna Mevzuatı Arasındaki Önemli Boşluklar

Çevresel ve Sosyal Standartlar (ESS)	Boşluklar	Boşlukları Doldurmak İçin Araçlar
ESS1: Çevresel - Sosyal Risklerin, Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi	Ulusal ÇED mevzuatı ile ESS1 arasındaki ana boşluklar aşağıdaki gibidir: Tam ölçekli ÇED'e tabi olmayan faaliyetlerin çevresel ve sosyal yönleri hakkında kamuoyu görüşünü almak için uygun mekanizma eksikliği bulunmaktadır. Sosyal etki değerlendirmesi ulusal mevzuata tam olarak entegre edilmemiştir ve bu, projelerde uygun sosyal temelin olmamasına ve ÇED'lerde dezavantajlı veya hassas bireyler ve toplumsal cinsiyetle ilgili konular üzerindeki etkiler de dahil olmak üzere proje kaynaklı sosyal etkilerin değerlendirilememesine yol açmaktadır. Kümülatif etkiler çok sınırlı bir kapsamda değerlendirilmektedir. Potansiyel etkileri olan projelerin, ilgili etki azaltma tedbirlerine sahip olması gerekir, ancak ÇSYP için bu yönde bir gereklilik bulunmamaktadır.	Orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ÇSYP'ler ESS1 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.
ESS2: İş ve Çalışma Koşulları	Ukrayna işgücü koruma ve İSG mevzuatı ileri düzeydedir ve ÇESS'nin tüm temel gereksinimlerini yansıtmaktadır. Ancak, iş güvenliği ve İSG hükümlerinin işletme düzeyinde uygulanması hususunda geliştirmeler gerektirmektedir. Ayrıca çalışanların emek ve İSG hakları konusundaki farkındalıkları da düşük seviyededir.	İşgücü Yönetim Planı, ÇESS tarafından şart koşulan ve alt projeler için kullanılması gereken ilgili yönetim önlemleri (işçi şikayet bildirim mekanizması, etik davranış kuralları vb. gibi) hakkında rehberlik sağlar.
ESS3: Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi	İlgili mevzuat temel olarak izin verilen maksimum konsantrasyonların kullanımına dayalı standartlar koymaktadır ve AB mevzuatının kabulü için çalışmalar başlatılmıştır. Projeye özel değerlendirmelerde kaynak kullanımı ve kirliliğin önlenmesi ile ilgili çeşitli boşluklar bulunmaktadır.	Orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ÇSYP'ler ESS1 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.
ESS4: Halk Sağlığı ve Güvenliği	Toplum sağlığı ve güvenliğinin genel ilkeleri farklı mevzuatlarda ele alınmaktadır. İş gücü akışının etkileri ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgili risklerden kaynaklanan etkiler de ulusal hukukta açıkça yer almamaktadır.	ÇSYP'ler orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ESS1 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.

Çevresel ve Sosyal Standartlar (ESS)	Boşluklar	Boşlukları Doldurmak İçin Araçlar
ESS6: Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Canlı Doğal Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi	Biyolojik çeşitliliği yasal boşluklar, teknik ve metodolojik rehberlik eksikliği nedeniyle resmen korunan alanlar dışında yönetmek zordur. Ekosistem hizmetleri ve biyolojik çeşitlilik denkleştirmeleri ulusal mevzuatın bir parçası değildir.	ÇSYP'ler orta düzeyde riskleri ve etkileri olabilecek alt projeler için ESS6 ve bu ÇSYÇ'ye uygun olarak hazırlanmalıdır.
ESS10: Paydaş Katılımı ve Bilgilerin Açıklanması	ESS10 ile ilgili boşluklar uygulamada; paydaşların geri bildirimlerini almak için projelerin detayları hakkında bilgilendirilmesi hususunda bulunmaktadır. Ulusal mevzuatta kamuoyu görüşünü almak için projeye özel bir paydaş katılım planının geliştirilmesine yönelik herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Paydaş katılımına sadece ÇED sürecinde gereksinim duyulmaktadır ve projelerin inşaat veya işletme aşamaları için paydaş katılımına yönelik bir gereklilik bulunmamaktadır. Ulusal mevzuat, kamuoyu görüşünü alma sürecinde hassas grupların endişelerini saptamaya yönelik özel hükümlere sahip değildir. Ulusal mevzuatta vatandaşların huzursuzluklarını belirtmelerine ve şikayette bulunmalarına izin veren hükümler vardır, projeye özel şikayet bildirim mekanizmasına yönelik bir gereksinim bulunmamaktadır.	Paydaş katılım planı (PKP) bu konu hakkında ilgili araçları sağlar ve alt projelerin uygulanmasında benimsenmeli/kullanılmalıdır.

4. GENEL KOŞULLAR

4.1. Fiziksel Çevre

4.1.1. Karadeniz Sahilinin Durumu

Karadeniz, Avrupa ile Asya arasında yer alır, havzası asimettiktir ve içine akan nehirler iki kıtanın doğal koşullarını farklı biçimlerde şekillendirir. Denizin kendisi toplam 423.000 km²'lik bir alanı, havzası ise 2.5 milyon km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Karadeniz'e kıyısı olan çevre ülkelerin kıyı alanları temel olarak kıyı vadileri ve dağ sıralarının birleşimidir. Dağlar arasındaki engebe farkları Gürcistan, Türkiye, Rusya ve kısmen Bulgaristan, Romanya, Ukrayna'da gözlemlenmektedir. Karadeniz'i daha geniş bir bölgede ve Karadeniz Bölgesi/Havzası ülkelerinde gösteren genel bir harita Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Karadeniz ve Çevresindeki Ülkeler

Kıyı bölgesi (KB) alanını belirlemeye yönelik yaklaşımlar ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir ve genellikle KB sınırlarını belirlemek için kullanılan herhangi bir yönetmelik bulunmamaktadır. Bu nedenle ülkeler, esas olarak raporlama amacıyla kıyı bölgelerinin alanını ve sınırlarını tanımlamışlardır. Karadeniz ülkelerine ait KB'nin belirlenmesinde üç yaklaşım bulunmaktadır. Yaklaşımlar aşağıdaki ilkelere dayanmaktadır:

- İdari bölüm (Türkiye).
- Denize akan nehirlerin belirli alanları (Gürcistan) dahil olmak üzere, deniz kıyısının her iki tarafında belirtilen alanlar.
- Geleneklerin, özel ekonomik rejimin ve gereksinimlerin birleşimi (Ukrayna).

Gürcistan

Gürcistan kıyı bölgesi, 2006 yılında Çevre ve Doğal Kaynakları Koruma Bakanlığı tarafından yayınlanan, bağlayıcılığı bulunmayan, Gürcistan'daki Entegre Kıyı Bölgeleri Yönetimi Kılavuzuna göre tanımlanmıştır. Kıyı bölgesi, iç denizlerin dış sınırına kadar uzanır ve kıyından en fazla 3 km. ve denize dökülen nehirler boyunca 5 km. mesafeye kadar faaliyet gösteren kıyı idari birimlerini kapsar.

Kıyıya yakın korunan alanlar da kıyı bölgesinin bir parçası olarak kabul edilir. Kıyı bölgesinin tahmini toplam alanı 7.100 km² ve kıyı şeridinin uzunluğu 310 km'dir.

Moldova Cumhuriyeti

Moldova Cumhuriyeti'nin Karadeniz'e kıyısı olmamasına rağmen Moldova'nın Karadeniz'e dökülen nehirleri ciddi etkiler yaratmaktadır. Ülke, Karadeniz havzasının bir parçası olan üç ana nehir havzasına ayrılabilir.

Doğudaki Nistru havzası ülkenin yaklaşık %57'sini kapsar. Nistru Nehri, Ukrayna'daki Karpat Dağları'nda yükselir ve kuzey, kuzeydoğu ve güneydoğu bölgelerinde Ukrayna ile Moldova Cumhuriyeti arasındaki sınırı oluşturur. Ardından Ukrayna'ya geri döner ve Karadeniz'e ulaşmadan önce 20 km kadar devam eder. Nistru Nehri, 660 kilometresi Moldova Cumhuriyeti topraklarında olmak üzere 1.362 km uzunluğundadır.

Doğudaki Tuna havzası ülkenin yaklaşık %35'sini kapsar. Tuna Nehri'nin bir kolu olan Prut Nehri, Ukrayna'daki Karpat Dağları'ndan doğar ve Ukrayna sınırını geçtikten hemen sonra, Tuna'ya akmadan önce Moldova Cumhuriyeti ile Romanya arasındaki sınırı oluşturur. Tuna Nehri Karadeniz'e akmadan önce yaklaşık 125 km devam eder. Tuna Nehri, 695 kilometresi Moldova Cumhuriyeti topraklarında olmak üzere 967 km uzunluğundadır.

Ülkenin güney kesiminde Nistru ve Tuna havzaları arasında birçok nehir vardır ve bu nehirler Ukrayna topraklarından geçerek Karadeniz'e ulaşır. Bu nehirlerin havzaları Moldova Cumhuriyeti'nin yaklaşık %8'ini kaplamaktadır.

Türkiye

Türkiye'nin Karadeniz kıyısı, batıda Bulgaristan sınırından doğuda Gürcistan sınırına kadar uzanır ve 1748 km uzunluğundadır. Bölgenin yüzölçümü yaklaşık 141.000 km²'dir; bu da Türkiye'nin toplam yüzölçümünün yaklaşık %18'ine tekabül eder. Bölgenin toplam nüfusu yaklaşık 8 milyondur.

Türkiye'nin kıyı bölgesi 14 il içerir: Artvin, Bartın, Düzce, Giresun, Kastamonu, Kırklareli, Kocaeli, Ordu, Rize, Sakarya, Samsun, Sinop, Trabzon ve Zonguldak.

Bölgenin topografyası, nüfusun dağılımı ve buna bağlı olarak kıyı boyunca kirlilik kaynakları üzerinde derin bir etkiye sahiptir. Sıradağlar Türkiye'nin Karadeniz kıyısı boyunca kıyıya paralel uzanır, bu nedenle Karadeniz bölgesinin nüfusu oldukça dar bir kıyı şeridinde yoğunlaşmıştır. Dağlar ulaşımın önünde bir engeldir ve dağlık bölgelerdeki nüfus büyük şehirler yerine küçük yerleşim yerlerinde yaşamaktadır.

Karadeniz'e dökülen en uzun nehirler Kızılırmak (1335 km), Sakarya (824 km), Yeşilirmak (519 km), Filyos (228 km) ve Melet'tir (165 km). Bu nehirlerden Kızılırmak, Yeşilirmak ve Sakarya sırasıyla 78, 65 ve 58 bin km²'lik drenaj alanlarıdır. Türkiye'nin Karadeniz kıyısı, Kızılırmak Deltası'nın üç önemli deltasını (Kızılırmak, Yeşilirmak ve Sakarya) ve lagünlerini içerir.

Ukrayna

Ukrayna Karadeniz kıyı bölgesi, kıyı bölgelerinin (illerin) sınırları ve karasularının sınırları ile belirlenmektedir. Kırım Özerk Cumhuriyeti, Mykolaiv, Kherson, Odessa bölgeleri ve Sivastopol şehrinin topraklarını içerir. Kıyı bölgesinin toplam tahmini alanı 113.400 km²'dir. Bu alan ülke topraklarının %19'una tekabül etmektedir. Tuna Deltası'ndan Takil Burnu'na kadar olan kıyı şeridinin uzunluğu 1.628 km'dir.

Kıyı bölgesi, Karadeniz'e akan büyük nehirlerin (Tuna, Dinyeper, Dinyester ve Ukrayna'nın güneyinde bulunan nehirler) 14 deniz haliçini ve sekiz körfezi içerir. Haliçlerin tahmini toplam alanı 1.952 km² ve körfezlerin toplam alanı 1.770 km²'dir.

4.1.2. Su Kalitesi ve Atıksular

Karadeniz, sülfürlü derin sulara sahiptir. Bu anoksik derin su alanları, güvenilir ölçüm limitlerinin altında oksijen ve serbest sülfür konsantrasyonları barındıran bir suboksik bölge ile oksik üst sulardan ayrılır. Oksijen ve sülfür, suboksik tabakanın üstünde ve altında baskın redoks türleridir; aşağı doğru oksijen akışı, sülfürün yukarı doğru akışını oksitlendirmek için yeterli değildir. Suboksik bölgenin varlığı, toksik sülfürün yukarı doğru akışı başta olmak üzere alternatif redoks süreçlerinin kontrol edilmesini gerektirir.

Suboksik bölge, 3 µM ila 20 µM arasında değişen oksijen konsantrasyonu limitleriyle sınırlandırılmıştır. Bu bölge Karadeniz'in her yerinde farklı derinliklerde, yaklaşık olarak σ_{θ} 15.20 ve 16.40 izopikalleri arasında dar bir yoğunlukta meydana gelir.

Bu doğal eksikliğe rağmen, Karadeniz, gıda kaynakları sağlayarak, rekreasyon ve ulaşım için doğal bir ortam sunarak ve nükleer atıklar da dahil olmak üzere atıklar için bir bertaraf alanı olarak geçmişte insanlığa iyi hizmet etmiştir. Büyük nehirler tarafından Karadeniz'e aktarılan, Deniz bitkileri ve algler için temel besinler olan fosfor ve azot, Karadeniz'i her zaman çok verimli kılmıştır. En ciddi problemler arasında, kara kaynaklı kaynaklardan gelen besinlerin yüksek düzeyde azot ve fosfat bulundurması yer almaktadır. Ağır metaller, yağ ve diğer zararlı maddelerin oluşturduğu kirlilik, biota üzerinde doğrudan toksik etkiye neden olmaktadır. Havada asılı kalan katı partiküller, güneş ışınlarının su tabakasına nüfuzunu azaltır ve böylece sualtı biyosenozlarının, pelajik alglerin ve diğer organizmaların gelişimini engeller. Tarım alanlarından elde edilen mineral ve organik gübreler mikroflora çiçeklenmesini (ötrofikasyonu) uyandır.

Nehirlerin akıntıları, petrol ve gaz çıkarma faaliyetleri, atmosferik birikim, gemilerden kasıtlı veya kazara boşaltılan su kirliliğinin ana kaynaklarıdır. Nehirler ise havzada yer alan tarım, sanayi, ortak atık sular, ulaşım ve diğer sektörler tarafından kirlenmektedir. Karadeniz, Karadeniz'e dökülen 300'den fazla nehir ile Avrupa'nın su kaynaklarının neredeyse yarısını ve Avrasya'nın su kaynaklarının önemli kısımlarını bünyesinde toplamaktadır. Ana nehirler, ikinci, üçüncü ve dördüncü büyük Avrupa nehirleri olan Tuna, Dinyeper ve Don'dur.

Karadeniz havzası ve denizin kendisi tek bir birleşik doğal sistem oluşturur. Nehirler, kara kütlesi ve deniz arasında bir bağlantı oluşturarak deniz rezervuarına su tahliye ederek erozyon ve denüdyasyondan kaynaklı materyaller sağlar. Deşarjın il ve bölgelere göre dağılımı şu şekildedir; Gürcistan'dan her yıl denize dökülen su hacmi 46,0 km³ (%13,2) ve Türkiye'den 38,0 km³ (%10,9). Tuna, denize 200 km³ su (%57,5) sağlamaktadır. Ukrayna'nın büyük nehirleri denize 55,5 km³ (%15,9) su sağlarken, Kırım nehirleri 0,3 km³ (%0,08) su sağlar.

Bu bağlamda Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna için ülke bazlı su ve atık su yönetimi yaklaşımları aşağıda özetlenmiştir.

Gürcistan

Su temini, atık su/yağmur suyu ve katı atık yönetimi altyapıları kritik bir rol oynamaktadır zira bu altyapıların yetersizliği topluluklar, mülk değerleri ve işletmeler üzerinde, insanların sağlığına ve esenliğine zarar vermenin yanı sıra turizm, tarım, ve ormancılık sektörlerini de olumsuz yönde etkiler.

Gürcistan'ın kıyı bölgesinde su temini ve atık su/yağmur suyu toplama sistemleri, tasarım ve işletmedeki sorunlar ve bakım eksikliği nedeniyle uzun süredir işlevlerini yerine getirememektedir. Atık su arıtımı, bazı yerleşimlerde birinci aşama ile sınırlı bırakılmış ve bazı yerleşimlerde mevcut dahi değildir. Bu eksiklikler çerçevesinde 2005 yılında Batum'da KfW destekli Belediye Altyapı Rehabilitasyon Programı ile su temini ve kanalizasyon/drenaj hizmetlerinin rehabilitasyonuna yönelik büyük ölçekli bir yatırım başlamış, ardından 2015 yılında, Kobuleti, Helvaçavur, Keda, Şuahevi (Acara) ve Hulo belediyelerinin yarı kentsel ve kırsal alanlarında 330 köyü kapsayan ve 235.000 kişiye ev sahipliği yapan su temini ve sanitasyon sistemlerinin entegre iyileştirilmesi başlamıştır.

Acara'da ve gelecekte (RCM araçlarıyla öngörülebildiği çerçevede) su kaynaklarının mevcut bolluğu, su mevcudiyetinin bir sorun teşkil etmeyeceğini, bu yöndeki risklerin görmezden gelinebileceğini göstermektedir. Bununla birlikte, daha şiddetli ve sık sel olasılığı, daha yüksek su erozyonu ve toprak kayması, su girişlerinde, borularda ve altyapının diğer unsurlarında sorun çıkarabilecek fiziksel hasar riskini taşır. Yağmur suyu toplama altyapısının ise iklim değişikliğinin tahmin edilen etkilerine maruz kalması ve hassaslığı da büyük bir risk unsurudur. Yağmur suyu drenaj sistemlerinin kapasitesi yoğun yağışları karşılayamadığı için sahil kasabaları şimdiden sel baskınlarına eğilimlidir.

Bu yağmur suyu drenaj planlarının işlevselliği, sadece yağışın süresine ve yoğunluğuna değil, aynı zamanda mevsimsellikten, deniz fırtınalarının şiddetinden, tektonik aktivitelerden ve küresel ısınmadan etkilenen deniz seviyelerinin dalgalanmasına da bağlıdır. Bir yağmur

suyu yönetim sisteminin tasarımına yönelik kavramsal bir yaklaşım, belirli bir yerleşim yerinden toplanan tüm yağmur suyunu alacak ve denize pompalayacak kapasitede tek bir merkezi pompa istasyonuna sahip olmayı içermelidir. Bu istasyon aynı zamanda fırtına gelgitleri sırasında karayı işgal eden deniz suyunu denize geri pompalamak için kullanılabilir. En şiddetli iklim değişikliği senaryoları gerçekleşirse, çok büyük ve maliyetli pompalama sistemleri gerekebilir.

Moldova Cumhuriyeti

Moldova Cumhuriyeti'ndeki nehirlerin su kalitesi Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana iyileşmiş olsa da, Moldova hala yeraltı ve yerüstü suları açısından ciddi kalite sorunlarıyla karşı karşıyadır. Su kirliliğine sebep olan etmenler arasında yetersiz arıtılmış atık su, belediye kanalizasyon sisteminden arıtılmamış suyun boşaltımı, toplu konut sektöründen gelen katı ev atıklarının yetersiz yönetimi, birikmiş hayvan gübresi, tarım sektöründen gelen pestisit birikintileri, enerji sektöründe yer alan, çevreyi devamlı kirleten unsurlar, benzin istasyonları başı çekmektedir.

Moldova Cumhuriyeti'ndeki su kalitesinin nispeten sabit olmasına karşın, çoğu alanda ikincil ve üçüncül arıtma tesislerinin olmaması gibi yetersiz atık su yönetimi önlemleri durumu daha da kötüleştirmekte, ülkenin su yönetim sistemi, endüstrilerden ve evlerden gelen boşaltımların yarattığı zorlukları çoğu zaman tam olarak idare edememektedir. Bu durum Moldova'nın iç nehirlerini, uygun şekilde arıtılmadığı takdirde halk sağlığına tehdit oluşturduğu görülen, yüksek derecede kirliliğe dönüşür. Ayrıca yapay ve doğal göller ve göletler gibi yüzey suyu kaynakları yüksek tuzluluk ve mineralleşme eğilimi gösterir.

Ülkenin kendine özgü iklim koşulları nedeniyle sel ve kuraklık, su ve sanitasyon hizmetleri için büyük riskler oluşturmakta ve ekipmanların eski olması veya bulunmaması bu durumu etkilemektedir. Bu riskler toprak kaymaları, fırtınalar ve aşırı kış sıcaklıkları gibi hava kaynaklı tehditler ile artar. Kuraklıkların kirlilik kaynaklı materyallerin daha yavaş seyrelemesine sebep olması, özellikle Prut ve Dinyester Nehirlerindeki su kalitesini yüksek oranda etkiler.

Türkiye

Karadeniz'de Türkiye kıyılarından kaynaklanan kirliliğin en belirgin işaretlerinden biri arıtılmamış atık sulardır. Özellikle turizm sezonunda artan, denize boşaltılan atık suların kirliliğe neden olmasından şüphelenilmektedir. Bununla birlikte, atık suya zengin organik madde girişi su bulanıklığını artırabilmekte ve deniz yosunlarının büyüyebileceği maksimum derinliği azaltabilmektedir. Bakterilerin kanalizasyondaki organik maddeleri yok etmek için oksijene ihtiyaç duyması sebebiyle suyun biyokimyasal oksijen ihtiyacı (BOİ) da artar. Bu durum bazı habitatlarda, özellikle çamurlu kıyılarda ve haliçlerde çamurun tamamen oksijensiz kalma olasılığını da artırır.

Coğrafi etmenler Türkiye'nin Karadeniz Kıyısı'nda atık su altyapısının kurulmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca hem evsel hem de endüstriyel atıksular karıştırılarak Karadeniz'e dökülmekte, ağır sanayilerde kullanılan mevcut arıtma uygulamaları genellikle yetersiz kalmaktadır. Halihazırda 15'i derin deniz boşaltım hattını içeren 115 AAT olmasına rağmen, Türkiye'nin kıyı illerinde İstanbul ili dışında arıtılan atıksu miktarı çok düşüktür.

Ukrayna

Ukrayna nehirleri, Baltık Denizi'ne akan nehirler hariç, Karadeniz'e dökülen yedi büyük nehir havzası etrafında bulunur. Bu nedenle, uygun su yönetiminin Karadeniz çevresi üzerinde olduğu kadar Ukrayna çevresi üzerinde de büyük etkisi vardır.

Ukrayna'nın su yönetiminin iyileştirilmesi gerekmektedir. Geniş bölge ve değişen coğrafi koşullar nedeniyle Ukraynalı hanelerin tümünün istikrarlı ve güvenli su kaynaklarına doğrudan erişimi yoktur.

Benzer şekilde, atık su sisteminin daha da iyileştirilmesi gerekmektedir zira Sovyetler Birliği'nin çöküşünden sonra, birincil ve ikincil atık su arıtımı yapması gereken birçok tesisin bakımı iyi yapılmamıştır.

Buna ek olarak Ukrayna'nın kırsal alanlarında bulunan hanelerin tamamı uygun su atık su arıtma tesislerine giden merkezi kanalizasyon şebekelerine sahip değildir. Bu, az arıtılmış atık suların önemli bir bölümünün nehirler ve göller gibi yüzey sularına boşaltılmasıyla sonuçlanmakta ve su kütlelerini hem halk sağlığı, hem de çevre için önemli tehditler oluşturan çeşitli maddelerle kirletmektedir.

Bu bağlamda, Ukrayna'nın yedi bölgesinin (Lviv, Ivano-Frankivsk, Çernivtsi, Ternopil, Hmel'nitski, Vinnitsya ve Odessa) topraklarına kadar uzanan, bu bölgelerinin %13 ila %80'ini kapsayan ve Ukrayna'nın %12'sini oluşturan Dinyester Havzası, Moldova Cumhuriyeti'ne akarken kirlenmekte ve insan sağlığı için tehlike arz etmektedir. Son araştırmalar suda ilaç, pestisit ve kimyasalların izlerini tespit etmiştir.

4.1.3. Katı Atık Yönetimi

Karadeniz ülkelerinin tahmin ve raporlama konusunda çeşitli yaklaşımları olması sebebiyle bölgede işlenen toplam katı atık miktarını belirlemek zordur. Bu kapsamda Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna için ülke bazlı su ve atık su yönetimi yaklaşımları aşağıda özetlenmiştir.

Gürcistan

Gürcistan'ın kıyı bölgelerinde ciddi bir katı atık yönetimi altyapısı eksikliği vardır. Kırsal alanlarda birçok küçük çöplük alanı bulunmakta, standart katı atık depolama sahalarının sayısı ise çok azdır. Birkaç büyük resmi atık bertaraf tesisi geçici bir önlem olarak iyileştirilmiştir. 2014 yılında Atık Yönetimi Yasası'nın kabul edilmesi ve 2015 yılında Bölgesel Kalkınma ve Altyapı Bakanlığı bünyesinde Gürcistan Katı Atık Yönetim Şirketi'nin kurulmasıyla önemli iyileştirmeler başlatılmıştır. Yeni ulusal atık yönetim sistemi, Gürcistan nüfusunun yaklaşık %65'ine hizmet vermeye tasarlanmış bölgesel depolama alanları ve atık aktarma istasyonları ağından oluşmaktadır. Tiflis belediyesi ve Acara Özerk Cumhuriyeti bu sistemin parçası değildir ve kendi atık yönetim planlarını yürütmektedirler.

Halihazırda Gürcistan'ın kıyı bölgesinde standart bir düzenli depolama sahası bulunmamasına karşın biri Samegrelo-Zemo Svaneti bölgesindeki Zugdidi'de ve diğeri Acara bölgesindeki Tsetskhauri'de olmak üzere iki adet düzenli depolama sahası tasarlanmaktadır.

Bu tesisler, yetkililerin mevcut, standartların altında faaliyet gösteren atık sahalarını bir dereceye kadar kapatmasına ve mühürlemesine olanak tanıyacaktır.

Batum'un güneyinde, Deniz kenarında, Çoruh nehri ağzının yakınında ve yüksek su tablası bölgesinde yer alan site, kıyı ekolojisi ve ekonomisi için en zararlı olanıdır. On yıllardır standart altı koşullarda faaliyet gösteren bu düzenli depolama sahası, şu anda yapım aşamasında olan yeni sahanın tamamlanmasının beklendiği 2021'de kapatılacaktır. Aynı durum Batum'un yaklaşık 20 km kuzeyinde bulunan Kobuleti depolama sahası için de geçerlidir.

Yeni site Tsetskhlauri'de faaliyete başladığında, Batum ve Kobuleti'de bulunan iki eski sitenin kullanımı durdurulacaktır. Bununla birlikte, hükümetin 2022'de ihale etmeyi planladığı uygun sistemden çıkarma aşaması hayata geçirilmeden çevresel hasar ve sızıntı sorunlarının devam etmesi muhtemeldir. Acara'da yeni, Zugdidi için planlanmakta olan depolama sahaları, bu bölgelerde daha sık, daha uzun ve daha yoğun yağışlar ve müteakip sel olayları tahmin edildiğinden, yağmur suyunu tahliye etme ve sızıntı suyu arıtma havuzlarını koruma zorluğuyla karşı karşıya kalacaktır.¹

Moldova Cumhuriyeti

Her yıl, yaklaşık 3.98 milyon ton atık üretilen Moldova Cumhuriyeti'nde çevre kirliliğinin önemli bir kısmı, özellikle kırsal alanlarda bulunan atık bertaraf alanlarından kaynaklanmaktadır. Bu atıklar ülke genelinde yaklaşık 1.500 resmi düzenli depolama sahasında ve yaklaşık 3.000 yasadışı atık alanında bertaraf edilmektedir. Resmi düzenli depolama sahalarının birçoğu hijyen ve aşırı yük altında çalışmakta, 473'ü ise çevre kalite standartlarını karşılayamamaktadır.

Katı atıkların yaklaşık %2'sinden daha azı geri dönüştürülmektedir ve ülkede üretilen tüm katı atıkların geri kalan %98'i plastik, cam, kağıt veya metal gibi değerli bileşenler içermesine rağmen atık sahalarına gönderilmektedir.

Atık toplama sistemine erişim konusunda kırsal ve kentsel alanlar arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Kentsel nüfusun %60 ila %90'ının atık toplama sistemine erişimi varken, bu oran kırsal nüfus için çok düşüktür ve kırsal alanlarda bulunan atıkların bertarafından şahıslar sorumludur.²

Türkiye

Mevcut bertaraf ve geri kazanım tesislerinin miktar ve kapasite olarak yetersiz olması, evsel katı atıkların büyük bir kısmının özellikle kırsal alanlarda kontrolsüz bir şekilde depolanması katı atığı Türkiye'de önemli bir çevre sorunu haline getirmiştir. AB üyelik dönemi ile birlikte düzenli depolama sahalarının kurulma ve işletilme sayıları artmış olup, yenileri halen geliştirilmekte, hükümetin sıfır atık politikası da dahil olmak üzere atık yönetimine yönelik

Dünya Bankası Grubu, 2020. Impacts of Climate Change on Georgia's Coastal Zone Washington.

² Procházková, K., Ivanova, T. ve Muntean, A., 2018. An Analysis of Waste Management in the Republic of Moldova: A Comparison of Rural and Urban Areas. *Polish Journal of Environmental Studies*, 28(3), pp.1869-1875.

çeşitli girişimler bulunmaktadır. Bütün bu gelişimlere karşın katı atık bertaraf tesislerinin inşası hala çevreyi korumanın ana unsuru olarak görülmektedir.

Finansal desteğin olmaması, kullanıcıların hizmet için ödeme yapma konusundaki isteksizliği, hizmeti sağlamak için gereken büyük harcamalar ve ekonomik araçların doğru kullanılmaması uygun atık yönetimi hizmetlerinin sunulmasını engellemiş, buna bağlı olarak birçok belediye mali zorluklar nedeniyle katı atık yönetiminde başarısız olmuştur. Son yıllarda yerel yönetimlerin katı atık yönetimi ile ilgili projeleri yurt dışından sağlanan krediler ve karşılıklı anlaşmalar yoluyla finanse edilmekte ve uygulanmaktadır.

Katı atık yönetimine ilişkin mutlak düzenlemelerle desteklenen daha etkin toplama, taşıma ve çevresel açıdan kabul edilebilir çözümler üzerinde çalışılmasına karşın 2000'in üzerinde sahaya açık boşaltma ve Karadeniz bölgesi de dahil olmak üzere çeşitli yerlerde yüzey sularına deşarjlar halen devam etmektedir. Genel olarak, Zonguldak, Samsun, ve Trabzon başta olmak üzere Türkiye'nin Karadeniz kıyısındaki yerleşim bölgeleri katı atık konusunda büyük sorunlar yaşamakta, üretilen katı atıklar genellikle Karadeniz'e dökülmektedir. Karadeniz kıyılarında deniz çöprü sorunu neredeyse tamamen katı atık kirliliği sorunundan kaynaklanmaktadır.

Ukrayna

Yılda toplam alanı 10 hektarı aşan 6700 çöplük ve atık sahasında depolanan, yaklaşık 45 milyon m³ atık üreten Ukrayna'da atık yönetimi son derece ciddi bir çevre sorunudur. Ukrayna'nın bazı bölgelerinde belediye katı atık depolama alanlarının ayak izi 1000 hektarın üzerindedir.

Ukrayna belediye katı atık depolama alanları çoğunlukla kırsal alanlarla sınırlanmıştır ve doğal suların, tarım ürünlerinin ve toprağın ekotoksikolojik durumunun bozulmasının nedeni olabilir. Depolama alanlarının bu ve benzeri yüksek çevresel tehditler barındırması sebebiyle denetleme zorunlu hale gelmektedir. Ukrayna'da güvenli atık yönetimi sorunlarına yönelik çözümlerden biri, koruyucu sıhhi bölgelerin daha sonra tesis edilmesiyle beraber belediye katı atık depolama alanlarının denetlenmesini amaçlayan sistemlerin iyileştirilmesi olarak görülmektedir.

4.1.4. Korunan Alanlar

Kıyı ve deniz koruma alanları genellikle deniz çevresinin ve biyolojik çeşitliliğin korunması için birincil araç olarak kabul edilmektedir. Halihazırda, Karadeniz kıyı şeridi boyunca kıyıdaş devletler tarafından korunan alanlar ve sitler oluşturulmakta ve ek alanlar önerilmektedir.

Ülkelerin korunan alanları karasal ve denizel alanlar olarak aşağıda, Karadeniz'deki korunan alanlar ise Şekil 3'te verilmiştir.

- Romanya'da toplam 1574 korunan alan bulunmaktadır. Toplam karasal alanın %24,52'si (58,225 km²) ve toplam deniz alanının %23,1'i (6,866 km²) korunmaktadır.
- Gürcistan'da toplam 89 korunan alan bulunmaktadır. Toplam karasal alanın %9.29'u (6.501 km²) ve toplam deniz alanının %0.67'si (153 km²) korunmaktadır.
- Bulgaristan'da toplam 1427 korunan alan bulunmaktadır. Toplam karasal alanın %41,04'ü (45.503km²) ve toplam deniz alanının %8,11'i (2,852 km²) korunmaktadır.
- Rusya'da toplam 8987 korunan alan bulunmaktadır. Toplam karasal alanın %11.45'i (1,932,707 km²) ve toplam deniz alanının %2.24'ü (172,139 km²) korunmaktadır.
- Moldova Cumhuriyeti'nde toplam 127 korunan alan bulunmaktadır. Toplam karasal alanın %11,43'ü (3,882 km²) korunmaktadır. Moldova'nın korunan deniz alanı yoktur.
- Türkiye'da toplam 18 korunan alan bulunmaktadır. Toplam karasal alanın %0.22'si (1,709 km²) ve toplam deniz alanının %0.11'i (270 km²) korunmaktadır.

Şekil 3. Karadeniz Bölgesinde Korunan Alanlar

4.1.5. Kıyı Erozyonu

Kara ile çevrili Karadeniz'in iklimi, genel olarak karasal olarak düşünülebilir, ancak havzanın bazı bölümlerinde iklim koşulları büyük ölçüde kıyı şeridi yükseltileri tarafından belirlenmektedir. Kuzeyden gelen hava kütlelerinin etkisine maruz kalan havzanın kuzeybatı kesiminde, kışları soğuk, yazları sıcak ve kurak olan bir bozkır iklimi bulunur. Denizin yüksek dağlarla korunan güneydoğu kısmı, bol yağış, ılık kışlar ve nemli yazlar ile nemli bir alt tropikal iklim yaşar. Sibiryaya antisislonu (berrak, kuru, yüksek basınçlı bir hava kütlesi) kış döneminde güçlü bir soğuk hava akımı yaratır ve Karadeniz'in kuzeybatı bölgesi düzenli buz oluşumuyla önemli ölçüde soğur. Yılda ortalama 185 gün süren kutup kara havası rüzgarlarına kuvvetli kuzeydoğu rüzgarları, hızlı bir sıcaklık düşüşü ve sık yağışlar eşlik eder. Hava denizin daha ılıman doğu kısımlarını geçtikten sonra ısınır ve nemli hale gelir. Akdeniz bölgelerinden gelen tropikal hava (ortalama 87 gün sürmektedir) her zaman ılık ve nemlidir. Ara sıra doğu Avrupa üzerinden esen Atlantik rüzgarları yağmur ve şiddetli fırtınalara sebep olur.

Ocak ayı ortalama hava sıcaklığı, denizin orta kısmında yaklaşık 8°C'dir ve batıya doğru 2-3°C'ye düşer. İlkbahar hava sıcaklığı ise bölgenin bütününde 16°C'ye yaklaşır, yazın yaklaşık 24°C'ye yükselir. Kışın soğuk dönemlerinde sıcaklık -30°C'ye kadar düşerken yaz aylarında Kırım'da bazen 37°C ile maksimum sıcaklıklar görülür. Rüzgârlar kışın her yerde en kuvvetli hallerine ulaşır. Kuzeydoğunun en çetin rüzgârları ise Kerç Boğazı'nın hemen doğusundaki Rus kıyı bölgesi Novorossiysk'te (Novorossiyskaya) kasırgaya dönüşür.

Kıyı erozyonu tüm Karadeniz ülkelerinin ortak sorunudur. Kıyı erozyonunun başlıca etkileri aşağıda verilmiştir:

- Gelgitin nehirlere ve haliçlere daha derin nüfuz etmesi ve özellikle kurak mevsimlerde artan tuzlu su girişi. Bu etmenler su alımlarında ve sulamada sıkıntılara ve nehir ağızı habitatlarında değişikliklere sebep olabilmektedir.
- Akarsu yataklarının alçalması nehirlerdeki su seviyesini de düşürür ve taşkın ovalarındaki yeraltı su seviyesini etkiler. Eski sulama sistemlerinin nehir su seviyesinin üzerinde olmaları su seviyesinin alçalmasıyla su alımlarında yetersiz kalmalarına, böylelikle özellikle kurak dönemde tarımı etkilemesine sebep olur.

Bulgaristan'da 1983'ten 2003'e kadar sahil erozyonu/aşınma araştırmaları yapılmıştır. Araştırma raporlarına göre heyelanlar ve erozyon terasları ülkenin kıyı şeridinin yaklaşık %13'ünü kaplamaktadır. Bulgaristan'ın Karadeniz kıyısı boyunca aşınan yıllık plaj yüzeyinin ortalama oranı 17.527 m²/yıl'dır. Ortalama tahmini kıyı erozyonu oranı 0,08 m/yıl'dır. Kayalıkların ortalama geri çekilme hızı 0,36 m/yıl'dır.

Romanya kıyılarının kuzey kesiminde yaklaşık 50 hektarlık birikim ve yaklaşık 80 hektarlık erozyon süreci tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak kıyı şeridi, toplam kıyı şeridi uzunluğunun %10'unda 10 m'den fazla ölçüde ilerlemiş ve kıyı şeridinin %53'ünde 10 m'den fazla ölçüde gerilemiştir. Kıyı şeridinin yaklaşık %38'i sabittir (10 m'den daha az ilerlemiştir veya geri çekilmiştir).

Rusya kıyıları boyunca ortalama yıllık değişim 1 m'yi geçmez. Kıyı şeridinin kuzey kesimi aşınabilir kayalardan oluştuğu için ortalama kıyı gerilemesi 0.7 m/yıl'dır. Güney kesimde ise kumulları ve plajları olan 50 km'lik bir kum bay-bar sistemi, ardından aşındırıcı kayalıkların olduğu bir fliş bölgesi ve çakıllı/çakıllı plajları olan dağlık bir sahil şeridi vardır. Bu uzun kıyı taşıma akışı, kıyı boyunca çakıl ve kum göçünü engelleyen groyn ve dalgakıran sistemi ile kesintiye uğratılır. Bu nedenle plajlar doğal yollarla restore edilmemektedir. Ortalama plaj yüzeyi erozyonu oranı 0,5 m/yıl'dır.

Ukrayna kıyı şeridini özellikle güney, güneybatı ve güneydoğu yönlü fırtınalardan kaynaklanan, 4 ila 7 m yüksekliğe çıkabilen dalgaların dinamik etkisi olumsuz etkilemektedir. Bu etki nedeniyle tahmini kıyı şeridi gerilemesi 1 cm dalga yüksekliği başına 0,2 ila 0,3 m arasındadır.

Türkiye'nin Karadeniz kıyısı, Kızılırmak Deltası'nın yüksek verimli tarım arazileri barındıran üç önemli deltasını (Kızılırmak, Yeşilirmak ve Sakarya) ve lagünlerini içerir. Günümüzde Kızılırmak Deltası'nın doğu kenarı boyunca kıyısız çekilme 2.5–5.0 m/yıl olarak rapor edilen kıyı erozyonu bu alüvyal alanlar için büyük bir zorluk doğurmaktadır. Buna ek olarak bu alanlarda tuzlu suların tatlı su kaynaklarına doğru hareketi tarım ve balıkçılık gibi faaliyetleri tehdit etmektedir. Kızılırmak Deltası'ndaki diğer olası etkiler, lagünlerin ve alçak kıyı alanlarının su altında kalması ve lagünlerin kademeli olarak koylara dönüşmesidir.

4.2. Ekoloji ve Biyoçeşitlilik Faaliyet Alanları

Karadeniz, bölgesel boyutu yaklaşık 1.200 km olan, neredeyse kapalı ve bölgesel olarak uzunlamasına bir havzadır. 423.000 km² yüzölçümü ile Akdeniz'in yaklaşık beşte biri boyutundadır. Türk Boğazlar Sistemi aracılığıyla Ege Denizi ile sınırlı bir etkileşimi bulunur.

Ana batimetrik özelliği, maksimum 2.200 m derinliğe sahip derin iç havzanın etrafında dar bir şelf (genellikle 20 km'den az) ve dik topografik eğim (genellikle 30 km'den az) barındırmasıdır. Toplam alanın ~%20'sini kaplayan denizin kuzeybatı kısmı, oldukça geniş bir şelf ve bu şelften daha geniş bir topografik eğim bölgesi aracılığıyla derin batı havzasına bağlantısı ile karakterize edilmektedir. Karadeniz'e havzanın dört bir yanından tatlı su girişleri olmakta, Tuna, Dinyeper ve Dinyester nehirleri kuzeybatı kıyı sularına boşalmaktadır. Bu nehirler arasında Avrupa'nın en büyük nehirlerinden biri olan Tuna Nehri, Karadeniz ekosistemi üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır.

Aşağıdaki Tablo 9, IUCN statüleriyle birlikte IUCN'ye göre Karadeniz'deki tehdit altındaki türlerin listesini sunmaktadır. Tablo 10, Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Protokolü'nün (KKKKP) Karadeniz Biyolojik Çeşitlilik ve Peyzaj Koruma Protokolü'nde (BSBLC) ve Ek-2 Karadeniz Önemi Türlerin Geçici Listesi'nde listelenen türleri içermektedir. Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Protokolü (KKKKP) Eki Karadeniz Biyoçeşitliliği ve Peyzaj Koruma Protokolü 2002 (Türkiye ve Ukrayna tarafından onaylanan 26 Şubat 2007'ye göre) Bulgaristan'ın Sofya kentinde imzalanmıştır.

Tablo 9. IUCN'e Göre Karadeniz'de Tehdit Altındaki Türlerin Listesi

AİLE	TÜRLER	IUCN Durumu
BALIKGİLLER		
ANGUILLIDAE	<i>Anguilla anguilla</i>	CR
SPARIDAE	<i>Dentex dentex</i>	VU
GYMNURIDAE	<i>Gymnura altavela</i>	EN
ANATIDAE	<i>Melanitta fusca</i>	VU
BALISTIDAE	<i>balistes capriscus</i>	VU
SCOMBRIDAE	<i>Thunnus thynnus</i>	EN
SCIAENIDAE	<i>Umbrina cirrosa</i>	VU
ACIPENSERIDAE	<i>Acipenser gueldenstaedtii</i>	CR
	<i>Acipenser nudiiventris</i>	CR
	<i>Acipenser stellatus</i>	CR
LABRIDAE	<i>Labrus viridis</i>	VU
POMATOMİDAE	<i>Pomatomus saltatrix</i>	VU

IUCN Durumu/Kategorileri: LC - Asgari Endişe; NT - Neredeyse Tehdit Altında; VU - Hassas; EN - Tehlikede; CR - Kritik Tehlikede

Tablo 10. Karadeniz İçin Önemli Türlerin Geçici Listesi

SINIFLANDIRMA	KKKKP	IUCN Durumu
CHROMİSTA		
	<i>Cystoseira barbata</i>	Tehlikede
	<i>Cystoseira crinita</i>	Tehlikede
	<i>Dictyota dichotoma</i>	Nadir
BİTKİLER		

SINIFLANDIRMA		KKKKP	IUCN Durumu
	<i>Phyllophora brodiaei</i>	Tehlikede	
	<i>Phyllophora nervosa</i>		
	<i>Phyllophora biocenosis</i>		
	<i>Phyllophora pseudoceranooides</i>	Tehlikede	
	<i>Salvinia natans</i>	Tehlikede	LC
	<i>Trapa natans</i>	Tehlikede	LC
	<i>Zostera marina</i>	Nadir	LC
	<i>Zostera noltii</i>	Nadir	LC
HAYVANLAR			
PORİFERA	<i>Lissodendoryx variisclera</i>	Nadir	
	<i>suberitler prototipus</i>	Nadir	
ANNELIDA	<i>etone sifonodonta</i>	Nadir	
	<i>Hesionides arenarius</i>	Tehlikede	
	<i>Nainereis laevigata</i>		
	<i>Ophelia bicornis</i>	Tehlikede	
	<i>Filodoce nana</i>	Nadir	
EKLEMBACAKLILAR			
CRUSTACEA	<i>Anomalocera patersoni</i>	Tehlikede	
	<i>Apseudopsis ostroumovi</i>	Nadir	
	<i>Biancolina cuniculus</i>	Tehlikede	
	<i>Branchinecta orientalis</i>	Nadir	
	<i>Branchinectella spinosa</i>	Tehlikede	
	<i>Branchmectella media</i>		
	<i>Callianassa pontica</i>	Tehlikede	
	<i>Callianassa truncata</i>	Tehlikede	
	<i>Caprella acanthifera</i>		
	<i>Carcinus mediterraneus</i>	Nadir	
	<i>Eriphia verrucosa</i>	Tehlikede	
	<i>Hemimysis anomala</i>	Tehlikede	
	<i>Hemimysis serrata</i>	Tehlikede	
	<i>Homarus vulgaris</i>	Nadir	LC
	<i>Iphigenella acanthopoda</i>	Nadir	
	<i>Iphigenella andrussovi</i>	Nadir	
	<i>Iphigenella shablensis</i>	Nadir	
	<i>Katamysis warpachowskyi</i>	Nadir	
	<i>Labidocera brunescens</i>	Tehlikede	
	<i>Macropipus arcuatus</i>	Tehlikede	
	<i>Pilumnus hirtellus</i>	Tehlikede	
	<i>Pontella mediterranea</i>	Tehlikede	
	<i>Potamon tauricum</i>	Nadir	
	<i>Processa pontica</i>	Nadir	
	<i>Smirnoviella reducta</i>	Nadir	
	<i>Tanymastix stagnalis</i>	Nadir	
	<i>Upogebia pusilla</i>	Tehlikede	
	<i>Xantho poressa</i>	Tehlikede	
BÖCEKLER	<i>Calopteryx splendens balcanica</i>	Tehlikede	LC
	<i>Calopteryx splendens taurica</i>	Tehlikede	

SINIFLANDIRMA		KKKKP	IUCN Durumu
	<i>Calopteryx virgo meridionalis</i>	Tehlikede	LC
HALACARIDAE	<i>Halacarellus procerus</i>	Tehlikede	
MOLLUSCA	<i>Bela nebula</i>	Nadir	
	<i>Cyclope donovani</i>	Nadir	
	<i>Donacilla cornea</i>	Tehlikede	
	<i>Halichondria panicea</i>	Nadir	
	<i>Melaraphe neritoides</i>	Tehlikede	
	<i>Ostrea edulis</i>	Tehlikede	
	<i>Pachygrapsus marmoratus</i>	Nadir	
	<i>Patella tarentina</i>	Tehlikede	
	<i>Solen vagina</i>	Tehlikede	
ECHINODERMATA	<i>Echinocyamus pusillus</i>	Nadir	
	<i>Marthasterias glacialis</i>	Nadir	
KORDATA			
	<i>Amphioxus lanceolatum</i>	Nadir	
BALIKGİLLER	<i>Acipenser gueldenstaedtii</i>	Tehlikede	CR
	<i>Acipenser guldenstaedti colchicus V. Marti</i>	Tehlikede	
	<i>Acipenser nudiventris R</i>	Tehlikede	CR
	<i>Acipenser ruthenus</i>	Tehlikede	VU
	<i>Acipenser stellatus</i>	Tehlikede	CR
	<i>Acipenser sturio</i>		CR
	<i>Aidablennius sphinx</i>	Tehlikede	LC
	<i>Aphia minuta</i>	Tehlikede	LC
	<i>Balistes carolinensis</i>	Nadir	VU
	<i>Belone belone euxini</i>	Tehlikede	LC
	<i>Callionymus belenus</i>	Tehlikede	LC
	<i>Dicentrarchus labrax</i>	Tehlikede	LC
	<i>Diplodus annularis</i>	Nadir	LC
	<i>Hippocampus guttulatus microstephanus</i>	Tehlikede	DD
	<i>Hucho hucho hucho</i>	Nadir	EN
	<i>Huso huso</i>	Tehlikede	CR
	<i>Knipowitschia longicaudata</i>	Tehlikede	
	<i>Lipophrys pavo</i>	Tehlikede	LC
	<i>Liza ramada</i>	Nadir	LC
	<i>Lophius piscatorius</i>	Nadir	LC
	<i>Mesogobius batrachocephalus</i>	Nadir	LC
	<i>Mullus barbatus ponticus</i>	Nadir	LC
	<i>Nerophis ophidion</i>	Nadir	LC
	<i>Pomatomus saltator</i>	Tehlikede	VU
	<i>Pomatoschistus caucasicus</i>	Tehlikede	LC
	<i>Salmo trutta labrax</i>	Tehlikede	LC
	<i>Sarda sarda</i>	Tehlikede	LC
	<i>Scomber scombrus</i>	Tehlikede	LC
	<i>Scorpaena porcus</i>		LC
	<i>Serranus cabrilla</i>	Tehlikede	LC
	<i>Serranus scriba</i>	Nadir	LC
	<i>Sphyraena sphyraena</i>	Nadir	LC
	<i>Spicara smaris</i>	Nadir	LC

SINIFLANDIRMA		KKKKP	IUCN Durumu
	<i>Syngnatus tenuirostris</i>	Nadir	DD
	<i>Syngnatus typhle</i>	Nadir	LC
	<i>Thunnus thynnus</i>	Tehlikede	EN
	<i>Trigla lucerna</i>	Nadir	LC
	<i>Xiphias gladius</i>	Nadir	LC
KUŞLAR	<i>Asio flammeus</i>	Nadir	LC
	<i>Calonectris diomedea</i>	Tehlikede	LC
	<i>Ciconia nigra</i>	Tehlikede	LC
	<i>Gelochelidon nilotica</i>	Nadir	LC
	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Tehlikede	LC
	<i>Himantopus himantopus</i>	Nadir	LC
	<i>Numenius tenuirostris</i>	Nadir	CR
	<i>Pandion haliaetus</i>	Tehlikede	LC
	<i>Panurus biarmicus</i>	Nadir	LC
	<i>Pelecanus crispus</i>	Tehlikede	NT
	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Tehlikede	LC
	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Tehlikede	LC
	<i>Haliastur (Phalacrocorax) pygmeus</i>	Nadir	LC
	<i>Phoenicopus ruber</i>	Nadir	LC
	<i>Platalea leucorodia</i>	Tehlikede	LC
	<i>Plegadis falcinellus</i>	Tehlikede	LC
	<i>Puffinus puffinus yelkouan</i>	Nadir	LC
	<i>Recurvirostra avosetta</i>	Nadir	LC
	<i>Branta ruficollis</i>	Tehlikede	VU
	<i>Somateria mollissima</i>	Nadir	NT
	<i>Sturnus roseus</i>	Nadir	LC
	<i>Tadorna ferruginea</i>	Tehlikede	LC
MEMELİLER	<i>Delphinus delphis</i>	Tehlikede	LC
	<i>Lutra lutra</i>	Nadir	NT
	<i>Monachus monachus</i>	Tehlikede	EN
	<i>Phocoena phocoena</i>	Tehlikede	LC
	<i>Tursiops truncatus</i>	Tehlikede	LC

IUCN Durumu/Kategorileri: LC - Aşgari Endişe; NT - Neredeyse Tehdit Altında; VU - Hassas; EN - Tehlikede; CR - Kritik Tehlikede LC - En Az Endişe; NT - Tehdit Altında; VU - Savunmasız; TR - Tehlikede; CR - Kritik Tehlike Altında; BSBL - Karadeniz Biyolojik Çeşitliliği ve Peyzaj Koruma

Biyçeşitlilik değeri yüksek, uluslararası kabul görmüş alanlar bu ÇSYÇ kapsamında aşağıdaki şekilde değerlendirilmektedir:

- Kilit biyçeşitlilik alanları (KBA), önemli oldukları türlerin yaşayabilir popülasyonlarını desteklemek için yeterince büyük veya yeterince birbirine bağlı, küresel olarak önemli alanlardır ve kara, tatlı su ve deniz ekosistemlerinde biyolojik çeşitliliğin küresel kalıcılığına önemli ölçüde katkıda bulunurlar. KBA'ların belirlenmesi, biyolojik çeşitliliğin korunmasını bireysel korunan alanlar, imtiyazlar ve arazi yönetim birimleri düzeyinde ele almak için önemli bir yaklaşımdır. 2016'dan önce KBA'lar, BirdLife International'ın Önemli Kuş ve Biyçeşitlilik Alanları üzerindeki çalışması temel

alınarak geliştirilen, küresel olarak standartlaştırılmış kriterler ve eşikler kullanılarak tanımlanmış ve ardından Alliance for Zero Extinction Sites gibi daha geniş bir sınıflandırma ve koruma girişimi yelpazesini kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN), 2016 yılında Temel Biyoçeşitlilik Alanlarının Belirlenmesi için bir Küresel Standart yayınlamak bir alanın KBA olarak tanımlanması konusunda nicel kriterler belirlemiş, eşiklerin taksonomik gruplar arasında uygulanabilir ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamıştır.

- Önemli Kuş Alanları (ÖKA), BirdLife International ve Kraliyet Kuş Korumacılığı Derneği tarafından hazırlanan bir veri tabanı ile belirlenmiştir.
- 2004 yılında kurulan ve 88 biyoçeşitliliği korumaya yönelik faaliyet gösteren STK'dan oluşan Sıfır Yok Oluş İçin Birlik (AZE), en az bir Kritik veya Tehlike Altındaki türün tüm küresel popülasyonunu etkin bir kayıt altına alan tüm KBA'ların tanımlanmasına ve korunmasına adanmıştır. AZE üyeleri, ticari sömürü, hastalık ve istilacı türlerin ekosisteme sunulması gibi insan tehditlerini ortadan kaldırma çabalarıyla nesli tükenmekte olan ve kritik tehlike altındaki türlerin popülasyonlarını artırmaya çalışır.

Karadeniz ile doğrudan ilişkisi olan KBA'lar ve ÖKA'lar Tablo 11'de sunulmakta ve Şekil 4'te verilen harita üzerinde gösterilmektedir. Tablo 11'de alan büyüklükleri ve bu alanların tanımları sunulmaktadır. Karadeniz ile doğrudan bağlantılı AZE sahası bulunmamaktadır. Tablo 11'de bulunan Çernomorskiy (Karadeniz) Biyosfer Rezervi (Ukrayna), Biçvinta-Miuseri Doğa Koruma Alanı (Gürcistan), Enguri Nehri (Gürcistan), Kolkheti Milli Parkı (Gürcistan), Kolkheti (Gürcistan), Harşit Vadisi (Türkiye), haricindeki KBA alanları aynı zamanda IBA olarak sınıflandırılmaktadır.

Tablo 11. Karadeniz ile Doğrudan Etkileşim İçinde Olan Biyoçeşitlilik Faaliyet Alanları

ALAN ADI	KBA-IBA ALANI (hektar)	ALAN TANITIMI
Gürcistan		
Batum	38,707 hektar	Asya ve Afrika'nın büyük kara kütlelerini birbirine bağlayan en önemli göç yollarından biri doğrudan Kafkasya'dan geçmektedir. Buna bağlı olarak Gürcistan'ın Karadeniz kıyısındaki Batum'da bir günde 100.000'den fazla Bal veya Bozkır şahini görmek alışılmadık bir durum değildir. Ancak dağlık coğrafya, bu bölgeden yılda iki kez geçen milyonlarca kuş için büyük zorluklar oluşturmaktadır. Bu kuşlar özellikle kötü havalarda dar kıyı ovalarına veya derin vadilere sığınmak zorunda kalırlar. Bunun bir örneği Azerbaycan'ın Hazar kıyısındaki Başpamak darboğazıdır. Bu yüksek kuş yoğunluğu, göçmen kuşları koruyan ulusal ve uluslararası yasalara meydan okuyan birçok kaçak avcıyı da cezbetmektedir. Ortaklarımız, bu muhteşem kuşları korumak amacıyla farkındalığı artırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmakta ve kolluk kuvvetlerini desteklemektedirler.

ALAN ADI	KBA-IBA ALANI (hektar)	ALAN TANITIMI
Biçvinta-Miuseri Doğa Koruma Alanı	4,024	Biçvinta-Miuseri Doğa Koruma Alanı, önceden Gürcistan'a bağlı olan Abhazya'nın Gagra Bölgesi ve Gudauta Bölgesi'nde bulunan, korunan bir alandır. Rezervin ana hedefi Bichvinta'nın yaşlı kolonize flora ve faunasını korumaktır. Biçvinta-Miuseri Doğa Koruma Alanı, Abhazya'nın Karadeniz kıyısında yer alır ve üç bölümden oluşur: Myussera (215 hektar), Lidzava (165 hektar) ve Pitsunda (1296 hektar).
Enguri Nehri	23,836	Enguri, Büyük Kafkasya'nın buzullarında başlar ve Batı Gürcistan topraklarından akar. Yukarı Svaneti'de havzadan geçer, ardından dar geçitlere dönüşerek Jvari kasabası yakınlarında uzanır ve Karadeniz'e akan Kolhis ovasının topraklarına girer. Rakım eğimi yaklaşık 3000 m'dir. Enguri Nehri havzası, 433 "Batı Transkafkasya" bölgesinin bir parçasıdır.
Kolkheti	51,306	Kolkheti, Karadeniz'in sulak alanlar ve nemli ormanlık alanlardan oluşan doğu kıyı bölgesidir. Sürekli yeşil bitki örtüsü, alan içindeki kıyı şeridinin büyük bir kısmını kaplar. ÖKA, Aşağı Rioni nehri ve Paliastomi Gölü'nü kapsamaktadır. Batıda Karadeniz'in su yüzeyi ve doğuda Küçük Kafkas sıradağlarının düzeni sitenin güney kesiminde bir araya gelerek bir göç darboğazı oluşturmaktadır.
Kolkheti Milli Parkı	23,871	Gürcistan'daki ilk doğal sit alanı olan Kolkheti Milli Parkı, Kolşik ormanları ve sulak alanı nedeniyle UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne aday gösterilmiştir. Kolkheti Ovaları, uluslararası öneme sahip, özellikle de su kuşları için yaşam alanı görevi gören sulak alanlar hakkında hükümetler arası bir anlaşma olan Ramsar Sözleşmesi'ne Gürcistan'ın katılımıyla 1996 yılında ilk kez uluslararası ilgi gördü. Park, özel koruma ilgisi yaratmak için oluşturulan ekolojik işbirliği olan zümrüt ağda da yer almaktadır. Özellikle ilkbaharın sonlarında ve sonbaharın başlarında buraya kaç kuşun göç ettiğine şaşıracaksınız. Sulak alanlar, Kuzey Avrasya ve Afrika arasındaki binlerce su kuşunun göçü için önemli bir dinlenme ve barınma alanıdır.
Supsa Nehri	1,980	Supsa, Gürcistan'ın Karadeniz havzasında bulunan bir nehirdir. Supsa köyü yakınlarında Karadeniz'e katılana kadar kabaca batıya doğru 108 kilometre (67 mil) uzunluğunca akar.
Türkiye		
Amasra Kıyısı	17,395	Batı Karadeniz Bölgesinde Amasra İlçesinden başlayıp Bartın ili batı sınırında Yenice Nehri'nin denize döküldüğü noktaya kadar devam eden, Bartın Çayı'nın oluşturduğu küçük deltayı ve Amasra açıklarındaki adacıkları da kapsayan, iyi korunmuş küçük plajlara, sarp kayalık yamaçlara, yaprak döken ormanlara, yalancı maki topluluklarına, tarım alanlarına ve kıyı kumullarına ev sahipliği yapan kıyı şerididir.

ALAN ADI	KBA-IBA ALANI (hektar)	ALAN TANITIMI
Doğu Karadeniz Dağları	1,406,622 hektar	Kıyı şeridinden başlayan dağlar batıya doğru nispeten alçak olmakla beraber doğuya doğru gidildikçe yükseklikleri artmakta, Türkiye'nin dördüncü en yüksek zirvesi olan 3932 metrede zirvelerine ulaşmaktadır. Dağın kuzey yamaçları deniz kenarı boyunca diktir. Derin vadilerden güney-kuzey istikametinde denize dökülen birçok akarsu ve mevsimlik akıntılar şelaleler oluşturur. Dağın yüksek seviyelerinde küçük buzul gölleri ve bir dizi küçük buzul bulunur. Dağlar dik bir şekilde uzanır, Doğu Anadolu platosu ve güneyde Çoruh Vadisi ile buluşur. Doğu Karadeniz Dağları, yıllık 2500 milimetre yağış miktarıyla Türkiye'nin en fazla yağış alan bölgesidir. Rakım arttıkça ılıktan soğuğa doğru sıcaklık farkları yaşanır. Bölgenin farklı jeolojik yapısı, yağış miktarı, sıcaklık farklılıkları habitat ve tür çeşitliliğine neden olmuştur. Türkiye'nin en büyük koruma alanı olan bu bölge, yaklaşık 250 kilometre uzunluğunda, çoğunlukla alkali volkanik kayalar şeklinde bir dağ dizisinden oluşmakta ve Doğu Karadeniz kıyı şeridini kapsamaktadır. Bölgenin batı sınırını Harşit Çayı, güneydoğusunu Çoruh Nehri, doğusunu Karçal Dağları ve Gürcistan sınırı çizmektedir.
Harşit Vadisi	190,057	Harşit Çayı, Gümüşhane ilinin doğu sınırındaki dağlardan doğar ve Tirebolu'nun 1.5 km doğusunda Karadeniz'e dökülür. Harşit Çayı'nın Karadeniz'e döküldüğü Tirebolu'nun doğusunda küçük bir delta oluşmuştur.
Giresun Adası	630	Giresun Adası, Karadeniz'in güneydoğu kıyısında, Giresun iline 1,2 km uzaklıkta, 4 hektarlık bir alana sahip küçük bir adadır. Türkiye'nin Karadeniz kıyısındaki en büyük adasıdır. Giresun ilinin çoğu bölgesi gibi bu ada da önemli miktarda yağış alır ve yazları sıcak ve nemlidir. Sahili çoğunlukla kayalık ve sarpıtır. Kuzeydoğusunda ve güneydoğusunda iki doğal koy bulunur. Bu koylardan ikincisi küçük tekneler için yeterli büyüklükte bir liman işlevi görür. Ziyaretçiler bu limandan adanın iç kısmına kadar yürüyebilirler. Giresun'un baskın bitkileri defne (<i>Laurus nobilis</i>) ve kara çekirge (<i>Robinia pseudoacacia</i>) iken, adada 71 adet yabani ve egzotik ağaç ve bitki türü olduğu gözlemlenmiştir. Bu ada aynı zamanda karabataklar (<i>Phalacrocoracidae sp.</i>) ve martılar (<i>Laridae sp.</i>) için vahşi bir yaşam alanı oluşturur.
Akkuş Adası	1,185	Ordu'nun batısında Karadeniz'de, kıyından 100 m'den daha az bir mesafede bulunan, küçük, seyrek bitki örtüsüne sahip bir adadır. ÖKA, denize büyük bir tatlı su çıkışının bitişiğinde yer alır ve bu nedenle olta balıkçıları arasında popüler hale gelmiştir.
Yeşilirmak Deltası	20,152	Türkiye'nin Karadeniz kıyısındaki en büyük deltasının bir kısmını oluşturur. Büyük bir kısmında tarım faaliyetleri gözlemlenir. ÖKA, deltanın doğu kesiminde, maksimum derinliği 3 m. olmak üzere 200 hektarı açık su olan, geri kalan kısmı ise sazlık Phragmite ve bataklık bitki örtüsünden oluşan 1.900 hektarlık Simenlik-Akgöl göl kompleksine ev sahipliği yapmaktadır. Bölgede kum tepeleri ve Cladium çayır toplulukları da bulunur.

ALAN ADI	KBA-IBA ALANI (hektar)	ALAN TANITIMI
Kızılırmak Deltası	30,504	Açık su, bataklık bitki örtüsü (geniş sazlıklar), kum tepeleri, tarım arazileri ve dokunulmamış ormanlık alandan (Alnus/Fraxinus ağaçları ve mevsimsel olarak sel alan orman) oluşan, Türkiye'nin Karadeniz kıyısındaki en büyük sulak alanıdır. Göl kenarlarında Phragmite ve Typha bulunur; kum tepeleri maki benzeri bitki örtüsünü destekler niteliktedir. ÖKA dışında, delta otlatma ve yoğun olarak sürülebilir tarımsal üretim için kullanılmaktadır. Sazcılık bölgenin önemli ekonomik faaliyetlerinden biridir.
Sinop Yarımadası	11,352	Geniş bir vadide yer alan kumul, göl ve orman habitatları kompleksidir. Sığ, akarsularla beslenen tuzlu kıyı göllerinin geniş alanlarında Juncus ve Phragmite'a rastlanır. Gölün güneyinde, mevsimsel olarak sular altında kalan geniş bir Fraxinus ormanı bulunur. Quercus ve Carpinus ormanları gölün kuru zeminlerini çevreler; kumul alanları Pinus ile ormanlaştırılmıştır. Sulak alanlarında ise büyükbaş hayvanlar otlar.
Küre Dağları	130,044	Anadolu'nun kuzeyinde ve Küre Dağları'nın batısında %52'si Bartın, ve %48'i Kastamonu il sınırları içinde yer alır. Küre Dağları çevresinde 8 ilçe ve 123 köy bulunmaktadır. 07.07.2000 tarihinde milli park ilan edilmiştir. Küre Dağları Milli Parkı, Türkiye'de korunması gereken 9 alandan biridir. Bunun yanı sıra ilk PAN (Korumalı Alan Ağı) Park alanıdır. (2012 yılında PAN Park olarak ilan edilmiştir.)
Kozlu Sahili	9,235	Batı Karadeniz bölgesinde, Zonguldak ilinde yer almaktadır. 2004 yılında ÖKA olarak kabul edilmiştir. ÖKA'ya alınmasını sağlayan tür Tepeli Karabataktır (<i>Gulosus aristotelis</i>).
Sakarya Deltası	33,346	KBA, Sakarya Nehri'nin Karadeniz'e döküldüğü yerde oluşan delta ekosistemini, sular altında kalan ormanları ve yaklaşık 40 kilometrelik kıyı kumullarını içermektedir. Bölgede kum tepeleri ve su basmış ormanlar içinde küçük göletler bulunmaktadır. KBA'lar arasındaki en büyük göl Akgöl'dür. Denize doğru bir burun oluşturan delta, biyolojik çeşitlilik açısından öne çıkan Karadeniz kıyılarının en zengin kumul ekosistemlerinden birini oluşturmaktadır. Bölge özellikle balıklar için önemlidir.
Şile Sahili	4,817	İstanbul'un doğusunda, Karadeniz'in kıyısında bulunan, bir liman girişinde dört küçük adadan oluşan bir tatil kompleksidir. Adalar, yüksek kısımlarda alçak ot ve çalılar ile seyrek bitki örtüsüne sahiptir.
Boğaz	55,367	Alan, boğazın doğusunda, Polonezköy Tabiat Parkında ve batısında, Belgrad ormanında bulunan ormanlık alanları içermektedir ve tüneyen göçmen kuşlar için önemli olduğu bilinmektedir.

ALAN ADI	KBA-IBA ALANI (hektar)	ALAN TANITIMI
İğneada Ormanları	8,238	Karadeniz kıyısında, Türkiye-Bulgaristan sınırına yakın, mevsimsel olarak su basan ormanlar, bataklıklar, tatlı su gölleri ve kumullardan oluşan bir alandır. Kumulların arkasında gerçekleşen yüzey suyu birikimi, deniz seviyesinin altında kalan büyük ölçüde bozulmamış, su basmış ormanları besler. 10 km uzunluğundaki bozulmamış kumul ve plaj sistemi botanik açıdan büyük önem taşımaktadır. İnsan faaliyetleri arasında sığır ve koyun otlatma, küçük ölçekli tatlı su balıkçılığı ve sazlılık yer alır.
Terkos Havzası	132,380	Terkos-Kasatura Sahil şeridi, İstanbul'un en önemli içme suyu rezervuarlarından biri olan Terkos Gölü çerçevesinde sucul ve bataklık habitatları ve sahilin gerisinde bulunan otlak alanların etrafında oluşmuş kumul habitatları barındıran bir komplekstir. Baltalık ve fundalık ormanlara ev sahipliği yapmaktadır. Baltalık orman habitatları, muhtemelen Türkiye'de aktif olarak işlenmiş baltalık ormanların en büyüğüdür ve Avrupa'da en büyük olduğuna inanılan geleneksel kömür üretim işletmelerine hammadde sağlamaktadır. Sitenin florası son derece zengindir: 575 damarlı bitki taksonu kaydedilmiştir. Tatlı su ve kumul ekosistemler florası Türkiye'nin en zengin floraları arasındadır. Genel olarak IPA, Türkiye'deki kumul, otlak, orman ve sulak alan bitki örtüsünün en önemli alanlarından biri olarak kabul edilebilir ve doğanın korunması için en önemli habitat kompleksi olması muhtemeldir. Havza, büyük bir kısmı İstanbul ili sınırları içinde kalan Çatalca Yarımadası'nın kuzeyinde yer almaktadır. Havza batıda Yıldız Dağları ve doğuda Terkos Gölü ile çevrilidir. Terkos-Kasatura Sahil Şeridi, Karadeniz'e yer yer 10-15 km arasında giren, denize paralel uzanan tepelerin sırtlarıyla bağlantılı orman artbölgesi ile önemli bir sahil şeridinden oluşur. Doğal ormanlık havzası yaklaşık 600 km ² 'lik bir alanı ve denize yakın olmasına rağmen tatlı su içindeki gölü kaplamaktadır. Havzasının ormanlık yapısı, İstanbul'un başlıca içme suyu rezervuarlarından biri olması nedeniyle ekonomik açıdan oldukça önemli olan gölde yüksek su kalitesi sağlamaktadır.
Ukrayna		
Yılan Adası	222	Karadeniz'de Tuna deltasına yakın, otlaklarla kaplı, askeri eğitim amacıyla kullanılan kayalık bir adadır.
Stentsivs'ko-Zhebriyanivs'ki plavni	7,012	Vilkovo köyü yakınlarında bulunur, Tuna deltasının bir parçasıdır.
Sasık gölü	24,188	Tuna deltasına yakın bir göldür.
Janshejs'ke Gölü	900	Karadeniz kıyısındaki tuz gölleridir.
Shagany-Alibej-Burnas göl sistemi	32,976	Tuna vadisinin alt kesimlerinde, Karadeniz kıyısında, Zheltye Vodü yakınlarında bir göller sistemidir.
Budats'kyj lyman	4,306	Sergeevka ve Kurortnoe köylerinin yakınında, Dnestr deltasıyla bağlantılı bir haliçtir.
Dinyester deltası	35,299	Belyaevka kasabası yakınlarındaki Turunchuk nehrinde bulunan bir taşkın yatağı ve insan yapımı bir rezervuar içeren, Dinyester vadisinin alt kesimlerinde bulunan doğal bir sulak alandır.

ALAN ADI	KBA-IBA ALANI (hektar)	ALAN TANITIMI
Khadzhybejs'kyj lyman	13,161	2000 yılından beri KBA olarak değerlendirilen Khadzhybejs'kyj lyman, Kara ve Deniz habitatlarını içermektedir.
Kuyal'nyts'kyj lyman	8,461	Odessa yakınlarındaki Karadeniz kıyısında, bozkır ve ekilebilir araziyle bitişik kumlu plajları olan bir halıçtır.
Tylygul's'kyj lyman	20,160	Tylihul Nehri'nin Karadeniz kıyısındaki halıç/deltasıdır.
Berezans'kyj lyman ve Solonets Tuzly göleti	18,426	2000 yılından beri KBA olarak değerlendirilen Berezans'kyj lyman ve Solonets Tuzly göleti, Kara ve Deniz habitatlarını içermektedir.
Kinburns'kyj yarımadası	24,051	Karadeniz'de Dinyeper deltasına yakın bir yarımada. Bozkır, sahte bozkır ve küçük orman plantasyonlarından oluşan bir mozaik içinde yer alan çok sayıda göl ve lagün (taze, acı ve tuzlu su) bulundurulur.
Chernomorskiy (Karadeniz) Biyosfer Rezervi	73,248	Chernomorskiy Biyosfer Rezervi, Karadeniz'in kuzey kıyısında, Herson şehrinin yaklaşık 45 km güneybatısında yer almaktadır. Geçmişte bu bölgede yaygın olan sığ kıyı, nehir ağız ve iç sulak alanların yanı sıra bataklıkları, sığ kıyı koylarını, kumul sistemlerini, halofitik sahil bozkırlarını ve orman bozkırlarını barındırır. Rezerv topraklarında benzersiz bir doğal çeşitlilik sunulmaktadır: Aşağı Dinyeper alanlarında azonal kumlu orman-bozkır, deniz kıyısında solonetzik ve çölleşmiş bozkır, kıyı kompleksi ve sığ su koyları ve Karadeniz'in doğayla uyumlu kompleksleri olan adalar.
Yagorlyts'ka ve Tendrivs'ka Koyları	94,608	Yagorlytskiy (34.000 hektar) ve Tendrovski (38.000 hektar) Körfezleri Karadeniz'de bulunur, kumlu plajları dikkat çekmektedir.
Dinyeper deltası	33,037	Golaya Pristan kasabası yakınlarında, taşkın ovası ormanlarından oluşan çok sayıda küçük ada ve büyük sazlıklarla Dinyeper Nehri deltasıdır.
Karkinits'ka ve Dzhylygats'ka koyları	158,318	Karadeniz kıyısında, Skadovsk ve Krasnoperekopsk kasabalarının yakınında, kumlu plajları olan büyük koylar. Alan Lebyazhi adalarını içermektedir.
Tarkhankuts'kyj yarımadası	4,175	Karadeniz kıyı bölgesi içinde ve Olenevka ve Krasnoselskoe köylerinin yakınında bulunan çok sayıda vadiye sahip doğal bozkır parçalarıdır.
Mys Uret	0.960 km ²	Bu burun Karadeniz kıyısında, Tshernomorsk kasabası yakınlarında yer almaktadır.
Kırım Doğa Koruma Alanı	34,639	Kayalık alanlar ile karışık dağ ormanıdır.
Karadaz'kyj Doğa Koruma Alanı	3,357	Karadeniz'in kıyı bölgesinde yaprak döken dağ ormanıdır.
Mys Martyan	0.024	Kırım'ın Kerç yarımadasında, tuzlu su ve acı gölleri, tepelerde doğal bozkır alanları bulunan bir alandır. Uzunlarsky en büyük göldür. Vulkanovka, Marievka ve Marphovka köylerinin yakınında kırsal bozkır ve sahte bozkır arazileri bulunmaktadır. Bölge askeri bölgedir.
Uzunlars'ke gölü	4,418	Kırım'ın Kerç yarımadasında, tuzlu su ve acı gölleri, tepelerde doğal bozkır alanları bulunan bir alandır. Uzunlarsky en büyük göldür. Vulkanovka, Marievka ve Marphovka köylerinin yakınında kırsal bozkır ve sahte bozkır arazileri bulunmaktadır. Bölge askeri bölgedir.

Şekil 4. Karadeniz ile Doğrudan Etkileşim İçinde Gürcistan, Türkiye ve Ukrayna'daki Biyoçeşitlilik Faaliyet Alanlarının Haritası

4.3. Sosyo-Ekonomik Çevre

4.3.1. Karadeniz Bölgesinin ve Projenin Faydalanıcısı Ülkelerin Sosyal Özellikleri

Kıyı ve komşu eyaletlerde yaşayan nüfusla beraber 332 milyonluk bir popülasyona sahip Karadeniz bölgesi çok çeşitli kültürel, dil, etnik ve dini kimlikleri içermektedir ve ülkeler ekonomik yapılarında, büyüklüklerinde ve siyasi yönelimlerinde heterojenlik göstermektedir.

Bu bölüm, dört yararlanıcı ülkenin demografisini, mevcut ekonomik durumunu ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddete genel bakışını özetlemektedir. Proje içeriği göz önünde bulundurularak, ülke bazında ve mümkün noktalarda Karadeniz bölgesi düzeyinde aşağıdaki bilgiler temin ve analiz edilmiştir:

- Ülke nüfusunun genel özellikleri (kırsal ve kentsel, kadın ve erkek).
- Faydalanıcı ülkelerde ve Karadeniz bölgelerinde azınlıkların varlığı.
- Elde edilebildiği ölçütte kıyı bölgelerinde genç ve kırsal nüfusun yoksulluk, istihdam ve işsizlik verileri.
- Ülkedeki ve kırsal kesimdeki gençliğe genel bakış.
- Proje ile ilgili sektörler arasında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) dağılımı.
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerin ve girişimciliğin durumu.
- Kadınların işgücüne katılımı ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet istatistikleri.

Ülkelere genel bakışın ardından hassas gruplar da tanımlanmıştır.

Gürcistan

Demografi: Gürcistan'ın nüfusu yaklaşık 3,7 milyon olup, %52'si kadın,%48'i erkektir. Nüfusun %41'i kırsal alanlarda ve %59'u kentsel alanlarda yaşamaktadır. Nüfusun %46'dan fazlası 30-65 yaş aralığında ve %15'i 65 yaş üzerindedir. Gürcistan'ın Karadeniz kıyısındaki sekiz belediyeden (Helvaçavur, Batum, Kobuleti, Ozurgeti, Lançhuti, Poti, Hobi ve Zugdidi) oluşan kıyı bölgesi, %43'ü kırsal ve %57'si kentsel nüfusla 554.800 kişiye ev sahipliği yapmaktadır.

2014 nüfus sayımına göre nüfusun %86,8'i etnik Gürcülerden, %6,3'ü Azerilerden, %4,5'i Ermenilerden oluşmaktadır. Azeriler ağırlıklı olarak Azerbaycan sınırındaki Kvemo Kartli'nin güneydoğu bölgesine, Ermeniler ise Javakheti'nin güney bölgesine yerleşmiştir. Tiflis'te önemli Ermeni ve Azeri toplulukları bulunmaktadır. Gürcü topluluğu kıyı bölgesi nüfusunun çoğunluğunu oluşturmaktadır.

Gürcistan'daki nüfusun yaklaşık %18'i 15 ile 29 yaşları arasındadır. Bu yaş aralığı, Gürcistan'ın Gençlik Politikasına göre "gençliği" tanımlamaktadır. Gençlerin yaklaşık %60'ı kentsel alanlarda yaşamakta olup Gürcistan Ulusal İstatistik Ofisi'nin 2020 verilerine göre sadece %30'u istihdam edilmektedir. BM Gürcistan Gönüllü Ulusal Gözden Geçirme Raporu'na göre, 14-29 yaşlarındaki gençlerin %35'i istihdam edilmemekte, mesleki ya da akademik eğitim almamaktadır. Buna bağlı olarak Gürcistan'da gençlerin karşılaştığı temel sorunların başında işsizlik gelmektedir.

Ekonomi ve İstihdam: Gürcistan hızla büyüyen bir ekonomiye sahiptir ve 2019'da üst orta gelirli bir ülke haline gelmiştir. Gürcistan'ın kişi başına düşen GSYİH'sı son on yılda yıllık ortalama %3,3 artış göstermiş olup 2020'de GSYİH 15,9 milyar dolar seviyesine ulaşmış ve kişi başına 4,275 dolar olarak hesaplanmıştır. Bu rakamın %15'i ülkenin üç bölgesinde (Acara Özerk Cumhuriyeti, Guria ve Megrelya) bulunan sekiz belediye kırı bölgesi tarafından kazanılmıştır.

2019 GSYİH paylarına göre ekonomideki en büyük sektörler toptan ve perakende ticaret (%14), gayrimenkul (%12) ve imalat (%10) sektörleridir. Tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörlerinin GSYİH'nın sadece %8'ini oluşturmasına karşın Gürcistan'da istihdam edilen nüfusun %38'i tarım sektöründedir. Gürcistan ekonomisi hizmet sektörüne dönüşürken turizm de 2015-2019 yılları arasında yıllık ortalama %10'luk bir büyüme oranı ile önemli ölçüde artmaktadır. Turizm 2019'da yaklaşık 150.000 kişiye iş imkanı sağlamıştır.

Gürcistan Ulusal İstatistik Ofisi'ne göre 2020 yılında ülkedeki toplam işgücü 1,6 milyon civarındadır. Gürcistan, aynı yıl 62,9 işgücüne katılım oranı ile proje yararlanıcısı ülkeler arasında en yüksek orana sahip olmuştur.

Pandemi ve pandemi kaynaklı karantinalar, 2020'nin ikinci çeyreğinde resesyona giren ve %6,2 daralan ekonomiyi doğrudan etkilemiştir. Bu durum işsizlik ve yoksulluk oranlarında artışa neden olmuş ve etkisini en çok ulaşım, turizm ve inşaat sektörlerinde göstermiştir. Gürcistan Ulusal İstatistik Ofisi, 2020 yılının dördüncü çeyreğinde Gürcistan'da işsizlik oranının bir önceki yılın aynı dönemine göre %3,8 artarak %20,4'e ulaştığını belirtmektedir. Gürcistan, %19,5 ile dört yararlanıcı ülke arasında ulusal yoksulluk sınırı altında yaşayan en yüksek nüfus oranına sahiptir.

Gürcistan, özel sektör büyümesinin istihdam yaratmanın ve inovasyonun ana kaynağı olarak KOBİ gelişimine öncelik vererek ve mali destek ve mentorluk için programlar başlatmıştır. Buna bağlı olarak küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler), 2018'de Gürcistan'da toplam katma değer %60'ını ve toplam özel istihdamın %63,3'ünü oluşturmuştur.

Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Gürcistan, cinsiyet temelli eşitliği sağlamak ve ayrımcılık yapılmaması yönünde teşvik, tatbik ve denetim alanlarında mevzuatlar yönünde önemli ilerleme kaydetmiştir. 2021 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporuna göre Gürcistan'daki erkeklerin işgücüne katılım oranı %77,8 iken, kadınların işgücüne katılım oranı %61,5'tir.

Son 5 yılda uygulanan toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgili Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası raporları, Gürcistan'da yaşları 15 ile 64 arasında değişen kadınların hayatlarında yaklaşık %26'sının en az bir tür duygusal istismar, cinsel taciz, cinsel istismar veya fiziksel istismara maruz kaldığını belirtmektedir. 2021'de yapılan bir başka araştırma, Gürcistan'daki kadınların %23'ünün Covid-19 salgınının başlangıcından bu yana aile içi şiddette bir artış hissettiğini veya duyduğunu ortaya koymaktadır.

Moldova Cumhuriyeti

Demografi: Moldova Cumhuriyeti'nin nüfusu %52 kadın ve %48 erkek olmak üzere 2.6 milyondur. Nüfusun %57'si kırsal alanlarda yaşamaktadır, yaklaşık %50'si 30-64 yaşları arasında, %14'ü 65 yaşın üzerindedir. Moldova Cumhuriyeti içindeki Tuna Nehri Havzasında yaklaşık bir milyon insan yaşamakta ve yerleşimler bölgenin yaklaşık %8'ini kaplamaktadır. Tuna Nehri havzasında barınan nüfusun yaklaşık %70'i kırsal alanlarda ikamet etmektedir.

Moldova Cumhuriyeti çok etnik yapıları bir devlettir. 2014 nüfus sayımına göre %7'si Romanyalılar, %6.6'sı Ukraynalılar, %4.1'i Gagavuzlar, %4.1'i Ruslar, %1.9'u Bulgarlar, %0.3'ü Çingeneler ve %0.5'i diğer etnik gruplara ait olmak üzere azınlıklar toplam nüfusun yaklaşık %25'ini oluşturmaktadır. Dinyester/Nistru Nehri üzerinde yer alan Soroca, oldukça büyük bir Çingene topluluğuna sahiptir.

15 ile 29 yaş arasındaki gençler, Moldova Cumhuriyeti'ndeki toplam nüfusun %18'ini oluşturmaktadır. Bu gençlerin sadece %28'i istihdam edilmiştir ve yaklaşık %69'u ekonomik faaliyette bulunmamaktadır. Ekonomik faaliyette bulunmayan gençlerin yarısı eğitim ve mesleki eğitime yerleştirilmiştir. Ekonomik faaliyette bulunan gençlerin üçte birinden fazlası ise gayriresmi sektörlerde çalışmakta ve büyük ölçüde tarım, toptan ve perakende ticaret ve turizm alanlarında istihdam edilmektedir.

Ekonomi ve İstihdam: Moldova Cumhuriyeti, 2014 yılında bankacılık sektöründeki finansal krizleri aşarak 2015 ve 2019 yılları arasında GSYİH'da önemli büyüme seviyelerine ulaşan küçük bir alt-orta gelirli ekonomidir. 2020'de ülkenin Moldova Cumhuriyeti'ndeki GSYİH'si kişi başına 4.512 dolar ile 11.9 milyar dolara ulaşmıştır. Moldova Cumhuriyeti, %15.8'lik yoksulluk oranıyla Avrupa'nın en yoksul ülkelerinden biridir.

Ülke ekonomisi çoğunlukla GSYİH'nın %10'unu oluşturan ve işgücünün yaklaşık %21'ini istihdam eden tarıma dayanmaktadır. Sanayi, aktif nüfusun %17'sini istihdam etmekte ve GSYİH'nın %23'ünü oluşturmaktadır. Son yıllarda GSYİH, GSYİH'nın yaklaşık %54,1'ini temsil eden ve işgücünün yarısını (%47,5) istihdam eden sigorta, hukuk müşavirliği ve telekomünikasyon sektörleri tarafından hizmet sektörüne yönlendirilmektedir.

2020 yılında ülkedeki toplam işgücünün 885 bin kişi civarında olduğu tespit edilmiştir. Moldova Cumhuriyeti, işsizlik oranının 2019'da yüzde 5,1'den 2020'de yüzde 4,7'ye düşmesine karşın 42,26 işgücüne katılım oranı ile proje yararlanıcısı ülkeler arasında en düşük orana sahiptir.

Moldova Cumhuriyeti'ndeki küçük ve orta ölçekli işletmeler gelişme göstermektedir. Toplam brüt değere katkıları son yıllarda artışla %34'e ulaşmıştır. Finansmana erişim, KOBİ'lerin gelişmesinin önündeki en önemli engellerden biridir. Buna bağlı olarak ülkedeki KOBİ'lerin sadece üçte biri kredi kullanmıştır. Moldova Cumhuriyeti girişimciliği ve genç girişimcileri desteklemek için programlar yürütmektedir, fakat girişimciler arasındaki genç nüfus 24 yaş altı %2.4 ve 25-34 yaş arası %20.3 oranları ile nispeten küçük kalmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: 2021 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporuna göre Moldova Cumhuriyeti'nde kadınların işgücüne katılım oranı erkeklerde %49,6'ya kıyasla %44,8'dir.

Ulusal İstatistik Bürosu'na göre, kadınların yaklaşık %63'ü eşleri tarafından en az bir şiddet türüne maruz bırakıldı. Kırsal kesimde yaşayan kadınlar, yaşlı kadınlar, Çingene kadınlar, engelli kadınlar ve HIV pozitif kadınlar, diğer kadınlara nazaran daha yüksek oranda birden fazla şiddet biçimine maruz kaldıklarını bildirmiştir.

Türkiye

Nüfus: Türkiye 83 milyonluk bir nüfusa (%51 kadın ve %49 erkek) sahip olup, yıllık ortalama büyüme oranı %1,26'dır. Nüfusun çoğu (%76) kentsel alanlarda yaşamaktadır. 0-30 yaş arasında %45'ten fazla, 30-64 yaş arasında %30 ve 65 yaş üstü %10 nüfusu ile genç bir ülkedir. Yaklaşık 25 milyon kişiye tekabül eden ülke nüfusunun %30'u Karadeniz'in 15 kıyı kentinde yaşamaktadır.

Türkiye zengin etnik ve dini azınlık gruplarına sahiptir. Karadeniz bölgesinde yaşayanlar arasında özellikle Kafkas, Laz ve Roman toplulukları bulunmaktadır. Bu toplulukların yanında Türkiye günümüzde yaklaşık 3,6 milyon kayıtlı Suriyeli mülteciye ve diğer milletlerden 320 bin Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır.

15-24 yaş arası gençler nüfusun %15'ini oluşturmakta olup bu gençlerin 2020 yılında %29,1'i istihdam edilmiş, %25,3'ü ise işsizdir. İstihdam edilen genç erkeklerin istihdam oranı %38,8 iken, genç kadınların oranı %19,2 seviyesindedir. Gençlerin %20'den fazlası tarım sektöründe, %28'i sanayi sektöründe ve %5'i hizmet sektöründe çalışmaktadır. Eğitim görmeyen ve istihdam edilmemiş gençlerin oranı ise %28,3'tür.

Ekonomi ve İstihdam: Türkiye üst orta gelirli bir ekonomidir ve Dünya Bankası'nın Dünya Kalkınma Göstergeleri'ne göre dünyanın ilk 20 ekonomisi arasında yer almaktadır. Ağustos 2018'den bu yana ekonomi, çıktı büyümesi, işsizlik ve artan enflasyondaki yapısal zorluklar nedeniyle kırılganlıklar ve belirsizlikler göstermiştir.

2013 yılında 12.480 dolar ile en yüksek seviyesine ulaşan kişi başına düşen GSYİH, sonraki yıllarda sürekli bir düşüş eğilimi göstermiştir. 2018 yılında bir önceki yıla göre %9,2 azalarak 9.632 dolara gerilemiştir. Kişi başına düşen GSYİH'deki düşüş, temel olarak ekonomik büyümedeki daralma, nüfus artışı ve dolar kurundaki hızlı artıştan kaynaklanmaktadır. 2020'de Türkiye'nin GSYİH'si 720,1 milyar dolar ve kişi başına 8,600 dolar olarak tespit edilmiştir.

Hizmet sektörü, ülkenin toplam GSYİH içindeki %56'lık payı ile Türkiye'deki ana sektörel itici güçlerden biridir. Ülkedeki diğer ana sektörel itici güçler sanayi ve tarımdır. 2019 GSYİH'sine göre sanayi, tarımın %6,4'ünü temsil ettiği GSYİH'nin %28'ini temsil etmektedir.

2020 yılında Türkiye'de istihdam edilen toplam kişi sayısı %50,6 işgücüne katılma oranı ile 27,5 milyonu bulmuştur. Türkiye'de işsizlik oranı 2019'da yüzde 14 iken 2020'de yüzde 13,2'ye gerilemiştir.

2004 ve 2016 yılları arasında Türkiye, istihdamdaki büyüme ile yoksulluğu azaltmada önemli ilerleme kaydetmiştir. Ancak 2018 ve 2019 yıllarında Türkiye'de yaşanan ekonomik istikrarsızlıklar, Türkiye nüfusunun ve özellikle yoksul ve hassas kesimlerin refahı için önemli riskler oluşturmaktadır. Ayrıca COVID-19 artan işsizliği ve yoksulluk oranlarını yükseltmiş,

buna bağılı olarak 2020 yılında yoksulluk oranı %12,2 olarak hesaplanmıştır. COVID-19 krizinin Türkiye için düşük gelirli hanelerin işgücünün önemli bir bölümünü oluşturduğu perakende, konaklama, gıda, ulaştırma ve inşaat sektörlerine şiddetli darbe vurması, istihdam ve gelir kayıplarının düşük gelirli haneler için krizin ana aktarım mekanizmaları olması gibi ciddi olumsuz sonuçlar doğurması beklenmektedir.

Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: 2021 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporuna göre Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranı erkeklerin %77'sine kıyasla %33'tür ve kadınların tahmini gelirinin ülkedeki erkeklerin yalnızca %44'ünün gelirin tekabül ettiği tahmin edilmektedir.

Kadınların karar alma süreçlerine katılımı da oldukça sınırlıdır. Kadınlar, parlamentonun sadece %17'sini temsil etmektedir. Yönetim ve üst düzey rollerdeki kadınlar, erkeklerde %83,8'e kıyasla %16'dır. Siyasi söylemde artan muhafazakar yaklaşımlar ve halihazırda var olan ataerkil, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, yaşamın birçok alanında toplumsal cinsiyet eşitliğini doğrudan olumsuz etkilemektedir.

COVID-19 krizinden önce, araştırmalar 15 ile 59 yaşları arasındaki evlenmiş kadınların %36'sının hayatlarında en az bir kez birlikte oldukları partnerden fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığını göstermektedir. COVID-19 salgını bu vakaların sayısını önemli ölçüde artırmış, kadına yönelik şiddetle mücadelede yer alan STK'lar da vaka oranlarında ciddi bir artış olduğunu ifade etmişlerdir. Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu'na göre 2019 yılı Mart ayı ile 2020 yılı karşılaştırıldığında fiziksel şiddet vakalarında %80'lik bir artış gözlemlenmektedir.

Ukrayna

Demografi: Ukrayna'nın toplam nüfusu, %53'ü kadın ve %47'si erkek olmak üzere yaklaşık 44,3 milyondur. Nüfusun %31'i kırsal kesimde, %69'u ise kentsel alanlarda yaşamaktadır. Nüfusun yaklaşık %68'i 15-64 yaş aralığındadır ve %17'si 65 yaş üstüdür. Karadeniz kıyısındaki kıyı kentleri Mykolayiv, Khersob ve Odessa; Kırım Özerk Cumhuriyeti ve Sivastopol 6 milyondan fazla kişiye ev sahipliği yapmaktadır.

2001 yılında yapılan son nüfus sayımına göre, Ukrayna'daki azınlık gruplarının %17'si Rus, %0,6'sı Belaruslu, %0,5'i Moldovalı, %0,5'i Kırım Tatarı ve %0,4'ü Bulgardır. Ukrayna ayrıca Macar, Polonyalı, Ermeni, Rumen, Roman ve diğer milletlerden/etnik gruplardan oluşan küçük nüfuslara da sahiptir.

2019 Ulusal İstatistiklerine göre, 15-29 yaş arasındaki gençler nüfusun yaklaşık %16'sını oluşturmaktadır. 2017'de genç işsizliği oranı %18,9 seviyesinde olmakla beraber kadınlar ve gençler, erkeklere ve daha üst "genç" yaş gruplarına göre daha düşük oranda istihdam edilmekteydi. Kırsal alanlardaki gençler, kentsel alanlardakilere göre daha fazla işsizlik riski altındaydı. Çoğu genç işçi orta ila yüksek vasıflı işlerde çalışmakla birlikte, serbest meslek gençler arasında düşük seviyelerde seyretilmektedir.

Avrupa Eğitim Vakfı'nın raporuna göre, Ukrayna'daki gençlerin yalnızca %5'i girişimcidir. Gençlerin %41'i girişimci olmak istemektedir ancak başlangıç desteğinin olmaması veya yetersiz sosyo-ekonomik durum ve yüksek vergi oranları gibi engeller neticesinde yalnızca

%6'sı gelecekte girişimci olmayı hedeflemektedir. Rapor hızlandırma ve kuluçka merkezlerinin yanı sıra yerel rehberlerin ve az sayıda potansiyel yatırım kaynağının bulunmasının genç girişimciliğin önündeki ana engeller olduğunu belirtmektedir.

Ekonomi ve İstihdam: Ukrayna, mali piyasalara erişim eksikliği ve kamu harcamalarını finanse etmek için büyük parasal genişleme nedeniyle hiperenflasyonla karşı karşıya kalmış ve bağımsızlığından 20 yıl sonra üretimde keskin bir düşüş yaşamıştır. 2015'ten bu yana Ukrayna, yatırımların ve tüketici talebinin hızlandırılmış büyümesi sayesinde kişi başına %3,4 oranında büyüme de dahil olmak üzere yıllık ortalama %2,9 reel GSYİH büyüme oranına sahiptir. 2020'de Ukrayna'da GSYİH 137,3 milyar dolar ve kişi başına 3.118 dolar seviyesine ulaşmıştır. Hizmet sektörü Ukrayna'nın GSYİH'sının %58,8'ini kapsamaktadır ve hizmet sektöründeki istihdam oranı toplam istihdamda %63'lük bir alanı kaplar. Sanayi GSYİH'nın %29'unu, tarım ise GSYİH'nın %12,1'ini kapsamaktadır.

COVID-19 pandemisine verilen yanıt ülkede, özellikle hizmet sektöründeki çoğu işletmenin geçici olarak kapatılmasını içeren emsalsiz bir ekonomik krize sebep olmuş, küresel tedarik zincirlerinin bozulması iş satışlarında, hane gelirlerinde ve istihdamda keskin bir düşüşe yol açmıştır. 2019 yılına kadar düşmekte olan işsizlik oranı ekonomik faaliyetlerde yaşanan keskin düşüş nedeniyle 2019-2020 yılları arasında 8,4'ten 9,4'e yükselmiştir.

2018'de Ukrayna'daki genel yoksulluk seviyesi %43,2 seviyesindeydi. Ukrayna'daki insanların %51'i şahsi birikimlerini kullanarak beklenmedik harcamalar yapmayı göze alamıyor. Diğer 28 Avrupa Birliği ülkesinin (AB-28) tamamında bu gösterege %32,5 seviyesindedir. Ayrıca, her beş Ukraynalıdan biri (%21,1) kiralalarını, ipoteklerini, kredilerini veya kamu hizmetlerini tam ve zamanında ödeyememiştir. AB-28 ülkelerinin tamamında bu gösterege %8,9 seviyesindedir.

Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: 2021 Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporuna göre, Ukrayna'da kadınların işgücüne katılım oranı erkeklerde %78'e kıyasla %38,5'tir.

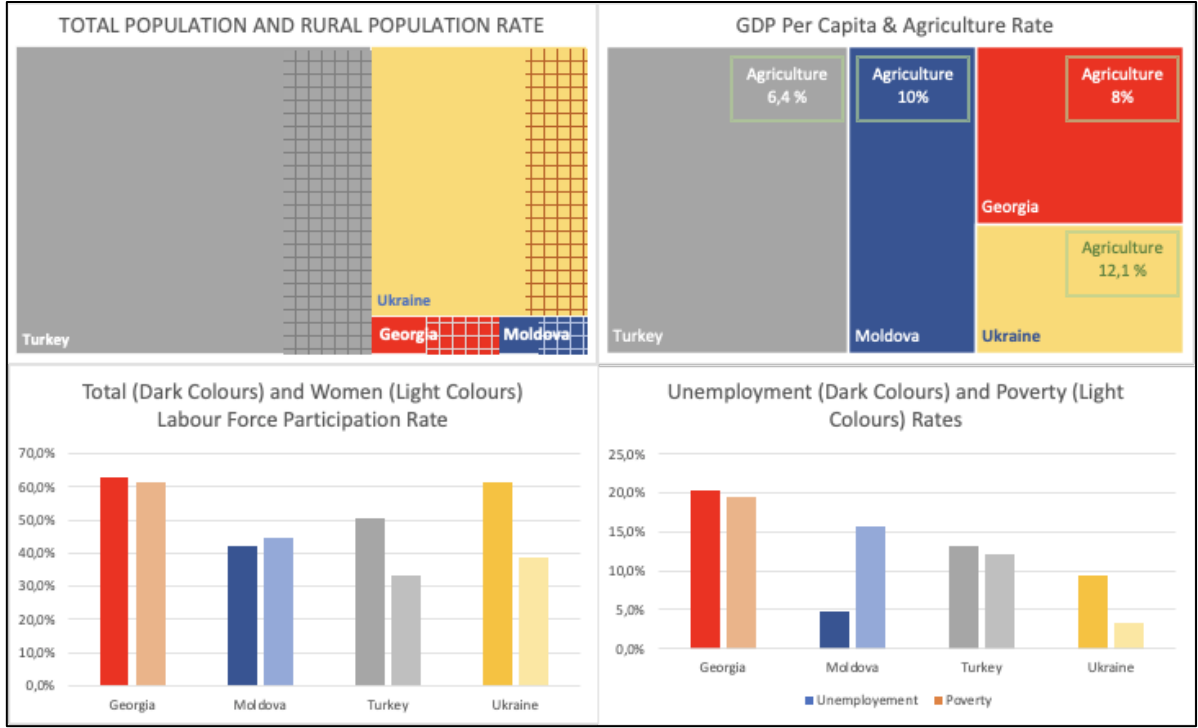
Cinsiyete dayalı şiddet, Ukrayna'da uzun zamandır ciddi bir sorundur. 2019'da yapılan bir ankete göre ülkedeki kadınların yaklaşık %75'i, 15 yaşından itibaren şiddete, her üç kadından biri fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmektedir. COVID-19 karantinası ile birlikte, aile içi şiddet ulusal yardım hattı karantinanın ilk ayında aramalarda %23, ikinci ayında ise %72 artış görülmüştür.

4 yararlanıcı ülke (Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna) için bazı demografik ve ekonomik göstergeler aşağıdaki Şekil 5'te birlikte sunulmaktadır.

Hassas Gruplar:

Proje, Alt Bileşen 2.1 kapsamındaki bir hibe programı aracılığıyla girişimcilerden, sivil toplum kuruluşlarından, üniversitelerden, kuluçka merkezlerinden ve hızlandırıcılardan gelen ulusal düzeydeki yenilik fikirlerini finanse edecektir. Ödül alan hibe projelerinin, yenilikçi çözümlerle deniz kirliliğini azaltmak ve/veya önlemek için müdahaleler uygulaması beklenmektedir. Bu hibe projeleri, yararlanıcı ülkelerde yaşayan gençlerin katılımını amaçlamaktadır.

Proje açıklama belgesine göre, hibe projeleri, faaliyet türleri ve uygulama yöntemleri açısından farklılık gösterebilmekte olup, yeniliğin atık su arıtma gibi bir sisteme doğrudan uygulanması veya topluluğun tarımsal üretim ve/veya balıkçılık uygulamalarında kullandıkları tekniklere yönelik yeni/innovatif bir sistemin tanıtılması gibi çeşitli müdahale araçlarından oluşabilmektedir. Bu bağlamda hassas, projenin olumlu yönde etkileme olasılığı daha yüksek olan ve proje faaliyetlerinden faydalanmak için sınırlı fırsatlara sahip olacak topluluk üyelerini ifade eder. Hassas gruplar arasında ulusal ve yerel KOBİ'leri hibe programlarını uygulamaya teşvik etmenin yanı sıra, hibe projelerine dahil etmek ve bilgilendirmek için belirli tedbirler gerektiren projeleri olan genç ve yerel KOBİ'ler de bulunmaktadır.

Şekil 5. Dört Faydalancı Ülke İçin Bazı Demografik ve Ekonomik Göstergeler

Hibeler/alt projelerin Proje'nin hazırlanması sürecinde belirlenmesi sayesinde diğer hassas gruplar da belirlenebilir. Bu aşamada tüm yararlanıcı ülkeler için geçerli olan hassas gruplar;

- ekonomik olarak tarım, balıkçılık ve turizme bağımlı haneler,
- kırsal kesimde yaşlı haneler,
- kadınların aile reisi olduğu haneler,
- (özellikle istihdam, akademik veya mesleki eğitimde yer almayan) gençler,
- kıyı/Karadeniz bölgesinde yaşayan etnik azınlıklar ve dil azınlıkları,
- yerel KOBİ'ler,
- genç kadın girişimciler
- engelli bireyler.

Yararlanıcı ülkelerin sosyal yapısına bağlı olarak, ülkeye özgü hassas gruplar aşağıdaki gibi özetlenmektedir.

Gürcistan: Kırsal kesimde birincil geliri tarım ve balıkçılık olan haneler ve kendi tüketimi için tarımsal üretim yapan aileler, kırsal kesimdeki yaşlı haneler, kırsal kesimdeki kadınlar, kadınların aile reisi olduğu haneler, kırsal bölgelerde yaşayan (özellikle istihdam, akademik veya mesleki eğitimde yer almayan) genç nüfus, yerel KOBİ'ler, genç ve kadın girişimciler.

Moldova Cumhuriyeti: Tarıma bağımlı kırsal alanlardaki haneler, kırsal alanlardaki yaşlı haneler, kadınların aile reisi olduğu haneler, (özellikle ekonomik faaliyet göstermeyen) kırsal ve kentsel bölgede yaşayan genç nüfus, etnik azınlıklar ve dil azınlıkları; özellikle Çingene halk ve kadınları, yerel KOBİ'ler, genç ve kadın girişimciler.

Türkiye: Ekonomik olarak tarıma bağımlı kırsal alanlardaki haneler, küçük ölçekli balıkçılık, uzak bölgelerde yaşayan insanlar, kadınların aile reisi olduğu haneler, kırsal ve kentsel bölgelerde yaşayan genç nüfus, etnik ve dil azınlıkları; özellikle Lazlar, mevsimlik tarım işçileri (Suriyeliler, Kürtler, diğer milletlerden insanlar), yerel KOBİ'ler, genç ve kadın girişimciler.

Ukrayna: Ekonomik olarak tarıma bağımlı kırsal alanlardaki haneler, küçük ölçekli balıkçılık, kırsal alanlarda bulunan yaşlı haneler, kadınların aile reisi olduğu haneler, çatışmalardan etkilenen bölgelerdeki kişiler, kırsal ve kentsel bölgelerde yaşayan genç nüfus, etnik ve dil azınlıkları, kredilere ve finansal desteğe sınırlı erişimi olan yerel KOBİ'ler, genç ve kadın girişimciler.

4.3.2. Karadeniz Bölgesi ve Proje Faydalanıcısı Ülkelerde Ekonomik Sektörler ve Faaliyetler

Deniz ve ayarlanmış kıyı bölgeleri, çeşitli ekonomik faaliyetlerin yapıldığı alanlardır. Bu bölüm, Karadeniz bölgesinde yaşayan yararlanıcı ülke ve toplulukların deniz ve kirlilikle ilgili ekonomik faaliyetlerine odaklanmaktadır. Aşağıdaki sektörler Karadeniz'deki kirliliğe katkıda bulunur ve/veya bundan etkilenir:

- Nakliye ve limanlar
- Balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği
- Turizm
- Akaryakıt ve gaz
- Tarım

Nakliye ve limanlar

Karadeniz, Doğu-Batı ve Kuzey-Güney'in kavşak noktasıdır. Deniz, jeopolitik, ekonomik ve ticaret merkezi rolünü oynamakta ve şu anda kıyı ülkelerine erişim noktası ve Avrupa Birliği, Balkanlar, Kafkaslar, Orta Asya ve diğer bölgelere giriş noktası olarak görülmektedir.

UNCTADSTAT ülke raporlarına göre projeden yararlanan ülkeler arasındaki en büyük birinci nakliye ekonomisi Türkiye'ye, ikinci en büyük nakliye ekonomisi ise Ukrayna'ya aittir. Türkiye'nin mal ticaret hacmi 391 milyar dolar iken, bu rakam Ukrayna'da 110 milyar dolar, Gürcistan'da 13 milyar dolar ve Moldova Cumhuriyeti'nde 8 milyar dolardır. Ulusal bayraklı gemilerin filo büyüklükleri aşağıdaki gibidir; Gürcistan 79 gemi, Moldova Cumhuriyeti 138

gemi, Türkiye 1235 gemi ve Ukrayna 409 gemi. Limanlar ve nakliye sektörü, ülkelerin uzmanları için önem arz eder. UNCTAD istatistiklerine göre Türkiye'nin uluslararası deniz ihracat hacmi 180 milyar dolar, Ukrayna'nın uluslararası deniz ihracat hacmi ise 50 milyar dolardır. Gürcistan ve Moldova Cumhuriyeti, Gürcistan'da 3 milyar dolar ve Moldova Cumhuriyeti'nde 26 milyon dolar ile Türkiye ve Ukrayna'ya kıyasla daha düşük deniz ihracatı hacimlerine sahiptir.

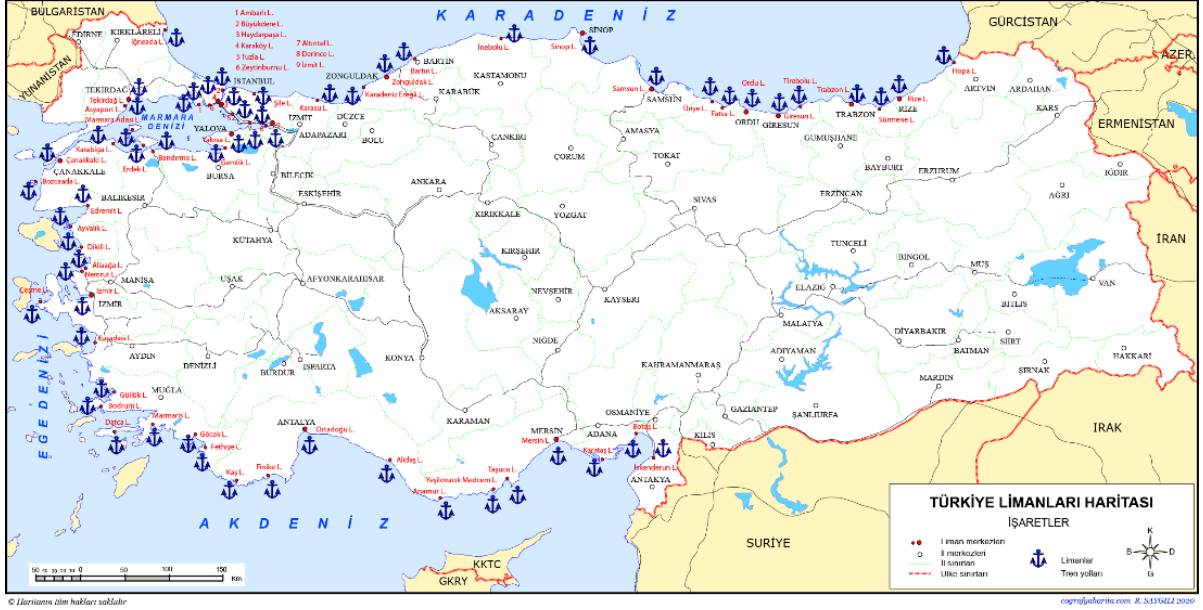
Gürcistan'ın Karadeniz kıyısı boyunca birkaç liman bulunur. Bu limanlar arasında en büyüğü Batum Limanı'dır. Ruhsatlı yolcu feribot seferleri Gürcistan, Ukrayna ve Türkiye'yi birbirine bağlar. Gürcistan'daki diğer limanlar ise Poti Deniz Limanı, Kulevi Limanı, Supsa Deniz Terminali ve Anaklia Açık Deniz limanıdır. Gürcistan'ın denizcilik sektörü istihdam olanaklarında önemli bir rol oynamaktadır.

Giurgiulesti, Moldova'nın açık deniz gemilerinin erişebildiği tek liman olması sebebiyle Moldova Cumhuriyeti'nin en önemli limanıdır. Moldova Cumhuriyeti'nin Grurgiulesti dışında Balti, Floresti, Ribnita ve Tiraspol limanları olmak üzere dört limanı daha bulunmaktadır.

Türkiye'de denizcilik sektör faaliyetleri 280.000 kişilik iş imkanı oluşturmakta ve 4,4 milyar Euro'yu aşan toplam Brüt Katma Değere (GVA) ulaşmaktadır. Türkiye'nin gemi inşa ve gemi onarım sektörü GSKD'ye %82'nin üzerinde katkı sağlamaktadır. Kıyı ülkeleri arasında Türkiye, Karadeniz'in en uzun kıyı şeridinde sahip ülkesidir. Bu Türkiye'yi Doğu-Batı ve Kuzey-Güney uluslararası taşıma yollarında güçlü bir stratejik konuma yerleştirir ve uluslararası altyapı konusunda gelişim potansiyeli sağlar. Türkiye'nin bu özel konumu ulus içi ve uluslararası kısa deniz seferlerinde bu nedenle önem arz eder ve gelişmiştir.

Türk ticaret filosunu oluşturan 516 geminin 269'u (5.3 milyon metrik ton) ithal edilmiş, 247'si (1.4 milyon metrik ton) Türkiye'de üretilmiştir (Deniz Ticaret Odası).

Türkiye Karadeniz kıyılarında 18 (İğneada, Karasu, Karadeniz Ereğli, Bartın, İnebolu, Sinop, Samsun, Ünye, Fatsa, Ordu, Giresun, Tirebolu, Trabzon, Sürmene, Rize ve Hopa) limana ve 27 konteyner limanına sahiptir. Türkiye'de bulunan limanlar arasında en büyük üçüncü liman olacak Filyos limanı şu anda inşa edilmektedir ve 2023 yılından önce faaliyete başlayacaktır. Türkiye'nin limanları aşağıda, Figür 6'da görülebilir.

Figür 6 Türkiye'nin Deniz Limanları

Nakliye sektörü Ukrayna'nın ekonomisine büyük katkılarda bulunur. Bu bölge nehir ve deniz nakliyesi konusunda büyük fırsatlara sahiptir; Tuna ve Ren Nehirleri üzerinden Rotterdam'ı Kuzey Denizi'ne ya da Volga ve Don Nehirleri üzerinden Hazar Denizi'nde bulunan limanlara bağlayabilir. Nehir ve deniz nakliyesi konusunda Ukrayna'nın sunduğu imkanlar değerlendirilmemiş, bu yollarla yolcu ve mal taşınmasına yönelik faaliyetler minimal düzeyde kalmıştır.

Ukrayna diğer bütün Karadeniz ülkeleri arasında en yüksek liman imkanlarına sahiptir. Karadeniz ve Azak denizi kıyıları boyunca 12 bağlantı noktası ve 18 ticaret limanı bulunur: Reni, Izmail, Ust-Dunaisk, Belgorod-Dnestrovski, Ilyichevsk, Odessa, Yuzhniy, Nikolayev, Oktyabrsk, Herson, Skadovsk, Gözleve, Sivastopol, Yalta, Theodosia, Kerç, Berdyansk, Mariupol (Ukrayna Denizcilik Raporu, 2016).

Ukrayna'nın en önemli limanları Karadeniz'in kuzeybatı bölgesinde, birbirine yakın konuşlanmış, Ukrayna'nın büyük konteyner terminallerini de barındıran Odessa, Ilyichevsk ve Yuzhniy limanlarıdır. Bu limanlar Ukrayna'nın ticaret limanlarındaki kargo cirosunun %56.6'sından ve ülkenin bütün liman ve terminallerindeki kargoların %38.28'inden sorumludur. Ukrayna'nın limanları ve konumları Figür 7'de görülebilir.

Figure 7. Ukrayna'nın Limanları

Balıkçılık ve Su Ürünleri.

Balıkçılık yüzyıllar boyunca Karadeniz bölgesinin geleneksel ekonomik faaliyeti olmuştur. Bu faaliyet ülkenin GSYİH'sına katkıda bulunmakla beraber yerel halka birçok iş imkanı sağlamaktadır. Karadeniz bölgesinde deniz mahsulü endüstrisi endüstriyel, yarı-endüstriyel ve küçük ölçekli balıkçıları içermektedir.

Akdeniz Genel Balıkçılık Komisyonu'na (GFCM) göre yakalanmış deniz balıkları (ilk satış değeri olarak) 251 milyon dolarlık bir hasılat getirmekte ve yirmi bin iş olanağı sunmaktadır. Küçük ölçekli balıkçılar bu kârın %22'sini oluşturur ve toplam işgücünün %70'ini teşkil ederler.

Bu sektör yerel tüketim, bölgesel ve uluslararası piyasalara değerli deniz mahsulleri temin eder. Balıkçılar bentik ve pelajik balıkların yanında yumuşakça ve kabukluları da avlarlar. Dominant türler ülkeler arasında farklılık göstermekle beraber Karadeniz bölgesinde hamsi, mezgit, istavrit, rapana, lüfer ve çaça balığı ticari getirisi yüksek balıklardır. Karadeniz ülkelerinin balıkçı gemi kapasiteleri Tablo 12'de özetlenmiştir.

Tablo 12 Proje Faydalanıcısı Ülkelerde Balıkçı Tekneleri ve Ortalama Karaya Çıkarma Sayısı Dağılımı

Ülke	Gemi Sayısı	Kapasite Brüt Tonaj	Rapor Yılı	Ortalama Hasat 2016-2018 [ton]
Gürcistan	49	9,184	2019	70,869
Türkiye	15.352*	171,785*	2018	273,977*
Ukrayna	724	24,965	2019	7,214

*Türkiye: Akdeniz ve Karadeniz için toplam

Karadeniz'in nehir/kıyı ülkeleri olan 3 faydalanıcı ülkede bulunan gemilerin %87'si aşağıda Tablo 13'te de gösterildiği üzere küçük ölçekli balıkçılık faaliyetlerinde kullanılmaktadır.

Tablo 13 Faydalanıcı Ülkelerde Filo Segmentinde Balıkçı Gemileri Dağılımı

Ülke	Filo Grubu					Toplam
	Küçük ölçekli gemiler	Ağlı ve direkli gemiler	Gırgır ağlılar ve pelajik ağlılar	Diğer filo segmentleri	Sınıflandırılmamış	Toplam
Gürcistan					49	49
Türkiye	8,157	792	219	158	-	9,326
Ukrayna	716	4	0	4	-	724
Toplam	8,873	796	219	162	49	10,099

Kaynak: ?

1970'ten itibaren Karadeniz bölgesinde sürdürülen balıkçılık faaliyetleri toplam hasat ve popülasyon verileri gibi endekslerle düzenli olarak değerlendirilmiş, bu değerlendirmelerin sonucunda fazla avlanmanın ve kara - açık deniz kaynaklı kirliliğin Karadeniz balık popülasyonlarına yönelik risk unsuru oluşturduğu tespit edilmiştir. 2008 ve 2014 yılları arasında bu stokların azalması ile de sektör büyük sorunlar yaşamıştır. Buna karşın GFCM, on yıllar içinde ilk defa Akdeniz ve Karadeniz Balıkçılığı 2020 çalışmasında kalkan balıklarının popülasyonlarına dair olumlu artışlar bildirmiştir.

Kıyı Şeridi ve Deniz Turizmi

Turizm Karadeniz ülkelerinin ekonomilerinde önemli bir rol oynamakta ve GYSIH'larına büyük bir katkıda bulunmaktadır. Geçtiğimiz 20 yıl içinde Karadeniz bölgesinde turizm, dünya ortalamasının üzerinde bir hızla büyümüş ve 2018 yılında KEİ üyesi ülkeler 143 milyon uluslararası turisti ağırlamış, 75 milyar dolar uluslararası turizm geliri elde etmişlerdir.

Türkiye turizmde Ege ve Akdeniz ile göz önüne çıkmaktadır. Bundan ötürü Türkiye'nin Karadeniz kıyılarında eğlence ve dinlenme tesisleri altyapısı Ukrayna ve Gürcistan'a kıyasla geri kalmıştır. Spa, kültür, doğa, macera, dağ, mağara, mutfak, avcılık, dalış, çiftlik ve sağlık, kış mevsiminde kayak turizmüne yönelik servisler sunan Karadeniz havzasında turizm imkanları zengin bir çeşitliliğe sahiptir.

Kıyı turizmi turist sayısı ve gelir bağlamında ciddi bir ekonomik sektör yaratmıştır. Turizm sektörü Türkiye ve Gürcistan'da büyümekle beraber turizmin Ukrayna ve Moldova Cumhuriyeti'nin GSYİH'larına katkısı Dünya'nın ve Avrupa Birliği'nin ortalamalarının altındadır. Turizmin ülkelerin ekonomilerine katkısı aşağıda Tablo 14'te özetlenmiştir.

Tablo 14 Seyahat ve Turizmin GSYİH'e ve İstihdama Katkısı

Ülke	2019* Yılında GSYİH'ya Katkı (Toplam GSYİH'nın Yüzdesi)	2019* Yılında Toplam İstihdam Yüzdesi
Gürcistan	26.3	27.7
Moldova Cumhuriyeti	7.3	7.6
Türkiye	11.3	9.4
Ukrayna	5.9	6.2
Avrupa Ortalaması	9.5	10.1
Dünya Ortalaması	10.3	10.0

Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi 2019'dan (WTTO) alınmıştır.

Çevre kirliliği ve turizm, turizmin çevre kirliliğine sebep olması ve çevre kirliliğine yönelik mevzuatların turizmin gelişimine engel olması sebebiyle karşılıklı bir ilişkiye sahiptir. Araştırmalar Karadeniz'in su kalitesinin düşmesinin sebeplerinden biri olarak turizm sektörünü göstermekte, su kirliliği Karadeniz ekosistemini olumsuz yönde etkileyerek turizm olanaklarını azaltmaktadır. Atıkların, özellikle plastiklerin ve çevre kirlenici maddelerin doğrudan denize boşaltılması deniz kirliliği yaratmaktadır. Buna ek olarak doğal habitatların kaybı turizm odaklı altyapı ve inşaat çalışmalarıyla gündeme gelen bir fenomendir.

Faydalanıcı ülkelerde turizm analizi geçtiğimiz 2 yılda COVID-19'dan ciddi ölçüde etkilenen ekonomi ve istihdam alanları üzerinde yapılmıştır.

Gürcistan, 2015'e kıyasla 2019 yılında istihdamda %13 artışla 193.000 civarında iş imkanı sağlamış, turizm sektörü 2015 ve 2019 yılları arasında yıllık ortalama %10 büyüme sergilemiştir. Buna karşın ekonominin COVID-19'dan en çok etkilenen alanı turizmdir. Uluslararası seyahat yapan turistlerden elde edilen gelir 2020'nin ilk çeyreğine kıyasla %26 düşüş göstermiştir.

Gürcistan'da, özellikle yaz aylarında turizm aktivitelerinin birçoğu kıyı şeridinde gerçekleşir. Son yıllarda turizm alanında gösterdiği gelişimler de hesaba katıldığında Gürcistan'ın kıyı şeridi ülke ekonomisine katkısından dolayı büyük bir rol oynamaktadır. Buna karşın kıyı şeridinde gerçekleşen bu faaliyetler, kıyı çevresini ciddi oranda tahribata uğratmaktadır.

Moldova'da ise 2012'nin başından bugüne turizmde küçük artışlar görülmektedir. Turizmin GSYİH'ya katkısı 2012 yılında %3.2 seviyesindeyken 2018 yılında %4.3'e çıkmıştır; fakat COVID-19 sebebiyle Moldova Cumhuriyetini ziyaret eden turistler 2019'un ilk çeyreğine kıyasla neredeyse yarı yarıya (-%45.4) azalmış, Moldova'dan başka ülkelere seyahat eden yolcular ise üçte bir oranında (-%29.4) azalmıştır. Uluslararası turizmde yaşanan genel düşüş ise hemen hemen %22.4 seviyesindedir.

Turizm, Türkiye ekonomisinin en dinamik alanlarından biridir. Uluslararası turist sayıları 2019 yılında 45 milyonu bulmuştur. COVID-19 sebebiyle 2020'de keskin bir düşüş yaşanmıştır. Turizm sezonunda Türkiye'ye gelen uluslararası turist sayıları 2019 verilerine kıyasla %75 azalmıştır. Coğrafi ve stratejik konumu sayesinde Türkiye'nin Karadeniz bölgesi uluslararası turizm pazarında önemli bir rol oynamaktadır. Bu bölge doğal, tarihi ve kültürel değerleri bakımından oldukça zengindir. Karadeniz coğrafi yapı, biyolojik çeşitlilik ve doğal kaynaklar konusunda Türkiye'nin diğer yerlerinden oldukça farklıdır.

Turizm Ukrayna milli ekonomisinin gelişiminde önemli bir faktördür. Odessa, Sivastopol ve Yalta şehirleri Karadeniz kıyılarında en çok ziyaret edilen alanlardır. Ukrayna'da turizm, 2014 olaylarıyla yaşanan büyük düşüşten COVID-19'a kadar büyüme eğilimi göstermiştir; Kiev, Odessa ve Lviv turizm değer zinciri, hedef yönetimi açısından bakıldığında en gelişmiş şehirlerdir ve uluslararası turistlerin büyük bir kısmını ağırlarlar. Odessa, Soçi ve Batum çevresindeki alanlar da gelişmiş turistik yerlerdir; fakat Karadeniz'in turizm potansiyeli kısıtlı yatırım, yetersiz ulaşım altyapısı ve turistik tesisler, düşük kalite servis ve bu etmenlere ek olarak Ukrayna ile Rusya Federasyonu arasındaki ihtilaf sebebiyle tam manasıyla değerlendirilememektedir.

Petrol ve Doğalgaz Keşifleri & İşletmesi

Petrol ve doğalgaz işletmeleri açıkdeniz hidrokarbon endüstrilerini ve boru hatlarını kapsar. Bu hatlar ilgili kara bölgelerinde de bulunmakla beraber Karadeniz'in içinden de geçmektedir. Batı Karadeniz Havzasının petrol ve gaz yönünden zengin olduğu düşünülmekte, ana kısmı takriben 100m derinlikte olan bir şeyl bulundurmaktadır. Bu alan 50 bin km² büyüklüğündedir ve Odessa Koyunu yanındaki il ile kapsamaktadır. Alan işletilen bir yatağa, işletilme ya da hazırlanma aşamasında altı yatağa sahiptir. Alanda bulunan gazın 1.5 trilyon m³ olduğu gözlemlenmiştir.

Karadeniz'in Kuzeybatı kısmındaki yataklarda ise 495.7 milyar m³ doğalgaz ve 50.4 milyon ton petrol bulunduğu tahmin edilmektedir. Prikerchenskay alanında 321.2 milyar m³ doğalgaz ve 126.8 milyon ton petrol, kıta yamaçlarında ise 766.6 milyar m³ doğalgaz ve 232.6 milyon ton petrol bulunmaktadır. Bu değerler enerji üretimine yönelik önemli bir potansiyelin varlığına işaret etmektedir.

Karadeniz bölgesinde kıyı dışı petrol ve gaz keşifleri ve üretimleri üretim alanlarında (Türkiye kıyısının dışında Ayazlı, Bulgaristan kıyısı yakınında Galata ve Kaliakra, Romanya'nın dışında Ana, Doina, Delta, Pescarus ve diğer alanlar, Ukrayna sahasının dışında Odessa Koyu; Rusya ise Tuapse petrol yatağını keşfetmekte ve kullanmayı planlamaktadır) gerçekleştirilmektedir. Karadeniz - Romanya kıta sahanlığında yeni gaz yatakları bulunması bu sektörün oynadığı rolü güçlendirecektir. Buna ek olarak Türkiye de Karadeniz'de 405 milyar m³ doğalgaz keşfinde bulunmuştur. Projenin ilk fazında Türkiye günlük 10 milyon m³ doğalgazı kullanıma sunmayı hedeflemekte, ikinci fazında ise günlük 40 milyon m³'e ulaşacağı öngörülmektedir.

Karadeniz bölgesi enerji üretimi, ulaşım ve dağıtım alanlarında önem kazanmaktadır. Büyük petrol ve doğalgaz iletim hatlarını bünyesinde barındıran Karadeniz için bu sektörlerle ilgili petrol sızıntıları ya da çevre kirliliği kazalarının artması beklenebilir.

Tarım

Faydalanıcı ülkelerde tarım, kırsal kesimde yaşayan nüfusun ana geçim kaynaklarından biridir. Ormancılık ve balıkçılığı da bünyesine katan tarım sektörü, dört ülkenin GSYİH'larına %6 ile %10 arasında bir katkıda bulunmakta ve toplam işgücünün büyük bir kısmını istihdam etmektedir. Faydalanıcı ülkelerin tamamının GSYİH'larında tarımın kapladığı alan Dünya ve Avrupa Birliği ortalamalarından yüksektir. Tarımın bu ülke ekonomilerine katkıları aşağıda Tablo 15'te özetlenmiştir.

Tablo 15. Tarım Sektörünün GSYİH'ya ve İşgücüne Katkısı

Ülke	Tarım, ormancılık, balıkçılık (GSYİH'nın yüzdesi)	Tarımda istihdam (Toplam istihdamın yüzdesi)
Gürcistan	6.5	38
Moldova Cumhuriyeti	10.0	21
Türkiye	6.4	18
Ukrayna	9.0	14
Dünya ortalaması	3.3	27
Avrupa Birliği ortalaması	1.6	4

Kaynak: ?

Gürcistan'da kıyı bölgesinde yaşayan nüfusun yarısı tarımsal faaliyetlerden bir tür gelir elde etmektedir³. Sekiz belediye arasında, Zugidi, Khelvachuri ve Kobuleti'nin ana gelir getirici faaliyeti, yerel ekonomileri içindeki yüzdesi bakımından sırasıyla %25, %21 ve %18'i ile tarımdır. Kıyı bölgesinde, toplam üretimin %90'ını oluşturan, küçük ölçekli aile işletmeleri tarafından yürütülen tarım üretimi, çoğunlukla yerel tüketime yöneliktir. Ayrıca narenciye, böğürtlen, kivi, hurma ve defne yaprağı gibi yüksek değerli ürünler de kıyı bölgesinin, komşu ülkelere ihraç edilen tarım ürünleridir.

Moldova Cumhuriyeti'nde, son on yılda GSYİH içinde tarımsal girdi azalmasına rağmen, tarım sektörü hala toplam işgücünün %20'sinden fazlasını istihdam etmektedir. Tuna Nehri Havzasının %80'ini kullanan ülkede, tarımsal faaliyetler bu havzada yoğunlaşmaktadır. Ortalama mineral gübre uygulaması, azot için 10 kg/ha ve fosfor için 1 kg/ha'dan azdır⁴. Moldova'daki tarım arazilerinde çoğunlukla buğday, arpa, sanayi bitkileri (şeker pancarı, ayçiçeği ve yağlı tohumlar), patates ve tarla sebzeleri, meyve ve üzüm ekilidir⁵.

Türkiye'deki tarım arazileri, toplam yüzölçümünün yaklaşık %50'sini oluşturmaktadır. Ülkede üretilen başlıca ürünler; buğday, şeker pancarı, domates, arpa ve mısırdır. Karadeniz kıyı bölgesinde başlıca tarım ürünleri; çay, fındık, tütün, mısır, kivi ve pirinçtir. Mevsimlik işçiler; fındık, çay, sebze ve meyvelerin hasat zamanında Türkiye'nin Karadeniz kıyısındaki temel işgücüdür. Bu grupta, Gürcistan'dan gelenlerin yanı sıra, Türkiye içinden etnik azınlıklara mensup işçiler de bulunmaktadır.

Ukrayna'da, arazinin %50'sinden fazlası ekilebilir durumdadır ve tarım, ihracat gelirlerinin ana kaynağıdır. Ukrayna'nın temel tarım ürünleri arasında; tahıllar, şeker pancarı, ayçiçeği çekirdeği, sebzeler, sığır eti ve süt sayılabilir⁶.

³ İklim Değişikliğinin Gürcistan'ın Kıyı Bölgesi Üzerindeki Etkileri, Hassasiyet Değerlendirmesi ve Uyum Seçenekleri, Dünya Bankası, 2020

⁴ <https://www.icpdr.org/main/danube-basin/moldova>

⁵ Moldova Su Güvenliği Teşhisi ve Geleceğe Bakış, Dünya Bankası

⁶ Ukrayna Ülke Çevre Analizi, Dünya Bankası, 2016

Yararlanıcı ülkelerin üçünde; Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti ve Ukrayna'da Dünya Bankası verilerine göre tarımda gübre tüketimi artmaktadır. Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna'da gübre tüketimi Avrupa Birliği ortalamasının altındayken, Gürcistan'da AB ortalamasına eşittir. Bu ülkelerde 2017 ve 2018 yıllarındaki gübre kullanımı aşağıda Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16. Dört Faydalanıcı Ülkede Gübre Tüketimi

Ülke	Gübre tüketimi (ekilebilir alan hektarı başına kg) 2017	Gübre tüketimi (ekilebilir alan hektarı başına kg) 2018
Gürcistan	143	154
Moldova Cumhuriyeti	48	59
Türkiye	132	109
Ukrayna	61	65
Dünya ortalaması	138	138
Avrupa Birliği ortalaması	155	154

Kaynak?

5. POTANSİYEL ÇEVRESEL VE SOSYAL ETKİLER VE GENEL AZALTICI ÖNLEMLER

Bu bölümde, finanse edilecek alt projelerin/hibelerin faaliyetlerinden kaynaklanabilecek potansiyel çevresel ve sosyal etkiler tanımlanmaktadır. Ana çevresel ve sosyal riskler ve etkiler, Projenin Alt Bileşeni 2.1 (Eko-İnovasyon Mücadelesi) kapsamında finanse edilecek faaliyetlerle ilgilidir. Bu alt bileşen, azaltma ve/veya önleme yoluyla deniz kirliliğiyle mücadelede inovasyon hibelerini içerecektir. Bu hibeler, dört GEF Karadeniz ülkesinin her birinden seçilen en az bir ila üç eko-işletmeyi destekleyen, fizibilite, uygulanabilirlik ve etkinliği kanıtlamaya yönelik yenilikçi proje fikirlerinin, teknolojilerinin ve iş modellerinin test edilmesini desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu eko-işletmeler; girişimciler, sivil toplum kuruluşları (STK), üniversiteler, gençlik grupları ve kadın grupları olabilir. Alt bileşen 2.2 (Yatırım Hazırlığı), ön fizibilite çalışmaları, ekonomik ve finansal analiz, çevresel ve sosyal etki değerlendirmesi gibi çeşitli proje hazırlama adımlarının geliştirilmesini içerebilir. Bu bileşen kapsamında çevresel ve sosyal etki değerlendirmesi çalışmaları finanse edilecekse, ÇSED İş Tanımı, ÇSED gereksinimleri entegre edilerek hazırlanacaktır.

Projenin genel amacı Karadeniz'deki kirliliği önlemek ve azaltmaktır. Bu bağlamda, Karadeniz'in giderek bozunmasına neden olan en önemli süreç, büyük ölçüde tarımsal, evsel ve endüstriyel atık su kaynaklardan gelen nitrojen ve fosfor bileşiklerinin neden olduğu yoğun ötrofikasyondur. Bu nedenle, Alt Bileşen 2.1 kapsamında gerçekleştirilecek olan eko-inovasyon yarışması, temel olarak tarımda ve mavi ekonomide sağlıklı ve sürdürülebilir yenilikler hedeflemektedir. Hibeler/alt projeler rekabetçi bir mekanizmaya göre seçilecektir, dolayısıyla içerikleri şu anda belirlenmemiştir.

Söz konusu eko-inovasyon yarışması yoluyla gerçekleştirilecek olan alt projeler, hem çevresel hem de sosyal bakımdan genel olarak faydalı etkiler yaratacaktır. Olumsuz çevresel ve sosyal etkiler, esasen Alt projeler kapsamında gerçekleştirilecek fiziki faaliyetler sırasında ve bunlarla ilgili olarak gündeme gelecektir. Bu faaliyetler, hibeler için öngörülen bütçe ve kapsama göre, düşük (olsa olsa orta düzeyde) riskleri/etkileri olan, (inşaat/kurulum tipi) küçük ölçekli inşaat işleri ve tarımsal uygulamalarda (sulama, gübre ve haşere ilacı kullanımı vb.) küçük ölçekli iyileştirmeler olarak sınıflandırılabilir.

Aşağıda sunulan potansiyel olumsuz etkiler, tüm hibeler/alt projeler için beklenebilecek etkilerdir. Bu etkiler; sınırlı (geçici ve sahaya özel), düşük şiddette ve tersine çevrilebilir olacak ve aşağıda verilen standart yönetim önlemleri ile hafifletilebilecektir. Gerekirse, belli alt proje ÇSYP'lerinin hazırlanması sırasında potansiyel çevresel ve sosyal etkilerin daha bunlara özgü bir değerlendirmesi yapılacaktır.

5.1. Çevresel Risk ve Etkiler ve Azaltıcı Önlemler

Hava Kalitesi Etkileri (Toz ve Egzoz Gazları)

İnşaat faaliyetleri sırasında proje sahasında makine/ekipman hareketliliği olacaktır. Kazı, tesviye ve hafriyat faaliyetleri, hava kirliliğine neden olabilecek toz ve egzoz emisyonlarına neden olacaktır. Bu etki, yerel olduğundan ve sadece inşaat aşamasında meydana geldiğinden, şiddet, süre ve mekansal kapsamı açısından düşük olduğu kabul edilecektir. İşletme sırasında, araç ve ekipman kullanımına bağlı olarak benzer emisyonlar olacaktır ve herhangi bir şekilde yakıt yakılması (ör. ısıtma, dizel jeneratör kullanımı) durumunda, NOx ve SO2 emisyonları olabilir. Tarımsal faaliyetler için ana emisyonlar, makine/ekipman egzozu ve toz oluşumundan kaynaklanacaktır.

Toz oluşumunun etkilerini azaltmak için, sahada su püskürtme gibi uygun toz bastırma yöntemleri uygulanacak ve tozu gidermek için, malzemelerin taşınması sırasında kullanılacak araçların üzeri kaplanacaktır. Egzoz gazlarının kontrolü ile ilgili olarak, araç ve ekipmanların bakımları düzenli olarak yapılacak, egzoz gazı kontrolü yapılacak ve sahadaki araçlar aşırı süreyle rölantide çalıştırılmayacaktır. Herhangi bir jeneratör veya benzeri emisyon kaynağı olması durumunda, egzozlarında ilgili filtreleme sistemleri kullanılacaktır.

Gürültü

Tesislerin hem inşaat hem de işletme aşamalarında ve tarımsal faaliyetler sırasında, iş makineleri, pompalar, jeneratörler vb. de dahil olmak üzere makine ve araçların kullanımı nedeniyle gürültü oluşacaktır.

İnşaat sırasında oluşan gürültü kısıtlı sürelerle sınırlı olacaktır. Bu kapsamda yerleşim yerlerindeki veya yakınındaki inşaat faaliyetleri sadece gündüz vakitlerinde gerçekleştirilecektir. Jeneratörlerin, hava kompresörlerinin ve diğer elektrikli mekanik ekipmanların motor kapakları kapatılacak ve ekipmanlar yerleşim birimlerinden mümkün olduğunca uzağa yerleştirilecektir. Araç ve ekipmanların bakımları düzenli olarak yapılacak ve gürültünün rahatsız edici hale gelmesi durumunda aynı anda birden fazla araç/ekipman çalışmayacaktır.

Su Kalitesi Etkileri

Proje sahasının bir yüzey suyu ve yeraltı suyu kaynağına yakın olması durumunda, proje sahasındaki çalışmalar, yüzey akıntıları (su kaynağına ulaşan tortular ve kimyasallar; gübre, pestisit, tarım alanlarından gelen yüzey ve yeraltı suyu kirliliği) nedeniyle yüzey suyunu kirlileme riski oluşturabilir ve işçilerden kaynaklanan atık sular, yüzey suyu ve yeraltı suyu kalitesini etkileyebilir. Bu etkinin, büyüklük ve mekansal kapsam açısından önemi düşüktür.

Su arıtma sistemlerinden (işleme sistemleri), kimyasal ve atık depolama alanlarından gelen herhangi bir sızıntı, yeraltı suyu için potansiyel kirlilik kaynaklarıdır. Bunlarla ilgili alt projelerin yanlış yönetilmesi, yeraltı sularının ve yüzey sularının kirlenmesine neden olabilir.

Tortuların saha dışına taşınmasını ve varsa yakındaki yüzey sularında aşırı bulanıklığa neden olmasını önlemek için, saman balyaları ve/veya silt çitler gibi uygun erozyon ve tortu

kontrol önlemleri alınacaktır. Oluşacak herhangi bir evsel atık su, mevcut bir kanalizasyon sistemine tahliye edilecek veya geçirimsiz septik tanklarda toplanacak (ve uygun arıtma ve tahliye için yerel yönetimin/belediyenin vakumlu kamyonları ile götürülecek) veya yerinde arıtılacaktır. Taşıtlar ve makineler, sadece yüzey akıntısının doğal yüzey sularını kirletmeyeceği, belirlenmiş alanlarda yıkanacaktır.

Toprak Erozyonu ve Kirlenme

Herhangi bir kazı yapılması durumunda veya proje sahasının fiziksel özelliklerinden dolayı, hafriyat toprağı ve saha, su ve rüzgar erozyonuna maruz kalabilir. Büyüklük açısından bu etkinin önemi düşük olacak ve bu etki sınırlı bir süre gerçekleşecektir. Erozyon, asgari düzeyde ve kazı yapılacak alanlarla sınırlı olacaktır.

Su arıtma sistemlerinden (işleme sistemleri), kimyasal ve atık depolama alanlarından gelen herhangi bir sızıntı, toprak için potansiyel kirlilik kaynaklarıdır. Ayrıca, tarımda kullanılan tarım ilacı kalıntıları da toprağı kirletebilir. Bunlarla ilgili alt projelerin yanlış yönetilmesi, toprağın kirlenmesine neden olabilir.

Basamak oluşumları, saman balyaları ve/veya silt çitleri gibi uygun erozyon kontrol önlemleri alınacaktır. Kimyasal ve atık depolama alanlarından toprağı herhangi bir sızıntıyı önlemek için muhafazalı sağlam zeminler sağlanacaktır. Tüm tehlikeli veya zehirli maddeler; bileşim detayları, özellikleri ve kullanım bilgileri ile etiketlenmiş güvenli kaplar içinde sahada geçici olarak depolanacaktır. Tehlikeli madde kapları, dökülmeyi ve sızıntıyı önlemek için bir sızdırmaz kabın içine yerleştirilecektir.

Bitki Örtüsü ve Biyoçeşitlilik Üzerindeki Etkiler

Proje sahasının özelliklerine bağlı olarak, ya ulaşım yolları ya da asıl proje alanı için yol açmak adına her alt projede ağaç ve diğer bitki örtüsü kayıpları olabilir. İnşaat işlerinin yapılacağı alanın yapılacak iş için temizlenmiş olması adına bitki örtüsünün sökülmesi gerekebilir. Bu işlem, çalı temizleme, üst toprağın kaldırılması, kazı ve nakliye içerebilir. Bu faaliyetler, yaban hayatı için yaşam alanı kaybına da neden olabilir.

Tarım ilacı kullanımı, istenmeyen böceklerin ve yabancı otların öldürülmesine hizmet eder, ancak tarım ilaçları, kuşlar, balıklar, faydalı böcekler ve hedef olmayan bitkiler gibi diğer organizmalar için zehirli olarak, hedef olmayan organizma nüfusu üzerinde olumsuz etkilere neden olabilir. Özellikle de böcek ilaçlarının doğrudan etkileri, karasal böcek ve suda yaşayan eklembacaklı nüfusundaki azalmayla ilişkilendirilmiştir. Böcek ilaçlarının, her ikisi de önemli ekosistem işlevleri olan tozlaşmayı ve doğal haşere kontrolünü olumsuz etkilediği bulunmuştur.

Faaliyetin yakın çevresindeki kabul edilmiş doğal yaşam alanları, sulak alanlar ve korunan alanlar zarar görmeyecek veya istismar edilmeyecektir. Avlanma, yiyecek arama, ağaç kesme veya diğer zarar verici faaliyetler, tüm personel için kesinlikle yasak olacaktır. Kesilecek ağaçlar için bir keşif ve envanter yapılacak ve onların yerine başka yerlere ağaçlar dikilecektir. Diğer çevresel etkilerle ilgili olarak alınan hafifletme önlemleri, aynı zamanda bitki örtüsü ve yaşam alanları üzerindeki etkilerin önlenmesine ve en aza indirilmesine de hizmet edecektir.

Atıklar

Katı atık, çöplerin/atık malzemelerin sahada terk edilmesi sonucu ortaya çıkan bir potansiyel çevre riskidir. Katı atıklar; evsel ve tehlikeli atıkları, inşaat ve tarım atıklarını içerecektir. Tehlikeli atıklara genellikle yakıtlar, hidrolik sıvılar veya araçlar ve makineler için kullanılan veya depolanan yağlar neden olur. Bu atıklara ek olarak, piller ve aküler gibi malzemelerin yanı sıra kullanılan kimyasallar da diğer tehlikeli atıklardır.

Oluşacak atıklar, atık yönetimi hiyerarşisi (önleme, azaltma, yeniden kullanma, geri dönüştürme, enerjiyi geri kazanma, bertaraf etme) uyarınca yönetilecektir. Tüm faaliyetlerde oluşması beklenen tüm büyük atık türleri için atık toplama ve bertaraf etme yolları ve sahaları belirlenecektir.

Geri dönüştürülebilir maddelerin (plastik, cam, kağıt) ayrıştırılmasına yönelik kutular da dahil olmak üzere, evsel atıklar için sahada çöp kutuları bulundurulacak ve bunlar belediyeler tarafından toplanacaktır. Yüklenici, yapabildiği her durumda, düzgün ve kullanılabilir malzemeleri yeniden kullanacak ve geri dönüştürecektir. Mineral atıklar, yerinde ayrıştırma ile genel çöp, organik, sıvı ve kimyasal atıklardan ayrıştırılacak ve uygun kapalı kaplarda depolanacaktır. İnşaat atıkları için bir geçici atık depolama alanı belirlenmiş olup, varsa hafriyat toprağı ile karıştırılmayacaktır. Tüm tehlikeli atıklar (atık yağ, atık pil ve aküler, atık lastikler dahil), lisanslı toplayıcılar tarafından usulüne uygun olarak toplanacak ve bertaraf edilecektir. Atık bertarafı kayıtları, tasarlandığı şekilde ve ulusal mevzuat doğrultusunda uygun atık yönetimine ilişkin kanıt olarak saklanacaktır.

5.2. Çalışma Koşulları ve İş Sağlığı ve Güvenliği

KEİ PERMİS, KEİ personelinden bir proje yöneticisi ve bu proje için özel olarak görevlendirilecek 9 personelden oluşan bir PUB kuracaktır. Proje ile, bu 9 doğrudan işçi KEİ'nin İstanbul'daki ofisinde ve danışmanlar, eğitmenler ve işçilerden oluşan sözleşmeli işçiler ise hibe projelerinde istihdam edilecektir. Hibeler küçük ölçekli inşaat/kurulum işlerini kapsayacağından, gerekli işgücü de az olacak ve büyük ihtimalle yerel düzeyde karşılanacaktır. Proje, hibe projesi faaliyetleri ile ilgili olarak yerel istihdamı ve satın almayı teşvik edecektir. Bu nedenle işgücü akışı beklenmemektedir. Proje çalışanlarının sayısı ve işgücü akışı olmayacağı düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve cinsel sömürü ve istismar risklerinin düşük olacağı öngörülmektedir. Projede, bunları önlemek için aşağıdaki önlemler alınacaktır:

- Proje çalışanlarına toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ) konusunda farkındalık oluşturma toplantısı yapılması
- Hem topluluklar hem de proje çalışanları için Şikayet Mekanizması geliştirilmesi ve uygulanması
- Proje çalışanları ve topluluklara, Şikayet Mekanizması'nın cinsel taciz, cinsel sömürü ve istismar ile ilgili şikayetleri kapsadığının anlatılması.

Her türlü işte, çalışanların refahı ve işlerin başarısı için uygun çalışma koşulları ve haklar tesis edilmelidir. Bu koşullar aynı zamanda güvenli bir çalışma ortamını da içerecektir. Farklı iş türlerinde farklı risk faktörleri bulunmaktadır.

Genel olarak, herhangi bir çalışma ortamı için aşağıdaki çalışma koşulları dikkate alınmalıdır:

- İşyeri yapılarının bütünlüğü
- Çalışma alanı, güvenli erişim ve çıkışlar
- Yangın tedbirleri
- Tuvaletler ve duşlar
- İçme suyu temini
- Temiz yemek alanları
- Aydınlatma
- Havalandırma

İnşaat işleri ve tarım sektöründe potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Aşırı efor
- Kaymalar ve düşmeler
- Yüksekte çalışma
- Hareket halindeki nesnelere ve makineler
- Toz ve gürültüye maruz kalma
- Malzeme yönetimi
- İstenmeyen çökme
- Asbest
- Elektrik
- Artan trafik nedeniyle trafikle ilgili riskler
- İş kazası, yaralanma ve hastalık bağlantılı risk.
- Yangın
- Kimyasallar (örneğin tarımda kullanılan tarım ilaçları)

Tarım faaliyetlerinde kullanılan başlıca kimyasallar tarım ilaçlarıdır ve bunların insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri, akut ve uzun vadeli etkileri içerir. Tarım ilaçlarına meslek veya mesken dolayısıyla maruziyet; kısa vadede akut toksisite (maruziyete bağlı olarak) ve uzun vadede kanserler, nörolojik, immünolojik ve üreme etkileri dahil olmak üzere çeşitli sağlık etkilerine neden olabilir. Tarım ilaçlarına maruz kalabilecek yüksek risk grupları arasında; üretim çalışanları, püskürtücüler, karıştırıcılar, yükleyiciler ve tarım/çiftlik işçileri sayılabilir.

Olası iş sağlığı ve güvenliği risklerini azaltmak, yönetmek ve gerekli çalışma koşullarını oluşturmak için aşağıdaki önlemler alınabilir:

- Sahada çalışanlar için temel tesislerin (tuvalet, dinlenme, yemek yeme ve soyunma alanları vb.) sağlanması.
- Malzeme ve atık depolama alanlarının belirlenmesi.
- Sahada İSG'den sorumlu ilgili sertifika ve deneyime sahip kişilerin atanması.
- Sahadaki fiziksel koşullar ve ekipmanlar, ulusal mevzuatın gereklerine uygun olacaktır.

- Çalışmalar, güvenli ve disiplinli bir şekilde yürütülecek ve çevre sakinleri ve çevre üzerindeki riskleri en aza indirecek şekilde tasarlanacaktır.
- İşçiler için güvenli bir çalışma ortamı sağlanacaktır.
- Uygun kişisel koruyucu ekipman (KKE) sağlanacak ve uluslararası düzeyde en iyi KKE uygulamalarına ve ulusal mevzuata uygun olacaktır (her zaman baret, gerektiğinde maske ve güvenlik gözlüğü, emniyet kemeri ve güvenlik botu).
- Sahada yapılan tüm işler için temizlik önlemleri alınacaktır.
- Uygun işaret levhaları ve yeterli sayıda İSG levhası sahada asılı olacak ve işçiler, uyulması gereken temel kurallar ve düzenlemeler hakkında bilgilendirilecektir.
- Çalışanlar ile, çalışma sahası ve yapılacak işler ile ilgili olası risklerin belirtildiği, davranış kurallarını da içeren İSG eğitimleri ve iş güvenliği toplantıları yapılacaktır.
- Hem eğitimler hem de olaylar (ölümler, zaman kaybı vakaları, malzeme dökülmeleri, yangın, pandemi veya bulaşıcı hastalıkların patlak vermesi, sosyal huzursuzluk vb. dahil olmak üzere önemli olaylar) kayıt altına alınacaktır.
- İSG belgeleri ve eğitim materyalleri sahada bulundurulacaktır.
- Yapılacak tüm işler için bir Risk Değerlendirmesi çalışması yapılacaktır.
- Yangın, kaza, doğal afetler (deprem, ağır meteorolojik olaylar vb.) gibi acil durumları kapsayan sahaya özel Acil Müdahale Planı/Prosedürleri hazırlanacak ve işçiler bilgilendirilecektir.
- Hem risk değerlendirmesinde hem de Acil Müdahale Planında/Prosedürlerinde, ilgili olduğu ölçüde, COVID-19 riskleri ve diğer bulaşıcı hastalık riskleri dikkate alınacaktır.
- İzleme ve denetim faaliyetleri tanımlanacak ve düzenli olarak yürütülecektir.

5.3. Sosyal Riskler ve Etkiler ve Azaltıcı Önlemler

Proje, Karadeniz'in çevresel durumunun iyileştirilmesi için güçlendirilmiş yönetim yoluyla olumlu sosyal etkilerle sonuçlanacaktır. Bunu başarmak için Proje, projeye ilgili sektörlerde sürdürülebilir iş standartlarını tanıtmak ve kirliliği azaltmak ve/veya önlemek için yenilikçi bir çözüme öncülük eden hibe projelerini finanse etmek üzere tasarlanmıştır. Bu bağlam, projenin başarısı için topluluklar ve paydaşlar tarafından önerilen müdahalenin kabul edilmesini sağlar. Toplum/topluluk kabulünü sürdürmek için, yerel ve ulusal paydaşları ve katılım yöntemlerini ve kadansı tanımlayan, ülkeye özel paydaş katılım planları (PKP'ler) ve hibe projelerine yönelik basitleştirilmiş PKP'ler geliştirilecek ve uygulanacaktır.

Risk açısından bakıldığında; projenin bölgeselliği ve ülke düzeyindeki kaynak ve kapasite, yerel bankalar, belediyeler, KOBİ'ler, kadın girişimciler ve yerel topluluklar gibi yerel aktörlerin Bileşen 2 kapsamında planlanan faaliyetlere zayıf katılımına neden olabilir. Proje, ulusal kurumların proje koordinasyonuna aktif katılımını sağlayacaktır. Ülkeye özel PKP'ler geliştirilecek ve uygulanacaktır. Açıklama ve bilgilendirme toplantıları, hassas grupların katılımı sağlanarak paydaş grubuna uygun bir yöntemle yerel dillerde yapılacaktır.

Bu aşamada hibe projelerine ilişkin iki potansiyel risk belirlenmiştir:

- Toplulukların; hibelerin/alt projelerin, geçimleri üzerinde olumsuz etkisi olabileceğine ilişkin algıları.
- Toplulukların; tarım, balıkçılık, turizm vb. alanlarda yeni/yenilikçi tekniklerin uygulanmasını gerektiren hibe projelerine katılma direnci.

Bu riskleri azaltmak için aşağıdaki önlemler alınacaktır:

- Hibe projeleri için basitleştirilmiş PKP'lerin geliştirilmesi ve uygulanması
- Yerel paydaşların, özellikle potansiyel etkilenen toplulukların endişelerini duymaları ve ele almaları için erken, zamanında ve aktif katılımını sürdürmek.
- Şikayet mekanizmasının tanıtılması
- Toplulukların ve yerel paydaşların izlemeye dahil edilmesi.

Alt projeler için dikkate alınması gereken ana toplum sağlığı ve güvenliği konuları/etkileri aşağıdakileri içerebilir:

- Artan trafik ve trafik kazası ve yaralanma riski
- Covid-19 dahil bulaşıcı hastalıkların yayılma riski
- Mevcut şebeke kablolarına ve borularına hasar verme olasılığı ve hizmetlerin aksaması
- Gürültü ve titreşim
- İşçilerin ve iş fırsatı kovalayanların mevcudiyeti ile bağlantılı olarak, topluluk kültürüne, emniyetine ve güvenliğine yönelik tehdit
- Topluluğun, mülklerinden geçişinin veya bunlara erişiminin sınırlandırılması veya günlük yaşam kalıplarının bozulması

Potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği risklerini azaltmak ve yönetmek için aşağıdaki önlemler alınabilir:

- Proje sahası uygun şekilde güvenlik altına alınacak (çitle çevrilecek), yerine göre, kontrolsüz girişler yasaklanacaktır.
- Proje ile ilgili trafik; trafik işaretleri, uyarı işaretleri, bariyerler ve trafiğin yönünün değiştirilmesi, personelin eğitimi, inşaat trafiğinin engel olduğu yerlerde yayalar için güvenli geçişler ve geçitler sağlanması, çalışma saatlerinin yerel trafik düzenlerine göre ayarlanması (ör. yoğun saatlerde veya canlı hayvan hareketi olan zamanlarda büyük ulaşım faaliyetlerinden kaçınılması), gerekirse halk için güvenli ve rahat geçiş sağlamak üzere sahada eğitilmiş ve görünür personel tarafından aktif trafik yönetimi yoluyla düzenlenecektir.
- Herhangi bir özel malzemenin nakliyesi, yetkililerle mutabık kalınan güzergahlar üzerinden yapılacaktır.
- COVID-19 ve bu tür bulaşıcı hastalıklar konusunda, ulusal makamlar ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından gerekli görülen tüm koruyucu önlemler alınacaktır.
- Tüm faaliyetlere, ilgili izinler alındıktan ve yerel makamlara bilgi verildikten sonra başlanacaktır.
- Potansiyel çevresel etkilere ilişkin tüm ilgili etki azaltıcı önlemler alınacaktır.

6. ÇSYÇ UYGULAMA SÜRECİ

KEİ, uygulayıcı kuruluş olarak, BBSEA PUB/PUB aracılığıyla projenin genel uygulamasından sorumludur. PUB, proje uygulamasının; Dünya Bankası'nın ÇSÇ'si, özellikle ilgili ÇSS'ler, Dünya Bankası Grubu'nun ÇSG İlkeleri, DSÖ Covid-19 Yönergeleri ve bu ÇSYÇ ile uyumlu olmasını sağlamak da dahil olmak üzere proje yönetimi ve destek konusunda günlük sorumluluğa sahip olacaktır. PUB, Projenin ve bu ÇSYÇ'nin yönetimi için yeterli personele sahip olacaktır.

Bu ÇSYÇ'nin uygulama süreci, PUB tarafından üstlenilecek olan aşağıdaki adımları içerecektir.

6.1. Tarama

ÇSYÇ süreci, hibe başvurularının (alt projelerin) çevresel ve sosyal olarak taranmasıyla başlar. Bu taramanın temel amacı, alt projelerin seçiminde ve daha sonra planlama aşamasında ele alınan ilgili hususların alınmasıdır. Tarama süreci, hibe başvurusunun (önerilen alt projenin) Dünya Bankası Grubu'nun Yasaklı Listesine (tam liste Ek 1'de verilmiş ve aşağıda özetlenmiştir) göre finansman için uygun olup olmadığını ve uygunsa, projeye özel bir ÇSYP gerekip gerekmediğini belirleyecektir.

Proje kapsamında finansman için uygun olmayan faaliyetler/hibe başvuruları/alt projeler içeren yasaklı listesi aşağıdadır:

- Dünya Bankası ÇSÇ risk sınıflandırmasına göre yüksek ve önemli çevresel ve sosyal risk alt projeleri
- Gerekli ulusal ÇED sürecini tamamlamayan alt projeler
- Bilinen ve korunan kültürel miras üzerinde olumsuz etkileri olacak alt projeler
- Kritik ve doğal yaşam alanları üzerinde olumsuz etkileri olacak ve/veya biyolojik çeşitlilik açısından önemli etkileri olacak alt projeler
- Arazi edinimi, arazi kullanımı kısıtlaması ve/veya zorunlu yeniden yerleştirme gerektiren alt projeler
- DB'nin Koruma Politikası OP/BP 7.50 – Uluslararası Su Yolları ile ilgili Projeleri tetikleyecek alt projeler
- DB'nin Koruma Politikası OP/BP 7.60 – İhtilafli Bölgelerdeki Projeleri tetikleyecek alt projeler
- Çocuk işçiliği ve zorla çalıştırma içeren alt projeler/faaliyetler

Tarama, önerilen alt projelerin potansiyel çevresel ve sosyal risklerinin, mevcut bilgilere dayalı ön değerlendirmesini içerecektir. PUB, alt projelerin olası olumsuz etkilerini ve çevresel ve sosyal risk seviyelerini belirlemek için, Ek 2'de verilen tarama kontrol listesini kullanarak hibe başvurularını/önerilen alt projeleri (Dünya Bankası ile istişare içinde) tarayacaktır. Dünya Bankası en az ilk üç alt proje taramasını ve ÇSYP'leri gözden geçirecek ve itirazda bulunmayacaktır. Aşağıdaki tarama süreçleri ve ÇSYP incelemeleri PUB tarafından yapılacaktır. Banka, geriye kalan taramalar ve sahaya özgü araçlar için sonradan inceleme yapabilir. Dünya Bankası'na bu amaçla sunulan bilgiler, önerilen tarama

kategorisini ve kategori seçimini doğrulayan bilgilerle birlikte analiz edilecek olan temel çevresel ve sosyal konuları içerecektir.

Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Çerçevesine (ÇSF) göre projeler; tür, konum, hassasiyet ve projenin ölçeği gibi ilgili potansiyel riskler ve etkiler, potansiyel çevresel ve sosyal risklerin ve etkilerin doğası ve büyüklüğü, Faydalanıcının kapasitesi ve taahhüdü ve hafifletme önlemlerinin ve sonuçlarının sağlanmasıyla ilgili olabilecek diğer risk alanları dikkate alınarak, Yüksek Risk, Önemli Risk, Orta Risk veya Düşük Risk olarak dört kategoriden biri içinde sınıflandırılır. DB Proje Sınıflandırmasının detayları Ek 3'te verilmiştir.

Tarama sürecinin sonucu, alt projenin DB çevresel ve sosyal riskler sınıflandırmasına uygun olarak çevresel ve sosyal riskleri açısından kategorize edilmesidir. Bu bağlamda, alt projeler dört risk düzeyine (yüksek, önemli, orta ve düşük) ayrılabilir. Bu dört seviye arasında yüksek ve önemli risk taşıyan faaliyetler, Proje yasaklı listesinde oldukları için daha fazla değerlendirilmeyecektir. Orta riskli ve düşük riskli faaliyetler, Eko-İnovasyon Yarışmasında değerlendirme ve finansman için uygun olacaktır.

6.2. Çevresel ve Sosyal Etkilerin Değerlendirilmesi

Tarama prosedürüne göre Yüksek Risk ve Büyük Risk Kategorisine giren alt projeler, proje kapsamından çıkarılacaktır. Orta Risk Kategorisine giren alt projeler için, Dünya Bankası ÇSS'leri ve Ek 4'te sağlanan örnek yapı ile uyumlu olarak sahaya özel bir ÇSYP geliştirilecektir. Düşük Risk Kategorisine giren alt projeler için, (taramayı takiben) daha fazla çevresel ve sosyal değerlendirme gerekli olmayacak ve bu alt projeler için Ek 5'te verilen ÇSYP Kontrol Listesi kullanılacaktır. Orta ve Düşük Risk Kategorisine giren (tarama sürecinde belirlenen) alt projeler için izlenecek prosedürler aşağıda Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. Her Risk Kategorisi için izlenecek prosedürler

Alt Proje Aşaması	Prosedürler		Sorumlu Taraf
	Orta Riskli Alt Projeler	Düşük Riskli Alt Projeler	
Proje Tanımı / Ön Fizibilite	Çevresel ve Sosyal Tarama (Ek 2'ye göre)	Çevresel ve Sosyal Tarama (Ek 2'ye göre)	PUB ve Dünya Bankası (itirazı yok)
Fizibilite/Tasarım	ÇSYP hazırla (Ek 4'e göre)	Yerel gereksinimler ve ÇSYP Kontrol Listesi (Ek 5'e göre)	Hibe Faydalanıcısı
	Halkla istişareler (ülkeye özel PKP'ye veya alt proje için basitleştirilmiş PKP'ye göre)	Yerel gereksinimler ve ÇSYP Kontrol Listesi (Ek 5'e göre)	PUB ve Hibe Faydalanıcısı
Detaylı Tasarım	Etki azaltma önlemlerinin tasarıma dahil edildiğinden emin olun	Yerel gereksinimler ve ÇSYP Kontrol Listesi (Ek 5'e göre)	Hibe Faydalanıcısı ve PUB
	ÇSYP, PKP ve İYP hususlarının Tasarım ve İhale Dokümanlarına dahil edildiğinden emin olun	Yerel gereksinimler ve ÇSYP Kontrol Listesi (Ek 5'e göre)	PUB ve Hibe Faydalanıcısı
İnşaat	ÇSYP, PKP ve İYP'yi uygula ve izle	Yerel gereksinimler ve ÇSYP Kontrol Listesi (Ek 5'e göre)	Hibe Faydalanıcısı ve PUB

Alt Proje Aşaması	Prosedürler		Sorumlu Taraf
	Orta Riskli Alt Projeler	Düşük Riskli Alt Projeler	
	Gerektiğinde ÇSYP'yi güncelle	Yerel gereksinimler ve gerektiğinde ÇSYP Kontrol Listesini güncelle (Ek 5'e göre)	Hibe Faydalanıcısı
İnşaat Sonrası	ÇSYP tanımlı izleme eylemlerini gerçekleştir	Yerel gereksinimler ve ÇSYP Kontrol Listesi (Ek 5'e göre)	Hibe Faydalanıcısı ve PUB

Ulusal ÇED sürecinden geçmesi gereken alt projeler, ulusal ÇED süreci tamamlanmadan finansman için uygun olmayacaktır. Ulusal ÇED sürecinin çıktıları, alt projenin etkisinin önemini belirlemek ve alt proje alanının hassasiyet seviyesini belirlemek için ÇSYP (orta risk kategorisi için) hazırlığında kullanılacaktır. Böyle bir durumda, ulusal ÇED belgesinin Dünya Bankası'nın gerekliliklerini karşıladığı tespit edilirse, PUB ve Dünya Bankası ek bir ÇSYP hazırlanmasını talep etmemeye karar verebilir.

6.2.1. Orta Riskli Alt Projeler

Orta Risk Kategorisine giren alt projeler için, yeşillendirme önlemleri gibi iyileştirmelerin uygulanmasını sağlamak üzere sahaya özel bir ÇSYP gerekli olacaktır. ÇSYP; olumsuz çevresel ve sosyal etkileri önlemek veya dengelemek veya bunları kabul edilebilir seviyelere indirmek için bir alt projenin inşaat ve işletme aşamalarında alınacak önlemleri, bu önlemlerin uygulanması için gereken eylemleri ve kullanılan etki azaltma önlemlerinin etkililiğini değerlendirmeye yönelik bir izleme planını açıkça ortaya koymalıdır. Bir ÇSYP'nin ana bileşenleri şunları içerir:

- Proje özelliklerinin açıklaması
- Düzenleme çerçevesi
- Genel koşulların açıklaması
- Çevresel ve sosyal etkilerin tanımlanması ve değerlendirilmesi
- Etki azaltma ve güçlendirme önlemleri
- İzleme planı
- Paydaşlarla istişare ve bilgi paylaşımı
- ÇSYP uygulama bütçesi

ÇSYP için örnek bir yapı ve danışmanların ÇSYP'leri hazırlaması için gereken nitelikler ve beceriler Ek 4'te verilmiştir.

6.2.2. Düşük Riskli Alt Projeler

Bir proje, insan toplulukları ve/veya çevre üzerindeki potansiyel olumsuz risklerinin ve etkilerinin asgari veya ihmal edilebilir olması durumunda Düşük Riskli olarak sınıflandırılır. Bu nedenle, olumsuz riskleri ve etkileri ve sorunları çok az olan veya hiç olmayan, Düşük Risk Kategorisine giren alt projeler, ilk taramanın ardından daha fazla çevresel ve sosyal değerlendirme gerektirmeyecektir. Bu alt projeler için, ilgili ulusal gereklilikleri karşılamının yanı sıra Ek 5'te verilen ÇSYP Kontrol Listesi de dikkate alınacaktır.

İlgili önlemlerin uygulanması, PUB'nin (ulusal odak noktaları ile birlikte) alt projelerin Dünya Bankası gerekliliklerini karşıladığına dair kalite güvencesinden sorumlu olacağı durumlarda, hibe faydalanıcılarının sorumluluğudur.

6.3. Halkla İstişare ve Bilgi Paylaşımı

Ülkeye özel Paydaş Katılım Planları (PKP'ler) yanı sıra gerektiğinde hibe projeleri için basitleştirilmiş PKP'ler, bölge özelinde geliştirilen Paydaş Katılım Planı (PKP) doğrultusunda hazırlanacaktır. Bu PKP belgeleri ve alt projeye özel ÇSYP'ler kamuya açıklanacaktır. Halkla istişare ve bilgi paylaşımı faaliyetleri de ülkeye özgü PKP'lerde tanımlanacak ve buna göre yürütülecektir. Proje ve alt projeler/hibeler kapsamında hazırlanan tüm Ç&S belgeleri (ÇSYP'ler), COVID-19 pandemisine ilişkin her hükümet kısıtlaması göz önünde bulundurularak, Dünya Bankası tarafından kabul edilebilir ve bölgeye özel PKP'lere uygun olarak zamanında ve şeffaf bir şekilde açıklanacak ve istişare edilecektir.

Taslak ÇSYP belgeleri, istişarelerden önce paylaşılacak ve paydaşlardan geri bildirim alındıktan sonra nihai hale getirilerek ülke içinde açıklanacaktır. Alt projenin (Dünya Bankası tarafından) onaylanması öncesinde, PUB nihai ÇSYP belgelerinin İngilizce versiyonlarını Dünya Bankası'na sunacaktır.

Projenin yaşam döngüsü boyunca paydaşların katılımının zamanlaması ve yöntemleri PKP'de açıklanmaktadır ve ülkeye özel halkla istişare faaliyetleri, hazırlanacak olan ülkeye özel PKP'lere göre yürütülecektir. Tüm istişare faaliyetlerinde, pandemi koşullarında geçerli hükümet kısıtlamaları doğrultusunda alınacak ek önlemler dikkate alınacaktır.

Paydaşlarla yapılan toplantıların ve istişarelerin kayıtları tutulacaktır. Ülkeye özgü PKP'lerin hazırlanması ve uygulanması, ulusal odak noktalarının sorumluluğudur. Bunlar, proje bütçesinden fonlanacaktır (bölgeye özel PKP'de belirtildiği gibi). Hibe projeleri için basitleştirilmiş PKP'lere ihtiyaç duyulduğunda, bunlar hibe faydalanıcılarının sorumluluğu olacaktır. PUB, bir PKP'yi incelerken, bunun açık, uygulanabilir ve uygun olduğunu onaylayacak ve PKP'lerin ve halkın katılımı faaliyetlerinin DB gerekliliklerini karşılamasını sağlayacaktır.

6.4. Dünya Bankası Onayı

Tarama kriterlerine göre, (gerekirse) ulusal ÇED prosedürünü tamamlamış, uygunluk kriterlerine göre taranmış ve bu ÇSYÇ'de belirtilen hükümlere göre hazırlanan ÇSYP'ler finansman için uygun olacaktır. Dünya Bankası en az ilk 3 alt proje taramasını ve ÇSYP'leri gözden geçirecek ve itirazda bulunmayacaktır. Aşağıdaki tarama süreçleri ve ÇSYP incelemeleri PUB tarafından yapılacaktır. Banka, geriye kalan taramalar ve sahaya özgü araçlar için sonradan inceleme yapabilir. Uygulama sırasında, DB, PUB'nin Düşük ve Orta Riskli alt projelerin Ç&S belgelerinin ön incelemesini yapması ve Dünya Bankası'nın sonradan inceleme yapması konusunda PUB ile mutabık kalabilir.

6.5. Ç&S Gerekliliklerinin Hibeler ve Yapım İşleri Sözleşmelerine Dahil Edilmesi

Hibe anlaşmaları, her bir orta riskli alt proje için hazırlanacak olan sahaya özel ÇSYP'lerin uygulanmasına ilişkin gereklilikleri içermelidir. Bu anlaşmalar ayrıca ÇSYÇ ve ÇSTP, bölgeye özel PKP ve İYP'ye uyum için ilgili unsurları da içerecektir. Tüm alt projeler için, sahaya özel ÇSYP'ler, İYP'ler ve ülkeye özel PKP'ler veya hibe projeleri için basitleştirilmiş PKP'ler de satın alma belgelerine eklenecek ve alt proje işlerini yapmak üzere seçilen yüklenici ile yapılan sözleşmenin bir parçası olacaktır. Bu bölümler, söz konusu işler sırasında meydana gelebilecek olası etkileri ve yüklenicinin bunları azaltmak için alması gereken önlemleri içerir. Yüklenicilerin sahaya özgü etki azaltma önlemlerini tam olarak uygulamaları ve uygulamanın izlenmesinden sorumlu olmaları gerekecektir. Yükleniciler, ÇSYP'lerin sahada başarılı bir şekilde uygulanmasını sağlamak için yeterli kapasiteye sahip olacaklardır.

6.6. Orta Dereceli Risk Kategorisindeki Alt Projeler için ÇSYP'lerin Uygulanması

Hibe faydalanıcısı ve onun yüklenicisi, İSG önlemleri de dahil olmak üzere alt proje için hazırlanan sahaya özel ÇSYP'yi uygulayacaktır. Yüklenici;

- gerektiğinde ÇSYP'yi uygulamak için yeterli kapasiteye (sahada belirlenen yeterli nitelik ve becerilerle birlikte) sahip olacak,
- sahaya özel ÇSYP'yi gözden geçirecek ve gereksinimleri kendi yöntem bildirimine dahil edecek,
- ilgili işler için ÇSYP'lerde belirtilen etki azaltıcı önlemleri uygulayacak,
- çevresel ve sosyal etkileri kontrol edecek ve en aza indirecek,
- tüm personelin ve çalışanların ÇSYP'deki prosedür ve görevleri anlamasını sağlayacak,
- çevresel hijyeni sağlayacak,
- hibe faydalanıcısına inşaat süresi boyunca koruma önlemleri, etki azaltma ve sonuçlar hakkında aylık bir rapor sunacak,
- hibe faydalanıcısını herhangi bir kaza ve olay hakkında derhal bilgilendirecek ve inşaat sahasında bir olay kaydı tutacak ve
- çevresel, sosyal ve İSG konularında personel ve çalışanların eğitiminden sorumlu olacaktır.

6.7. İzleme ve Denetleme

Sahadaki yükleniciler, hibe faydalanıcısı tarafından sürekli olarak izlenecektir. Bu bağlamda, hibe yararlanıcısı ÇSYP veya ÇSYP kontrol listesinin sahada uygulanmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda, hibe faydalanıcıları;

- Gerektiğinde yeterli niteliklere ve becerilere sahip ilgili çevresel ve sosyal uzmanları işe alacak/görevlendirecek,
- Sahaya özel çevresel ve sosyal etki azaltma önlemlerinin yüklenici tarafından sahada usulüne uygun olarak uygulanmasını sağlayacak,
- Yüklenicinin faaliyetlerini DB ÇŞÇ gereklilikleri doğrultusunda izleyecek ve denetleyecek,
- Yüklenicinin günlük faaliyetlerinin kaydını tutacak,

- PUB'a ve nihayetinde DB'ye sunulan aylık ilerleme raporları için çevresel ve sosyal konular hakkında bilgi toplayacak ve bunların tümünün DB gereklilikleriyle uyumlu olduğundan emin olacaktır.

PUB, ÇSYP'lerin, PKP'lerin ve İYP'nin uygulanmasını ve şikayet mekanizmalarının (ŞM) erişilebilir ve işlevsel olmasını sağlamak için hibelerin/alt projelerin düzenli denetimini gerçekleştirecektir. PUB, ÇSYP uygulamasında herhangi bir sorun fark ettiğinde, hibe faydalanıcısını bilgilendirecek ve bunları düzeltmeye yönelik adımları onunla kararlaştıracaktır. Özellikle, herhangi bir önemli çevresel veya sosyal olay için (örneğin ölümler, zaman kaybı olayları, çevresel sızıntılar vb.), hibe faydalanıcıları 48 saat içinde PUB'u bilgilendirecek ve PUB bilgi alır almaz olay hakkında Dünya Bankası'nı bilgilendirecektir. Kök neden analizi, alınan tedbirler ve tazmin önlemlerini içeren olay raporu 30 iş günü içinde PUB'a sunulacak ve PUB olay raporunu Dünya Bankası'na ileticektir. PUB ayrıca, sorunları Dünya Bankası'nın dikkatine sunmak için, bulgularını iki yılda bir yayımlayacağı proje ilerleme raporunda veya gerektiğinde daha sık aralıklarla Dünya Bankası'na bildirecektir. Dünya Bankası'nın projeye ilişkin Görev Ekibi, zaman zaman ve gerektiğinde, proje denetiminin bir parçası olarak proje sahalarını da ziyaret edecektir.

6.8. İşgücü Yönetim Prosedürü (İYP)

İşgücü Yönetim Prosedürü hazırlanmış olup, hibe faydalanıcıları/hibe alanlar dahil tüm proje çalışanları için uygulanacaktır. İYP, işçi haklarını kapsar ve (i) istihdam şart ve koşullarını; (ii) (varsa) temel potansiyel işgücü risklerinin özetini; (iii) Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna'nın çalışma mevzuatının özetini ve iv) tüm çalışanlara açık olan şikayet mekanizmasını açıklar. İYP, hibe projeleri hakkında daha fazla ayrıntının bilindiği uygulama aşamasında güncellenecektir.

İYP, proje ile ilgili aşağıda belirtilen işgücü risklerini tanımlamıştır:

- İşgücü risklerinin, esasen küçük ölçekli inşaat/kurulum işleri gibi küçük hibelerle ilgili İSG konularıyla ilişkilendirilmesi beklenmektedir. Sağlık ve güvenlik riskleri; toz, gürültü ve geçici trafik kesintileri gibi etkileri içerebilir.
- COVID-19 salgınına ilişkin İSG riskleri, sivil toplum ve paydaşların katılımıyla gerçekleştirilecek toplantılara ilişkin riskler içerebilir.

6.9. COVID-19 Pandemisi Müdahalesi

Devam eden COVID-19 küresel salgını, 2021 boyunca ve muhtemelen 2022'de de Proje operasyonlarını ve faaliyetlerini etkileyecektir. Pandemi, turizmden elde edilen doğrudan ve dolaylı gelirin yanı sıra hareket özgürlüğü ve kırsal hizmet sunumu seviyeleri ve türleri de dahil olmak üzere ülkelerin ekonomisi üzerinde önemli etkilere sahip olmaya devam edebilir. Ayrıca hükümetin, sivil toplumun ve kırsal toplulukların kapasite ve diğer kaynakları pandeminin önlenmesine ve etkilerine yönlendirilmeye devam edecektir.

Ayrıca, pandeminin personelin, toplulukların ve hükümet ortaklarının yaşamları üzerinde sağlık, ekonomik ve sosyal etkileri olabilir ve kısa ila orta vadede bağışçı ortamını değiştirmesi muhtemeldir. Pandemi bir risk olmaya devam ederken, Proje, çalışma sırasında bulaşma risklerini ve pandemiden kaynaklanan potansiyel doğrudan etkileri değerlendirmek

de dahil olmak üzere hazırlıklı olunmasını sağlamalı ve ulusal gereklilikleri, Dünya Bankası ve DSÖ yönergelerini izleyerek, COVID-19 önlemlerini ÇSYP'lere ve uygulamaya dahil etmelidir.

Tedbirler; seyahati azaltarak, güvenlik protokollerine bağlı kalarak, uzaktan çalışma uygulamalarını artırarak ve riskler yüksekken topluluklardaki doğrudan Proje müdahalelerini sınırlandırarak, maruz kalma ve bulaşmayı azaltmayı içerebilir.

Buna ek olarak Proje;

- Uygun olduğu durumlarda COVID-19 pandemisi ile ilgili hükümet ve sivil toplum eylemleriyle uyum ve koordinasyon sağlamalı,
- Pandemi ile ilgili resmi bilgilerin topluluklara ve ortaklara iletilmesine yardımcı olmalı,
- Riskleri azaltabilecek ekipmanın sağlanması, gerektiğinde uzaktan çalışma fırsatlarının artırılması ve ulusal karantina ve izolasyon tavsiyelerine bağlı kalınmasının sağlanması da dahil olmak üzere, personelin Proje ofislerinde ortaklar ve topluluklar ile birlikte çalışmalarını güvenli bir şekilde yürütmek üzere hazırlanmasını ve eğitilmesini sağlamalı,
- Tüm topluluk katılımının, topluluklar içinde ve topluluklar arasında enfeksiyon riskini azaltmak için asgari protokolleri izlemesini sağlamalı ve
- Proje tarafından üstlenilen önlemlerin uygulanmasını ve etkinliğini düzenli olarak izlemelidir.

Pandemi ile ilgili durum nedeniyle, riskler ve öneriler, yapılacak ÇSYP çalışmaları kapsamında değerlendirilecek ve detaylandırılacak ve PUB tarafından pandemi sırasında aylık olarak gözden geçirilecektir.

7. KURUMSAL DÜZENLEMELER VE SORUMLULUKLAR

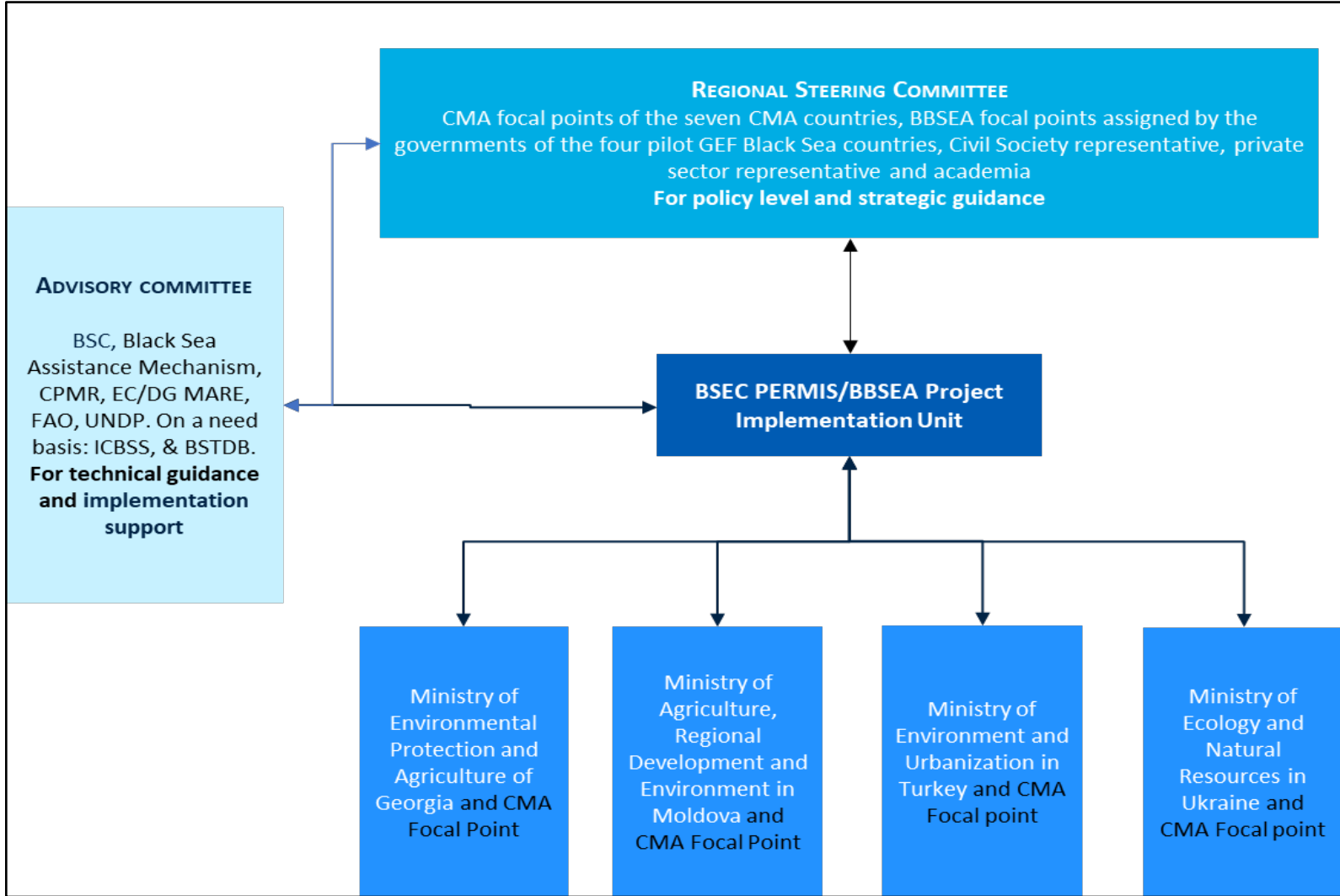
Bu Proje, iyi kurumsal ve toplantı kapasitelerine sahip güçlü bir yürütme birimi oluşturmaya özen gösterecektir. Bu bağlamda KEİ, Karadeniz bölgesindeki Üye Devletleri arasında ortaklığı ve ekonomik işbirliğini teşvik edebilen, tanınmış, çok taraflı bir işbirliği kuruluşudur. Proje Uygulama Birimi (PUB), KEİ Uluslararası Daimi Sekreterliği'nde (KEİ PERMIS) olacaktır. KEİ PERMIS, İstanbul, Türkiye Cumhuriyeti merkezlidir ve KEİ Örgütü'nün sekreterlik görevlerini yerine getirmektedir. Karadeniz bölgesindeki tüm ülkelerde çalışma deneyimine ve fikir birliği oluşturma becerisine dayanan KEİ PERMIS, son bölgesel girişim olan 2019 Ortak Denizcilik Gündemi (ODG) ve bilimsel ayağının (SRIA) müzakere edilmesinde aktif bir rol oynamıştır. ODG, BBSEA GEF tarafından finanse edilen Bölgesel projenin PDO'su ile örtüşen deniz çevresinin etkin bir şekilde korunması ihtiyacını vurgulamıştır.

Proje, bir Bölgesel Yönlendirme Komitesi (BYK), Danışma Komitesi ve bir Proje Uygulama Birimi'ni içeren kurumsal yapı aracılığıyla, ilgili proje faaliyetlerini yönetmek için KEİ'yi güçlendirecektir. Teknik rehberlik ve projelerin tanımlanması için BYK içinde danışma birimi/komitesi oluşturulacaktır. Uygulama ayrıca akademik sektörü, yerel sivil toplum kuruluşlarını ve yerel hükümet yetkililerini de içerecektir. KEİ PERMIS/BBSEA PUB, genel koordinasyondan sorumlu olacak ve diğerlerinin yanı sıra, GEF ve Dünya Bankası'nın gerektirdiği şekilde, yıllık işletme planlarının hazırlanmasını denetleyecek ve denetim raporlarını ve diğer raporları hazırlayacaktır. Proje uygulamasına yönelik kurumsal düzenlemeler aşağıda Şekil 8'de verilmektedir.

7.1. Kilit Organların Roller ve Sorumlulukları

Bölgesel Yönlendirme Komitesi (BYK), politika düzeyinde ve stratejik rehberlik sağlayarak, sektörel politikalar ve programlarla bağlantıları sağlayarak, herhangi bir ihtilafın çözümüne yardımcı olacak ve diğer konuların yanı sıra proje stratejisi ve operasyonlarında iyileştirmeler önerecek ve müzakere edecektir. BYK, ilerleme raporunu ve yıllık çalışma programını onaylayacaktır. BYK; yedi ODG ülkesinin ODG odak noktalarını ve dört BBSEA GEF Proje Odak Ülkesinin hükümetleri tarafından atanan BBSEA odak noktalarını, Sivil Toplum temsilcisini, özel sektör temsilcisini ve BBSEA odak noktaları ve KEİ PERMIS Genel Sekreteri (GS) tarafından aday gösterilen akademik çevreyi içerecektir. En az yılda bir kez toplanacaktır. Kaynakların daha verimli kullanılması için BYK, uygun ODG toplantıları ortamında veya peş peşe toplanacaktır.

Danışma Komitesi; BSC, Çevresel Denizcilik Bölgesi Konferansı Karadeniz Komisyonu (CPMR), Avrupa Komisyonu/DG MARE'yi içerecektir ve diğer ilgili bölgesel ortakları/organizasyonları (örneğin, FAO, GFCM UNDP, CPMR, ICBSS ve BSTDB gibi KEİ ile ilgili Kuruluşları) ile Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ve Avrupa Yatırım Bankası (EIB) de konuya özel teknik rehberlik için danışman üye olarak davet edilebilecektir. Sonuçları sunma amaçlı danışma komitesi toplantıları yılda bir kez yapılacaktır. Bu toplantılara, KEİ tarafından atanan BBSEA Özel Elçisi moderatörlük/başkanlık yapacak ve genel siyasi rehberlik sağlayacaktır.

Şekil 8. Proje Uygulamasını İçin Kurumsal Düzenlemeler

BBSEA PUB (PUB), KEİ PERMIS tarafından yönetilecektir. PUB, KEİ Sekreterliği bünyesinde oluşturulacak ve aşağıdakileri içeren profesyonel, idari ve destek personelinden oluşacaktır:

- BBSEA Yöneticisi/Proje Yöneticisi
- Operasyon Uzmanı/Program Sorumlusu
- İnovasyon Sorumlusu
- İletişim Uzmanı
- İki İzleme ve Değerlendirme (İ&D) Uzmanı
- BT Uzmanı
- Satınalma Sorumlusu
- Finans Sorumlusu
- Çevre (ve İSG) Uzmanı
- Sosyal Uzman
- Çok Yönlü Görevli

Proje yürütücü kuruluş, sosyal ve çevresel önlemler, izleme, raporlama ve değerlendirme, şikayetleri ele alma mekanizmaları ve ayrıca fonların dağıtımını onaylama ve izleme de dahil olmak üzere satın alma ve mali yönetim ve izleme ile ilgili hususlara ilişkin proje uygulamasının koordinasyonundan, gözetiminden ve izlenmesinden sorumlu olacaktır.

Akademik sektör, yerel sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetim yetkilileri ile ağlar/sinerjiler kurulacaktır. BBSEA Proje Yöneticisi, yukarıda belirtilen ortaklarla düzenli olarak yapılacak toplantılara ev sahipliği yapmaktan sorumlu olacaktır. Toplantılara BBSEA Özel Elçisi başkanlık edecektir.

BBSEA PUB; Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna'da ulusal düzeydeki faaliyetlerin yürütülmesi için her bir ulusal GEF Odak Noktası ile koordinasyon içinde olacaktır. Ulusal ajanslar şunları içerir:

- Gürcistan Çevre Koruma ve Tarım Bakanlığı
- Moldova Cumhuriyeti Tarım, Bölgesel Kalkınma ve Çevre Bakanlığı
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı
- Ukrayna Enerji ve Çevre Koruma Bakanlığı

Ulusal ajanslar, BYK gözlemlerini dikkate alarak PUB'ne destek olacak ve Projenin tüm uygulamasına teknik destek sağlayacaktır.

7.2. Sonuç İzleme ve Değerlendirmeye (İ&D) Yönelik Düzenlemeler

Proje İ&D; hesap verebilirlik, şeffaflık, iletişim, öğrenme ve proje yönetimi desteği için tasarlanmıştır. İ&D faaliyetleri; projenin ilerlemesini izleyecek, proje faaliyetlerinin durumu hakkında bilgi üretecek, bölgesel ve ulusal düzeylerde oluşturulan verileri analiz edecek ve bir araya getirecek ve proje faaliyetlerinden alınan temel dersleri ve iyi uygulamaları katılımcı ülkeler ve bölge dışındaki paydaşlara belgeleyecek ve yayacaktır.

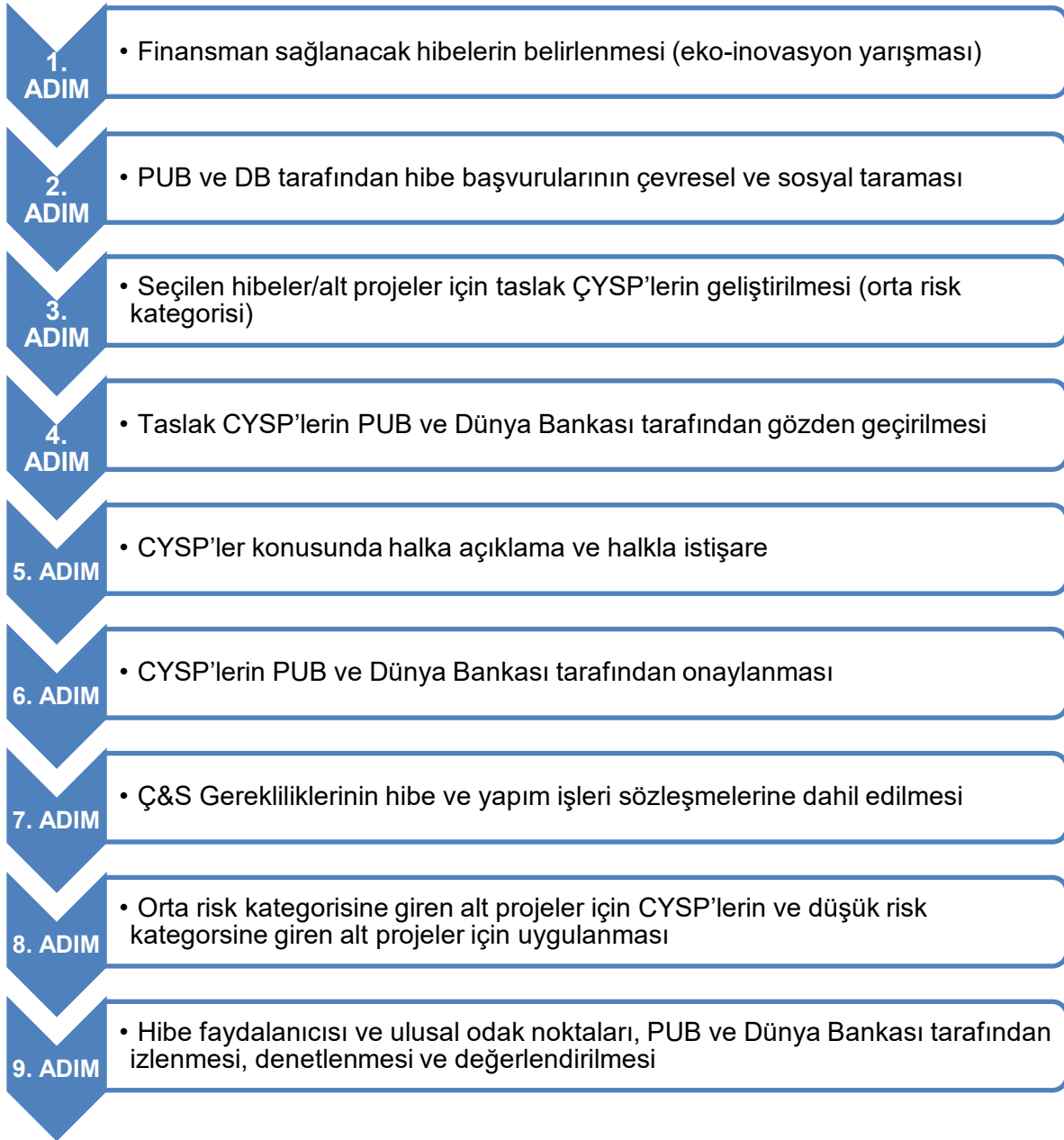
Proje İzleme yıllık olarak gerçekleştirilecektir ve proje yürütme birimi olarak KEİ PERMIS/BBSEA PUB'nin sorumluluğundadır. İzleme, projenin Sonuç Çerçevesini ve ara (PDO) göstergelerin yanı sıra acil (proje bileşeni) göstergeleri de izleyecektir. KEİ PERMIS İ&D, proje faaliyetlerinin ilerlemesi yanı sıra ESF standartlarına ve güvenilir düzenlemelere uyumuna ilişkin bilgi toplamanın genel olarak izlenmesini sağlayacaktır. KEİ PERMIS; İ&D hedeflerinin yerine getirilmesinden, İ&D planının ve kılavuzunun hazırlanmasından ve bunların uygulanmasından sorumlu olacaktır.

KEİ PERMIS/BBSEA PUB tarafından İ&D fonksiyonunun genel uygulamasından, İ&D planının uygulanmasından ve İ&D el kitabının taslağının hazırlanmasından ve sonuçlandırılmasından sorumlu olmak üzere en az iki İ&D uzmanı işe alınacaktır. Bu uzmanlar, ülkelerin bilgi toplamayı denetleme sorumluluklarını paylaşarak izleme ve değerlendirme faaliyetlerini ortaklaşa planlayacak ve uygulayacaktır. Doğrudan proje yöneticisine rapor vereceklerdir. Aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık ilerleme raporları hazırlanacaktır. İ&D uzmanları tarafından toplanan veriler ve bilgiler, Dünya Bankası ile yapılan denetim misyonu toplantılarında ve ayrıca bölgesel ve ulusal düzeydeki paydaşlarla yapılan istişare toplantılarında paylaşılacaktır. İ&D bilgileri, proje yönetimi amaçlarına ek olarak politika oluşturma ve karar verme sürecine de bilgi sağlayacaktır.

Ara Dönem İncelemesine (MTR) hazırlık olarak, alınan derslerin, göstergelerin başarılmasındaki ilerlemenin değerlendirilmesinin ve PDO, hedefler ve göstergelerdeki potansiyel değişikliklerin bir araya getirilmesine yönelik bir değerlendirme yapılacaktır. Tamamlandığında, bir yararlanıcı değerlendirmesi ve nihai rapor, yani uygulama tamamlama ve sonuç raporu üretilecektir.

7.3. Proje Düzeyinde ÇSYÇ Süreç Akışı

ÇSYÇ gerekliliklerine ilişkin uygulama adımları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

7.4. Çevresel ve Sosyal Yönetim Önlemlerinin Uygulanmasına Yönelik Kurumsal Düzenlemeler ve Kapasite

KEİ PERMIS/BBSEA PUB, genel koordinasyondan sorumlu olacak ve diğerlerinin yanı sıra, GEF ve Dünya Bankası'nın gerektirdiği şekilde, yıllık işletme planlarının hazırlanmasını denetleyecek ve denetim raporlarını ve diğer raporları hazırlayacaktır. PUB, Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna'da ulusal düzeydeki faaliyetlerin yürütülmesi için her bir ulusal GEF Odak Noktası ile koordinasyon içinde olacaktır. Ulusal ajanslar şunları içerir:

- Gürcistan Çevre Koruma ve Tarım Bakanlığı
- Moldova Cumhuriyeti Tarım, Bölgesel Kalkınma ve Çevre Bakanlığı
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı

- Ukrayna Enerji ve Çevre Koruma Bakanlığı

Ulusal ajanslar, PUB'u desteklemek üzere dikkate alınarak projenin genel uygulaması için teknik rehberlik sağlayacaktır.

Proje kapsamında yer alan kurum/kuruluşların görev ve sorumlulukları aşağıda Tablo 18'de özetlenmiştir.

Tablo 18. Proje İle İlgili Kuruluşların Temel Görev ve Sorumlulukları

Kurum	Hibe Faydalanıcıları	Ulusal GEF Odak Noktaları	KEİ / KEİ PERMIS/ BBSEA PUB	Dünya Bankası
Proje Roller	Faydalanıcı	Faydalanıcı Ülke	Faydalanıcı / Uygulayıcı Kuruluş	Finansman Kurumu
Hibe başvurusu ve Seçim Süreci	Eko-hibe alma başvurusu	Projenin genel uygulaması ve PUB'a destek için teknik rehberlik	DB'ye bilgi sağlamak, fonların dağıtımını onaylamak ve izlemek için hibe başvurularını tarama kriterleri ve E&S riskleri açısından taramak	PUB'u desteklemek, tarama sonuçlarını gözden geçirmek ve itiraz etmemek
Alt Proje Hazırlama Süreci	Alt projenin uygulanmasına ilişkin tüm ulusal onay ve izinleri almak Gerektiğinde ÇSYP'yi (orta risk kategorisi alt projeleri için) ve basitleştirilmiş PKP'yi hazırlamak veya ilgili çevresel ve sosyal standartları hazırlamak ve uygulamak için ÇSYÇ'deki ÇSYP Kontrol Listesini kullanmak	Alt projeleri, ilgili ulusal mevzuata uygunluk ve izinler açısından gözden geçirmek ÇSYP'leri, orta risk kategorisine giren alt projeler için gözden geçirmek Ülkeye özgü PKP'ler hazırlamak Alt projeler konusunda ulusal düzeyde halka açıklama ve halkla istişare yapmak	Taslak ÇSYP'leri gözden geçirmek Ülkeye özgü PKP'leri gözden geçirmek ve onaylamak ÇSYP'leri halka açıklamak ve istişare faaliyetleri yürütmek ÇSYP'leri onaylamak	PUB'a teknik rehberlik sağlamak ve performans ve izleme sisteminin geliştirilmesine yardımcı olmak ÇSYP'leri ve ülkeye özgü PKP'leri gözden geçirmek ve onaylamak

Kurum	Hibe Faydalanıcıları	Ulusal GEF Odak Noktaları	KEİ / KEİ PERMIS/ BBSEA PUB	Dünya Bankası
Proje Roller	Faydalanıcı	Faydalanıcı Ülke	Faydalanıcı / Uygulayıcı Kuruluş	Finansman Kurumu
Alt Proje Uygulama Süreci	Ç&S gereklilikleri (ÇSYP'ler ve DB ÇSS'leri yansıtan bu ÇSYÇ ile uyumlu olarak) ve Şikayet Mekanizmasını alt proje düzeyinde uygulamak Ç&S gereklilikleri yapım işi sözleşmelerine dahil etmek Sahaya özgü çevresel ve sosyal gereklilikler doğrultusunda, müteahhitlerin çalışmalarının çevresel ve sosyal performansını sahada izlemek	Hibe faydalanıcısı için teknik rehberlik ve PUB'nin desteklenmesi Alt projelerin ulusal mevzuat ve gereksinimler açısından izlenmesi ve denetlenmesi	Ç&S gereklilikleri hibelere dahil etmek İş sözleşmelerini gözden geçirmek ve onaylamak Proje boyunca ilgili tüm kural ve düzenlemelerin benimsenmesini sağlamak bakımından, seçilen hibe faydalanıcılarını ulusal odak noktaları ile koordine etmek ÇSYÇ, ÇSTP, ÇSYP'ler, İYP, ülkeye özgü PKP'ler ve şikayet sürecinin uygulanmasını sağlamaya yönelik izleme ve denetim	Hibeleri ve iş sözleşmelerini gözden geçirmek ve onaylamak ÇSYÇ, ÇSTP, ÇSYP'ler, İYP, ülkeye özgü PKP'ler ve şikayet süreci uygulamasının, uygulama destek görevleri yoluyla gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi
Raporlama	PUB'a, çevresel ve sosyal önlemlerin uygulanmasına ilişkin aylık rapor	-	Yürütülmekte olan tüm alt projeler için altı aylık çevresel ve sosyal uygunluk raporları PUB tarafından hazırlanacak ve Dünya Bankası'na sunulacaktır. PUB tarafından, ÇSTP'nin durumunu ve çevresel ve sosyal çerçeve belgelerine uyumu ve tüm alt projeye özel ÇSYP'ler, İYP ve ülkeye özgü PKP uygulamasını özetleyecek olan çevresel ve sosyal konular hakkında bir bölüm de içeren altı aylık proje ilerleme raporları hazırlanacaktır.	İlgili raporların gözden geçirilmesi ve onaylanması

7.4.1. BBSEA PUB

BBSEA PUB, Çevre ve Sosyal Yönetim Çerçevesinin uygulanmasını koordine etmek için Proje kapsamında ilgili nitelik ve becerilere sahip en az bir çevre (ve İSG) uzmanı ve bir sosyal uzman içerecektir. PUB'daki Ç&S uzmanlarının sorumlulukları aşağıdaki gibi olacaktır:

- Dünya Bankası gerekliliklerine ve bu ÇSYÇ'ye göre Ç&S risk kategorizasyonuna ilişkin alt proje taramasını gerçekleştirmek.
- Orta risk kategorisindeki alt projeler için ÇSYP'lerin hazırlanması ve düşük risk kategorisindeki alt projeler için ÇSYP Kontrol Listesinin kullanımı konusunda hibe faydalanıcılarına ve ulusal odak noktalarına rehberlik sağlamak.
- Alt projeler için istişare ve açıklama gereklilikleri konusunda hibe yararlanıcılarına ve ulusal odak noktalarına rehberlik sağlamak.
- ÇSYP'leri gözden geçirmek, hibe yararlanıcılarına ve ulusal odak noktalarına yazılı yorumlar sağlamak, Dünya Bankası uzmanlarıyla ÇSYP'lerin gözden geçirilmesini koordine etmek, nihayetinde Dünya Bankası'nın ÇSS'leri ve koruma gereklilikleri uyarınca Ç&S belgeleri ve prosedürlerinin resmi onayı.
- Eko-inovasyon yarışması belgelerinin; ÇSYF, ÇSTP, sahaya özgü koruma belgeleri ve diğer tüm ÇSS'ler ve koruma gerekliliklerini uygulama anlaşmalarını içermesini sağlamak.
- Hibe faydalanıcıları tarafından ÇSYF, ÇSTP, ÇSYP'ler ve diğer ÇSS'ler ve koruma gerekliliklerinin uygulanmasının denetimini gerçekleştirmek ve Dünya Bankası'na genel proje denetimi raporlamasının bir parçası olarak gerekli olan performansı, tavsiyeleri ve diğer eylemleri belgelemek.
- Halka bilgilerin ifşasını ve istişareleri uygun şekilde koordine etmek ve izlemek, alt proje uygulamasının çevresel ve sosyal yönleriyle ilgili olarak etkilenen gruplar ve yerel çevre yetkilileri tarafından dile getirilen endişeleri öğrenmek ve ele almak.
- Alt proje uygulamasının çevresel ve sosyal koruma unsurlarıyla ilgili olarak Dünya Bankası denetim misyonları ile koordinasyon ve irtibat kurmak.
- Hibe faydalanıcılarından, ulusal odak noktalarından ve uygun olduğunda saha ziyaretlerinden toplanan veriler aracılığıyla sahalardaki çevresel ve sosyal konuları (İSG konuları dahil) izlemek ve denetlemek.
- ÇSYP de dahil olmak üzere proje ÇSÇ araçlarının uygulanması hakkında Banka'ya düzenli raporlama.

7.4.2. Ulusal GEF Odak Noktaları

BBSEA PUB; Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye ve Ukrayna'da ulusal düzeydeki faaliyetlerin yürütülmesi için her bir ulusal GEF Odak Noktası ile koordinasyon içinde olacaktır. Bu ulusal kurumlar arasında Gürcistan Çevre Koruma ve Tarım Bakanlığı, Moldova Cumhuriyeti Tarım, Bölgesel Kalkınma ve Çevre Bakanlığı, Türkiye Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı ve Ukrayna Enerji ve Çevre Koruma Bakanlığı yer almaktadır. Ulusal ajanslar, PUB'u desteklemek üzere dikkate alınarak projenin genel uygulaması için teknik rehberlik sağlayacaktır. GEF ülkelerindeki BBSEA odak noktaları, ötrofikasyon sorunuyla karşı karşıya olan potansiyel bir "İnovasyon merkezi" aday

gösterecektir. Tüm bu ajansların aşağıdaki sorumluluklarına ilişkin olarak Projeye katkıda bulunmak için yeterli iç kapasiteye sahip oldukları kabul edilmektedir:

- Projenin genel uygulaması için teknik rehberlik sağlamak ve PUB'u desteklemek.
- Alt projeleri, ilgili ulusal mevzuata uygunluk ve izin gereklilikleri açısından gözden geçirmek.
- Ülkeye özgü PKP belgeleri hazırlamak.
- PUB ile koordinasyon içinde, alt projeler konusunda ulusal düzeyde halka açıklama ve halkla istişare yapmak.
- Hibe faydalanıcıları için teknik rehberlik sağlamak.
- Alt projelerin ulusal mevzuat ve gereksinimler açısından izlenmesi ve denetlenmesi

7.4.3. Hibe Faydalanıcıları ve İnovasyon Merkezi

Projenin eko-inovasyon yarışması hibe mekanizması, dört GEF Karadeniz ülkesinin her birinden seçilen en az bir ila üç eko-işletmeyi destekleyen, fizibilite, uygulanabilirlik ve etkinliği kanıtlamaya yönelik yenilikçi proje fikirlerinin, teknolojilerinin ve iş modellerinin test edilmesini desteklemeyi amaçlamaktadır. Yenilikler; yeni yaklaşımlar, mevcut ve/veya kanıtlanmış yaklaşımların yeni bağlamlara ve/veya coğrafyalara, yeni politikalara, ulusal ve bölgesel stratejilere ve yatırımlara aktarılması veya uyarlanması olarak tanımlanmaktadır.

Bu bağlamda, eko-inovasyon yarışması, rekabetçi ödüller/hibeler vermek için, sosyal girişimcileri, akademiye, STK'ları, KOBİ'leri ve gençlik gruplarını hedeflemektedir. Hibe faydalanıcıları, teklifleri KEİ organizasyonu tarafından önceden belirlenecek kriterler üzerinden en yüksek puanı alan Eko-İşletmeler olacaktır. Bu Eko-İşletmeler; girişimciler, yasal olarak kurulmuş işletmeler, akademisyenler, devlet veya sivil toplum kuruluşları veya kooperatifler/dernekler olabilir.

Eko-İnovasyon yarışması, ilk konsept ve fikirleri hedefleyen 1 bölgesel, kanıtlanmış konseptlerin ve deneme aşamasında olan fikirlerin pilot uygulamasını desteklemek için GEF Karadeniz ülkelerinde 1 destekli ulusal yarışma da dahil olmak üzere 2 farklı yarışma şeklinde düzenlenecektir.

Ulusal eko-inovasyon yarışmasında, yerel bağlama göre Eko-İnovasyonun türü çeşitlilik gösterebilir. Su kirliliğinin azaltılması ve ortadan kaldırılmasında doğrudan etki yaratmak için proje, bu yarışma boyunca inovasyon ve inovasyon merkezlerini eşleştirecektir. Başvuru çağrısından önce, GEF ülkelerindeki BBSEA irtibat kişileri, ötrofikasyon sorunuyla karşı karşıya olan potansiyel bir "İnovasyon merkezi" adayı gösterecekler. "İnovasyon merkezi"; eko-inovasyonu test etmeye istekli belediyeler, sanayi kuruluşları, topluluk/kooperatif (yani tarım/çiftçi kooperatifleri vb.) olabilir. Ulusal eko-inovasyon mücadelesi için, hibe alanlar Karadeniz GEF ülkelerindeki seçilmiş inovasyon Ana Bilgisayarında inovasyonlarının pilot ölçeğini geliştirebilir ve uygulayabilir.

Eko-inovasyon yarışması, Karadeniz'de ötrofikasyonun etkisini azaltmak için ağırlıklı olarak tarım, kentsel ve endüstriyel kaynaklı kirliliğin önlenmesi ve kontrolü konularını ele alacak ve bölgesel/ulusal rekabet temelinde seçilecektir. İnovasyon merkezi ve hibe kazananlar (hibe faydalanıcıları), fikirleri sağlamlaştırmak, büyümelerini ölçeklendirmek ve Karadeniz

bölgesinde sürdürülebilir bir iş ekosisteminin başarısını sağlamak için iş uzmanlarından mentorluk da dahil olmak üzere kapasite geliştirme eğitimi alacaktır. Ek olarak, kapasite geliştirme programları, bu faydalanıcıların (inovasyon merkezi ve hibe alanların), uluslararası uygulamalar, DB ÇSS'ler ve bu ÇSYÇ'nin yanı sıra haşere yönetiminde iyi uluslararası uygulamalar konusundaki kapasitelerini geliştirecektir. ESS3 gereklilikleri, DBG ÇSG Kılavuzları ve haşere yönetimine ilişkin iyi uygulamalar, ÇSYÇ Ek 6'da verilmektedir.

İnovasyon Merkezi ve Hibe Faydalanıcıları aşağıdakilerden sorumlu olacaktır:

- İlgili ulusal düzenlemelerin gerektirdiği çevresel ve sosyal izinler/lisanslar da dahil olmak üzere alt projenin uygulanmasına yönelik tüm ulusal onay ve izinleri almak ve kullanmak.
- ÇSYP'yi (orta risk kategorisine giren alt projeleri için) ve ülkeye özgü veya basitleştirilmiş PKP'yi hazırlamak ve uygulamak veya ilgili çevresel ve sosyal standartları (DB ESS'ler) ve ulusal düzenleyici gereklilikleri hazırlamak ve uygulamak için ÇSYÇ'deki ÇSYP Kontrol Listesini kullanmak.
- Şikayet Mekanizmasını alt proje düzeyinde uygulamak.
- İş verilecek yükleniciler için Ç&S gerekliliklerini yapım işi sözleşmelerine dahil etmek.
- Sahaya özgü çevresel ve sosyal gereklilikler doğrultusunda, yüklenicilerin çalışmalarının çevresel ve sosyal performansını sahada izlemek.
- Ay boyunca tamamlanan inşaat ve uygunluk faaliyetleri hakkında PUB'a aylık çevresel ve sosyal izleme raporları sunmak ve ortaya çıkmış olabilecek herhangi bir sorunun çözülmesini takip etmek.

Yukarıda belirtilen sorumlulukları/yükümlülükleri yerine getirmek için hibe faydalanıcılarının bir miktar kurumsal kapasiteye (çevre ve sosyal uzmanlar/uzman gibi) sahip olmaları gerekir. Bu amaçla çevresel veya sosyal uzmanlar işe almaları veya çevresel ve sosyal danışmanlarla çalışmaları gerekebilir. Faydalanıcıların halihazırda uygulama kapasitesi yoksa, belirlenen risk düzeyine uygun olarak ilgili planların (ÇSYP'ler gibi) hazırlanmasını ve uygulanmasını sağlamak için danışmanların istihdam edilmesi daha verimli olacaktır.

7.5. İzleme ve Raporlama

7.5.1. İzleme

Çevresel ve sosyal izleme, alt projelerin inşaat aşamasından başlar ve ilgili etki hafifletme önlemlerinin uygulandığını doğrulayarak ve etkinliğini değerlendirerek işletme aşaması boyunca devam eder, böylece gerektiğinde DB ve BSEC/BBSEA PUB'nin harekete geçmesini sağlar. İzleme sistemi, gerektiğinde teknik yardım ve denetim sağlar, belirli önlemlerle ilgili koşulların erken tespitini sağlar, etki azaltma sonuçlarının takibini yapar ve projenin ilerlemesi hakkında bilgi sağlar.

Bu bağlamda, (Alt Bileşen 2.1 Eko-İnovasyon Yarışması aracılığıyla finanse edilen alt projelerin sahipleri olarak) hibe faydalanıcıları, atanan çevresel ve sosyal uzmanlar/danışmanlar aracılığıyla alt proje faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkilerini yerinde sürekli olarak izleyecek ve çevresel ve sosyal önlemlerin uygulanması hakkında PUB'a aylık

olarak rapor verecektir. PUB'nin çevresel ve sosyal uzmanları ayrıca çevresel ve sosyal önlemlerin uygulanması ile ilgili alt projeleri de izleyecek ve denetleyecektir.

İzleme hususları aşağıdakileri içerecektir:

- Bu ÇSYÇ, ÇSS'ler ve çevre, çalışma ve İSG ile ilgili ulusal mevzuat uyarınca ÇSYP, PKP ve İYP yükümlülüklerinin yerine getirildiğini izlemek.
- Ulusal mevzuat ve DB yönergeleri doğrultusunda işyerlerinde çevresel koşulların yerine getirildiğini izlemek.
- Ulusal iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı, İSG gereklilikleri, ÇSYP ve COVID-19'un önlenmesine ilişkin WHO ve DB yönergeleri doğrultusunda işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği standartlarının karşılandığını izlemek.
- İYP ve ulusal iş kanunu uyarınca yürütülmesini sağlamak amacıyla sözleşmeli işçilerin istihdam sürecini izlemek.
- Basitleştirilmiş PKP'lerin uygulanmasını izlemek.
- Şikayet mekanizmasının (çalışanlar ve proje şikayet mekanizmasının) uygulamasını izlemek.
- İşçi davranış kurallarının uygulanmasını izlemek.

PUB; ÇSYP, İYP veya PKP uygulamasında herhangi bir sorun fark ettiğinde, ilgili hibe faydalanıcısını bilgilendirecek ve bu sorunları düzeltmeye yönelik adımları onlarla kararlaştıracaktır. Özellikle çevre, etkilenen topluluklar, halk ve işçiler üzerinde önemli bir olumsuz etkisi olan veya olması muhtemel olan alt projeye ilgili herhangi bir olay veya kaza (ör. İSG kazaları veya toplum sağlığını tehdit eden sonuçlar ve güvenlik) için hibe faydalanıcıları derhal (en geç 48 saat içinde) PUB'u bilgilendirecek ve PUB da Dünya Bankası'nı bilgilendirecektir. Bu gibi durumlarda hibe faydalanıcılarının; olay veya kaza, Kök Neden Analizi (RCA) bulgularını, bu sorunu çözmek için alınan veya alınması planlanan acil önlemleri, ödenen tazminatı ve uygun olduğunda herhangi bir yüklenici ve denetleyici kuruluş/danışman tarafından sağlanan tüm bilgileri gösteren yeterli ayrıntıyı sağlamaları beklenir. Hibe faydalanıcıları olay raporunu (kök neden analizi, alınan tedbirler ve alınan tazmin önlemleri de dahil olmak üzere) 30 iş günü içinde PUB'a sunacak ve PUB da, aldıktan hemen sonra olay raporunu Banka'ya iletacaktır.

Hibe faydalanıcıları tarafından görevlendirilen çevre ve İSG uzmanları ve sosyal uzmanlar, alt proje sahalarını incelemek ve uygulanabilir tüm etki azaltma önlemlerine uyulduğunu teyit etmek için orta risk kategorisine giren alt projeler için ÇSYP'de tanımlanan zaman aralıklarında (yani günlük olarak) sahada olacaktır. PUB çevre/İSG uzmanları ve sosyal uzmanlar, alt proje kapsamına bağlı olarak inşaat sırasında sahaları üç ayda bir/altı ayda bir izleyecektir. Etki azaltma önlemlerine uyulması ve belirtilen sorunların çözülmesi için gerekirse daha sık izleme yapılabilir.

7.5.2.Raporlama

Hibe faydalanıcıları tarafından yürütülen aylık izleme faaliyetleri PUB'a rapor edilecektir. PUB, her alt proje için denetim izleme faaliyetlerini yürütecek ve ilerlemeyi çevresel ve sosyal

uygunluk açısından iki yılda bir ve genel alt proje ilerlemesi için altı ayda bir Dünya Bankası'na rapor edecektir.

Hibe faydalanıcıları, ay boyunca tamamlanan inşaat ve uyum faaliyetleri hakkında PUB'a aylık çevresel ve sosyal uygunluk raporları sunacak ve ortaya çıkmış olabilecek sorunların çözülmesini takip edecektir. Bu raporlar, tamamlanan inşaat faaliyetleri ve kalan inşaat programı hakkındaki raporlama dönemine ilişkin bilgileri, tüm çevre ve sağlık ve güvenlik (ÇSG) olaylarının listesini, henüz çözülmemiş geçmiş sorunların takibini ve ÇSYP etki azaltma önlemlerinin uygulanmasıyla ilgili fotoğrafları içermelidir. COVID-19 pandemisi ile ilgili durum nedeniyle, yapılacak ÇSYP çalışmaları kapsamında riskler ve öneriler değerlendirilecek ve detaylandırılacak ve pandemi sırasında PUB tarafından gözden geçirilecek aylık izleme raporlarında ele alınacaktır.

Yürütülmekte olan tüm alt projeler için iki yıllık çevresel ve sosyal uygunluk raporları PUB tarafından hazırlanacak ve Dünya Bankası'na sunulacaktır. Bu raporlar, hibe faydalanıcılarının aylık uyum raporlarına ve varsa PUB uzmanlarının izleme ziyaretlerinin sonuçlarına dayanacaktır. Bu raporlar aşağıdakileri içermelidir:

- PUB uzmanlarının saha ziyaretleri gibi gözetim faaliyetlerinin özeti
- Alt proje sahalarındaki önemli takip konularının ve eylemlerin özeti
- Tamamlanan inşaat faaliyetleri ve kalan inşaat programı
- Atık yönetimi, sağlık ve güvenlik uygulamaları, toz yönetimi, su kalitesi, diğer çevresel olaylar ve kazalar, çevre bilinci ve üstlenilen eğitim vb. gibi temel konular da dahil olmak üzere ÇSYP uygulamasının ilerlemesi.
- Yayınlanan uyumsuzluklara ilişkin ekli bildirimler de dahil olmak üzere tüm ÇSG olaylarının güncellenmiş listesi
- Henüz çözülmemiş geçmiş sorunlardan gelen takip bilgileri
- Varsa paydaş katılım faaliyetleri
- Alınan ve çözülen şikayetler

PUB, altı aylık proje ilerleme raporlarına, ÇSTP'nin durumunu ve çevresel ve sosyal çerçeve belgelerine ve tüm alt projeye özgü ÇSYP'lere, İYP'ye ve ülkeye özgü PKP uygulamasına uyumu özetleyecek olan, çevresel ve sosyal konular ile ilgili bir bölüm ekleyecektir. Bu raporlarda, (varsa) ilgili raporlama dönemi boyunca alınan şikayetlerle ilgili ayrıntılar (şikayetlerin sayısı, alınan tarihler, alınan önlemler ve bekleyen/açık şikayetler dahil) yer alacaktır. Bu raporlar aynı zamanda, çevresel ve sosyal gerekliliklere uyulmamasından kaynaklanan sorunları ve çevresel ve sosyal güvenlik önlemleri açısından nasıl ele alındığını/ele alınmakta olduğunu da vurgulayacaktır.

7.6. ÇSYÇ Bütçesi

PUB, ÇSYÇ'yi uygulamaktan ve alt projelerin/hibelerin ÇSYÇ ve Dünya Bankası ÇSS'lerine uygunluğunu sağlamaktan sorumlu ana birimdir. Bu bağlamda, ÇSYÇ'nin yürütülmesine yönelik bütçe, PUB tarafından istihdam edilecek çevresel ve sosyal uzmanları/danışmanları, bu uzmanlar tarafından gerçekleştirilecek saha ziyaretlerini ve orta risk kategorisine giren alt projeler için ÇSYP'lerin hazırlanmasına ilişkin örnek maliyetleri dikkate alacaktır. Genel PKP

faaliyetleri için tahmini bütçe, Proje için hazırlanan bölgesel düzeydeki Paydaş Katılım Planı (PKP) belgesinde verilmektedir.

ÇSYF faaliyetlerinin yürütülmesine yönelik tahmini bütçe dökümü ve genel bütçe aşağıda Tablo 19'da verilmektedir.

Tablo 19. ÇSYÇ Uygulaması için Öngörülen Bütçe

Maliyet Kalemi	Birim	Birim Adedi	Birim Maliyet (USD)	Toplam Maliyet (USD)
PUB için¹				
Çevre (ve İSG) Uzmanı	aylık	36 ²	2,000	72,000
Sosyal Uzman	aylık	36 ²	2,000	72,000
Hibeler/alt projeler için izleme ziyaretleri	ziyaret başına	16 ³	3,000	48,000
Diğer (eğitimler; broşürler, görseller vb. materyallerin hazırlanması)	götürü bedel	1	8,000	8,000
Toplam				200,000
Hibe Faydalanıcıları için⁴				
ÇSYP'nin hazırlanması	rapor başına	4 ⁵	20,000	80,000

1. PUB bütçesi kapsamında karşılanacak maliyet kalemleri
2. Proje bileşenlerinin üç yıllık bir dönem içinde uygulanacağını dikkate alarak
3. Ya 4 sahanın 4 kez ya da 8 sahanın 2 kez ziyaret edileceğini varsayarak
4. Alt projelere ait inşaat bütçesi içine dahil edileceği varsayılarak, ÇSYP önlemlerinin uygulanmasının dahil edilmediği, hibe bütçeleri (hibe faydalanıcısı bütçesi) kapsamında karşılanacak olan maliyet kalemleri.
5. Finanse edilecek hibeler arasında 4 hibenin, sahaya özgü bir ÇSYP hazırlanmasını gerektiren orta derecede risk kategorisinde olacağı varsayılarak.

8. PAYDAŞ KATILIMI, KAMUOYU İLE İSTİŞARE VE BİLGİ PAYLAŞIMI

8.1. Paydaş Katılımı

İlk değerlendirme, doğrudan paydaşların Gürcistan Çevre Koruma ve Tarım Bakanlığı, Moldova Cumhuriyeti Tarım, Bölgesel Kalkınma ve Çevre Bakanlığı, T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı, Ukrayna Enerji ve Çevre Koruma Bakanlığı'ndan oluştuğunu göstermiştir. Karadeniz havzasında, yararlanıcı ülkelerde yerel belediyeler, tarım ve su ürünleri yetiştiriciliği, turizm ve denizcilik sektörlerindeki yerel iş birlikleri, yerel STK'lar hibe finansmanlı faaliyetlerde yer alacaktır. Balıkçılık alanında çalışan bölgesel kuruluşlar, deniz kirliliği konusunda akademik ve araştırma kuruluşları, finans/yatırım kuruluşları proje paydaşları arasında yer alacaktır. Bölgesel Paydaş Katılım Planı (PKP), ulusal ve yerel düzeyde paydaş analizi ve haritalama için bir yaklaşımın ana hatlarını çizerek ve ülkeye özel paydaş katılım planları için açıklama ve istişare stratejisi için hazırlanmıştır.

Değerlendirmenin ayrılmaz bir parçası olarak, PKÇ ve ESS10 uyarınca bölgeye özel Paydaş Katılımı Planları (PKP'ler) hazırlanacaktır. Her PKP, faydalanıcı ülkede gerçekleştirilecek belirli alt projelerin açıklama gerekliliklerini tanımlayacaktır. Açıklama sürecinde, bu ÇSYÇ'nin uygulanması sırasında hâlâ devam ediyorsa, COVID-19 pandemisine ilişkin hükümet kısıtlamaları dikkate alınacaktır. Paydaş katılım faaliyetleri ve yöntemleri, bölgeye özel PKP'de tanımlanmıştır ve ülkeye özgü PKP belgesinde ayrıca belirtilecektir. Tüm istişare ve katılım faaliyetlerinin bulguları, çevresel ve sosyal tedbirlerin/önlemlerin uygulanmasında ve tanımlanmış etki azaltma önlemlerinin ve izleme gereksinimlerinin gözden geçirilmesinde dikkate alınacaktır.

8.2. Halkla İstişare ve Bilgi Paylaşımı

Önerilen projenin konsepti, sanal olarak gerçekleştirilen ulusal istişare toplantılarında sunulmuştur. Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti, Türkiye, Ukrayna, Romanya ve Bulgaristan'da ulusal istişare toplantıları gerçekleştirilmiştir. Toplantılar, Dünya Bankası ülke web sitelerinin etkinlikler sayfasında duyurulmakta, Facebook ve Zoom üzerinden düzenlenmekte ve ülkelerin resmi dillerinde tercüme hizmeti verilmektedir. Bu toplantılara, bakanlıklar, yerel yönetimler, akademisyenler, özel sektör, STK'lar ve uluslararası kuruluşlardan 130'dan fazla paydaş katılmıştır.

Proje, paydaş grubunun, (i) katılım amacına ve (ii) Paydaş Katılım Çerçevesinde detaylandırıldığı şekilde bilgi açıklamaya ve istişareye ilişkin ihtiyaçlarına göre, çevrimiçi toplantılar, sanal etkinlikler, bire bir görüşme, odak grup toplantıları, e-postalar vb. gibi farklı yöntemler kullanacaktır. Proje, paydaş grubuna bağlı olarak ilgili dilde ilgili bilgilerin hazırlanmasını ve sağlanmasını temin edecektir. İstişare formatının kısıtlamalar dikkate alınarak ayarlanması için, DSÖ'nün en son halk sağlığı kılavuzları ve Dünya Bankası paydaş katılım kılavuzları izlenerek istişare araçları araştırılmalıdır.

Taslak ÇSYÇ, İngilizce olarak ve faydalanıcı ülkelerin resmi dillerinde KEİ Sanal Bilgi web sitesinde yayınlanacaktır: <http://www.bsec-bsvk.org/Forms/BlueingTheBlackSeaProject>. Bu yolla, taslak ÇSYÇ, kilit paydaşlara, kalkınma ortaklarına, sivil toplum kuruluşlarına, özel

sektöre ve kamuya sunulacaktır. Tüm çevresel ve sosyal belgelerin açıklanması ve istişare edilmesi için ulusal düzeyde toplantılar düzenlenecektir.

Proje kapsamında hassas grupları proje faaliyetlerine dahil etme konusunda yerel düzeydeki proje paydaşlarının dikkatli bir şekilde taranmasıyla başlayan proaktif bir yaklaşım benimsenecektir. PUB, yerel iş derneklerinin ve yerel STK'ların ülkeye özel paydaş katılım planlarına dahil edilmesini sağlayacaktır ve bu kuruluşlar aracılığıyla temsil edilmeyen, kadınlar ve gençler gibi bireyler için, odak grup toplantıları, yüz yüze görüşmeler gibi ek katılım araçları tanımlanmıştır.

ÇSYP'ler ile ilgili istişareler, paydaşların, alt proje faaliyetlerinin tasarımına katılımını sağlayacaktır. PUB'nin desteğiyle alt projelerde; (i) paydaş analizi ve haritalandırılmasından oluşan basitleştirilmiş paydaş katılım planı geliştirilecek; (ii) çevresel ve sosyal konuların vurgulanmasına çeşitli paydaşlar dahil edilecek; (iii) alt proje faaliyetleri yerel topluluklara açıklanacak; (iv) yerel halkın katılımı (görüşler, endişeler, öneriler ve beklentiler) teşvik edilecek; (v) alt proje faaliyetleriyle ilgili olarak yerel topluluklardan sosyo-ekonomik veriler ve bilgiler toplanacak; (vi) alt proje faaliyetleri kapsamında planlanan eylemlerin uygulanmasına yönelik temeller atılacaktır.

8.3. Şikayet Mekanizması

Hibe alanlar/hibe faydalanıcıları, yükleniciler ve hibe alt projelerinin diğer paydaşları dahil olmak üzere tüm paydaşlara sorunları ve endişeleri mümkün olan en kısa sürede belirlemeyi, zamanında ve proaktif olarak ele almayı, Proje performansını sürekli iyileştirmeyi ve Projenin anlamlı paydaş katılımına bağlılığını ve paydaşların görüş ve endişelerine saygı duyduğunu göstermeyi amaçlayan şikayet mekanizması tanıtılacaktır.

Şikayet mekanizması aşağıdaki ilkelere dayalı olarak geliştirilmiştir:

- Herhangi bir kişi veya kuruluş endişelerini, şikayetlerini ve sıkıntılarını, herhangi bir zamanda, cezalandırma ve misilleme korkusu olmadan dile getirebilir.
- Tüm şikayetler adil ve saygılı bir yaklaşımla ele alınacaktır.
- Bir şikayet alındığında, şikayetin alındığını teyit etmek için beş (5) iş günü içinde ilgili paydaşa yanıt verecektir. Bu süre içerisinde paydaşa, geri dönüş zamanları, sonraki süreçte atılacak adımlar ve ekip içerisinde bir irtibat kişisi hakkında bilgiler verilecektir. Şikayetler 30 takvim günü içinde çözülecektir.
- Şikayet süreci (alınması, araştırılması ve çözümü) tutarlı ve şeffaf olacaktır.
- Şikayetler ve bağlantılı araştırma ve kararlar hakkındaki bilgiler belgelenecektir.
- Etkilenen paydaşlar hakkındaki kişisel bilgiler gizli tutulacaktır. Şikayetlerin isimsiz olarak sunulmasına olanak tanınacaktır. Şikayet mekanizması ayrıca cinsel taciz ve cinsel sömürü ve istismarla ilgili şikayetleri de kabul edecektir.
- Proje faaliyetleri, proje yönetimi, KEİ/PUB faaliyetleri veya hibe faydalanıcılarının ve yüklenicilerin faaliyetleri ile ilgili şikayetler, şikayet mekanizması aracılığıyla sunulabilir.
- Etkilenen paydaşlar, diledikleri zaman Dünya Bankası'nın Şikayet Mekanizmasını ve/veya harici çözüm yollarını takip etmeyi seçebilirler.

Şikayet formları çevrimiçi olarak yayınlanacak, ayrıca gerektiğinde basılarak yerel paydaşlara dağıtılacaktır. Formlar 6 dilde olacaktır: İngilizce, Gürcüce, Moldovaca, Türkçe, Ukraynaca ve Rusça.

Şikayetler beş aşamada yönetilecektir.

1. Aşama - Geri bildirim alınması: Paydaşlar, Proje ile ilgili geri bildirimlerini birçok yolla; bir toplantı sırasında sözlü olarak, web sitesi, e-posta, çağrı veya resmi yazışma ile iletebilirler. Her durumda PUB ve hibe faydalanıcıları, bu geri bildirimlerin belgelenmesini, sürece dahil edilmesini ve gerekirse yanıtlanmasını sağlayacaktır. Bazı durumlarda bu süreç kapsamında bir şikayet tespit edilebilir. Bu halde 2. Aşama başlatılır. *PUB istemleri beş (5) iş günü içinde yanıtlayacaktır.*

2. Aşama - Şikayetin kaydedilmesi: Bir şikayet tespit edildiğinde resmi olarak kaydedilir ve şikayete özel bir kimlik numarası verilir. Şikayet türüne ve ciddiyetine göre sınıflandırılır. Şikayeti dile getiren kişiye/kişilere geri bildirimlerinin alındığını bildiren ve şikayet süreci içindeki sonraki adımları, bu adımlar için tahmini süreleri ve bir irtibat kişisini açıklayan bir ilk yanıt gönderilir.

3. Aşama - Araştırma ve çözüm: PUB, şikayetleri ve şikayeti şekillendiren koşulları araştıracaktır. Bu araştırmalar gecikmeden yapılacaktır. Bu araştırmaların sonuçları gözden geçirilecek ve bir çözüm önerilecektir. Çözüm oluşturulması sürecinde ilgili kişi(ler) ile ve bazı durumlarda bağımsız bir üçüncü taraf ile istişareler de yürütülebilir. Önerilen çözüm daha sonra resmi olarak tüm taraflara iletilecektir. *30 takvim günü içinde süreç tamamlanacak ve şikayetçiye yanıt verilecektir.*

4. Aşama - Çözüm: Çözüm tüm taraflarca kabul edilirse uygulanır ve şikayet kapatılır. Çözüm kabul edilmezse yeniden ele alınır ve gözden geçirilmiş bir çözüm önerilebilir. Etkilenen kişi(ler), kararlaştırılmış bir çözüm bulunamaması da dahil olmak üzere, herhangi bir zamanda harici çözüm yollarına başvurmayı seçebilir.

5. Aşama - İzleme ve Değerlendirme: Çözüm, uygulandıktan sonra izlenecek ve etkinliği değerlendirilecektir. Tüm taraflar, çözümün uygulandığı konusunda bilgilendirilecek ve şikayet bildirim süreci ve uygulaması hakkında geri bildirim sağlama fırsatına sahip olacaktır.

Hibe faydalanıcıları da dahil tüm proje personeli ile şikayet mekanizması hakkında bir farkındalık oluşturma toplantısı gerçekleştirecektir. Projede, şikayet yönetimi performansı ile ilgili kilit performans göstergeleri (KPG'ler) belirlenecektir.

EKLER

EK 1. DÜNYA BANKASI GRUBU (DBG) YASAKLI LİSTESİ

EK 2. ÇEVRESEL VE SOSYAL TARAMA KONTROL LİSTESİ

EK 3. DÜNYA BANKASI PROJE KATEGORİZASYONU

EK 4. ALT PROJE ÇSYP İÇİN ÖRNEK YAPI VE ÇSYP DANIŞMANLARININ NİTELİKLERİ

EK 5. ALT PROJE ÇSYP KONTROL LİSTESİ

EK 6. DB ESS3 VE WBG EHS KILAVUZLARI PESTİSİT YÖNETİMİ İÇİN İYİ UYGULAMALARIN GEREKLİLİKLERİ

EK 1.

DÜNYA BANKASI GRUBU (DBG) YASAKLI LİSTESİ

DBG/IFC Yasaklı Listesi, DBG'nin finansman **sağlamadığı** proje türlerini tanımlar.

DBG, aşağıdaki proje türlerini fonlamamaktadır:

- Tıbbi ilaçlar, tarım ilaçları/ot öldürücüler, ozon tabakasını incelten maddeler, PCB'ler, yaban hayatı veya CITES kapsamında düzenlenen ürünler gibi, ev sahibi ülkenin yasa veya yönetmelikleri veya uluslararası sözleşmeler ve anlaşmalar uyarınca yasa dışı sayılan veya uluslararası yasaklara tabi olan herhangi bir ürün veya faaliyetin üretimi veya ticareti.
- Silah veya mühimmat üretimi veya ticareti.¹
- Alkollü içki (bira ve şarap hariç) üretimi veya ticareti.¹
- Tütün üretimi veya ticareti.¹
- Bahis yeri, kumarhane ve dengi işletmeler.¹
- Radyoaktif madde üretimi veya ticareti. Bu durum, tıbbi ekipman, kalite kontrol (ölçüm) ekipmanı ve DBG'nin radyoaktif kaynağını önemsiz ve/veya yeterince korumalı olarak değerlendirdiği herhangi bir ekipmanın satın alınması için geçerli değildir.
- Bağlanmamış asbest liflerinin üretimi veya ticareti. Bu durum, asbest içeriği %20'den az olan bağlı asbestli çimento levhaların satın alınması ve kullanılması için geçerli değildir.
- Uzunluğu 2.5 km'yi aşan ağlar kullanılarak deniz ortamında yapılan sürüklenme ağı balıkçılığı.

Proje şirketinin faaliyetlerinin önemli bir kalkınma etkisine sahip olacağı, ancak ülkeye ilişkin koşulların Yasaklı Listesinde ayarlama yapılmasını gerektirdiği durumlarda bir makullük testi uygulanacaktır.

Aşağıda belirtilen faaliyetlerde bulunanlar dışındaki **tüm finansal araçlar (FA'lar)***, DBG/IFC'nin Yasaklı Listesine ek olarak aşağıdaki yasakları uygulamalıdır:

- Zorla çalıştırmanın zararlı veya istismarcı biçimlerini içeren üretim veya faaliyetler²/zararlı çocuk işçiliği.³
- Birincil tropikal nem ormanına yönelik ticari tomrukçuluk faaliyetleri.
- Sürdürülebilir bir şekilde yönetilen ormanlar dışındaki ahşap veya diğer orman ürünleri üretimi veya ticareti.

* FA'lar, **mikrofinans** faaliyetlerine yatırım yaparken, DBG Yasaklı Listesine ek olarak aşağıdaki maddeleri uygulayacaktır:

- o Zorla alıştırmanın zararlı veya istismarcı biçimlerini içeren üretim veya faaliyetler²/zararlı ocuk işçiliği.³
- o önemli hacimlerde tehlikeli kimyasalların üretimi, ticareti, depolanması veya nakliyesi veya tehlikeli kimyasalların ticari ölçekte kullanımı. Tehlikeli kimyasallar; benzin, gazyağı ve diğer petrol ürünlerini içerir.
- o Yerli Halkların sahip olduğu veya mahkeme kararıyla talep edilen toprakları, bu tür halkların tam belgelenmiş rızası olmadan etkileyen üretim veya faaliyetler.

* İşlemlerin niteliği dikkate alındığında, **ticaret finansmanı projeleri**; Finansal Araılar, Dünya Bankası Grubu Yasaklı Listesine ek olarak aşağıdaki yasakları uygulayacaktır:

- o Zorla alıştırmanın zararlı veya istismarcı biçimlerini içeren üretim veya faaliyetler²/zararlı ocuk işçiliği.³

Dipnotlar

¹ Bu durum, bu faaliyetlere önemli ölçüde dahil olmayan proje sponsorları için geçerli değildir. "nemli ölçüde dahil olmayan" ifadesi, ilgili faaliyetin bir proje sponsorunun ana faaliyetlerine yardımcı olduğu anlamına gelir.

² Zorla alıştırma, bir bireyden zorla veya ceza tehdidi altında alınan, gönüllü olarak gerçekleştirilmeyen tüm iş veya hizmetler anlamına gelir.

³ Zararlı ocuk işçiliği, çocuğun; ekonomik olarak sömürücü olan veya eğitimine zarar verebilecek veya engelleyebilecek veya sağlığına veya fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki veya sosyal gelişimine zarar verebilecek şekilde istihdam edilmesidir.

EK 2.

ÇEVRESEL VE SOSYAL TARAMA KONTROL LİSTESİ/FORMU

Kısa Alt Proje Açıklaması:

Proje için Yasaklı Listesi (Uygun olmayan faaliyetleri/hibe faydalanıcılarını/hibe başvurularını/alt projeleri tespit soruları):

Dikkate Alınacak Sorular	Evet / Hayır Evetse, Alt Proje finansman harici tutulur / için uygun değildir
1. Alt proje, tıbbi ilaçlar, tarım ilaçları/ot öldürücüler, ozon tabakasını incelten maddeler, PCB'ler, yaban hayatı veya CITES kapsamında düzenlenen ürünler gibi, ev sahibi ülkenin yasa veya yönetmelikleri veya uluslararası sözleşmeler ve anlaşmalar uyarınca yasa dışı sayılan veya uluslararası yasaklara tabi olan herhangi bir ürün veya faaliyetin üretimini veya ticaretini içerecek mi?	
2. Alt proje, silah veya mühimmat üretimi veya ticareti içerecek mi?	
3. Alt proje, (bira ve şarap hariç) alkollü içki üretimi veya ticareti içerecek mi?	
4. Alt proje, tütün üretimi veya ticareti içerecek mi?	
5. Alt proje; bahis yeri, kumarhane ve dengi işletmeler içerecek mi?	
6. Alt proje, radyoaktif madde üretimi veya ticareti içerecek mi? (Bu durum, tıbbi ekipman, kalite kontrol (ölçüm) ekipmanı ve DBG'nin radyoaktif kaynağını önemsiz ve/veya yeterince korumalı olarak değerlendirdiği herhangi bir ekipmanın satın alınması için geçerli değildir.)	
7. Alt proje, bağlanmamış asbest liflerinin üretimini veya ticaretini içerecek mi? (Bu durum, asbest içeriği %20'den az olan bağlı asbestli çimento levhaların satın alınması ve kullanılması için geçerli değildir.)	

Dikkate Alınacak Sorular	Evet / Hayır Evetse, Alt Proje finansman harici tutulur / için uygun değildir
8. Alt proje, uzunluğu 2.5 km'yi aşan ağlar kullanılarak deniz ortamında yapılan sürüklenme ağı balıkçılığını içerecek mi?	
9. Alt proje, zorla çalıştırmanın zararlı veya istismarcı biçimlerini içeren üretim veya faaliyetler içerecek mi? (Zorla çalıştırma, bir bireyden zorla veya ceza tehdidi altında alınan, gönüllü olarak gerçekleştirilmeyen tüm iş veya hizmetler anlamına gelir.)	
10. Alt proje, zararlı çocuk işçiliği içeren üretim veya faaliyetler içerecek mi? (Zararlı çocuk işçiliği, çocuğun; ekonomik olarak sömürücü olan veya eğitimine zarar verebilecek veya engelleyebilecek veya sağlığına veya fiziksel, zihinsel, ruhsal, ahlaki veya sosyal gelişimine zarar verebilecek şekilde istihdam edilmesidir.)	
11. Alt proje, birincil tropikal nem ormanına yönelik ticari tomrukçuluk faaliyetleri içerecek mi?	
12. Alt proje, sürdürülebilir bir şekilde yönetilen ormanlar dışındaki ahşap veya diğer orman ürünleri üretimi veya ticareti içerecek mi?	
13. Alt proje, önemli hacimlerde tehlikeli kimyasalların üretimi, ticareti, depolanması veya nakliyesi veya tehlikeli kimyasalların ticari ölçekte kullanımını içerecek mi? (Tehlikeli kimyasallar; benzin, gazyağı ve diğer petrol ürünlerini içerir.)	
14. Alt proje, Yerli Halkların sahip olduğu veya mahkeme kararıyla talep edilen toprakları, bu tür halkların tam belgelenmiş rızası olmadan etkileyen üretim veya faaliyetler içerecek mi?	
15. Alt proje, DB'nin Koruma Politikası OP/BP 7.50 – Uluslararası Su Yolları ile ilgili Projeleri tetikleyecek mi?	
16. Alt proje, DB'nin Koruma Politikası OP/BP 7.60 – İhtilafli Bölgelerdeki Projeleri tetikleyecek mi?	
17. Alt proje; arazi edinimi, arazi kullanımı kısıtlaması ve/veya zorunlu yeniden yerleştirme gerektirecek mi?	
18. Alt projenin, kritik ve doğal yaşam alanları üzerinde olumsuz etkileri olacak ve/veya biyolojik çeşitlilik açısından önemli etkileri olacak mı?	
19. Alt projenin, bilinen ve korunan kültürel miras üzerinde olumsuz etkileri olacak mı?	
20. Alt projenin, yine de gerekli ulusal ÇED sürecini tamamlaması gerekecek mi?	

Proje için Risk Sınıflandırması/Tarama (Faaliyetlerin/hibe başvurularının/alt projelerin risk kategorisini belirlemeye yönelik sorular):

Dikkate Alınacak Sorular	Evet / Hayır Evetse, lütfen kısaca açıklayın	Bunun, etki azaltma gerektiren önemli bir etkiye yol açması muhtemel mi? Evet/Hayır
1. Alt projenin inşaatı, işletilmesi veya hizmetten çıkarılması; yörede fiziksel değişikliklere (topoğrafya, arazi kullanımı, su kütlelerinde değişiklikler vb.) neden olacak eylemler içerecek mi?		
2. Alt projenin inşaatı veya işletilmesinde; toprak, su, malzeme veya enerji gibi doğal kaynaklar, özellikle yenilenemeyen veya kıt kaynaklar kullanılacak mı?		
3. Alt proje, insan sağlığına veya çevreye zararlı olabilecek veya insan sağlığına yönelik gerçek veya algılanan riskler hakkında endişeler uyandırabilecek madde veya malzemelerin kullanımını, depolanmasını, taşınmasını, işlenmesini veya üretilmesini içerecek mi?		
4. Alt proje; inşaat, işletme veya hizmetten çıkarma sırasında katı atık üretecek mi?		
5. Alt projede havaya, kirlenici veya herhangi bir tehlikeli, zehirli veya zararlı madde salınımı olacak mı?		
6. Alt proje, gürültü ve titreşime veya ışık, ısı enerjisi veya elektromanyetik radyasyon salınımına neden olacak mı?		
7. Alt proje, kirlenmelerin yeryüzüne veya yüzey sularına, yeraltı sularına, kıyı sularına veya denize salınmasından dolayı toprak veya suyun kirlenmesi riskine yol açacak mı?		
8. Alt projenin inşaatı veya işletmesi sırasında insan sağlığını veya çevreyi etkileyebilecek herhangi bir kaza riski olacak mı?		
9. Alt proje; örneğin demografi, geleneksel yaşam tarzları veya istihdamda sosyal değişimlere neden olacak mı?		

Dikkate Alınacak Sorular	Evet / Hayır Evetse, lütfen kısaca açıklayın	Bunun, etki azaltma gerektiren önemli bir etkiye yol açması muhtemel mi? Evet/Hayır
10. Sonucunda çevresel etkilere yol açabilecek gelişme veya yereldeki diğer mevcut veya planlanan faaliyetlerle birlikte kümülatif etki potansiyeli gibi dikkate alınması gereken başka faktörler var mı?		
11. Alt proje konumunda veya çevresinde, ekolojik, peyzaj, kültürel veya diğer değerler açısından uluslararası veya ulusal veya yerel mevzuat kapsamında korunan ve alt projeden etkilenebilecek alanlar var mı?		
12. Alt proje konumunda veya çevresinde, ekolojileri nedeniyle önemli veya hassas olan başka herhangi bir alan, örneğin alt projeden etkilenebilecek sulak alanlar, su yolları veya diğer su kütleleri, kıyı bölgesi, dağlar, ormanlar veya ormanlık alanlar var mı?		
13. Alt proje konumunda veya çevresinde, korunan, önemli veya hassas fauna veya flora türleri tarafından, üreme, yuvalama, yiyecek arama, dinlenme, kışlama veya göç için kullanılan, alt projeden etkilenebilecek herhangi bir alan var mı?		
14. Alt proje konumunda veya çevresinde, alt projeden etkilenebilecek iç sular, kıyı, deniz veya yeraltı suları var mı?		
15. Alt proje konumunda veya çevresinde, alt projeden etkilenebilecek olan, yüksek peyzaj veya manzara değerine sahip herhangi bir alan veya hat var mı?		
16. Alt proje konumunda veya çevresinde, halkın rekreasyon veya diğer tesislere erişim için kullandığı, alt projeden etkilenebilecek herhangi bir yol veya tesis var mı?		
17. Alt proje konumunda veya çevresinde, sıkışıklığa açık veya çevre sorunlarına neden olabilecek, alt projeden etkilenebilecek herhangi bir ulaşım yolu var mı?		

Dikkate Alınacak Sorular	Evet / Hayır Evetse, lütfen kısaca açıklayın	Bunun, etki azaltma gerektiren önemli bir etkiye yol açması muhtemel mi? Evet/Hayır
18. Alt proje, birçok kişi tarafından yüksek oranda görünür olması muhtemel bir yerde mi?		
19. Alt proje konumunda veya çevresinde, tarihi veya kültürel öneme sahip olan, alt projeden etkilenebilecek herhangi bir alan veya hat var mı?		
20. Alt proje, önceden gelişmemiş, yeşil alan kaybının olacağı bir konumda mı yer alıyor?		
21. Alt proje konumunda veya çevresinde, alt projeden etkilenebilecek mevcut arazi kullanımları; örneğin evler, bahçeler, diğer özel mülkler, sanayi, ticaret, rekreasyon alanları, kamusal açık alan, toplum tesisleri, tarım, ormancılık, turizm tesisi, maden veya taş ocağı var mı?		
22. Alt proje konumunda veya çevresinde, alt projeden etkilenebilecek, gelecekteki arazi kullanımlarına yönelik herhangi bir plan var mı?		
23. Alt proje konumunda veya çevresinde, yoğun nüfuslu veya yapılaşmış, alt projeden etkilenebilecek herhangi bir alan var mı?		
24. Alt proje konumunda veya çevresinde, alt projeden etkilenebilecek, hassas arazi kullanımları tarafından işgal edilen alanlar, örneğin hastaneler, okullar, ibadethaneler, sosyal tesisler var mı?		
25. Alt proje konumunda veya çevresinde, alt projeden etkilenebilecek, örneğin yeraltı suları, yüzey suları, ormancılık, tarım, balıkçılık, turizm, mineraller gibi önemli, yüksek kaliteli veya kıt kaynaklar içeren alanlar var mı?		
26. Alt proje konumunda veya çevresinde, alt projeden etkilenebilecek, halihazırda kirliliğe veya çevresel hasara maruz kalmış alanlar, örneğin mevcut yasal çevre standartlarının aşıldığı yerler var mı?		

Dikkate Alınacak Sorular	Evet / Hayır Evetse, lütfen kısaca açıklayın	Bunun, etki azaltma gerektiren önemli bir etkiye yol açması muhtemel mi? Evet/Hayır
27. Alt proje konumu; deprem, çökme, toprak kayması, erozyon, sel veya alt projenin çevre sorunlarına yol açmasına neden olabilecek, örneğin sıcaklık enverziyonları, sisler, şiddetli rüzgarlar gibi aşırı veya olumsuz iklim koşullarına karşı hassas mı?		
28. Alt proje, gruplar arası veya grup içi çatışmalar/gerilimler ile ilişkili risklere yol açacak mı?		
29. Önerilen konumda yaşayan veya alt projeden etkilenecek dezavantajlı/hassas gruplar var mı?		
30. İnşaat ve işletme faaliyetleri yöre dışından ek/vasıflı işgücü gerektiriyor mu?		
31. Önerilen konumlarda veya alanlarda yaşayan, alt projeden etkilenecek dezavantajlı/hassas gruplar var mı?		

Alt projenin ve konumunun özelliklerine ilişkin, ÇSYP ihtiyacını gösteren özet

Uygun olanı seçin ☐ Risk Kategorisi "Yüksek" Belirgin olumsuz etki, finansman kapsamı dışında ☐ Risk Kategorisi "Önemli" Geçici, tahmin edilebilir ve/veya geri döndürülebilir olumsuz etki, finansman kapsamı dışında	Hazırlayan:
	İsim ve İmza:
	Unvan:
	Tarih:
	Onaylayan:
	İsim ve İmza:

☐ Risk Kategorisi "Orta" Sınırlı veya geçici etki, ÇSYP gerekli	
	Unvan:
☐ Risk Kategorisi "Düşük" Minimum etki/etkisi yok, başka Ç&S araştırma gerekmez	Tarih:

EK 3

DÜNYA BANKASI PROJE KATEGORİZASYONU

Dünya Bankası'nın Ç&S Politikasına göre projeler (FA'lar içeren projeler dahil); projenin türü, konumu, hassasiyeti ve ölçeği gibi ilgili potansiyel riskler ve etkiler, potansiyel Ç&S risklerinin ve etkilerinin niteliği ve büyüklüğü, Faydalanıcının kapasitesi ve taahhüdü ve çevresel ve sosyal etki azaltma önlemlerinin ve sonuçlarının sağlanmasıyla ilgili olabilecek diğer risk alanları dikkate alınarak, **Yüksek Riskli**, **Önemli Riskli**, **Orta Riskli** veya **Düşük Riskli** olarak bu dört kategoriden biri içinde sınıflandırılır.

Bir proje, yerine göre aşağıdakiler hesaba katılarak, projenin riskleri ve etkileri entegre bir şekilde dikkate alındıktan sonra **Yüksek Riskli** olarak sınıflandırılır:

- a. Projenin, insan toplulukları veya çevre üzerinde çok çeşitli belirgin olumsuz riskler ve etkiler yaratması muhtemeldir. Bunun nedeni, projenin karmaşık doğası, ölçeği (büyük ila çok büyük) veya proje konumlarının hassasiyeti olabilir. Proje ile ilişkili potansiyel risklerin ve etkilerin, aşağıdaki özelliklerin çoğuna mı yoksa tümüne mi sahip olduğu dikkate alınacaktır:
 - (i) uzun vadeli, kalıcı ve/veya geri döndürülemez (örneğin, büyük doğal yaşam alanlarının kaybı veya sulak alanların dönüştürülmesi) ve projenin yapısı gereği tamamen önlenmesi imkansızdır;
 - (ii) büyüklük ve/veya mekansal kapsamı yüksek (etkilenmesi muhtemel coğrafi alan veya nüfus büyüklüğü, büyük ila çok büyük);
 - (iii) belirgin olumsuz toplam etkiler;
 - (iv) belirgin olumsuz sınır ötesi etkiler; ve
 - (v) insan sağlığına ve/veya çevreye ciddi olumsuz etkileri olma olasılığı yüksek (örneğin, kazalar, zehirli atık bertarafı vb. nedeniyle).
- b. Etkilenmesi muhtemel alan yüksek değere ve hassasiyete sahiptir, örneğin hassas ve değerli ekosistemler ve yaşam alanları (yasal olarak korunan ve uluslararası kabul görmüş yüksek biyolojik çeşitlilik değerine sahip alanlar), Yerli Halklara/Sahra Altı Afrika Tarihsel Olarak Yetersiz Hizmet Görmüş Geleneksel Yerel Topluluklara ve diğer hassas azınlıklara ait araziler veya haklar, yoğun veya karmaşık gönülsüz yeniden yerleşim veya arazi edinimi, kültürel miras veya yoğun nüfuslu kentsel alanlar üzerindeki etkiler.
- c. Projenin bazı belirgin olumsuz Ç&S risk ve etkileri azaltılamaz veya belirli etki azaltma önlemleri karmaşık ve/veya kanıtlanmamış etki azaltma, telafi edici önlemler veya teknoloji, veya karmaşık sosyal analiz ve uygulama gerektirir.
- d. Projenin olumsuz sosyal etkilerinin ve ilgili etki azaltma önlemlerinin, önemli sosyal çatışmalara veya insan güvenliği bakımından zarara veya önemli risklere yol açabileceğine dair belirgin endişeler bulunmaktadır.
- e. Proje alanında veya sektörde bir kargaşa geçmişi vardır ve güvenlik güçlerinin faaliyetlerine ilişkin önemli endişeler olabilir.
- f. Proje, rakip kurumların yargı yetkisi konusunda belirgin bir belirsizliğin veya çelişkinin olduğu veya mevzuat veya yönetmeliklerin karmaşık projelerin risklerini ve etkilerini yeterince ele almadığı veya yürürlükteki mevzuatta değişikliklerin yapıldığı veya yaptırımın zayıf olduğu bir yasal veya düzenleyici ortamda geliştirilmektedir.

- g. Faydalanıcının ve uygulayıcı kurumların karmaşık projeler geliştirme konusundaki geçmiş deneyimleri sınırlıdır, Ç&S konulara ilişkin geçmiş performansları, projenin potansiyel risklerinin ve etkilerinin niteliği göz önüne alındığında belirgin zorluklar veya endişeler ortaya koyacaktır.
- h. Paydaş katılımıyla ilgili olarak ilgili Proje taraflarının kapasitesi ve bağlılığı ve ilgili Proje taraflarının geçmiş performansı ile ilgili önemli endişeler bulunmaktadır.
- i. Projenin kontrolü dışında olan, Ç&S performansı ve projenin sonuçları üzerinde önemli bir etkisi olabilecek bir dizi faktör vardır.

Bir proje, yerine göre aşağıdakiler hesaba katılarak, projenin riskleri ve etkileri entegre bir şekilde dikkate alındıktan sonra **Önemli Riskli** olarak sınıflandırılır:

- a. Proje, **Yüksek Riskli** projeler kadar karmaşık olmayabilir, Ç&S ölçeği ve etkisi daha küçük (büyük ila orta) olabilir ve konumu bu kadar hassas bir alanda olmayabilir ve bazı riskler ve etkiler önemli olabilir. Potansiyel risklerin ve etkilerin, aşağıdaki özelliklerin çoğuna mı yoksa tümüne mi sahip olduğu dikkate alınacaktır:
 - (i) çoğunlukla geçici, öngörülebilir ve/veya tersine çevrilebilir, ve projenin niteliği bunlardan kaçınma veya tersine çevirme olasılığını engellemez (ancak önemli miktarda yatırım ve zaman gerekebilir);
 - (ii) projenin olumsuz sosyal etkilerinin ve ilgili etki azaltma önlemlerinin sınırlı derecede sosyal çatışmaya, zarara veya insan güvenliğine yönelik risklere yol açabileceğine dair endişeler bulunmaktadır;
 - (iii) büyüklük ve/veya mekansal kapsamı orta düzeydedir (etkilenmesi muhtemel coğrafi alan ve nüfus büyüklüğü, orta ila büyüktür);
 - (iv) toplam ve/veya sınır ötesi etkileri olabilir, ancak bu etkiler, **Yüksek Riskli** projelere kıyasla daha az şiddetlidir ve daha kolay önlenir veya hafifletilir; ve
 - (v) insan sağlığı ve/veya çevre üzerinde (örneğin, kazalar, zehirli atık bertarafı vb. nedeniyle) ciddi olumsuz etkileri olma olasılığı orta ila düşüktür ve bu tür olayları önlemek veya en aza indirmek için bilinen ve güvenilir mekanizmalar vardır.
- b. Projenin yüksek değere veya hassasiyete sahip alanlar üzerindeki etkilerinin Yüksek Riskli projelerden daha düşük olması beklenir.
- c. Hafifletici ve/veya telafi edici önlemler, Yüksek Riskli projelerden daha kolay tasarlanabilir ve daha güvenilir olabilir.
- d. Proje, rakip kurumların yargı yetkisi konusunda bir belirsizliğin veya çelişkinin olduğu veya mevzuat veya yönetmeliklerin karmaşık projelerin risklerini ve etkilerini yeterince ele almadığı veya yürürlükteki mevzuatta değişikliklerin yapıldığı veya yaptırımın zayıf olduğu bir yasal veya düzenleyici ortamda geliştirilmektedir.
- e. Faydalanıcının ve uygulayıcı kurumların karmaşık projeler geliştirme konusundaki geçmiş deneyimleri bazı açılardan sınırlıdır ve Ç&S konulara ilişkin geçmiş performansları, uygulama desteği yoluyla kolaylıkla ele alınabilecek bazı endişeler ortaya koymaktadır.
- f. Paydaş katılımını yönetme kapasitesi ve deneyimi konusunda bazı endişeler vardır, ancak bunlar uygulama desteği yoluyla kolayca aşılabılır.

Bir proje, yerine göre aşağıdakiler hesaba katılarak, projenin riskleri ve etkileri entegre bir şekilde dikkate alındıktan sonra **Orta Riskli** olarak sınıflandırılır:

a. İnsan toplulukları ve/veya çevre üzerindeki potansiyel olumsuz risklerinin ve etkilerinin belirgin olması beklenmemektedir. Bunun nedeni; projenin karmaşık ve/veya büyük olmaması, insanlara veya çevreye zarar verme potansiyeli yüksek faaliyetler içermemesi ve çevresel veya sosyal açıdan hassas alanlardan uzak konumda olmasıdır. Bundan dolayı, potansiyel riskler ve etkiler ile sorunların aşağıdaki özelliklere sahip olması muhtemeldir:

(i) öngörülebilir ve geçici ve/veya geri döndürülebilir olması beklenir;

(ii) büyüklüğü düşüktür;

(iii) sahaya özgüdür, projenin fiili alanı ötesinde bir etkisinin olması muhtemel değildir; ve

(iv) insan sağlığı ve/veya çevre üzerinde ciddi olumsuz etkileri olma olasılığı düşüktür (örneğin, toksik malzemelerin kullanımını veya bertaraf edilmesini içermez, kazaları önlemek için rutin güvenlik önlemlerinin yeterli olması beklenir, vb.).

b. Projenin riskleri ve etkileri, öngörülebilir bir şekilde kolayca azaltılabilir.

Bir proje, insan toplulukları ve/veya çevre üzerindeki potansiyel olumsuz risklerinin ve etkilerinin asgari veya ihmal edilebilir olması durumunda **Düşük Riskli** olarak sınıflandırılır. Olumsuz riskleri ve etkileri ve sorunları çok az olan veya hiç olmayan bu projeler, ilk taramanın ardından daha fazla Ç&S değerlendirme gerektirmez.

EK 4

ALT PROJE ÇSYP İÇİN ÖRNEK TASLAK VE ÇSYP DANIŞMANLARININ NİTELİKLERİ

Bir ÇSYP, olumsuz çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri ortadan kaldırmak, dengelemek veya kabul edilebilir seviyelere indirmek için, bir projenin uygulanması ve yürütülmesi sırasında alınacak bir dizi etki azaltma, izleme ve kurumsal önlemlerden oluşur. ÇSYP ayrıca önlemler ve bu önlemleri uygulamak için gereken eylemleri de içerir. Faydalanıcı; (a) potansiyel olarak olumsuz etkilere karşı verilecek tepkiler dizisini belirleyecek; (b) bu müdahalelerin etkin ve zamanında yapılmasını sağlamaya yönelik gereklilikleri belirleyecek ve (c) bu gereklilikleri yerine getirmenin yollarını açıklayacaktır.

ÇSYP, bağımsız bir belge olarak hazırlanacaktır. ÇSYP aşağıdakileri içerecektir (ayrıntılar için lütfen aşağıdaki ÇSYP raporuna ait örnek yapıya bakınız):

a) Etki azaltma

ÇSYP, önlem ve eylemleri, potansiyel olarak olumsuz çevresel ve sosyal etkileri kabul edilebilir seviyelere indiren etki azaltma hiyerarşisi uyarınca belirler. Plan, varsa, telafi edici önlemleri içerecektir. ÇSYP, özellikle;

- (i) beklenen tüm olumsuz çevresel ve sosyal etkileri tanımlar ve özetler (arazi edinimi, gönülsüz yeniden yerleşim çalışanları ve toplum sağlığı ve güvenliği, hassas gruplar ve kültürel miras dahil);
- (ii) yerine göre projeler, ekipman açıklamaları ve işletim prosedürleri ile birlikte, ilgili olduğu etkinin türü ve gerekli olduğu koşullar (örneğin, sürekli olarak veya beklenmedik durumlarda) dahil olmak üzere her etki azaltma önlemini, teknik ayrıntılarla birlikte açıklar;
- (iii) bu önlemlerin olası çevresel ve sosyal etkilerini tahmin eder; ve
- (iv) proje için gerekli olan, (örneğin, gönülsüz yeniden yerleşim, işgücü, paydaş katılımı veya kültürel mirasa yönelik) diğer etki azaltma planlarını dikkate alır ve bunlarla tutarlıdır.

b) İzleme

ÇSYP, çevresel ve sosyal değerlendirme içinde değerlendirilen etkiler ve ÇSYP'de açıklanan etki azaltıcı önlemler ile bağlantılı olarak izleme hedeflerini tanımlar ve izleme türünü belirtir. Özellikle, ÇSYP'nin izleme bölümünde; (a) ölçülecek parametreler, kullanılacak yöntemler, örnekleme konumları, ölçüm sıklığı, tespit limitleri (uygun olduğunda) de dahil olmak üzere izleme önlemlerinin belirli bir tanımı ve teknik ayrıntıları, ve düzeltici eylemlere duyulan ihtiyacı gösterecek eşiklerin tanımı; ve (b) (i) belirli etki azaltma önlemlerini gerektiren koşulların erken tespitini sağlamaya ve (ii) etki azaltmanın ilerlemesi ve sonuçları hakkında bilgi sağlamaya yönelik izleme ve raporlama prosedürleri sağlanır.

c) Kapasite Geliştirme ve Eğitim

- Çevresel ve sosyal Proje bileşenlerinin ve etki azaltma önlemlerinin zamanında ve etkin bir şekilde uygulanmasını desteklemek için ÇSYP, sorumlu tarafların sahadaki veya kurum ve bakanlık düzeyindeki mevcudiyet, görev ve yetkisinin çevresel ve sosyal değerlendirmesinden yararlanır.
- ÇSYP özellikle, (örneğin işletme, denetleme, uygulama, uygulamanın izlenmesi, düzeltici eylem, finansman, raporlama ve personel eğitimine yönelik) etki azaltma ve izleme önlemlerinden hangi tarafın sorumlu olduğunu belirleyen kurumsal düzenlemelerin belirli bir tanımını sağlar.
- Uygulamadan sorumlu kurumlarda çevresel ve sosyal yönetim kapasitesini güçlendirmek için ÇSYP, sorumlu tarafların oluşturulmasını veya genişletilmesini, personelin eğitilmesini ve etki azaltma önlemlerinin uygulanmasını desteklemek için gerekli olabilecek her türlü ek önlemi tavsiye eder ve çevresel ve sosyal değerlendirmeye ait tüm diğer tavsiyeleri içerir.

d) Uygulama Planı ve Maliyet Tahminleri

ÇSYP, üç yönünün (azaltma, izleme ve kapasite geliştirme) tümü için, (a) projenin bir parçası olarak gerçekleştirilmesi gereken önlemlere yönelik, aşamalandırmayı ve genel proje uygulama planlarıyla koordinasyonu gösteren bir uygulama takvimi; ve (b) ÇSYP'nin uygulanması için sermaye ve cari maliyet tahminleri ve fon kaynakları sağlar. Bu sayılar aynı zamanda toplam proje maliyeti tablolarına da entegre edilir.

ÇDSYP Raporunun Örnek Yapısı

Önerilen ÇSYP raporu yapısı aşağıdaki gibidir:

- **Yönetici Özeti:**
Bu bölümde, ÇSYP içeriğinin genel bir özeti ve temel bulgular, genel kitle tarafından kolayca anlaşılabilir bir dille anlatılmalıdır. 3 ila 5 sayfa arasında, açık ve özlü olmalıdır.
- **Giriş:**
ÇSYP amacını, hedeflerini, ilkelerini ve metodolojisini açıklayan bir giriş bölümüdür. Bu bölüm; proje sahiplerini ve çalışma ekibini tanıtmalı ve diğer ilgili bilgileri sağlamalıdır. Ayrıca kullanımını kolaylaştırmak için ÇSYP'nin düzeni de burada açıklanmalıdır.
- **Alt Proje Açıklaması:**
Arka plan, amaç ve farklı bileşenleri içerecek olan bir alt proje açıklamasıdır. Ayrıca malzeme, insan gücü, ekipman vb. gibi alt projeye özgü kaynak gereksinimleri de burada belirtilir.
- **Alt Proje Alanının Çevresel Durumu:**
Bu bölümde, fiziksel ve biyolojik çevreyi kapsayan mevcut çevresel durumun sahaya özgü özeti verilir. Ortam hava kalitesini, gürültüyü, sıcaklıkları, yağışları vb. içerecektir.

- **Alt Proje Alanının Sosyoekonomik Profili:**
Bu bölümde, alt proje alanının sosyoekonomik profili açıklanır. Topluluk yapısını, planlı kalkınma faaliyetlerini, nüfusu, meslek ve geçim kaynaklarını, iletişim ve ulaşım yöntemlerini, kültürel miras alanlarını vb. kapsayacaktır.
- **Paydaşlarla İstişare ve Bilgi Paylaşımı:**
Bu bölümde, ÇSYP hazırlığı sırasında gerçekleştirilen paydaş istişarelerinin amacını, sürecini ve sonuçlarını açıklanacaktır. Bu bölüm ayrıca, Dünya Bankası'nın Bilgilendirme Politikası'na uygun şekilde alt proje bilgilerinin açıklanmasına ilişkin düzenlemeleri de listelemelidir.
- **Etkiler ve Etki Azaltma:**
Bu bölümde, tüm olumlu ve olumsuz çevresel ve sosyal etkiler ile olumsuz çevresel etkileri kabul edilebilir düzeye indirmeye yönelik uygun maliyetli ve uygulanabilir önlemler belirlenecektir. İlgili etkinin türü de dahil olmak üzere etki azaltıcı önlemler teknik ayrıntılarla açıklanacaktır. Ayrıca sosyal etkilere ilişkin metodoloji de açıklanacaktır.
- **Çevre Yönetimi ve İzleme Planı:**
Bu bölümde; ölçülecek parametreler, kullanılacak yöntemler, numune alma yerleri, ölçüm sıklığı, tespit limitleri (uygun olduğunda) ve düzeltici eylemlere duyulan ihtiyacı gösterecek eşiklerin tanımı da dahil olmak üzere izleme önlemlerinin detaylı tanımı ve teknik ayrıntıları sağlanacaktır. İzleme ve raporlama prosedürleri, belirli etki azaltma önlemlerini gerektiren koşulların erken tespitini sağlayacak ve etki azaltmanın ilerlemesi ve sonuçları hakkında bilgi sağlayacaktır. Etki Azaltma Planı Tablosu ve İzleme Planı Tablosu şablonları aşağıda verilmiştir.
- **Kurumsal Düzenleme:**
Kurumsal düzenlemeler, roller ve sorumluluklar ve raporlama prosedürlerine ilişkin ayrıntılı açıklama sunulmalıdır. Bu bölüm ayrıca, bu projeden sorumlu uygulayıcı kurumlar için kapasite geliştirme ve eğitim planı da önermelidir.
- **ÇSYP Uygulama Bütçesi:**
Bir ÇSYP için uygulama bütçesi tahminleri burada verilmiştir. Bütçe; kurumların geliştirme faaliyetlerine yönelik fonları, uygulama ekipleri ve yerel/ulusal kurumlar için eğitim programlarını, yetkililere sağlanacak teknik yardımı, ÇYP'lerin hazırlık maliyetlerini ve diğer koruma belgelerini içerecektir.
- **Ekler:**
ÇSYP uygulamasını desteklemeye yönelik teknik ekler.

ÇSYP Danışmanı için Gerekli Yeterlilikler ve Beceriler

Danışmanın; önerilen ÇSYP hazırlık ekibinin, ÇSYP'de ele alınacak DB ÇSÇ ve ÇSY'lerinin gerekliliklerini tam olarak anlamak ve ÇSYP'nin gerekli tüm bölümlerini tamamlamak için gereken uzmanlığa sahip olduğunu göstermesi gerekir. Ekip; bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, çevre bilimleri, sosyal bilimler ve CBS uzmanı da dahil olmak üzere farklı disiplinlerden uygun sayıda uzmanı içermelidir. Ekip; bu ÇSYÇ, DB ÇSÇ ve ÇSS'lerin yanı sıra ulusal mevzuat gerekliliklerini tam olarak anlamalı ve DB/IFC/EBRD/EU gibi uluslararası finansman kuruluşları tarafından finanse edilen ÇSYP çalışmalarının hazırlanmasında deneyime ve ilgili sektör deneyimine sahip olmalıdır.

Örnek Etki Azaltma Planı Tablosu

Aşama	Faaliyet	Çevresel ve Sosyal Sorun	Etkiler	Etki Azaltma Önlemi	Kurumsal Sorumluluk	Etki Azaltma Maliyeti / Bütçesi
Hazırlık						
İnşaat						
İşletme						

İzleme Planı Tablosu

Aşama	Ne (İzlenecek parametre ne?)	Nerede (İzlenecek parametre nerede?)	Nasıl (Parametre nasıl izlenecek?)	Ne zaman (Parametre ne zaman izlenecek?) (Sıklığı tanımlayın / yoksa sürekli mi?)	Neden (Parametre neden izlenecek?)	Maliyet (Proje bütçesine dahil edilmediyse)	Kim (İzlemeden kim sorumlu?)	Gözlem ve Yorumlar
Hazırlık								
İnşaat								
İşletme								

Not: Genellikle, etki azaltma planında (etki azaltma önlemi olarak önerilen) tanımlanan her öge/parametre, izleme planındaki bir girdiye karşılık gelir.

EK 5
ALT PROJE ÇSYP LİSTESİ

KISIM 1. PROJE BİLGİLERİ

KURUMSAL VE İDARİ HUSUSLAR	
Ülke/İl Semt/Mahalle	
Proje Adı	
Proje Kapsamı ve Faaliyetler	
SAHA AÇIKLAMASI	
Saha adı Ada/Parsel No	
Saha Konumu	Ek 1: Saha Haritası [] E [] H
Sahanın Sahibi	
Sahanın coğrafi, fiziksel, biyolojik, jeolojik, hidrolojik ve sosyoekonomik özelliklerinin tanımı	

En yakın hassas alıcıların (örneğin hastaneler, sağlık birimleri, okullar, evler) konumu ve Sahaya uzaklığı	
Malzeme, özellikle de enerji, su vb. teminine ilişkin yerler ve mesafeler.	
MEVZUAT	
Proje faaliyetleri sırasında kullanılacak altyapı hizmetleri (örneğin; kanalizasyon, elektrik, su şebekesi vb.)	
Proje faaliyetleri için geçerli olan ulusal ve yerel mevzuatı ve gerekli izinleri (yani, master plan düzenlemeleri, inşaat ruhsatı, bina ruhsatı vb.) belirleyin	
HALKIN BİLGİLENDİRİLMESİ/HALKLA İSTİŞARE	
Halkın bilgilendirilmesinin/halkla istişarenin ne zaman/nerede gerçekleştiğini belirleyin (yerel bilgilendirme toplantılarının tarihi ve yeri)	ÇSYP Kontrol Listesi dokümanı, şantiye ofislerinde hazır bulundurulacaktır ve şantiye yöneticisi, halk tarafından sorulan soruları/yapılan yorumları kaydetmekten ve cevaplamaktan sorumlu olacaktır.
KURUMSAL KAPASİTE GELİŞTİRME	
Herhangi bir kapasite geliştirme (örneğin; işçiler için SG eğitimi, yüklenicilere ÇSYP eğitimi vb.) olacak mı?	☐ H veya ☐ E

KISIM 2. ÇEVRESEL VE SOSYAL DEĞERLENDİRME

ÇEVRESEL / SOSYAL TARAMA				
	Faaliyet	Durumu		Tetiklenen Eylemler*
Saha faaliyeti aşağıdakilerden herhangi birini içerecek mi?	A. Bina yenileme/Küçük yeni inşaat	☐ Evet	☐ Hayır	Bkz. Kısım 3 içinde Faaliyet A
	B. Atık su işleme	☐ Evet	☐ Hayır	Bkz. Kısım 3 içinde Faaliyet B
	C. Tehlikeli veya zehirli maddeler ⁷	☐ Evet	☐ Hayır	Bkz. Kısım 3 içinde Faaliyet C
	D. Ormanlar ve biyoçeşitlilik üzerindeki etkiler	☐ Evet	☐ Hayır	Bkz. Kısım 3 içinde Faaliyet D
	E. Trafik ve Yaya Emniyeti	☐ Evet	☐ Hayır	Bkz. Kısım 3 içinde Faaliyet E

* Kısım 3'te verilen "Hazırlık ve Arazi Tahsis" ve "Genel Koşullar" Faaliyetleri kapsamındaki eylemler, Kısım 2'de belirtilen her tür faaliyet için geçerlidir.

⁷ Zehirli / tehlikeli maddeler; bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, asbesti, zehirli boya, zararlı çözücüler, kurşun boyanın çıkarılmasını vb. içerir.

KISIM 3. ETKİLER VE ETKİ AZALTMA ÖNLEMLERİ:

PROJE AŞAMASI	FAALİYET	ETKİ PARAMETRESİ	ETKİ AZALTMA ÖNLEMLERİ KONTROL LİSTESİ
İnşaat Öncesi	Hazırlık ve Arazi Tahsisi	Arazi Mülkiyeti	Hibe/alt proje için kullanılacak arazi, hibe alana/hibe faydalanıcısına tahsis edilir.
İnşaat Öncesi	Topluluk katılımı	Topluluk/toplum kabulü	Hibe/alt proje paydaşlarını tanımlayan basitleştirilmiş PKP geliştirilmiştir.Proje faaliyetlerinin olumlu ve olumsuz etkileri açıklanmış ve etkilenen topluluklarla ve kilit paydaşlarla tartışılmıştır.Geçim kaynakları üzerindeki olumsuz etkilerle ilgili herhangi bir topluluk endişesini duymak, tartışmak ve ele almak için istişare toplantıları düzenlenmiştir.
İnşaat Öncesi	İşgücü yönetimi	İşgücü yönetimi	İşgücü Yönetim Prosedürü geliştirilmiştir.Ayrımcılık yapmama ilkeleri esasında işe alım süreçleri tasarlanmış ve yürütülmüştür.
İnşaat	0. Genel Koşullar	Bilgi Paylaşımı	Yerel inşaat ve çevre müfettişlikleri, yerel topluluklar ve paydaşlar yaklaşan faaliyetler hakkında bilgilendirilmiştir.Kamuoyu, kamuya açık sahalarda (işlerin olduğu saha dahil), uygun bildirim yoluyla işler hakkında bilgilendirilmiştir.Başlangıç ve bitiş tarihleri ve çalışma süreleri ile belediyeden (il veya ilçe) alınacak izinler şantiye sahasında kolayca görülebilecek bir yere asılacaktır (tabela).İlgili bilgiler BBSEA PUB'un proje internet sitesinde açıklanmıştır.
		Belgeler	Yasal olarak gereken tüm izinler ve onaylar alınmıştır.Yüklenici, tüm çalışmaların, komşu sakinler ve çevre üzerindeki etkileri en aza indirecek şekilde tasarlanmış, güvenli ve disiplinli bir şekilde gerçekleştirileceğini resmen kabul eder.İlgili çevre ve sağlık ve güvenlik belgeleri sahada mevcuttur.İzleme ve denetim sonuçları ile şikayet kayıtları belgelenmiştir.
		İşgücü yönetimi	Çocuk işçiliği ve zorla çalıştırma olmamıştır.İşçilerin şikayet mekanizması oluşturulmuştur.İşçilerin şikayet mekanizması, işçilere tanıtılmıştır.

PROJE AŞAMASI	FAALİYET	ETKİ PARAMETRESİ	ETKİ AZALTMA ÖNLEMLERİ KONTROL LİSTESİ
İnşaat	0. Genel Koşullar	Çalışma Koşulları ve İş Sağlığı ve Güvenliği	• Yangın, kaza, doğal afetler (deprem, ağır meteorolojik olaylar vb.) gibi acil durumları kapsayan sahaya özel Acil Müdahale Planı/Prosedürleri hazırlanmış ve işçiler bilgilendirilmiştir. • İşçilere, İSG kuralları ve önlemleri hakkında düzenli olarak eğitim sağlanmıştır. • İşçilerin kişisel koruyucu ekipmanları (KKE) ulusal mevzuata uygundur (her zaman baret, gerektiğinde maske ve güvenlik gözlüğü, emniyet kemeri ve güvenlik botu). • Fiziksel koşullar ve sağlanan ekipmanlar, ulusal mevzuatın gereklerine uygundur. • Sahada yapılan tüm işler için temizlik önlemleri alınmıştır. • Sahada çalışanlar için temel tesisler (tuvalet, dinlenme, yemek yeme ve soyunma alanları vb.) sağlanmıştır. • Malzeme ve atık depolama alanları için sahalar/alanlar belirlenmiştir. • Sahada İSG sorumlusu olan kişiler belirlenmiştir. • Sahada, uygun uyarı levhaları asılmış ve yeterli sayıda İSG tabelası konulmuştur. • İSG belgeleri ve eğitim materyalleri sahada hazırdır. • İzleme ve denetleme faaliyetleri düzenli olarak yürütülmekte ve her uyumsuzluk sorunu ele alınmakta ve raporlanmaktadır.
İnşaat	0. Genel Koşullar	Şikayet Mekanizması	• Şikayet Mekanizması/Prosedürü (ŞM) oluşturulmuştur. • ŞM belgeleri (formlar, vb.) sahada hazırdır. • ŞM kayıtları sahada tutulmakta ve düzenli olarak raporlanmalıdır.
		Sosyal Faydalar	• İşçilerin işe alınmasında, gereken ve mevcut becerilere dayalı olarak yerel halka öncelik verilmiştir. • Proje için malzeme ve hizmet temini mümkün olduğu ölçüde yerel olarak (veya aynı il ve bölgeden) temin edilmiştir.
		Topluluk/Toplum kabulü	• Etkilenen topluluklar, yerel ve ulusal STK'lar ve diğer kilit paydaşlarla katılımcı yönetim sürdürülmüştür. • Toplantılar, yerel dillerde yapılmıştır. • Proje güncellemeleri, etkilenen topluluklarla ve paydaşlarla, periyodik olarak ve zamanında paylaşılmıştır. • Proje faaliyetleri, etkilenen topluluklar ve paydaşlarla birlikte izlenmiştir.

PROJE AŞAMASI	FAALİYET	ETKİ PARAMETRESİ	ETKİ AZALTMA ÖNLEMLERİ KONTROL LİSTESİ
İnşaat	A. Genel Yenileme ve/veya İnşaat Faaliyetleri	Hava Kalitesi	Yıkım molozu kontrollü bir alanda tutulacak ve moloz tozunu azaltmak için su sisi püskürtülecektir. Hafriyat sırasında pnömatik sondaj yapılması durumunda, devam eden su püskürtme ve/veya sahada toz perdesi muhafazaları yerleştirme yoluyla toz bastırılacaktır. Tozu en aza indirmek için çevredeki ortam (kaldırımlar, yollar) molozdan arındırılacaktır. Tüm araç ve ekipmanların bakımları düzenli olarak yapılmış ve egzoz gazı emisyonları için gerekli izinler alınmıştır. Yıkım durumunda birinci katın üzerinde moloz olukları kullanılacaktır. Sahada inşaat/atık malzemeleri açıkta yakılmayacaktır. Sahalarda inşaat araçları aşırı rölantide tutulmayacaktır.
		Gürültü	Yıkım ve inşaat sırasında oluşacak gürültü; izinde kararlaştırılan kısıtlı süreler ve ulusal mevzuatta belirtilen gürültü seviyeleri ile sınırlı olacaktır. Yerleşim yerlerindeki veya yakınındaki inşaat faaliyetleri sadece gündüz saatlerinde gerçekleştirilecektir. İnşaat faaliyetlerine akşam saatlerinde ve gece de devam edilmesi durumunda yerel idarelerden gerekli izin alınacaktır. Çalışmalar sırasında, jeneratörlerin, hava kompresörlerinin ve diğer motorlu mekanik ekipmanların motor kapakları kapatılacak ve ekipmanlar yerleşim yerlerinden mümkün olduğunca uzağa yerleştirilecektir. Tüm araç ve ekipmanların bakımları düzenli olarak yapılmakta olup, gürültünün rahatsız edici hale gelmesi durumunda aynı anda birden fazla araç/ekipman çalışmayacaktır.
İnşaat	A. Genel Yenileme ve/veya İnşaat Faaliyetleri	Su Kalitesi ve Atık sular	Sahada, tortunun saha dışına çıkmasını ve varsa yakındaki yüzey sularında aşırı bulanıklığa neden olmasını önlemek için saman balyaları ve/veya silt çitler gibi uygun erozyon ve tortu kontrol önlemleri alınacaktır. İnşaat sırasında oluşacak atık sular mevcut kanalizasyon sistemine boşaltılacaktır. Şantiye alanında kanalizasyon hattı bulunmadığı durumlarda, atık sular fosseptiklerde toplanacak ve yerel idarenin (belediye) vakumlu kamyonları ile götürülecektir. İnşaat araçları ve makineler, sadece yüzey akıntısının doğal yüzey sularını kirlilemeyeceği, belirlenmiş alanlarda yıkanacaktır.

PROJE AŞAMASI	FAALİYET	ETKİ PARAMETRESİ	ETKİ AZALTMA ÖNLEMLERİ KONTROL LİSTESİ
İnşaat	A. Genel Yenileme ve/veya İnşaat Faaliyetleri	Atık Yönetimi	• Geri dönüştürülebilir maddelerin (plastik, cam, kağıt) ayrıştırılmasına yönelik kutular da dahil olmak üzere, evsel atıklar için sahada çöp kutuları bulundurulacaktır. • Evsel atıklar belediye tarafından toplanacaktır. • Yıkım ve inşaat faaliyetlerinde oluşması beklenen tüm büyük atık türleri için atık toplama ve bertaraf etme yolları ve sahaları belirlenecektir. • Mineral inşaat atıkları, yerinde ayrıştırma ile genel çöp, organik, sıvı ve kimyasal atıklardan ayrıştırılacak ve uygun kapalı kaplarda depolanacaktır. • İnşaat atıkları için bir geçici atık depolama alanı belirlenmiş olup, varsa hafriyat toprağı ile karıştırılmayacaktır. • Tüm inşaat atıkları (atık yağ, atık pil ve aküler, atık lastikler dahil), lisanslı toplayıcılar tarafından usulüne uygun olarak toplanacak ve bertaraf edilecektir. • Atık bertarafı kayıtları, tasarlandığı şekilde ve ulusal mevzuat doğrultusunda uygun atık yönetimine ilişkin kanıt olarak saklanacaktır. • Yüklenici, yapabildiği her durumda, düzgün ve kullanılabilir malzemeleri (hafriyat toprağı dahil, asbest hariç) yeniden kullanacak ve geri dönüştürecektir.
İnşaat	B. Atık su Arıtma Sistemi	Su Kalitesi ve Atık sular	• Sıhhi atıkların ve şantiyelerden gelen atık suların (kurulum veya yeniden inşa) ele alınmasına yönelik yaklaşım, yerel makamlar tarafından onaylanmalıdır. • Arıtılmış atık su, alıcı sulara deşarj edilmeden önce, atık su kalitesi ve atık su artımı hakkındaki ulusal mevzuat tarafından belirlenen minimum kalite kriterlerini karşılamalıdır. • Yeni atık su arıtma sistemlerinde izleme yapılacaktır. • İnşaat araçları ve makineler, sadece yüzey akıntısının doğal yüzey sularını kirlilemeyeceği, belirlenmiş alanlarda yıkanacaktır.
İnşaat	C. Tehlikeli veya Zehirli Maddeler	Asbest Yönetimi	• Proje sahasında asbest bulunuyorsa, tehlikeli madde olarak açıkça işaretlenecektir. • Mümkün olduğunda, maruziyeti en aza indirmek için asbest uygun şekilde muhafaza edilecek ve yalıtılacaktır. • Asbest, asbest tozunu en aza indirmek için çıkarılmadan önce (eğer çıkarılması gerekiyorsa) bir ıslatma maddesi ile işlemden geçirilecektir. • Asbest, vasıflı ve deneyimli profesyoneller tarafından taşınacak ve bertaraf edilecektir. • Asbest malzemesi geçici olarak depolanıyorsa, atıklar kapalı kaplar içinde güvenli bir şekilde kapatılmalı ve uygun şekilde işaretlenmelidir. Sahadan izinsiz malzeme çıkarmaya karşı güvenlik önlemleri alınacaktır. • Çıkarılan asbest tekrar kullanılmayacaktır.

PROJE AŞAMASI	FAALİYET	ETKİ PARAMETRESİ	ETKİ AZALTMA ÖNLEMLERİ KONTROL LİSTESİ
İnşaat	C. Tehlikeli veya Zehirli Maddeler	Zehirli / Tehlikeli Atık Yönetimi	Tüm tehlikeli veya zehirli maddeler; bileşim detayları, özellikleri ve kullanım bilgileri ile etiketlenmiş güvenli kaplar içinde sahada geçici olarak depolanacaktır. Tehlikeli madde kapları, dökülmeyi ve sızmayı önlemek için sızdırmaz bir alana (kaplamalı toprak olmayan sağlam zemine) yerleştirilecektir. Bu atıklar, lisanslı taşıyıcılar tarafından taşınacak ve lisanslı bir tesiste bertaraf edilecektir. Zehirli bileşen veya solvent içeren boyalar veya kurşun bazlı boyalar kullanılmayacaktır.
İnşaat	D. Etkilenen Ormanlar, Sulak Alanlar ve/veya Biyoçeşitlilik Alanları	Koruma	Faaliyetin yakın çevresindeki tüm kabul edilmiş doğal yaşam alanları, sulak alanlar ve korunan alanlar zarar görmeyecek veya istismar edilmeyecektir. Avlanma, yiyecek arama, ağaç kesme veya diğer zarar verici faaliyetler, tüm personel için kesinlikle yasak olacaktır. İnşaat faaliyetinin yakınındaki büyük ağaçların bir keşfi ve envanteri yapılacak, büyük ağaçlar işaretlenecek ve çitle çevrilecek, kök sistemleri korunacak ve ağaçlara herhangi bir zarar gelmesi önlenecektir. Bitişik sulak alanlar ve akarsular, saman balyaları ve silt çitler gibi uygun erozyon ve tortu kontrol unsurları ile inşaat sahası yüzey akıntısından korunacaktır. Bitişik alanlarda, özellikle korunan alanlarda ruhsatsız ariyet ocakları, taş ocakları veya atık yığınları bulunmayacaktır.
İnşaat	E. Trafik ve Yaya Emniyeti	İnşaat Faaliyetlerinden dolayı Genel Trafiğe ve Yayalara Yönelik Doğrudan veya Dolaylı Tehlikeler	Ulusal düzenlemeler uyarınca, yüklenici şantiyenin uygun şekilde emniyete alınmasını (çitle çevrilmesini) ve kontrolsüz girişin yasaklanmasını sağlayacaktır. İnşaat ile ilgili trafik aşağıdakiler vasıtasıyla düzenlenecektir: Trafik levhaları, uyarı işaretleri, bariyerler ve trafik yönlendirmeleri; saha açıkça görülebilecek ve halk tüm potansiyel tehlikelere karşı uyarılacaktır. Özellikle sahaya erişim ve sahaya yakınında yoğun trafik için trafik yönetim sistemi ve personel eğitimi. İnşaat trafiğinin yaya trafiğine karıştığı yerlerde, yayalar için güvenli geçiş ve geçitlerin sağlanması. Çalışma saatlerinin yerel trafik düzenlerine göre ayarlanması, örneğin yoğun saatlerde veya hayvan hareketi olan zamanlarda büyük nakliye faaliyetlerinden kaçınılması. Halkın güvenli ve rahat geçişi için gerekirse sahada eğitimli ve görünür personel tarafından aktif trafik yönetimi. Saha çevresinde trafik ile ilgili gerekli tüm organizasyon belediye ile birlikte planlanacak ve koordine edilecektir. Herhangi bir özel malzemenin nakliyesi, yetkililerle mutabık kalınan güzergahlar üzerinden yapılacaktır.

EK 6

DB ESS3 VE WBG EHS KILAVUZLARI PESTİSİT YÖNETİMİ İÇİN İYİ UYGULAMALARIN GEREKLİLİKLERİ

Projelerin haşere yönetimi önlemlerine başvurmayı içerdiği durumlarda, birleşik veya çoklu taktikleri kullanan entegre haşere yönetimi (EHY) veya entegre vektör yönetimi (EVY) yaklaşımları tercih edilecektir. EHY, sentetik kimyasal pestisitlere olan bağımlılığı azaltmayı amaçlayan, çiftçi odaklı, ekolojik temelli haşere kontrol uygulamalarının bir karışımını ifade eder. EHY şunları içerir: (a) yok etmeye çalışmak yerine zararlıların yönetimi (ekonomik olarak zararlı seviyelerin altında tutulması); (b) haşere popülasyonlarını düşük tutmak için (mümkün olduğu ölçüde kimyasal olmayan önlemlere dayanan) birden fazla yöntemin entegre edilmesi; ve (c) faydalı organizmalar, insanlar ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirecek şekilde kullanılmaları gerektiğinde pestisitlerin seçilmesi ve uygulanması. EVY, vektör kontrolüne ilişkin kaynakların optimum kullanımı için rasyonel bir karar alma sürecidir. Yaklaşım, hastalık vektörü kontrolünün etkinliğini, maliyet etkinliğini, ekolojik sağlamlığını ve sürdürülebilirliğini iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

Herhangi bir pestisit tedarikinde, önerilen kullanım ve hedeflenen kullanıcılar dikkate alınarak ilişkili risklerin doğası ve derecesi değerlendirilecektir. Pestisitler veya pestisit ürünleri veya formülleri, kullanımları DB EHS Yönergeleri ile uyumlu olmadıkça kullanılmayacaktır. Buna ek olarak, proje, geçerli uluslararası sözleşmeler veya protokolleri kapsamında kısıtlanmış veya eklerinde listelenen veya kriterlerini karşılayan aktif maddeler içeren herhangi bir pestisit ürününü; söz konusu sözleşmeler, protokolleri veya ekleri ile tanımlanan kabul edilebilir bir amaç dışında veya bu sözleşmeler, protokolleri veya ekleri kapsamında, bu ve diğer ilgili uluslararası anlaşmalar kapsamındaki proje taahhütleriyle tutarlı olarak elde edilen bir muafiyet olmadıkça kullanılmayacaktır. İlgili uluslararası kuruluşlar tarafından belirlenen kanserojenlik, mutajenite veya üreme toksisitesi kriterlerini karşılamayan formüle edilmiş herhangi bir pestisit ürünü de kullanılmayacaktır. İnsan sağlığı veya çevre için potansiyel olarak ciddi başka risk oluşturan ve uluslararası kabul görmüş sınıflandırma ve etiketleme sistemlerinde tanımlanan tüm diğer pestisit ürünleri için proje, (a) ilgili ülkede bunların dağıtımına, yönetimine ve kullanımına ilişkin kısıtlamalar yoksa veya (b) meslek dışı personelin, çiftçilerin veya uygun bir şekilde işleme, depolama ve uygulama eğitimi, ekipmanı ve tesisleri olmayan diğerlerinin bu ürünleri kullanılması veya erişmesi olası ise pestisit formülleri kullanılmayacaktır.

Bu tür pestisitlerin seçimi ve kullanımını için aşağıdaki ek kriterler geçerlidir:

- (a) İnsan sağlığı üzerinde ihmal edilebilir olumsuz etkileri olacaktır.
- (b) Hedef türlere karşı etkili oldukları gösterilecektir.
- (c) Hedef olmayan türler ve doğal çevre üzerinde minimum etkileri olacaktır. Pestisit uygulama yöntemleri, zamanlaması ve sıklığı, doğal düşmanlara verilen zararı en aza indirmeye yöneliktir. Halk sağlığı programlarında kullanılan pestisitlerin, uygulandıkları

alanlarda yaşayanlar ve evcil hayvanlar ile bunları uygulayan personel için güvenli olduğu gösterilecektir.

(d) Kullanımları, haşerelerde direnç gelişimini önleme ihtiyacını dikkate alacaktır.

(e) Tescil gereken durumlarda tüm pestisitler, ekinler ve çiftlik hayvanları üzerinde kullanılmak üzere veya proje kapsamında amaçlanan kullanım şekilleri için tescil edilecek veya başka bir şekilde tasdik edilecektir.

Kullanılan tüm pestisitlerin, ilgili uluslararası standartlar ve davranış kuralları ile Dünya Bankası ÇSG Yönergelerine göre, (ilgili düzenleyici kurumlar tarafından lisans verilmiş bir kuruluş tarafından) üretilmesi, formüle edilmesi, güvenli kaplarda paketlenmesi, (güvenli ve uygun kullanım için) etiketlenmesi, taşınması, depolanması, bertaraf edilmesi ve uygulanması sağlanacaktır.

Bu bağlamda pestisitler, Gıda ve Tarım Örgütü'nün Pestisitlerin Dağılımı ve Kullanımına İlişkin Uluslararası Davranış Kuralları uyarınca taşınacak, saklanacak, uygulanacak ve bertaraf edilecektir. Faydalanıcı, DSÖ tarafından önerilen Pestisit Sınıflandırmasına göre Ia (aşırı tehlikeli) veya Ib (çok tehlikeli) Tehlike Sınıfına giren ürünleri satın almayacak, saklamayacak, kullanmayacak, imal etmeyecek veya ticaretini yapmayacaktır. Proje bu kimyasalların üretimi, tedariki veya dağıtımı ve/veya kullanımı üzerinde uygun kontrollere sahip olmadıkça Faydalanıcı, Sınıf II (orta derecede tehlikeli) pestisitleri satın almayacak, saklamayacak, kullanmayacak, imal etmeyecek veya ticaretini yapmayacaktır. Bu kimyasallar, bu ürünleri uygun şekilde işlemek, depolamak, uygulamak ve bertaraf etmek için uygun eğitim, ekipman ve tesislere sahip olmayan personel tarafından erişilebilir olmamalıdır.

Önemli haşere yönetimi konuları, örneğin; (a) göçmen çekirge kontrolü; (b) sivrisinek veya diğer hastalık vektörü kontrolü; (c) kuş kontrolü; (d) kemirgen kontrolü içeren herhangi bir proje için veya önemli haşere ve pestisit yönetimi sorunlarına, örneğin; (a) bir alanda yeni arazi kullanımı geliştirme veya değişen ekim uygulamaları; (b) yeni alanlara önemli ölçüde genişleme; (c) tarımda yeni mahsullerin çeşitlendirilmesi; (d) mevcut düşük teknoloji sistemlerin yoğunlaştırılması; (e) nispeten tehlikeli haşere kontrol ürünleri veya yöntemlerinin teklif edilen tedariki; veya (f) belirli çevresel veya sağlık sorunlarına (ör. korunan alanların veya önemli su kaynaklarının yakınlığı; işçi güvenliği) yol açabilecek faaliyetler öngören herhangi bir proje için, bir Haşere Yönetim Planı (HYP) hazırlanacaktır. Proje risklerinin ve etkilerinin niteliğine ve ölçeğine bağlı olarak, bir HYP'nin unsurları ÇSTP'nin bir parçası olarak dahil edilebilir ve bağımsız bir HYP'nin hazırlanması gerekli olmayabilir. Haşere kontrol ürünleri için önerilen finansman projenin büyük bir bölümünü oluşturduğunda bir haşere yönetim planı da hazırlanacaktır.